

M I A S T O
C Z E L A D Ź

**MIEJSKA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
DLA MIASTA CZELADŹ NA LATA 2016- 2022**

Zamawiający:

Gmina Czeladź

Wykonawca:

Instytut Współpracy i Partnerstwa Lokalnego w Katowicach

ul. Kościuszki 44/4

40-048 Katowice

Strona internetowa: www.partnerstwo.org.pl

e-mail: iwpl@partnerstwo.org.pl

Tel./Fax.: +48 **32 256 08 21**

Eksperti:

Olgierd Konieczny

Andrzej Tomeczek

Dariusz Polakowski

Spis treści

1. Analiza strategicznego ujęcia rozwiązywania problemów społecznych.....	11
1.1 Sprawozdanie z realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009 – 2015.....	11
1.2 Sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Czeladź na lata 2016 – 2022	13
2. Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z wybranymi dokumentami i politykami europejskimi, krajowymi i regionalnymi	23
2.1 Dokumenty Unii Europejskiej	23
2.2 Dokumenty krajowe.....	24
2.2.1 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.....	24
2.2.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	25
2.2.3 Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.....	26
2.2.4 Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	26
2.3 Dokumenty o zasięgu regionalnym województwa śląskiego.....	28
2.3.1 Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020.....	28
2.3.2 Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020	29
2.4 Dokumenty o zasięgu lokalnym	33
2.4.1 Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Będzińskiego na lata 2014–2020.....	33
2.4.2 Strategia rozwoju miasta Czeladź do 2015r.	34
3. Analiza funkcjonowania miasta Czeladź.....	36
3.1. Diagnozowanie problemów społecznych	37
3.2 Analiza SWOT dla miasta Czeladź	39
3.3 Diagnozowanie problemów społecznych w poszczególnych obszarach.....	44
3.3.1 Analiza i diagnoza obszaru: pomoc i integracja społeczna	44
3.3.2 Analiza i diagnoza obszaru: bezpieczeństwo publiczne.....	60
3.3.3 Analiza i diagnoza obszaru: rynek pracy i edukacja.....	69
3.3.4 Analiza i diagnoza obszaru: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców	85
3.3.5 Analiza i diagnoza obszaru: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością	108
3.3.6 Analiza i diagnoza obszaru: jakość życia	125
3.3.7 Analiza i diagnoza obszaru: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa	139
4. Cele strategiczne, kierunki działań oraz kluczowi realizatorzy.....	149
4.1 cele strategiczne dla obszaru: pomoc i integracja społeczna	150
4.2 cele strategiczne dla obszaru: bezpieczeństwo publiczne.....	154
4.3 cele strategiczne dla obszaru: rynek pracy i edukacja	156
4.4 cele strategiczne dla obszaru: Aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców	161
4.5 cele strategiczne dla obszaru: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością.....	164
4.6 cele strategiczne dla obszaru: jakość życia	167

4.7 cele strategiczne dla obszaru: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa	169
5. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią – tendencje i rekomendacje	172
5.1 Obszar: pomoc i integracja społeczna	172
5.2 Obszar: bezpieczeństwo publiczne	174
5.3 Obszar: rynek pracy i edukacja	175
5.4 Obszar: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców	179
5.5 Obszar: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością	182
5.6 Obszar: jakość życia	184
5.7 Obszar: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa	186
6. Wskaźniki pomiaru działań dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	188
6.1 Obszar: pomoc i integracja społeczna	188
6.2 Obszar: bezpieczeństwo publiczne	190
6.3 obszar: rynek pracy i edukacja	191
6.4 Obszar: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców	193
6.5 Obszar: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością	195
6.7 Obszar: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa	198
7. Sposób realizacji strategii - monitoring i ewaluacja dokumentu	199
8. Ramy finansowe Strategii	205
8.1. Źródła finansowania dla działań wynikających ze Strategii	205
8.1.1. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: Pomoc i integracja społeczna	205
8.1.2. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: Bezpieczeństwo publiczne	205
8.1.3. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: Rynek pracy i edukacja	206
8.1.4. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: Aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców	206
8.1.5. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością	206
8.1.6. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: jakość życia	207
8.1.7. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa	207
8.2 Ramy finansowe realizacji Strategii na lata 2016-2022	208
9. Podsumowanie	211
10. Spis tabel, rysunków i wykresów	213
11. Bibliografia	215
12. Aneks	219

Wstęp

Polityka społeczna w Polsce ulega intensywnym przeobrażeniom, tak pod względem zadaniowym, jak i instytucjonalnym. Cele polityki społecznej wiążą się z kształtowaniem warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju, harmonizowaniem i godzeniem rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzeniem warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

- wyrównywanie szans i podnoszenie jakości życia,
- wsparcie dla istniejących inicjatyw prospołecznych,
- tworzenie nowych inicjatyw prospołecznych wspierających integrację społeczną,
- tworzenie działań o szerokim zasięgu,
- tworzenie działań o długotrwałych efektach,
- działania profilaktyczne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Działanie lokalne, wspierane inicjatywami oddolnymi jest cenne, tym bardziej, że w Polsce, zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i procentowych, przeznaczamy mniej środków na działania z zakresu polityki społecznej niż w rozwiniętych krajach Unii Europejskiej.

Zrównoważony rozwój nie jest możliwy, jeżeli w społeczności lokalnej nie zostaną w sposób kompleksowy zidentyfikowane i rozwiązane problemy społeczne. Z tych względów

niezbędne wydaje się dla społeczności lokalnej stworzenie strategii uwzględniającej tak cele rozwojowe, jak i rozwiązywanie bieżących problemów dotyczących mieszkańców.

Polityka społeczna jest pojęciem, które popularnie jest wykorzystywane w przestrzeni publicznej do komentowania wszelkich zjawisk opisujących rezultaty społeczno-gospodarczego oddziaływania państwa jako podmiotu władzy, jest odzwierciedleniem realizowanych doktryn: ekonomicznej, politycznej i prawnej, a dodatkowo na jej kształt wpływają również uwarunkowania historyczne i światopoglądowe. Polityka społeczna obejmuje działalność państwa i innych podmiotów, nastawiona głównie na wspomaganie zmarginalizowanych lub zagrożonych marginalizacją grup społecznych oraz działań nastawionych na podnoszenie jakości życia i kreowanie postępu, „jest wyrazem dążenia do określonego ładu społeczno-gospodarczego, umożliwiającego obywatelom zaspokajanie potrzeb uznanych za społecznie ważne”.¹

Kluczowym zakresem praktycznym polityki społecznej w wymiarze lokalnym jest pomoc społeczna. Realizowane przezeń usługi i formy wsparcia są skierowane na zbiorowe zaspokajanie społecznie uznanych potrzeb². Pod względem zadaniowym pomoc społeczna ma holistyczny wymiar. Przy jej udzielaniu uwzględnia się otoczenie społeczne osoby objętej pomocą i grupy odniesienia (rodzinę, znajomych, środowisko społeczne związane z miejscem zamieszkania itp.). Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych znacznie wykracza poza obszar pomocy społecznej i obejmuje swym zasięgiem także inne obszary jak: rynek pracy, edukację, sport i kulturę. Są one ściśle powiązane ze sobą i stanowią o tzw. jakości życia. Z tego względu charakter niniejszej strategii jest interdyscyplinarny i opiera się na modelu wielosektorowej polityki społecznej.³

Ustawodawca, w świetle ustawy o pomocy społecznej (ups) z 12 marca 2004 roku, zobligował władze lokalne do przygotowania gminnej strategii rozwiązywania problemów

¹ M. Wronka-Pośpiech, A. Frąckiewicz-Wronka, *Innowacje – przesłanki wyłaniania się nowego paradygmatu polityki społecznej*, w: M. Grewiński, A. Karwacki (red.), *Innowacyjna polityka społeczna*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie, Warszawa 2015, s. 28

² L. Dziewięcka-Bokun: *O sposobach rozumienia polityki społecznej*, [w:] *Uwarunkowania współczesnej polityki społecznej*, pod red. B. Ponikowskiego i J. Zarzecznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 68.

³ M. Grewiński: *Wielosektorowa polityka społeczna. O przeobrażeniach państwa opiekuńczego*. Wydawnictwo WSP TWP. Warszawa 2009, passim

społecznych⁴. Jak wynika z zapisów art. 17 ups, opracowana strategia powinna uwzględniać programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Zgodnie z art. 16b. ustawy o pomocy społecznej opracowywana strategia zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań

W założeniach uczestnikami procesu określania strategii powinni być przedstawiciele: administracji samorządowej, organizacji społecznych oraz bezpośredni beneficjenci. Partycypacyjny model budowania strategii jest gwarantem zaangażowania społeczności lokalnej w proces identyfikowania i zapisywania priorytetów oraz ich późniejszą realizację oraz decyduje również o efektywności jej realizacji. Strategia rozwiązywania problemów społecznych, jako przewodnik, czy też wskazówka działania, oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, dookreśla możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne. Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna wynikać z respektowania następujących zasad:

Zasada samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.

Zasada przezorności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity z 2015 roku Dz. U. poz. 163 z późn. zm.).

Zasada solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.

Zasada pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.

Zasada partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która zapewnia ludziom możliwość współuczestniczenia w procesie podejmowania decyzji mających wpływ na społeczność i życie zbiorowości.

Zasada samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.

Zasada dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

Zasada wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na funkcjonowanie naszego kraju w tej strukturze społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

Proponowana w niniejszym opracowaniu metodologia opracowywania uspołecznionej strategii rozwiązywania problemów z użyciem instrumentów partycypacji

społecznej odwołuje się do zasady pomocniczości po to, by przełamać szablon podziału na zarządzających i decydujących o sprawach społecznych przedstawicieli władz oraz mieszkańców jako adresatów podejmowanych rozwiązań w obszarze lokalnej polityki społecznej.

Realizowany model opracowywania uspołecznionej strategii rozwiązywania problemów z użyciem instrumentów partycypacji społecznej realizuje **zasadę pomocniczości**. Zgodnie z zawartą w preambule Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą pomocniczości, Polska opiera się na współdziałaniu i komplementarności obywateli i instytucji publicznych stanowiącą jeden z fundamentów demokratycznego państwa prawa. Zasada ta nakazuje przesunięcie procesu decyzyjnego możliwie jak najbliżej obywateli i zagwarantowanie właściwego stopnia niezależności organom niższego szczebla w stosunku do organów wyższego szczebla.⁵

Zasadę pomocniczości ujmuje się dziś w dwóch jej płaszczyznach:⁶

- **pomocniczości pionowej** (wertykalnej), tj. przydzielenia zadań publicznych temu szczeblowi systemu władz publicznych, który jest usytuowany najniżej w ramach tego systemu, lecz jest zdolny do wykonywania danych zadań;
- **pomocniczości poziomej** (horyzontalnej), tj. powierzania, w granicach możliwości i efektywności, wykonywania zadań publicznych podmiotom niepublicznym, w szczególności organizacjom pozarządowym.

Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi:

- odpowiedź na konkretne problemy oraz potrzeby społeczności (na podstawie rzetelnej diagnozy społecznej),
- urzeczywistnienie fundamentalnej zasady pomocniczości i solidarności społecznej,
- wynik zastosowanego na modelu partycypacji społecznej,⁷

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia (Dz.U. 1997, Nr 78 poz. 483 z późniejszymi zmianami)

⁶ H.Izdebski Samorząd terytorialny Podstawy ustroju i działalności. Lexis Nexis Warszawa 2009

⁷ A.Tomeczek, D.Polakowski, P.Rogała: *Metodologia wspierania rozwoju społecznego gminy w oparciu o partycypację społeczną*. PPWOW. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa 2008r. passim.

- koresponduje z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu, województwa, Unii Europejskiej,
- jest komplementarna w stosunku do pozostałych dokumentów miasta o znaczeniu strategicznym,
- wpisuje się w aktywny model wielosektorowej polityki społecznej,
- zakłada budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego oraz kreowanie warunków do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Horyzont niniejszej strategii obejmuje czasookres do 2022 roku i koresponduje z innymi dokumentami strategicznymi omówionymi w rozdziale 2 niniejszej strategii.

1. Analiza strategicznego ujęcia rozwiązywania problemów społecznych

1.1 Sprawozdanie z realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009 – 2015

Miejska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Czeladzi na lata 2009 – 2015 przyjęta Uchwałą Rady Miejskiej w Czeladzi Nr XLVI/736/2008 z dnia 30 grudnia 2008r., była pierwszym w historii miasta dokumentem z zakresu polityki społecznej. Władze samorządowe Czeladzi wychodząc naprzeciw potrzebom społecznym, określanym na podstawie diagnozy problemów społecznych oraz innych badań społecznych dotyczących świadomości mieszkańców, realizując własne zadania gminy wynikające z ustawy o pomocy społecznej, wskazują na konieczność opracowania i wdrażania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Władze samorządowe Czeladzi przygotowały opracowanie, które w swym zakresie obejmuje główne obszary polityki społecznej. Był to nowy rodzaj dokumentów programujących rozwój społeczności lokalnych, ponieważ w przeciwieństwie do szeroko rozpowszechnionych w praktyce zarządzania samorządowego w Polsce dokumentów programowych o charakterze ekonomiczno - gospodarczym, znanych jako strategię rozwoju regionalnego i lokalnego, odnosi się on do specyficznego i jedyne w swoim rodzaju elementu składowego każdego regionu, powiatu czy gminy, czyli zbiorowości mieszkańców.

Władze samorządowe miasta Czeladź dążąc do realizacji idei budowy społeczeństwa obywatelskiego, po raz pierwszy w historii miasta podjęły wysiłek wypracowania systemowego spojrzenia na problemy społeczne oraz zaproponowania zintegrowanego modelu ich rozwiązywania na lata 2009 - 2015. Na podstawie diagnozy problemów społecznych, zespół opracowujący strategię, przygotował zgodnie z zasadami planowania społecznego i zarządzania strategicznego, strukturę problemów i kwestii społecznych Gminy. Stała się ona podstawą przygotowania kolejnej fazy planowania społecznego, czyli określenia struktury celów strategicznych w poszczególnych polach polityki społecznej. Należy podkreślić, iż całościowe podejście do kwestii społecznej w Czeladzi jest wynikiem decyzji władz samorządowych miasta, które realizując zamierzenia zawarte w Strategii Rozwoju Miasta przyjętej na lata 2005-2015, dążyły do zintegrowania rozwoju gospodarczego i

społecznego, tak by w przyszłości istniał jeden systemowy materiał prognozujący, tak dla miasta jak i jego mieszkańców.

Naczelną przesłanką przygotowania całościowej strategii polityki społecznej w mieście jest koncepcja zrównoważonego rozwoju społecznego i aktywnej polityki społecznej. Ta pierwsza nakazuje brać pod uwagę w trakcie planowania społecznego wszystkie obszary polityki społecznej, zaś aktywna polityka społeczna oznacza opracowanie i wdrażanie, wypracowanych społecznie, spójnych priorytetów, celów i kierunków strategicznych oraz zintegrowanych planów przedsięwzięć wdrożeniowych w postaci programów i projektów działań społecznych i socjalnych. Określenie problemów społecznych miasta jest istotne dla ustalenia właściwych priorytetów działań na rzecz społeczności, całego systemu służb społecznych (w tym systemu pomocy społecznej), administracji miasta, organizacji pozarządowych i innych podmiotów oraz związanej z nimi prawidłowej konstrukcji budżetu. Mając zdiagnozowane zjawiska i problemy społeczne w mieście można efektywniej wykorzystywać budżet krajowy oraz środki Unii Europejskiej i inne, przygotowując określone działania ograniczające lub zwalczające ich dotkliwe skutki dla społeczności zamieszkującej określony obszar urbanistyczny.

Prezentowana w dokumencie diagnoza została opracowana w oparciu o analizę dokumentów instytucji świadczących usługi dla mieszkańców Czeladzi. Są to bardzo istotne instytucje społeczne, jako że w ich rejestrach i archiwach odnotowywane są przypadki zjawisk i problemów społecznych doświadczanych przez mieszkańców miasta, stwierdzonych i udokumentowanych, a zatem tych, które nie podlegają dyskusji i tym samym są faktami tworzącymi rzeczywistość miasta. W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przyjętej na lata 2009-2015, wykorzystano dane z jednostek organizacyjnych podległych Urzędowi Miasta, jednostek powiatowych oraz organizacji pozarządowych. Przeprowadzona analiza danych pozwoliła ocenić:

- jakie deficyty w zaspokojeniu potrzeb socjalnych występowały na terenie gminy,
- jakiego rodzaju wsparcie świadczą jednostki organizacyjne pomocy społecznej,
- w jakich miejscach ogniskują się problemy społeczne wyrażone realnym zapotrzebowaniem na wsparcie, mierzonym liczbą osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w relacji do liczby mieszkańców ogółem,

- jakie kategorie problemów społecznych najczęściej determinują zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej, czyli co najczęściej powoduje, że określona liczba mieszkańców znajduje się w sytuacji, w której bez pomocy nie jest w stanie zapewnić sobie i swoim rodzinom socjalnej egzystencji.

Nadrzędnym celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przyjętej na lata 2009-2015 była integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka oraz wyeliminowanie bądź zminimalizowanie negatywnych zjawisk społecznych na terenie Gminy Czeladź. Kolejnym istotnym celem było również wskazanie kierunków działań Gminy, wszystkich współpracujących instytucji i organizacji pozarządowych. Przyjęcie przez Radę Miasta w/w dokumentu pozwoliło na pozyskanie dodatkowych środków finansowych.

1.2 Sprawozdanie z przebiegu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Czeladź na lata 2016 – 2022

Proces sformułowania strategii rozwiązywania problemów społecznych został zaplanowany i przeprowadzony w nurcie partycypacyjnym⁸. Mechanizmy partycypacji obywatelskiej oparte są o dwie przesłanki. Pierwsza z nich to wzbogacenie i uzupełnienie tradycyjnych mechanizmów demokratycznych (demokracja przedstawicielska i deliberatywna gdzie obywatele dochodzą do wspólnych decyzji poprzez dyskurs i debatę). Po drugie, partycypacja obywatelska to po prostu część nowoczesnego zarządzania sferą publiczną, w której różnice interesów i oczekiwań nie mogą być rozwiązywane wyłącznie przez administracyjne decyzje, ani przez mechanizmy czysto rynkowe — powinny być raczej negocjowane i uzgadniane. Z tego punktu widzenia mechanizmy partycypacyjne pozwalają nie tylko na uzyskanie większej społecznej akceptacji, ale także na optymalizację podejmowanych decyzji.⁹

Zaproponowany model opracowywania uspołecznionej strategii rozwiązywania problemów z użyciem instrumentów partycypacji społecznej odwołuje się do zasady pomocniczości po to, by zmienić szablon podziału na zarządzających i decydujących

⁸ D. Polakowski: *Strategia rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym w oparciu o partycypację społeczną*, [w:] *Partnerstwo lokalne jako strategia rozwiązywania problemów społecznych*, red. A. Frączkiewicz-Wronka, UE, Katowice 2010, passim.

⁹ D. Długosz, J.J. Wygnański: *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, maszynopis powielony, Warszawa 2005, s. 11.

o sprawach społecznych przedstawicieli władz oraz mieszkańców jako adresatów podejmowanych rozwiązań w obszarze lokalnej polityki społecznej. Włączanie mieszkańców przedstawicieli organizacji publicznych i społecznych do współdecydowania, uruchamianie partycypacji społecznej w planowaniu rozwoju lokalnego to niezbędne warunki powodzenia w przeprowadzaniu tej zmiany. Wymaga to także zrozumienia znaczenia integracji społecznej i jej oddziaływania na rozwój, zwłaszcza społeczny.

Partycypacyjne planowanie strategiczne sprzyja osiągnięciu porozumienia w zakresie wyboru celów w sytuacjach, gdy przy ograniczonych środkach i wielości potrzeb dochodzi do nieporozumień. Dlatego tak ważne jest to, by Strategia była wynikiem otwartego dialogu społecznego i solidarności w działaniu.

Budowane w ten sposób partnerstwo staje się procesem, a nie jedynie pojedynczym aktem działania. Ma w założeniu tworzyć długookresową wartość, ale przede wszystkim zbliżyć do siebie ludzi i jednoczyć wspólnotę. Główny cel partnerstwa to w przeważającej mierze zaktywizowanie lokalnej społeczności po to, aby sama działała i sama starała się rozwiązywać własne problemy. Partnerstwo można zdefiniować jako platformę współpracy pomiędzy różnorodnymi partnerami, którzy wspólnie w sposób systematyczny, trwały i z wykorzystaniem innowacyjnych metod oraz środków planują, projektują, wdrażają i realizują określone działania i inicjatywy, których celem jest rozwój lokalnego środowiska społeczno – gospodarczego i budowa tożsamości lokalnej wśród członków danej społeczności.¹⁰

Z tego względu władze samorządowe zaprosiły do współpracy podmioty zaangażowane i zainteresowane problematyką społeczną w wymiarze lokalnym. Do prac nad określeniem sytuacji społecznej, a także określeniem pożądanego kierunku rozwoju społecznego zaproszono szeroką reprezentację osób i podmiotów funkcjonujących w społeczności. W warsztatach wzięli bowiem udział przedstawiciele: jednostek samorządowych (gminnych i powiatowych), przedstawiciele służb utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, reprezentanci spółek miejskich, pracownicy urzędu miasta oraz pomocy społecznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz

¹⁰A.Sobolewski: *Przez współpracę do sukcesu*. Warszawa 2007, s. 10

reprezentanci mieszkańców. Wykaz osób uczestniczących w warsztatach partycypacyjnych prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Wykaz uczestników prac warsztatowych

L.p	Imię	Nazwisko	Reprezentowana instytucja
1	Aneta	Józwin – Rybska	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
2	Krzysztof	Leśniak	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
3	Tomasz	Karcz	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
4	Michał	Goc	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
5	Adrian	Drdzeń	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
6	Katarzyna	Oczkiewicz	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
7	Anna	Erkiert	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
8	Joanna	Ufel	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
9	Iwona	Wojtacha	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
10	Małgorzata	Duda	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
11	Jolanta	Figiel	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi
12	Małgorzata	Ochęduszek-Ludwik	Urząd Miasta Czeladź
13	Arkadiusz	Duda	Urząd Miasta Czeladź
14	Beata	Iwaskiewicz	Urząd Miasta Czeladź
15	Rafał	Kost	Urząd Miasta Czeladź
16	Małgorzata	Łyżwińska	Urząd Miasta Czeladź
17	Magdalena	Cieślicka	Urząd Miasta Czeladź
18	Jolanta	Dyrka	Urząd Miasta Czeladź
19	Ilona	Grudzień	Urząd Miasta Czeladź
20	Dominik	Hodurek	Dom Pomocy Społecznej „Senior”
21	Janusz	Jurkowski	Dom Pomocy Społecznej „Senior”
22	Ewa	Ambroży	Miejska Biblioteka Publiczna Czeladź
23	Agnieszka	Dzienia	Miejska Biblioteka Publiczna Czeladź
24	Anna	Wątek	Miejska Biblioteka Publiczna Czeladź
25	Henryk	Michalski	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Czeladzi
26	Mateusz	Cichoń	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Czeladzi
27	Ewa	Kiedrzym	Zakład Budynków Komunalnych Czeladź
28	Michał	Marcinek	Zakład Budynków Komunalnych Czeladź

29	Rafał	Sobczyk	Zakład Budynków Komunalnych Czeladź
30	Ewa	Szota	Zakład Budynków Komunalnych Czeladź
31	Jolanta	Barańska	Żłobek Miejski
32	Dorota	Gaja	Żłobek Miejski
33	Ewa	Rulecka	Przedszkole Nr 1
34	Justyna	Nowak	Przedszkole Nr 1
35	Barbara	Węgrzyn	Przedszkole Nr 4
36	Romana	Dyszy-Tuchowska	Przedszkole Nr 4
37	Justyna	Dobrowolska	Przedszkole Nr 5
38	Małgorzata	Nowak	Przedszkole Nr 5
39	Jolanta	Kopeć	Przedszkole Nr 7
40	Olga	Maślak	Przedszkole Nr 7
41	Anna	Hetmańczyk	Przedszkole Nr 9
42	Regina	Szulc	Przedszkole Nr 9
43	Agnieszka	Patola	Przedszkole Nr 9
44	Iwona	Sztramko	Przedszkole Nr 10
45	Marta	Skarbek	Przedszkole Nr 10
46	Agata	Nowakowska-Michałek	Przedszkole Nr 11
47	Ewa	Nowak	Przedszkole Nr 11
48	Beata	Biernacka	Przedszkole Nr 11
49	Joanna	Jędrusik	Szkoła Podstawowa Nr 1
50	Jadwiga	Przecherska	Szkoła Podstawowa Nr 1
51	Renata	Paluch	Szkoła Podstawowa Nr 3
52	Beata	Gracz	Szkoła Podstawowa Nr 3
53	Joanna	Durdzińska	Szkoła Podstawowa Nr 7
54	Agnieszka	Grzelka – Łakomik	Szkoła Podstawowa Nr 7
55	Danuta	Nowak-Wójcik	Szkoła Podstawowa Nr 7
56	Małgorzata	Świder	Miejski Zespól Szkół
57	Grażyna	Chlastawa	Miejski Zespól Szkół
58	Agnieszka	Szcutnik	Miejski Zespól Szkół
59	Mariola	Kozieł	Gimnazjum Nr 2
60	Dorota	Pajor	Gimnazjum Nr 2

61	Dorota	Strączek	Gimnazjum Nr 3
62	Anita	Górnicka	Gimnazjum Nr 3
63	Alicja	Iwanowska	Zespół Szkół Specjalnych Czeladź
64	Włodzimierz	Jaros	Zespół Szkół Ogólnych i Technicznych
65	Małgorzata	Kaczmarska	Zespół Szkół Ogólnych i Technicznych
66	Alicja	Musiątek	Zespół Szkół Ogólnych i Technicznych
67	Tomasz	Chorab	Kolegium Pracowników Służb Społecznych
68	Agnieszka	Rychłowska-Niesporek	Kolegium Pracowników Służb Społecznych
69	Aleksandra	Plak	Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sąd Rodzinny Będzin
70	Agnieszka	Bałwas	Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sąd Rodzinny Będzin
71	Agnieszka	Jurkowska	Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sąd Rodzinny Będzin
72	Arkadiusz	Miśta	Komisariat Policji Czeladź
73	Zbigniew	Wielgosz	Komisariat Policji Czeladź
74	Sebastian	Giel	Komisariat Policji Czeladź
75	Piotr	Kurowski	Komisariat Policji Czeladź
76	Krzysztof	Niebylski	Straż Miejska Czeladź
77	Kamila	Grząba	Straż Miejska Czeladź
78	Robert	Szczupider	Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej
79	Izabela	Penszko	Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej
80	Paweł	Wojtusiak	Czeladzkie Towarzystwo Budownictwa Społecznego
81	Zygmunt	Kopczyński	Czeladzka Spółdzielnia Mieszkaniowa
82	Renata	Mańka	Spółdzielnia Mieszkaniowa Saturn
83	Krzysztof	Kubański	Spółdzielnia Mieszkaniowa Skarbek
84	Ewa	Cerbus	Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A.
85	Antoni	Czapnik	Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A.
86	Halina	Kuraś	Ośrodek Wspierania Dziecka i Rodziny w Będzinie
87	Ewa	Marcinkowska-Cieślik	Ośrodek Wspierania Dziecka i Rodziny w Będzinie
88	Janusz	Gątkiewicz	Powiatowy Urząd Pracy Będzin
89	Monika	Podsiadło	Powiatowy Urząd Pracy Będzin
90	Bogumiła	Stawecka	Powiatowy Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Będzinie – Szpital w Czeladzi
91	Olga	Machura	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Będzinie

92	Agata	Reich	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Będzinie
93	Agata	Lubelska-Bańka	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Będzinie
94	Ewelina	Korzeń-Ojer	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Będzinie
95	Wioletta	Erdowska	Środowiskowy Dom Samopomocy Ostoja w Czeladzi
96	Katarzyna	Hachulska-Olszewska	Środowiskowy Dom Samopomocy Ostoja w Czeladzi
97	Aneta	Praszkiewicz	Starostwo Powiatowe w Będzinie
98	Joanna	Miodek	Czeladzkie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Upośledzeniem Psycho-Ruchowym
99	Tomasz	Grad	Fundacja Nasze Zagłębie
100	Maria	Kańtoch	Harcerski Krąg Seniorów Czeladź
101	Robert	Wróbel	Klub Metamorfoza
102	Sławomir	Stala	Klub Metamorfoza
103	Bartosz	Drdzeń	Stowarzyszenie Twórczych Umysłów
104	Michał	Gluzek	Stowarzyszenie Twórczych Umysłów
105	Jerzy	Krzemień	Związek Harcerstwa Polskiego w Czeladzi
106	Justyna	Puławska	Związek Harcerstwa Polskiego w Czeladzi

Warsztaty partycypacyjne z reprezentantami środowisk zawodowych i społecznych w Czeladzi zostały przeprowadzone w następujących terminach i obejmowały problematykę:

- ✓ 24.08.2015r. – Diagnoza sytuacji społecznej miasta Czeladź. Identyfikowanie źródeł problemów społecznych;
- ✓ 07.09.2015r. – Analiza SWOT (identyfikowanie czynników kluczowych determinujących funkcjonowanie miasta oraz głównych obszarów analizy);
- ✓ 28.09.2015r. – definiowanie celów strategicznych w poszczególnych obszarach oraz integrowanie oddziaływania poszczególnych interesariuszy;
- ✓ 12.10.2015r. określanie kwestii wdrażania strategii oraz ewaluacji jej oddziaływania.

Wiedza i doświadczenie uczestników były źródłem informacji o problemach i potrzebach środowisk lokalnych miasta. Uczestnicy zostali wyłonieni z instytucji i organizacji działających w Czeladzi lub mających bezpośredni wpływ na funkcjonowanie miasta i życie mieszkańców. W trakcie spotkań odbywających się w Kolegium Pracowników Socjalnych zlokalizowanym przy ul. Tuwima 14 uczestnicy grup roboczych: przeprowadzili analizę SWOT

dla gminy Czeladź, wyodrębnili obszary w których analizowane będą problemy społeczne miasta, zdefiniowali cele główne i szczegółowe w obszarach strategicznych, wskazali działania niezbędne do realizacji celów zdefiniowanych w niniejszej strategii.

Przeprowadzone warsztaty skupione były na diagnozowaniu problemów społecznych w obszarach odpowiadających strukturze dokumentu strategicznego. Analizowano bowiem zagadnienia:

- pomocy i integracji społecznej
- bezpieczeństwa publicznego
- aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej mieszkańców
- rynku pracy i edukacji
- kwestii zdrowia, seniorów i osób z niepełnosprawnością
- jakości życia
- zarządzania publicznego i współpracy międzysektorowej

Osoby uczestniczące w warsztatach wyrażali swoje opinie na temat postrzeganych przez nich problemów społecznych, ich nasilenia, przyczyn i czynników utrwalających. Uczestnicy warsztatów definiowali także zbiór potrzeb, które ich zdaniem nie są zaspakajane na zadawalającym poziomie.

Proces opracowania strategii był także katalizatorem spotkań warsztatowych dzięki, którym rozwinęła się współpraca międzyinstytucjonalna i wzajemna wymiana punktów widzenia w obszarze polityki społecznej. Proces przygotowania strategii w formie warsztatów partycypacyjnych stanowi narzędzie rozwijania partnerskich relacji między mieszkańcami i władzami oraz umacnia i zwiększa skalę współdziałania mieszkańców przy wypracowaniu i wdrażaniu strategii lokalnego rozwoju. Poziom aktywności społecznej decyduje o wygenerowaniu efektu synergii z podejmowanych działań. Jest to szczególnie istotne bowiem poziom środków finansowych, płynących zarówno z budżetu centralnego, jak i samorządów lokalnych, na działania w szeroko pojętym polu polityki społecznej nie jest w Polsce nadmiernie wysoki.

Kolejnym elementem wnoszącym istotny wkład w analizę problemów i potrzeb mieszkańców miasta były badania socjologiczne. Zostały one przeprowadzone w

październiku 2015r. na reprezentatywnej próbie 300 mieszkańców miasta. Zakres tematyczny badań obejmował:

- ✓ Skalę występowania problemów społecznych w mieście;
- ✓ Przyczyny problemów i potencjalne sposoby ich rozwiązania;
- ✓ Jakość życia w Czeladzi (służba zdrowia, kultura, sport, rekreacja);
- ✓ Poczucie bezpieczeństwa w mieście;
- ✓ Wieloaspektową ocenę sytuacji osób starszych, osób z niepełnosprawnością;
- ✓ Problematykę bezrobocia;
- ✓ Problemy rodzin.

Zebrane dane zostały poddane analizie ilościowej i jakościowej, wstępne analizy przedstawiono instytucjom i organizacjom na spotkaniu w Urzędzie Miasta. Materiał badawczy wykorzystany został do wzmocnienia materiału diagnostycznego a także przygotowania rekomendacji i analizy celów strategicznych. Raport z badań stanowi element składowy wypracowanej strategii i znajduje się w aneksie.

Kolejnym elementem pogłębiającym materiał diagnostyczny był cykl (10) wywiadów przeprowadzonych z wytypowanymi ekspertami lokalnymi. Badacze przy współpracy Urzędu Miasta oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej stworzyli listę osób znaczących dla analizowanych obszarów tematycznych. Z każdym z nich przeprowadzono wywiad w oparciu o wcześniej przygotowany scenariusz. Zakres poruszanej tematyki skupiał się wokół:

- Opisu zadań zawodowych lub społecznych indagowanego;
- Funkcjonowania miasta z jego perspektywy zawodowej;
- Charakterystyki problemów społecznych Czeladzi;
- Oceny współpracy międzyinstytucjonalnej;
- Realizacji projektów w mieście;
- Oceny poziomu integracji społecznej.

Analiza zrealizowanych wywiadów pozwala na uzupełnienie charakterystyk środowiskowych, poszerzenie perspektywy poznawczej i wskazanie na ograniczenia w badanych problemach i obszarach.

Zakres prac nad strategią obejmował także analizę dokumentów i danych zastanych. Są one źródłem wiedzy o środowisku lokalnym, nasileniu problemów społecznych a także realizowanych działaniach w zakresie rozwiązywania problemów społecznych i rozwoju miasta. Pozyskano materiały i dokumenty od instytucji funkcjonujących na terenie miasta a także placówek o charakterze powiatowym (PCPR,PUP). W analizie dokumentów przyjęto perspektywę analizy danych za lata 2012-2014. Informacje te poddane analizie ilościowej i jakościowej są istotnym elementem pozwalającym na wypracowanie diagnozy społecznej a także prognozy zjawisk społecznych w horyzoncie zbieżnym z niniejszym dokumentem strategicznym.

Prace nad strategią obejmowały:

- I. opracowanie diagnozy sytuacji społecznej Miasta Czeladź w obszarach:
 - a. pomoc i integracja społeczna,
 - b. bezpieczeństwo publiczne,
 - c. aktywność społeczna, kulturalna, sportowa mieszkańców,
 - d. rynek pracy i edukacja,
 - e. zdrowie, seniorzy i osoby z niepełnosprawnością,
 - f. jakość życia,
 - g. zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa.
- II. przeprowadzenie warsztatów partycypacyjnych oraz dokonanie anlizy zróżnicowanych punktów widzenia sytuacji społecznej oraz oczekiwanych zmian;
- III. przeprowadzenie badań wśród mieszkańców miasta w zakresie sytuacji społecznej oraz propozycji działań zmiarzących do rozwoju społecznego i poprawy jakości życia;
- IV. przeprowadzenie wywiadów z lokalnymi ekspertami;
- V. przedstawienie projektu opracowanej strategii zawierającej zdefiniowany zakres problemów społecznych, wyznaczenia kierunków niezbędnych działań, celów strategicznych, sposobu realizacji strategii, ram finansowych oraz wskaźników realizacji zadań i ewaluacji celem konsultacji z zespołem ekspertów.
- VI. przedstawienie wersji końcowej projektu Strategii do Konsultacji z Zarządem Miasta;
- VII. prezentację Strategii na spotkaniu z przedstawicielami samorządu terytorialnego, osobami zarządzającymi w sytemie pomocy społecznej;

- VIII. przeprowadzenie konsultacji społecznych z mieszkańcami miasta oraz organizacjami pozarządowymi.
- IX. Przyjęcie dokumentu strategicznego przez Radę Miasta Celadź.

2. Zgodność celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z wybranymi dokumentami i politykami europejskimi, krajowymi i regionalnymi

2.1 Dokumenty Unii Europejskiej

Zadaniem Unii Europejskiej jest dążenie do ścisłej współpracy między członkami Wspólnoty w dziedzinie zagadnień społecznych, m.in. zatrudnienia, prawa pracy i warunków pracy, kształcenia i doskonalenia zawodowego, ubezpieczeń społecznych, ochrony przed wypadkami oraz chorobami zawodowymi, higieny pracy, prawa zrzeszania się oraz zawierania umów zbiorowych między pracodawcami a pracownikami. Artykuł 3 Traktatu o Unii Europejskiej w zakresie spraw społecznych wskazuje następujące cele:

- promowanie ekonomicznego i społecznego postępu poprzez zacieśnianie współpracy gospodarczej i likwidowanie barier w obrocie handlowym między państwami członkowskimi,
- wzmacnianie obrazu Unii jako jednego ciała politycznego mówiącego jednym głosem na arenie międzynarodowej poprzez prowadzenie wspólnej polityki zagranicznej,
- dążenie do stworzenia obywatelstwa europejskiego i poczucia przynależności do jednej wspólnoty u zwykłych obywateli poprzez zapewnienie jednakowych norm prawnych i pełnej swobody przepływu ludzi w obrębie Unii,
- rozwijanie obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwego traktowania, którym ma być UE poprzez wprowadzanie wspólnych norm prawnych, socjalnych i stałą poprawę poziomu życia państw uboższych,
- ujednoczenie struktury gospodarczej krajów członkowskich, wyrównanie rozwoju gospodarczego regionów,
- polepszenie standardów życia.

Priorytety Unii Europejskiej, określane w strategii **Europa 2020**, wiążane są z rozwojem: inteligentnym, zrównoważonym, sprzyjającym jednocześnie włączeniu społecznemu (inkluzji), który łączony jest z odpowiedzialnym zarządzaniem gospodarką. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznacza tutaj:

- podniesienie stopy zatrudnienia w Europie – czyli więcej lepszych miejsc pracy, zwłaszcza dla kobiet, młodych ludzi i pracowników starszych wiekiem,

- pomaganie młodym ludziom w przewidywaniu zmian i radzeniu sobie z nimi dzięki inwestycjom w podnoszenie kwalifikacji i szkolenia,
- modernizację rynków pracy i systemów pomocy społecznej,
- zagwarantowanie, że cała Unia Europejska odniesie korzyści z wzrostu.

Unia Europejska planuje wsparcie rozwoju sprzyjającego inkluzji społecznej za pomocą dwóch inicjatyw przewodnich: „Programu na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” oraz „Europejskiego programu walki z ubóstwem”.

2.2 Dokumenty krajowe

W ciągu najbliższych lat zarządzanie rozwojem Polski będzie realizowane w oparciu o system dokumentów planistycznych, który tworzą: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (do 2030 roku), Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (do 2020 roku) oraz dziewięć strategii zintegrowanych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Czeladź z horyzontem czasowym do 2022 roku jest spójna z dokumentami ustanowionymi w celu strategii rozwoju kraju, w tym w szczególności ze:

- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,
- Krajowym Programem Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu 2020,
- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2006-2016.

2.2.1 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 18 czerwca 2013 roku Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 jest jedną z dziewięciu strategii sektorowych stanowiących „inne strategie rozwoju” w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 roku poz. 1649, z późn. zm.), realizujących średnio i długookresową strategię rozwoju kraju. Głównym celem wskazanym w dokumencie jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych odbywać się będzie poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości. Zgodnie z zapisami dokumentu wysoka jakość kapitału ludzkiego ma znaczenie przy dokonywaniu życiowych wyborów, które przekładają się na jakość życia obecnego i przyszłych pokoleń.

2.2.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 ma przyczynić się do realizacji opisanego w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju celu: wzrost społecznego kapitału rozwoju. Ma to nastąpić m.in. poprzez edukację obywatelską, medialną, kulturalną i wzmacniającą kreatywność, upraszczanie mechanizmów zrzeszania się obywateli (m.in. ograniczenie procedur i obciążeń dla organizacji pozarządowych), rozszerzanie listy działań instytucji kultury. Z kolei w odniesieniu do celów średniookresowych ma przede wszystkim przyczynić się do budowy sprawnego państwa m.in. poprzez wzmacnianie mechanizmów partycypacyjnych w politykach rozwoju.

Cel strategiczny Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 został określony jako wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski, a do jego osiągnięcia mają prowadzić działania pogrupowane w czterech priorytetach:

1. kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji,
2. poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne,

3. usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy,
4. rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.

2.2.3 Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 jest programem rozwoju, w rozumieniu art. 15, ust. 4 pkt. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 roku poz. 1649, z późn. zm.) i stanowi tym samym dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju.

Celem dokumentu jest również przedstawienie projektowanej polityki państwa w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym w ramach warunku 9 Wspólnych Ram Strategicznych.

W kontekście nowej metodologii programowania rządu, za istotny element uznano wyodrębnienie problematyki ubóstwa i wykluczenia społecznego, jako część krajowych działań budowy Europejskiego Modelu Społecznego. Program stanowi realizację krajowej polityki społecznej, w szczególności celu szczegółowego 3 Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.

2.2.4 Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) koncentruje się na poprawie funkcjonowania poszczególnych polityk sektorowych oraz na zagadnieniach, dla których większą efektywność zapewni ich realizacja z poziomu krajowego, takich jak: innowacje społeczne, szkolnictwo wyższe, wsparcie osób młodych. W programie, oprócz środków EFS dostępne są także środki *Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych*. Wsparcie programu jest komplementarne do działań realizowanych na poziomie regionalnym.

W latach 2014-2020 to regiony będą zarządzały większością środków EFS (np. w ramach realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego, który zostanie

omówiony poniżej), z których finansowane będą przedsięwzięcia dedykowane konkretnym osobom i grupom. Z pomocą PO WER, realizowane będą reformy systemowe w obszarach takich jak zatrudnienie, przystosowanie przedsiębiorstw i pracowników do zmian w gospodarce, edukacja oraz zdrowie.

Priorytety Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój to:

- osoby młode na rynku pracy: realizacja działań ukierunkowanych na bezrobotne osoby w wieku od 15 do 24 lat oraz poprawę ich sytuacji na rynku pracy;
- efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji: wdrożenie reform systemów i struktur w wybranych obszarach polityk publicznych, kluczowych z punktu widzenia strategii Europa 2020 i krajowych programów reform;
- szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju: wspieranie jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu budowy gospodarki opartej o wiedzę;
- innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa: realizacja działań nietypowych, innowacyjnych, ponadnarodowych, prowadzących do wypracowania rozwiązań w celu ich przetestowania przed przejściem do fazy wdrożenia, które w większości przypadków będzie miało miejsce na poziomie regionalnym, a także realizacja programów w zakresie mobilności ponadnarodowej;
- pomoc techniczna.

Zarówno w PO WER jak i w regionalnych programach operacyjnych, wprowadzono nowe rozwiązania takie jak:

- Rejestr Usług Rozwojowych (RUR) – w formie ogólnopolskiej bazy podmiotów świadczących usługi edukacyjno-szkoleniowe finansowane ze środków publicznych, jest on elementem wspierającym poprawę jakości szkoleń finansowanych ze środków publicznych;
- rozwój kwalifikacji z zastosowaniem „bonów edukacyjnych” – działania obejmujące wprowadzenie systemu bonów szkoleniowych dla osób planujących podniesienie własnych kwalifikacji zawodowych, a także rozwój brokeringu edukacyjnego, jako skutecznego narzędzia łączenia oferty szkoleniowej z potrzebami odbiorców wsparcia (testowane w ramach PO KL na zasadzie pilotażu);

- wykorzystywanie instrumentów zwrotnych – udzielanie tego typu wsparcia na preferencyjnych warunkach ma umożliwić przeciwdziałanie barierom w dostępie do kapitału w szczególności w początkowym okresie prowadzenia działalności gospodarczej.

2.3 Dokumenty o zasięgu regionalnym województwa śląskiego

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Czeladź z horyzontem czasowym do 2022 roku koresponduje także z dokumentami o zasięgu regionalnym, w tym w szczególności z zapisami:

- Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”,
- Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020,
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.
- Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Będzińskiego na lata 2014 - 2020

2.3.1 Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Czeladź z horyzontem czasowym do 2020 roku jest spójna ze Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020 w następujących zagadnieniach:

- Cel główny: Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców województwa śląskiego
- Priorytety:
 1. Wzmocnienie polityki prorodzinnej;
 2. Wyrównywanie szans wychowawczych i edukacyjnych dzieci i młodzieży;
 3. Wspieranie osób starszych w pełnieniu ról społecznych;
 4. Wzmacnianie równych szans osób niepełnosprawnych;
 5. Wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień;
 6. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
 7. Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego.

2.3.2 Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa na lata 2014-2020, został stworzony w oparciu o zapisy zawarte w przedstawionym przez Komisję Europejską tzw. „pakiecie legislacyjnym” dla polityki spójności na lata 2014-2020. Uwzględnia on szczegółowe regulacje odnoszące się do wszystkich funduszy Wspólnych Ram Strategicznych. Obejmują one przepisy związane z misją i celami polityki spójności, ramami finansowymi, szczegółowymi ustaleniami w zakresie programowania, sprawozdawczości, zarządzania i realizacji projektów, a także przepisy związane z dużymi projektami. W Programie uwzględniono również zapisy wynikające z zapisów *Umowy Partnerstwa*, która determinuje kształt polityki spójności w Polsce w latach 2014-2020. Wynika z niej model programowania i wdrażania 16 dwufunduszowych regionalnych programów operacyjnych. Zgodnie z tymi zapisami Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Program jest zarządzany na szczeblu regionalnym, a Instytucją Zarządzającą Programem jest Zarząd Województwa Śląskiego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa na lata 2014-2020 zakłada realizację działań w następujących priorytetach:

1. Nowoczesna gospodarka
2. Cyfrowe śląskie
3. Konkurencyjność MŚP
4. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna
5. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów
6. Transport
7. Regionalny rynek pracy
8. Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy
9. Włączenie społeczne
10. Rewitalizacja i infrastruktura społeczna i zdrowotna
11. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego
12. Infrastruktura edukacyjna

13. Pomoc techniczna

Z punktu widzenia planowania działań w obszarze polityki społecznej kluczowe znaczenie ma oś priorytetowa IX – **Włączenie społeczne**. Została ona utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją:

- 9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie;
- 9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym;
- 9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.

Zakres wsparcia w osi priorytetowej IX **Włączenie społeczne** ukierunkowany jest na zmniejszanie poziomu zagrożenia ubóstwem oraz integrację społeczną i poprawę zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zjawisko wykluczenia społecznego nie jest łatwe do zdefiniowania, ponieważ najczęściej dotyczy współistniejących ze sobą wymiarów marginalizacji. Wykluczenie jest spowodowane zarówno rezygnacją ze społecznie akceptowanego sposobu życia lub wypadnięciu z niego z różnych powodów i często czynników niezależnych. Dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, które żyją w niekorzystnych warunkach materialnych (ubóstwo ekonomiczne), zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, gospodarczymi, fizycznymi, mają utrudniony dostęp do usług pozwalających na przezwyciężenie barier i wsparcie rozwoju lub posiadają cechy utrudniające korzystanie z powszechnych dóbr społecznych (niepełnosprawność – zwłaszcza sprzężona, uzależnienia, długotrwała choroba). Wykluczenie może być spowodowane zewnętrznymi działaniami destruktywnymi (przemoc) lub po prostu być wynikiem dyskryminacji.

Dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych znaczenie ma również Oś Priorytetowa VII **Regionalny rynek pracy**. Oś ta została utworzona w oparciu o trzy

priorytety inwestycyjne celu tematycznego 8 promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników:

- 8i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników,
- 8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw,
- 8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonymi w Umowie Partnerstwa oraz odnoszą się do celów Strategii Europa 2020, w szczególności poprzez podejmowanie przedsięwzięć dotyczących zdobywania i podnoszenia kwalifikacji zgodnie z potrzebami regionalnego rynku pracy oraz przedsięwzięć dotyczących rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia, mających na celu wspomagać wzrost zatrudnienia w regionie.

Celem interwencji w ramach przedmiotowej osi jest przede wszystkim wzrost poziomu zatrudnienia, poprzez efektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego w tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy.

Z kolei Oś Priorytetowa VIII **Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy** przewiduje wsparcie rozwoju osób już pracujących. Oś ta została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 8: promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników:

- 8iv równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę,
- 8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian,
- 8vi aktywne i zdrowe starzenie się i powrót do pracy.

Zakres wsparcia w osi priorytetowej VIII skierowany jest na podnoszenie adaptacyjności przedsiębiorców, przedsiębiorstw i pracowników. Cel ten musi uwzględniać prawo pracowników do godzenia życia zawodowego i prywatnego, jak również równość

szans płci na każdym etapie rozwoju zawodowego, co pozwoli na większy udział w rynku pracy osób pełniących funkcje opiekuńcze nad dziećmi do 3 roku życia.

Ponadto podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej przedsiębiorstwami i ich pracowników będzie realizowane poprzez zapewnienie świadczenia wysokiej jakości usług rozwojowych. Środki przeznaczone na kształcenie w obszarze podnoszenia adaptacyjności i konkurencyjności będą realizować model zakładający podejście popytowe, zintegrowany z krajowym systemem zapewnienia jakości usług rozwojowych oraz docelowo spójnym z opracowywaną *Polską Ramą Kwalifikacji*.

W ramach programu wsparcie rozwojowe dla pracowników dużych przedsiębiorstw przechodzących restrukturyzację w postaci programów outplacementowych przewidziano w ramach osi priorytetowej VII – Regionalny Rynek Pracy.

Ponadto, na działania podejmowane w ramach obszarów tematycznych objętych niniejszą strategią istotną rolę odgrywa Oś Priorytetowa X **Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna**, uwzględniająca priorytety inwestycyjne:

- 9a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych,
- 9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.

Działania w zakresie rozwoju edukacji wspiera Oś Priorytetowa XI **Wzmocnienie potencjału edukacyjnego**, uwzględniająca priorytety inwestycyjne:

- 10i ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia,

- 10iii wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji,
- 10iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

2.4 Dokumenty o zasięgu lokalnym

2.4.1 Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Będzińskiego na lata 2014–2020

Przyjęty dokument strategiczny wyznacza następujące cele w zakresie rozwoju społecznego w wymiarze powiatowym:

- Ograniczenie liczby osób bezrobotnych i przeciwdziałanie długotrwałym skutkom bezrobocia,
- Rozwijanie systemu wspierania rodzin mających trudności w funkcjonowaniu i wypełnianiu swoich ról oraz systemu wspierania rodzicielstwa zastępczego,
- Zapobieganie marginalizacji osób szczególnie narażonych na zjawisko wykluczenia społecznego,
- Tworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym oraz aktywizacja osób starszych,
- Promocja postaw sprzyjających zdrowiu, promocja zdrowego stylu życia.

Do priorytetowych kierunków działań zaliczono:

- Priorytet I. Promocja zatrudnienia, aktywizacja osób bezrobotnych oraz podnoszenie poziomu wiedzy, kwalifikacji i umiejętności osób długotrwale bezrobotnych.

- Priorytet II. Podnoszenie aktywności społecznej i aktywności zawodowej grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Priorytet III. Stworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym poprzez pomoc w integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem oraz udzielenie wsparcia dla otoczenia osób niepełnosprawnych.
- Priorytet IV. Zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych (w tym rodzin pełniących funkcje pogotowia opiekuńczego) poprzez promowanie rodzicielstwa zastępczego jako alternatywnej formy opieki nad dzieckiem.
- Priorytet V. Koordynacja, wspieranie i promowanie działań w obszarach profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniem.
- Priorytet VI. Udrożnienie systemu powiatowo- miejsko – gminnego w zakresie profilaktyki rozpadu rodziny i przemocy w rodzinie oraz wdrażanie działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

2.4.2 Strategia rozwoju miasta Czeladź do 2015r.

Dokument strategiczny odwołuje się do zrównoważonego rozwoju rozumianego jako rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

W dokumencie dokonano analizy stanu miasta w obszarach:

- I. Ład przestrzenny: planowanie przestrzenne, rewitalizacja obszarów miejskich, przestrzeń publiczna, mała architektura, rodzinne ogrody działkowe, cmentarze.
- II. Gminny Program Opieki Nad Zabytkami
- III. Promocja Miasta Czeladź.

Analiza tak stanowiła także podstawę do sformułowania Strategii Rozwoju Miasta Czeladź do 2015r. i objęła wskazane powyżej osie tematyczne.

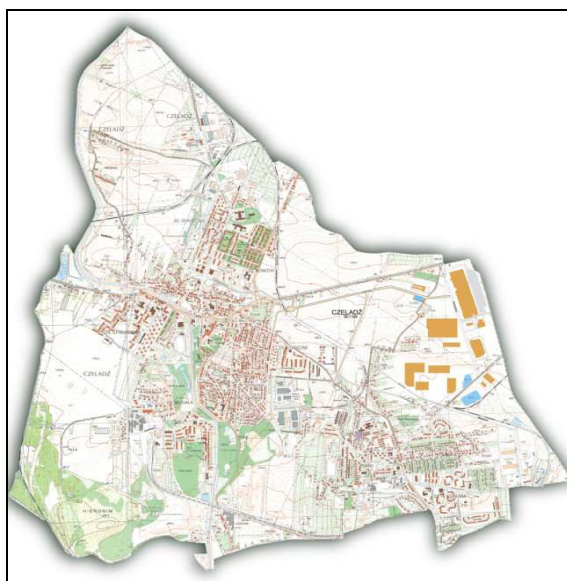
Szczególnie ważne z punktu widzenia spójności obu dokumentów strategicznych są kwestie rewitalizacji osiedlowych zespołów miejskich – znajdujących swoje odzwierciedlenie m.in. w budowanym aktualnie (grudzień 2015r.) „Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Czeladź na lata 2015 - 2020”.

3. Analiza funkcjonowania miasta Czeladź

Czeladź to miasto położone w południowej Polsce, w północno – wschodniej części województwa śląskiego, na terenie powiatu będzińskiego, w centrum Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (GOP), nad rzeką Brynicą. Miasto graniczy bezpośrednio z następującymi ośrodkami miejskimi :

- Będzinem (od wschodu i północy)
- Katowicami (od południa)
- Sosnowcem (od południowego wschodu)
- Siemianowicami Śląskimi (od zachodu i północnego wschodu)

Rysunek 1. Mapa miasta Czeladź

Źródło: Portal miejski <http://www.czeladz.pl/informator/mapa.php>

Miasto zamieszkuje **31 617 osób** (stan na styczeń 2015r.) a jego powierzchnia wynosi **16,57 km²**. Czeladź to najstarsze miasto Zagłębia i jedno z najstarszych w Polsce. Powstało w Średniowieczu na szlaku handlowym Kraków – Bytom, a jego rozwój przypadł na lata rewolucji przemysłowej ,związanej bezpośrednio z górnictwem. Intensywny rozwój górnictwa nastąpił w II połowie XIX wieku – powstały dwie kopalnie „Czeladź” i „Saturn”.

Od połowy XX wieku w mieście intensywnie kształtowała się infrastruktura kulturalna, usługowa i handlowa. Po okresie restrukturyzacji górnictwa (lata 90-te XX w.) nastąpiła zmiana koncepcji rozwoju gospodarczego Czeladzi. Przyjęto koncepcję dywersyfikacji profilu działalności w mieście, ze szczególną rolą sektora usług i handlu a także intensywnego wsparcia dla sektora MSP. Atutem miasta jest dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna, głównie zaś korzystne położenie w centrum Aglomeracji Katowickiej, przy drogach krajowych Warszawa - Katowice i Kraków – Wrocław. Czeladź jest bogata w tereny zielone, parki, skwery place miejskie. Jako miasto świadome swej bogatej historii dba także o zachowaną cenną architekturę.

3.1. Diagnozowanie problemów społecznych

Problemy społeczne definiuje się jako powtarzające się, masowe zjawiska uznawane przez daną grupę społeczną lub społeczeństwo za negatywne, złe, niekorzystne, których nasilenie budzi zaniepokojenie opinii publicznej i może przyczynić się do dezorganizacji społecznej¹¹.

Na gruncie polityki społecznej obok pojęcia problemy społeczne eksperci posługują się kategorią kwestii społecznej. Jest ona rozumiana jako identyfikacja najczęściej występujących w skali kraju, regionu lub w skali świata istotnych problemów nękających duże grupy ludności, które zagrażają dużym zbiorowościom, powoduje deformacje w społecznym i biologicznym rozwoju społeczeństw, i w rezultacie rodzi oczekiwania na złagodzenie lub likwidację¹². Tak więc, kwestie społeczne postrzega się współcześnie jako wyodrębnioną kategorię problemów społecznych, o szczególnej dotkliwości¹³. W literaturze przedmiotu do najważniejszych kwestii społecznych w Polsce zalicza się kwestie ubóstwa,

¹¹K. Olechnicki, P. Załęcki: *Słownik socjologiczny*. Wydaw. Graffiti BC, Toruń 1998, s. 164; .

¹² J. Kroszel: *Podstawy polityki społecznej w gospodarce rynkowej*. Wydaw. UO, Opole 1994, s. 96. Zob. także J. Danecki: *Kwestia społeczna – istota, źródła, zarys diagnozy*, [w:] A. Rajkiewicz, J. Supińska, M. Książkowski: *Polityka społeczna. Materiały do studiowania*. Wydaw. Naukowe „Śląsk”, Katowice 1998, s. 110 i nast.

¹³ J. Auleytner wyjaśniając źródła kwestii społecznych przywołuje m.in. teorię asymetrii, teorię nierówności, teorię sprzeczności społecznych oraz teorię zawodności ładu społecznego. Por. J. Auleytner: *Polityka społeczna. Teoria a praktyka*. Wydaw. WSP TWP, Warszawa 1997, s. 27

bezrobocia, kwestię mieszkaniową, ochrony zdrowia, edukacyjną, ludnościową, rolną a także ekokwestię¹⁴.

W dokumentach dotyczących rozwiązywania lokalnych problemów społecznych postrzega się i analizuje je najczęściej przez pryzmat unormowania tej materii na gruncie systemu pomocy społecznej, a dokładnie przez pryzmat określonego w prawie pomocy społecznej katalogu trudnych sytuacji życiowych, których wystąpienie uzasadniać może ubieganie się o przyznanie świadczeń realizowanych w ramach owego systemu¹⁵.

Rozwiązywanie problemów społecznych poprzedza ich diagnoza, której opracowanie stanowi konieczny warunek podjęcia skutecznych działań. Jak podkreśla się w literaturze przedmiotu, w procesie diagnostycznym zawsze należy rozstrzygnąć trzy podstawowe kwestie: *co rzeczywiście jest?* (diagnoza stanu, diagnoza identyfikacyjna, genetyczna, fazy, znaczenia i prognostyczna); *co powinno być zrobione?* (diagnoza decyzyjna, projektowanie działań interwencyjnych), oraz *w jaki sposób przybliżyć istniejący stan faktyczny do postulowanego?*¹⁶.

Pełna diagnoza konstatająca fakty i projektująca powinna obejmować:

- analizę warunków i jakości życia mieszkańców danej jednostki administracyjnej;
- określenie przyczyn negatywnie ocenianych zjawisk społecznych oraz ewentualnych kierunków ich rozwoju;

¹⁴ Por. np. J. Auleytner, K. Głąbicka: *Polskie kwestie socjalne na przełomie wieków*. Wydaw. WSP TWP, Warszawa 2002.

¹⁵ Por. A. Wójcik: *Problemy społeczne w strategiach samorządu terytorialnego*, [w:] *Sytuacja rodzin i polityka rodzinna w wymiarze lokalnym*, red. B. Balcerzak – Paradowska. IPiSS, Warszawa 2009, s. 134 i nast.; J. Krzyszkowski, J. Przywojska: *Zasada programowania w UE a lokalna i regionalna polityka społeczna w Polsce*, [w:] *Międzynarodowa polityka społeczna. Aspekty porównawcze*, red. B. Balcerzak – Paradowska i A. Rączaszek. IPiSS, AE w Katowicach, Warszawa – Katowice 2010, s. 368; P. Frączek: *Strategia rozwiązywania problemów społecznych jako narzędzie realizacji lokalnej polityki społecznej*. „Polityka Społeczna” 2010, nr 7, s. 23.

¹⁶ Por. B. Szatur-Jaworska: *Diagnozowanie w polityce społecznej*. Wydaw. IPS UW, Warszawa 2002, s. 19 i nast.; E. Wysocka: *Człowiek a środowisko życia. Podstawy teoretyczno – metodologiczne diagnozy*. Wydaw. Akademickie Żak, Warszawa 2007, s. 56 i nast.; Idem: *Diagnoza w resocjalizacji. Obszary problemowe i modele rozwiązań w ujęciu psychopedagogicznym*. PWN, Warszawa 2008, s. 35

- opis dostępnych zasobów (infrastrukturalnych, finansowych i ludzkich), które można wykorzystać do rozwiązywania stwierdzonych problemów i kwestii społecznych oraz ich analizę w aspekcie mocnych i słabych stron;
- określenie charakteru i rodzaju niezbędnych działań (projektujących, reformujących lub/i profilaktycznych),
- uzasadnienia dla postulowanych kierunków działań¹⁷.

3.2 Analiza SWOT dla miasta Czeladź

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji oraz określania czynników kluczowych. Jest stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej. Narzędzie to zostało zastosowane do analizy społeczności lokalnej miasta Czeladź i uwarunkowań decydujących o czynnikach kluczowych dla funkcjonowania miasta i mieszkańców. Opracowanie analizy SWOT zostało przeprowadzone w trakcie warsztatów partycypacyjnych z reprezentantami różnych środowisk, instytucji i podmiotów działających w sferze społecznej i gospodarczej miasta. Osłą główną analizy były czynniki determinujące funkcjonowanie miasta oraz jego perspektywy rozwojowych.

Tabela 2. Analiza SWOT miasta Czeladź

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie miasta • Przychylność władz miasta do realizacji przedsięwzięć z zakresu polityki społecznej • Potencjał ludzki – dobrze wykształceni i przedsiębiorczy mieszkańcy • Profesjonalna kadra instytucji umożliwiająca rozwój społeczny • Tereny zielone (Grabek, Jordan, Prochownia) • Współpraca z NGO w zakresie wspólnej realizacji projektów • Tendencja wzrostowa w aktywizacji społecznej oraz kadry jednostek miejskich • Umiejętność pracy interdyscyplinarnej w realizacji projektów lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Starzenie się społeczeństwa • Migracja ludzi • Utrwalające się bezrobocie a także dziedziczenie statusu biorcy świadczeń społecznych i socjalnych. • Brak infrastruktury umożliwiającej rozwiązywanie problemu bezdomności (noclegownia, ogrzewalnia) • Zasoby mieszkaniowe • Uboga oferta kulturalna i gastronomiczna • Brak wystarczającego wsparcia małych przedsiębiorców • Niewykorzystane tereny po kopalni

¹⁷ Tamże, s. 261.

<ul style="list-style-type: none"> • Profesjonalna i zmotywowana kadra instytucji publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczające zagospodarowanie przestrzeni publicznej (place zabaw, siłownie) • Niewystarczająca oferta wsparcia psychologicznego dla dorosłych mieszkańców oraz niedostatek działań profilaktycznych. • Brak rozpoznawalnego produktu • Nie wykorzystany w pełni potencjał rynku w Czeladzi
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie miasta w aglomeracji i jej wpływ na rozwój społeczno - gospodarczy • Dobre połączenia komunikacyjne • Bliska możliwość korzystania z zasobów innych gmin w zakresie transportu, ochrony zdrowia , dostępu do instytucji kultury, edukacji. • Możliwość współpracy z miastami partnerskimi, inwestorami oraz trzecim sektorem • Szansa na rozwój – własne zasoby gruntowe • Możliwość pozyskania środków unijnych • Umowy partnerskie • Stworzenie preferencji dla przedsiębiorców • Zachęta dla rodzin do budownictwa mieszkaniowego • Rozwój społeczno – gospodarczy poprzez stymulowanie polityki fiskalnej miasta • Czeladź – małe miasto, w którym mieszkańcy czują się bezpiecznie w porównaniu do dużego miasta • Rewitalizacja Brynicy 	<ul style="list-style-type: none"> • Zamykanie oddziałów szpitalnych a w konsekwencji ograniczenie dostępu do usług ochrony zdrowia. • Brak wystarczających ofert kulturalno-oświatowych dla osób chcących spędzać czas wolny w Czeladzi • Starzenie się społeczeństwa oznaczające wyludnienie się miasta. • Zbyt mała ilość inwestycji • Brak strategicznych inwestorów • Brak wpływu na podział środków finansowych • Napływ emigrantów

Źródło: warsztaty partycypacyjne

Opracowywana analiza stanowiła podstawę do dyskusji służącej identyfikacji czynników sprzyjających rozwojowi miasta a także elementów stanowiących słabe strony i zagrożenia dla jego rozwoju. Uwaga nie była koncentrowana jedynie na obszarach deficytowych ale dotyczyła również określenia czynników rozwojowych.

Analiza uwarunkowań określających sytuację społeczną w mieście Czeladź została pogłębiona w trakcie prac warsztatowych obejmujących zagadnienia:

Jak postrzegamy sytuację społeczną w mieście?

- Starzenie się społeczeństwa

- Bezrobocie dziedziczone pokoleniowo
- Wyludnianie się miasta
- Miasto tranzytowe, o niskim poziomie integracji wewnętrznej i małowyzrazistej tożsamości.

Jakie zjawiska zaliczymy do problemów społecznych miasta?

- Problemy demograficzne miasta (spadek urodzeń, migracja)
- Bezrobocie (zmniejszanie miejsc pracy)
- Starzejące się społeczeństwo i inne priorytety dla każdej grupy społecznej
- Niż demograficzny, emigracja
- Ubóstwo
- Niepełnosprawność
- Patologie (alkoholizm, narkomania, wykluczenie społeczne)
- Niewydolność wychowawcza
- Mała aktywność społeczeństwa lokalnego
- Brak integracji pokoleniowej
- Niewystarczająca oferta dla młodzieży
- Problem opieki nad starszymi i niepełnosprawnymi
- Frustracje (choroby układu nerwowego)
- Bierność, obojętność, pasywność
- Utrudniony dostęp do specjalistów
- Spadek poczucia bezpieczeństwa
- Uboga oferta kulturalna
- Słaby poziom budownictwa komunalnego
- Problemy z infrastrukturą

Które problemy postrzegamy jako wiodące?

- Bezrobocie
- Ubóstwo
- Patologie

- Budownictwo komunalne
- Uboga oferta kulturalna
- Brak nowych miejsc pracy, inwestycji

Jakie są bariery rozwoju społecznego?

- Brak analizy rynku pracy (szkolenia nieadekwatne do potrzeb na rynku pracy)
- Niewystarczająca ilość mieszkań socjalnych i komunalnych
- Brak racjonalnej polityki prorodzinnej
- Opór społeczny, niechęć do podnoszenia kompetencji rodzicielskich
- Migracja osób młodych, ujemny przyrost naturalny
- Brak współpracy międzysektorowej i interdyscyplinarnej

Jakie są przyczyny problemów społecznych?

- Zamknięcie przemysłu oraz kopalni
- Zbyt małe wsparcie dla osób bezrobotnych, pozostawianie ich samych sobie
- Starzenie się społeczeństwa
- Zasoby ludzkie – deficyt
- Brak nowych miejsc pracy
- Bezradność – brak wsparcia ze strony rodziny, znajomych, instytucji

Jakie są/ będą skutki braku rozwiązań problemów?

- Ubożęjące społeczeństwo
- Frustracja, bierność, wykluczenie
- Model funkcjonowania rodziny (rodziny zdekonstruowane)
- Pogorszenie jakości życia
- Dziedziczenie biedy
- Brak motywacji do zmiany
- Ryzyko wykluczenia,
- Wzrost poziomu i skali uzależnień

Zasoby społeczne – jaki posiadamy kapitał społeczny do dyspozycji?

- Potencjał ludzki (gotowość do współpracy na polu rozwiązywania problemów społecznych oraz tworzenia warunków do harmonijnego rozwoju społecznego.)
- Przestrzenie wspólne i tereny zielone
- Dobra lokalizacja
- Potencjał merytoryczny
- Dom Pomocy Społecznej dla osób starszych „Senior”
- Świetlice środowiskowe dla dzieci
- Związek emerytów i rencistów
- Uniwersytet trzeciego wieku
- Infrastruktura MOPS i profesjonalna kadra pracowników
- Sprawnie działająca Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Poradnie Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od alkoholu

3.3 Diagnozowanie problemów społecznych w poszczególnych obszarach

3.3.1 Analiza i diagnoza obszaru: pomoc i integracja społeczna

Rozległy obszar zadań jednostek pomocy społecznej funkcjonujących w strukturach samorządu terytorialnego zdefiniowany jest w ustawie o pomocy społecznej. Określone przez ustawodawcę zadania pomocowe jednostek samorządu terytorialnego są bardzo rozległe i dość zróżnicowane pod względem typów i rodzajów świadczeń¹⁸Ogólnie rzecz biorąc, mogą obejmować pomoc środowiskową (pieniężną, usługową i rzeczową), realizowaną w środowisku zamieszkania świadczeniobiorcy oraz pomoc instytucjonalną realizowaną w wyspecjalizowanych placówkach lub ośrodkach wsparcia.¹⁹

Rozległemu zakresowi zadań pomocowych towarzyszy odpowiednio ukształtowany system instytucji, który zajmuje się pracą socjalną. Celem jego działań jest planowe i systematyczne:

- Wspieranie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej i osiągnięciu życiowego usamodzielniania i godnego życia,
- zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej osobom nie posiadającym dochodu lub o niskich dochodach, a także tym, które wymagają okresowego wsparcia, do wysokości poziomu interwencji socjalnej,
- zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie,
- integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie,
- stworzenie sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb

Obszar tematyczny został poddany analizie w trakcie warsztatów partycypacyjnych. Dokonana analiza SWOT wskazała na następujące uwarunkowania oraz czynniki determinujące rozwój systemu pomocy społecznej.

¹⁸ I. Sierpowska: Prawo pomocy społecznej. Zakamycze, Kraków 2006, s. 83

¹⁹ M. Baron – Wiaterek, I. Grzanka: Organizacja rozwiązywania problemów społecznych przez samorząd terytorialny. Zeszyty naukowe Politechniki Śląskiej. Zeszyt 80 z 2015 s.3

Tabela 3. Analiza SWOT obszaru: pomoc i integracja społeczna

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wykwalifikowana kadra MOPS potrafiąca sprostać złożonym problemom społecznym • istniejące instytucje pomocowe oraz organizacje działające w sferze pomocy i integracji społecznej. • dobre położenie miasta geostrategiczne • dobre praktyki współpracy MOPS z innymi podmiotami na gruncie rozwiązywania problemów społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • słabo rozwinięte instrumenty motywacji finansowej pracowników pomocy społecznej • zależności/ograniczenia części instytucji w powiecie • niedoinwestowanie istniejących zadań • wykluczenie pewnych grup społecznych z możliwości korzystania z oferty w Czeladzi • tendencja uzależniania się od świadczeń z pomocy społecznej. • wzrost ilości stałych – długookresowych świadczeniobiorców • brak infrastruktury umożliwiającej rozwiązywanie problemu bezdomności
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • poszerzenie bazy systemu pomocy społecznej poprzez rozwój struktury MOPS oraz rozwój usług społecznych • rozwój zakresu współpracy oraz zdobywanie doświadczeń współpracy międzysektorowej • pozyskiwanie finansów ze źródeł zewnętrznych • delegowanie zadań organizacjom pozarządowym • wykorzystanie istniejącej infrastruktury • realizacja programów rewitalizujących 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostosowanie usług do zmieniających się potrzeb społecznych • konflikt interesów poszczególnych interesariuszy • słaba komunikacja pomiędzy instytucjami pomocowymi • narastanie kwestii społecznych np. napływ uchodźców, wzrost bezrobocia i zakresu ubóstwa • rywalizacja podmiotów na rynku usług społecznych • starzenie się społeczeństwa oznaczające wzrost nakładów na sferę społeczną.

Źródło: warsztaty partycypacyjne

Złożone problemy społeczne z którymi spotykają się pracownicy socjalni są rozwiązywane w ramach klasycznych metod pracy socjalnej. Podejmowane są działania aktywizujące z osobą / rodziną w ramach indywidualnej pracy socjalnej, poprzez grupowe formy pracy socjalnej oraz pracę ze społecznością. Ten klasyczny podział metod pracy socjalnej ukazuje sposoby działania, które pozostają w instrumentarium metodycznym pracownika socjalnego.²⁰

Przedmiotem niniejszego rozdziału jest diagnoza wybranych problemów społecznych, których rozwiązywaniem na co dzień zajmuje się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeladzi oraz szereg powiązanych z nim instytucji pomocowych. Działania prowadzone przez te jednostki wynikają m.in. z ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny

²⁰ D.Polakowski: Program Aktywności Lokalnej jako narzędzie rozwoju kapitału społecznego oraz integracji społecznej. ROPS Kraków 2012, passim

i systemie pieczy zastępczej. Samorząd lokalny, mając na względzie prawa obywatelskie zawarte w Konstytucji dąży do zapewnienia mieszkańcom miasta, a w szczególności rodzinom przechodzącym przez różnego rodzaju trudności odpowiednich warunków życia, gwarantujących im możliwość właściwego rozwoju.

Powodem korzystania z pomocy Ośrodka są różnego rodzaju problemy. Nim zostaną one omówione, istotna jest sama definicja problemu społecznego. Zatem „*problem społeczny to warunki, które zostały zdefiniowane przez znaczące grupy w obrębie populacji jako odstępstwo od lub złamanie pewnych społecznych standardów, które w przekonaniu tych grup muszą być podtrzymywane, jeśli ludzkie życie, czy porządek działań i wydarzeń wyznaczający i utrzymujący sens życia, mają nadal trwać*”²¹. Wobec problemów, z jakimi borykają się mieszkańcy i całe grupy społeczne istotną staje się rola integracji społecznej. Jedną z definicji integracji społecznej (inkluzyjnej) jest definicja wskazująca, iż integracja społeczna to proces, w ramach którego jednostki zagrożone ubóstwem i wykluczeniem zyskują możliwości i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz zachowania standardu życia na poziomie, który jest uznawany za normalny w danym społeczeństwie. Integracja społeczna jest zatem procesem, którego głównymi adresatami są jednostki zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, a głównym celem jest zapewnienie by ci, którzy są potencjalnie narażeni na wykluczenie, otrzymali niezbędne zasoby umożliwiające im pełne uczestnictwo w ważnych aspektach życia ekonomicznego, społecznego, etc., jak również w aspektach życia publicznego, mających wpływ na ich życie i prawa.²² Stąd rolą pomocy społecznej jest nie tylko niwelowanie i osłabianie istniejących problemów, ale wyposażanie klientów w takie narzędzia, aby w przyszłości byli bardziej odporni na czynniki wywołujące problem i byli w stanie rozwiązać go samodzielnie lub przy mniejszym wsparciu instytucjonalnym. Pomoc społeczna działa także na rzecz wprowadzenia nowych rozwiązań, mających wpływ na aktywizację środowiska lokalnego.

²¹ R. A. Dentler, *Major American Social Problems*, Chicago 1967, IL: Rand McNally & Company, s. 5 [za:] Krzysztof Frysztański, *Socjologia problemów społecznych*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2009, s. 17.

²² Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Wykluczenie i integracja społeczna w Polsce, ujęcie wskaźnikowe*, Warszawa 2006.

Podmiotem dominującym w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w mieście Czładź jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS). Ośrodek realizuje zadania gminy z zakresu pomocy społecznej do których należą;

Zadania własne o charakterze obowiązkowym:

- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;;
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- praca socjalna;
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- dożywianie dzieci;
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;

- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu informatycznego;
- utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
- sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej gminy w zakresie pomocy społecznej;
- a także opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych co znajduje odzwierciedlenie w niniejszym dokumencie.

Zadania własne gminy obejmują także:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez gminę obejmują:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Czeladzi dominuje praca metodą indywidualnego przypadku (case study) gdzie głównym filarem jest wsparcie oferowane przez pracownika socjalnego oraz realizowana przez niego praca socjalna. Pomoc środowiskowa realizowana jest poprzez cztery zespoły zlokalizowane w poszczególnych dzielnicach miasta:

- Zespół Pracowników Socjalnych Nr 1 przy ul. 11 listopada 8
- Zespół Pracowników Socjalnych Nr 2 przy ul. 35 Lecia 6
- Zespół Pracowników Socjalnych Nr 3 przy ul. Dehnelów 40
- Zespół Pracowników Socjalnych Nr 4 przy ul. Zwycięstwa 6

Praca socjalna oznacza działalność zawodową, mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. W pracy socjalnej chodzi zatem, o profesjonalną pomoc w kierunku wzmocnienia lub odzyskania zdolności adresatów pomocy w funkcjonowaniu społecznym oraz tworzeniu sprzyjających ku temu warunków społecznych. Celem pracy socjalnej jak i samej pomocy społecznej jest usamodzielnianie odbiorców oraz pomoc w rozwiązaniu ich indywidualnych(jednostkowych) problemów w oparciu o zasoby klienta jak i środowiska w

którym funkcjonuje. Z tego względu oferta usług i form wsparcia dostępna dla beneficjentów pomocy społecznej warunkuje możliwość osiągnięcia celów pomocy społecznej i trwałem odzyskanie zdolności do samodzielnego funkcjonowania.

Dynamikę ilości osób korzystających z systemu pomocy społecznej prezentuje tabela nr xxx.

Tabela 4. Beneficjenci MOPS w Czeladzi w latach 2012 -2014

	2012	2013	2014
Liczba osób objętych wsparciem i świadczeniami pomocy społecznej	1836	2007	1966
Udział procentowy osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej populacji miasta Czeladź	6,39	7,08	7,26

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2014

Jak wskazują powyższe dane systematycznie wzrasta udział procentowy beneficjentów pomocy społecznej w odniesieniu do ogółu populacji. Oznacza to utrwalanie się zjawisk marginalizacji społecznej oraz zależności od instytucji pomocowych.

Tabela 5. Świadczeniobiorcy MOPS w Czeladzi w latach 2012 -2014

	2012	2013	2014
Liczba osób objętych świadczeniami pomocy społecznej	1 770	1 937	1 895
W tym:			
Długotrwale korzystający z pomocy społecznej	317	278	361
Osoby w wieku 0-17 lat	511	530	521
Osoby w wieku produkcyjnym	1 109	1 237	1 173
Osoby w wieku poprodukcyjnym	150	170	201
Liczba rodzin	1 014	1 110	1 099
Liczba osób w rodzinach	2 131	2 334	2 297

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2014

Dane dotyczące korzystanie z pomocy materialnej ukazują, iż systematycznie rośnie liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej i czyniących sobie ze świadczeń stałego źródła dochodów. Rośnie liczebność osób w wieku poprodukcyjnym, co oznacza zmniejszenie potencjału usamodzielnienia oraz poszerzenie zbioru klientów korzystających z zabezpieczania potrzeb przez instytucje pomocy społecznej w sposób stały.

Ośrodek obok świadczeń finansowych udziela świadczeń niepieniężnych.

Tabela 6. Świadczenia niepieniężne realizowane przez MOPS w Czeladzi w latach 2012 -2014

Liczba osób i rodzin objętych świadczeniami niepieniężnymi	2012	2013	2014
Liczba rodzin	821	684	701
Liczba osób w rodzinach	1 809	1 583	1 617

Źródło: Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2014 sporządzona przez MOPS w Czeladzi

Powody przyznania pomocy społecznej określa ustawa o pomocy społecznej, definiując katalog ryzyk socjalnych, których wystąpienie może być przyczyną udzielenia pomocy. W mieście Czeladź katalog przyczyn udzielania pomocy przedstawia się następująco:

Tabela 7. Przestanki udzielania pomocy społecznej

Powody udzielenia pomocy i wsparcia	2012	2013	2014
Ubóstwo	544	450	456
Bezrobocie	644	722	696
Niepełnosprawność	309	306	300
Długotrwała lub ciężka choroba	323	358	359
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	144	145	147
Alkoholizm	87	84	84
Narkomania	7	7	2
Potrzeba ochrony macierzyństwa	28	33	29
W tym wielodzietność	3	4	3
Bezdomność	67	61	56
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	27	29	33
Zdarzenia losowe	4	1	1
Kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0
Sieroctwo	0	1	0
Przemoc w rodzinie	6	5	8
Ochrona ofiar handlu ludźmi	0	0	0

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2014

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnoszą o pomoc, jest bezrobocie i ubóstwo. Istotną przestanką udzielania wsparcia jest również niepełnosprawność, następnie długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczych, alkoholizm i bezdomność. Wśród tendencji, jakie można zaobserwować na przestrzeni ostatnich 3 lat wyróżnia się wzrost dysfunkcji w rodzinie w postaci przemocy a trudności w przystosowaniu się do życia społecznego po pobycie w pałcówce penitencjarnej.

Poszczególne typy problemów społecznych wymagają odrębnych (indywidualnych) ścieżek ich rozwiązywania. Szczególnie istotne jest zwrócenie uwagi na sprzężenie wielu problemów

i ich wzajemne na siebie oddziaływanie. Ważną rolę w tym zakresie odgrywają pracownicy socjalni, którzy współpracując z poszczególnymi osobami diagnozują faktyczne trudności oraz opracowują program ich przezwyciężenia. W tym zakresie głównym narzędziem jest kontrakt socjalny. Częstotliwość stosowania tego narzędzia prezentuje tabela.

Tabela 8. Liczba zawieranych kontraktów socjalnych w MOPS w Czeladzi w latach 2012 -2014

	2012	2013	2014
Liczba zawartych kontaktów socjalnych	71	61	79
Liczba osób z którymi zawarto kontrakt socjalny	116	117	136

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2014

Istotną kwestią społeczną, którą podejmuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej jest problem bezdomności. W liczbach bezwzględnych nie jest to zjawisko szczególnie nasilone, jednakże na terenie miasta brak jest infrastruktury umożliwiającej zapewnienia potrzeby schronienia dla osób tego pozbawionych. MOPS w ramach współpracy z jednostkami pomocy społecznej spoza gminy zapewnia wsparcie dla osób bezdomnych poprzez opłacenie ich pobytu w tych placówkach. Zasady współpracy w postaci programu wychodzenia z bezdomności zawierają pracownicy socjalni MOPS w Czeladzi.

Kwestia dotycząca postrzegania problemów społecznych znalazła także odzwierciedlenie w badaniach wśród mieszkańców miasta Czeladź. Dostrzegli oni następującą typologię i natężenie problemów społecznych;

Tabela 9. Skala występowania problemów w mieście Czeladź.

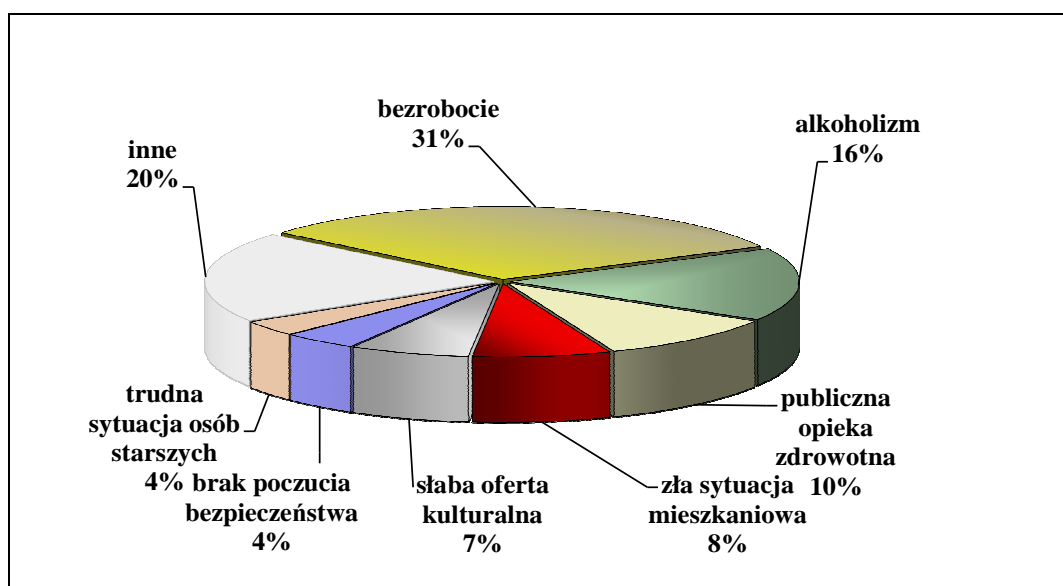
Lp.	Problem	Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Bardzo częsty problem	Trudno pow., nie wiem
		%	%	%	%	%
1.1	Bezdomność	15,7	55,3	26,7	33,3	0,0
1.2	Zła sytuacja mieszkaniowa	2,0	20,0	54,3	22,7	1,0
1.3	Ubóstwo	2,3	22,3	56,7	17,7	1,0
1.4.	Bezrobocie	0,3	9,0	48,0	42,0	0,7
1.5.	Niepełnosprawność	8,7	46,0	36,3	8,3	0,7
1.6	Trudna sytuacja osób starszych	3,3	26,0	47,7	22,3	0,7
1.7	Alkoholizm	1,0	8,7	48,3	42,3	0,0
1.8	Narkomania	14,0	47,3	28,3	10,3	0,0
1.9	Zły stan zdrowia mieszkańców	3,7	31,7	50,3	14,0	0,3
1.10	Przestępczość	5,3	51,7	37,3	5,3	0,3

1.12	Problemy w rodzinie	4,0	32,0	47,7	16,0	0,3
1.13	Niski przyrost naturalny	7,0	33,7	38,3	20,3	0,7
1.14	Jakość edukacji	18,0	40,3	31,0	10,0	0,7
1.15	Oferta kulturalna	6,7	32,3	38,3	22,0	0,7
1.16	Migracja mieszkańców	4,0	29,3	43,0	23,3	0,3
1.17	Publiczne usługi zdrowotne	4,0	21,3	44,3	30,3	0,0
1.18	Brak poczucia bezpieczeństwa	8,3	44,0	37,0	10,3	0,3
1.19	Niedobór instytucji lub NGO działających na rzecz mieszkańców	15,3	32,7	33,7	17,0	1,3

Źródło: A. Tomczek: *Problemy społeczne w opiniach mieszkańców Czeladzi*.

Mieszkańcy w badaniu wskazali na główne problemy społeczne. W ich opinii typologia przedstawia się następująco:

Rysunek 2. Problemy społeczne w opinii mieszkańców miasta Czeladź.

Źródło: A. Tomczek: *Problemy społeczne w opiniach mieszkańców Czeladzi*.

Do najważniejszych kwestii społecznych ankietowani zaliczyli bezrobocie, alkoholizm, funkcjonowanie publicznej ochrony zdrowia, kwestię mieszkaniową.

Omówione problemy społeczne i dysfunkcje wymagają skoordynowanych działań i łączenia wielu instrumentów. Ważnym instrumentem w rozwiązywaniu problemów są świadczenia i usługi oferowane przez Miejski ośrodek Pomocy Społecznej. Do świadczeń realizowanych przez MOPS można zaliczyć:

Zasiłek stały:

	2012	2013	2014
Liczba osób	163	164	168
Liczba świadczeń	1 652	1 600	1 693
Kwota wydatków na realizację świadczeń	597 846	644 507	672 247

Zasiłek okresowy:

	2012	2013	2014
Liczba osób	531	651	668
W tym	525	649	666
Z tytułu bezrobocia			
Z tytułu długotrwałej choroby	25	83	24
Z tytułu niepełnosprawności	12	4	11
Z tytułu niemożności uzyskania uprawnień z innych systemów zabezpieczenia społecznego	0	0	2
Liczba świadczeń	3 114	4 232	4 349
Kwota wydatków na realizację świadczeń	730 248	1 239 541	1 218 519

Zasiłek celowy:

	2012	2013	2014
Liczba osób	1 247	1 460	1 333
Kwota wydatków na realizację świadczeń	979 557	1 114 220	1 193 289

Zasiłek ten realizowany był między innymi na: zakup żywności, opału, odzieży, obawia, środków czystości, opłaty za media, zakup leków a także na pokrycie wydatków w związku z ze zdarzeniami losowymi.

Świadczenia w formie posiłku:

	2012	2013	2014
Liczba osób	879	883	898
W tym dzieci	441	458	471
Liczba świadczeń	182 782	189 292	193 959
W tym dla dzieci	74 527	83 498	84 050
Kwota wydatków na realizację świadczeń	505 700	521 779	535 776
W tym dla dzieci	182 709	202 310	204 757

Usługi opiekuńcze:

	2012	2013	2014
Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	89	92	115
Kwota wydatków na realizację świadczeń	196 900	166 209	243 394

Usługi specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

	2012	2013	2014
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych	10	16	14
Liczba godzin usług	688	1924	815
Kwota wydatków na realizację świadczeń	8 225	22 342	10 051

Odpłatność gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej :

	2012	2013	2014
Liczba osób przebywających w DPS	79	85	92
Liczba świadczeń	782	836	898
Kwota wydatków na realizację świadczeń	1 211 140	1 522 718	1 803 430

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2014

Ważnym obszarem pomocowym realizowanym przez MOPS jest wspieranie rodziny i piecza zastępcza. To właśnie trudności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i niewydolność w wypełnianiu funkcji przez rodziny z dziećmi wymagają działań wspomagających rodzinę i jej funkcjonowanie. Przeprowadzone badania wśród mieszkańców wykazały iż ten problem jest zauważany jako istotny. Blisko 60% respondentów miało możliwość zaobserwowania w swoim otoczeniu z rodzin problemowych, niewydolnych wychowawczo. Skala nasilenia problemu wykazała wartość 6,38 gdzie skala odpowiedzi obejmowała (1-brak problemów, 10-skala problemu maksymalna). W badaniu zidentyfikowano także najważniejsze problemy rodzin. Zaliczono do nich:

Tabela 10. Dominujące problemy rodzin w opinii mieszkańców miasta Czeladź

NAJWIĘKSZE PROBLEMY RODZINY	%
Alkoholizm	22,7
Ubóstwo	17,9

Bezradność wychowawcza	17,6
Przemoc	15,2
Rozwody	10,3
Internet, gry komputerowe	7,1
Euro-sieroctwo	7,0
Pozostałe	2,8

Źródło: A.Tomeczek: *Problemy społeczne w opiniach mieszkańców Czeladzi*.

Jak wykazały badania dominującymi problemami rodzin jest alkoholizm, ubóstwo a także przemoc, które w konsekwencji sumują się na problemy opiekuńczo – wychowawcze. Złożone i nawarstwiające się trudności i dysfunkcje wymagają tworzenia specjalistycznych form wsparcia, zarówno o charakterze korekcyjnym jak i profilaktycznym.

W celu wzmocnienia rodzin w prawidłowym wypełnianiu swoich funkcji rozwijana jest asysta rodzina i piecza zastępcza. Dane dotyczące tych form prezentuje tabela:

Tabela 11. Asysta rodzinna i piecza zastępcza.

	2012	2013	2014
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodzinnego	35	37	69
Kwota wydatków na zapewnienie pieczy zastępczej	6 192	54 726	154 337

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2014

Z zestawienia wynika wyraźny wzrost ilości rodzin objętych pomocą w ramach asysty rodzinnej a jednocześnie lawinowo narastają wydatki na zapewnienie pieczy zastępczej. Sytuacja taka wskazuje na istniejący deficyt w obszarze zapewnienia usług w zakresie wsparcia rodzin a jednocześnie na poszerzający się zakres rodzicielstwa zastępczego. Istotnym czynnikiem wywołującym wzrost nakładów na zapewnienie pieczy zastępczej jest zmiana regulacji w *ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*.

Na system pieczy zastępczej składają się dwie formy jego podmiotów: rodzinna i instytucjonalna.

- Podmioty rodzinne, to rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka. Tymi pierwszymi mogą być rodziny: spokrewnione lub niezawodowe lub zawodowe (pogotowie rodzinne lub rodzina specjalistyczna).

- Podmioty instytucjonalne, to placówki opiekuńczo-wychowawcze (socjalizujące, interwencyjne, terapeutyczne oraz rodzinne).

Średni koszt pobytu dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł w 2013 r. 1 tys. zł, w rodzinie zawodowej i rodzinnym domu dziecka - 1,8 tys. zł, w placówce opiekuńczo-wychowawczej - 3,9 tys. zł. Jak prognozuje Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w dalszych latach wydatki na realizację ustawy będą się jeszcze bardziej **zwiększać**.²³ Jest to związane jest z procesem wymaganej deinstytucjonalizacji i wdrażania odpowiednich standardów co do liczby i wieku dzieci w poszczególnych formach pieczy zastępczej; ze wzrostem liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej; obligatoryjnością od 2015 r. powoływania asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Istotnym zadaniem realizowanym w systemie pomocy społecznej jest prowadzenie Świetlicy Środowiskowej. Funkcjonuje ona jako placówka opiekuńczo - wychowawcza wsparcia dziennego. Uczestnikami zajęć świetlicowych jest 25 dzieci w wieku od 6 do 15 roku życia. Dzieci i młodzież uczęszczająca na zajęcia pochodzi ze środowisk potrzebujących wsparcia w sferze opiekuńczo - wychowawczej m.in: z rodzin z problemami alkoholowymi, z rodzin niepełnych, z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym a także z rodzin borykających się z problemami finansowymi i bezrobociem. Zakres zajęć oferowanych w Świetlicy obejmuje: pomoc w odrabianiu prac domowych oraz nauce, rozwijanie umiejętności manualnych (zajęcia plastyczne), wzbogacanie wiadomości (czytanie książek, oglądanie filmów, rozmowy z dziećmi, zabawy tematyczne, gry dydaktyczne i edukacyjne), zajęcia kształtujące umiejętności np. wypowiedania się na zadany i dowolny temat, formułowanie pytań i odpowiedzi, zajęcia kształtujące umiejętności wykorzystywania zdobytej wiedzy (odrabianie prac domowych, konkursy, rozwiązywanie i układanie krzyżówek), zajęcia zwiększające sprawność fizyczną, wyrabiające koordynację ruchów (ćwiczenia, gry i zabawy sportowe), zajęcia wyciszające, zajęcia kulinarne, zajęcia promujące zdrowy i higieniczny tryb życia, zajęcia z kultury osobistej.

²³ Portal Jednostek Samorządu Terytorialnego. Związek Powiatów Polskich. <http://www.zppp.pl/>, data dostępu: 10.12.2015r.

W zakresie wsparcia materialnego rodzin MOPS realizuje także świadczenia rodzinne (1497 rodzin) zasiłki pielęgnacyjne (707) a także zasiłki dla opiekuna (553).²⁴ W zakresie realizacji ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów MOPS wspiera ok. 300 rodzin. Wsparcie materiale dotyczące kosztów utrzymania lokalu mieszkaniowego realizowane jest w stosunku do następującej grupy odbiorców;

Tabela 12. Mieszkańcy miasta Czeladź otrzymujący dodatki mieszkaniowe i dodatek energetyczny.

	2012	2013	2014
Liczba rodzin otrzymujących dodatek mieszkaniowy	1082	1105	1163
Kwota wydatków	2 659 140	2 804 131	2 729 649
Dodatek energetyczny	0	0	162
Kwota wydatków	0	0	14 810

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2014

Ważnym obszarem działań realizowanych przez MOPS w Czeladzi była realizacja projektu systemowego „Bez ograniczeń”. Celem projektu było pobudzenie i zwiększenie aktywności życiowej, społecznej i zawodowej osób korzystających z pomocy MOPS w Czeladzi, aktywizacja na rynku pracy i zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym i zawodowym oraz integracja społeczna ich otoczenia. W projekcie w 2014 r. wzięło udział 62 uczestników. Na realizację projektu pozyskano kwotę 515 853 zł. W ramach projektu uczestnicy ukończyli kursy zawodowe, brali udział w treningach kompetencji i umiejętności społecznych, a także korzystali z zajęć rehabilitacyjnych.

Do zasobów instytucjonalnych na terenie miasta Czeladź w zakresie pomocy społecznej należą:

- Dom Pomocy Społecznej "Senior" im. J. Kaczmarka przy ul. Szpitalnej 5a
- Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi "Ostoja" przy ul. Sikorskiego 5

²⁴ Por. Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2014

System pomocy społecznej w mieście funkcjonuje także w oparciu o organizacje pozarządowe angażujące się w rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych. Można wskazać następujące organizacje:²⁵

- Czeladzkie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Upośledzeniem Psycho-Ruchowym przy ul. Norwida 11
- Stowarzyszenie Obrony Spółdzielców w Czeladzi, ul. Szpitalna 31b lok. 13
- Stowarzyszenie "Pomocna Dłoń" ul. Szpitalna 40
- Klub Abstynenta "Metamorfoza" w Czeladzi ul. 11 Listopada 8
- Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych "Familia", ul. Sikorskiego 5
- Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie "Jestem z Tobą" ul. Dziekana 5e
- Stowarzyszenie Moc Wsparcia w Czeladzi, ul. Zwycięstwa 6
- Stowarzyszenie na rzecz Pomocy Osobom Chorym i Niepełnosprawnym "Hen-Staw" ul. Kilińskiego 21
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Oddział Rejonowy w Czeladzi, ul. Szpitalna 5a
- Stowarzyszenie Chorych na Stwardnienie Rozsiane ich Opiekunów i Przyjaciół, ul. Wiejska 2 Siemianowice Śląskie

²⁵ www.ngo.pl . Bazy danych. Dostęp:30.11.2015r.

3.3.2 Analiza i diagnoza obszaru: bezpieczeństwo publiczne

Jednym z podstawowych elementów mających wpływ na jakość życia codziennego jest poczucie bezpieczeństwa jednostkowego i zbiorowego mieszkańców. Diagnozę tego zjawiska rozpoczęto od wypracowania na warsztatach ze specjalistami identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń występujących w otoczeniu społecznym tego obszaru. Poniższa tabela prezentuje syntetyczne efekty tej pracy.

Tabela 13. Analiza SWOT dla obszaru bezpieczeństwo publiczne

Mocne strony	Słabe strony
Wykwalifikowana kadra Zmotywowany potencjał ludzki Zwartość terytorialna miasta Brak „życia nocnego” Komisariat Policji Straż Miejska Ochotnicza Straż Pożarna	Ograniczenia finansowe Zbyt mało patroli Policji i Straży Miejskiej Ograniczona pomoc specjalistyczna dla ofiar i sprawców przemocy domowej Biurokratyzacja działań Niewystarczająca współpraca i słaby przepływ informacji międzyinstytucjonalnej Niewystarczający monitoring Brak Izby Wytrzeźwień i Noclegowni
Szanse	Zagrożenia
Pozyskiwanie środków zewnętrznych na potrzeby bezpieczeństwa w mieście Nowy monitoring w miejscach zagrożonych Zagospodarowanie terenów zielonych Współpraca służb z organizacjami pozarządowymi	Kształtowanie nieodpowiednich wzorów postępowania w rodzinie Złe zachowania i postawy mieszkańców Niewydolny wymiar sprawiedliwości

Kolejnym krokiem była charakterystyka działań podejmowanych przez **Straż Miejską, Policję i Ochotniczą Straż Pożarną na terenie miasta.**

Kadra Straży Miejskiej ulokowanej w budynku Urzędu Miasta liczy (stan na 31.12.2014) 21 osób pracujących na rzecz środowiska lokalnego. W zakres jej zadań wchodzi m.in.

- Ochrona spokoju i porządku
- Współpraca z podmiotami w zakresie ochrony życia i zdrowia mieszkańców
- Ochrona obiektów komunalnych
- Współpraca z organizatorami imprez masowych
- Informowanie obywateli o stanie zagrożenia

Poniższa tabela ilustruje wyniki działania Straży Miejskiej w ostatnim okresie.

Tabela 14. Ewidencja wyników działania Straży Miejskiej na lata 2012 -2014

Rodzaje wykroczeń	2012	2013	2014
przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	112	136	50
przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	52	75	52
przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	290	197	233
przeciwko obyczajności publicznej	164	104	72
przeciwko urządzeniom użytku publicznego	515	492	330
przeciw ustawie o wychowaniu w trzeźwości	394	446	331
przeciw ustawie o ochronie zdrowia używanie tytoniu	33	36	37
Przeciw ustawie o utrzymaniu czystości i porządku	66	52	32

Źródło : dane Straży Miejskiej w Czeladzi

Dane wskazują generalny spadek poziomu wykroczeń, mogący być pochodną regularnych działań służb mundurowych. Poniżej uwidoczniono pozostałe działania najczęściej realizowane przez strażników miejskich .

Tabela 15. Pozostałe działania realizowane przez Straż Miejską w latach 2012-2014

Lp.	Pozostałe wyniki działania Straży Miejskiej	2012	2013	2014
01.	Osoby doprowadzone do izby wytrzeźwień lub miejsca zamieszkania	131	128	128
02.	Ujawnione przestępstwa	8	23	10
03.	Osoby ujęte i przekazane Policji	14	28	34
04.	Konwojowanie dokumentów, przedmiotów wartościowych	549	645	758

Źródło: dane Straży Miejskiej w Czeladzi

W opinii eksperta ze Straży Miejskiej : „Czeladź to małe, urokliwe, bezpieczne miasto bez nocnego życia, nie ma sensacji, zdarzają się akty wandalizmu ,kradzieże, włamania ;. miasto się rozwija, powstają parki, zieleń, infrastruktura”.

Obowiązki realizowane przez Straż to także lokalizacja nielegalnych wysypisk, zanieczyszczeń, konwojowanie dokumentów i osób. Strażnicy pełnią dwuosobowe patrole w dzielnicach miasta, przyjmują informacje i zgłoszenia od mieszkańców.

Do najczęściej zgłaszanych problemów należą:

- Miejsca szczególnie zagrożonych naruszeniami porządku publicznego i spożywaniem alkoholu – parki, skwery, osiedlowe place zabaw;
- Dzikie wysypiska;

- Parkowanie poza wyznaczonym terenem;
- Zakłócanie porządku publicznego;
- Wandalizm;
- Kontrole przestrzegania zasad sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych.

Interwencje Straży są częstsze na terenie budynków komunalnych zlokalizowanych :*”przy ul. Betonowej, Ogrodowej, Katowickiej 97,99. Mieszkają tam osoby niepracujące, eksmitowane, nadużywające alkoholu”.*

Straż miejska w Czeladzi w zakresie rozwiązywania problemów społecznych prowadzi stałą współpracę z Komendą Miejską Policji, MOPS-em:*” odwozimy osoby nietrzeźwe do Izby Wyrzeźwień, do miejsca zamieszkania, szpitala ,osoby bezdomne do schroniska, noclegowni”* oraz placówkami szkolnymi. Zakres współpracy regulują przepisy prawa, zgodne ze statutem Straży Miejskiej.

Oprócz działań interwencyjnych podejmowane są działania profilaktyczne. Straż bierze udział w programie „Bezpieczna szkoła”, w ramach którego przeprowadzane są różnego rodzaju działania np. akcja „wagarowicz”, „bezpieczne wakacje”, „bezpieczne ferie”. Prowadzone są cykle prelekcji dotyczących :

- Bezpiecznej drogi do szkoły
- Zachowania dzieci w sytuacjach zagrożeń
- Bezpieczeństwa dziecka w kontaktach z osobami obcymi
- Odpowiedzialności karnej osób nieletnich
- Zachowania dziecka domu
- Zachowania dziecka w szkole
- Zapobiegania przemocy międzyszkolnej
- Udzielania pierwszej pomocy
- Przestrzegania dzieci przed następstwami używania tytoniu i środków odurzających

Przez cały rok Straż Miejska organizuje patrole na terenie należącym i przylegającym do placówek oświatowych . Wśród partnerów społecznych Straży znajdują się także świetlice środowiskowe, ośrodki zdrowia i organizacje pozarządowe.

Policja

Komenda Miejska w Czeladzi zatrudnia ponad pięćdziesięciu funkcjonariuszy, działających w kilku pionach i realizujących powierzone zadania na terenie miasta. Miasto według eksperta – komendanta posterunku : „ *jest elementem aglomeracji ,dobrze zurbanizowanym, zwartym obszarem miejskim, zajmującym kilkanaście kilometrów kwadratowych; trzy dzielnice o zróżnicowanej specyfice. Na terenie miasta zlokalizowane jest duże Centrum Handlowe. Przez miasto przebiega droga krajowa DK 94. Elementy te określają specyfikę przestępstw – kradzieże kieszonkowe i kradzieże samochodów na terenie M1, drobne przestępstwa; mniejsza dynamika zdarzeń niż w sąsiednich, większych ośrodkach*”. Ilość ujawnionych wykroczeń w ostatnim okresie przedstawia się następująco: **2013** – 3457, **2014** – 4110, **2015** (do 30.10.) 3833. Poniżej zaprezentowano interwencje Policji na terenie miasta w układzie przestrzennym:

Tabela 16. Interwencje Policji w poszczególnych dzielnicach miasta w latach 2012 – 2015

Stare Miasto	2012	2013	2014	2015
Bytomska	17	78	69	56
Kilińskiego	3	17	11	15
Katowicka od 1 do 45	51	45	47	35
Grodziecka od 1 do 22	32	35	38	18
1 Maja	4	17	20	21
Staszica od 5 do 43	69	170	190	205
Przełajska	11	10	11	8
Reymonta	27	45	60	30
Mysłowicka	6	10	16	14

Saturn	2012	2013	2014	2015
Legionów	20	120	150	145
21 listopada	27	79	110	90
Dehelów	9	147	139	132

Stare Piaski	2012	2013	2014	2015
Krakowska	10	31	15	18
Warszawska	19	25	47	31
Zwycięstwa	22	97	77	69
3 kwietnia	28	98	97	68
Betonowa	21	98	61	47
Nowopogońska	14	200	210	165

Nowe Miasto	2012	2013	2014	2015
Grodziecka	32	133	168	116
Armii Krajowej	17	58	85	62
17 lipca	28	126	170	134
szpitalna	120	466	462	458
Ogrodowa	37	146	205	167

Źródło : statystyki Komisariatu Policji w Czeladzi

Analiza tabel uwzględniających ulice o największym natężeniu interwencji Policji, wskazuje obszary zagrożone i wymagające zróżnicowanych i kompleksowych działań. Dane te korespondują z informacjami dotyczącymi procedury „Niebieskiej karty” . Zjawisko przemocy w rodzinie występuje w „niebezpiecznych” rejonach miasta – ul. Katowicka, Grodziecka, Legionów, Dehelów, Betonowa, Nowopogońska, Szpitalna, Ogrodowa.

W opinii eksperta niezbędny jest :system kompleksowego wsparcia dla rodzin mieszkających w tych trudnych lokalizacjach, pełnych agresji rejonów slumsów; wszyscy powinni czuć się odpowiedzialni i podjąć współpracę. Informowanie o wydarzeniach w sąsiedztwie jest niezbędne . Poza systemem wsparcia niezbędny jest nowy monitoring na

zagrożonych ulicach i na drogach wlotowych i wylotowych z miasta; stary jest niedostosowany do aktualnych potrzeb”.

Podobna ocena sytuacji w mieście wynika z analizy opinii respondentów. Pytani o najważniejsze problemy w mieście czeladzianie **brak poczucia bezpieczeństwa umieścili na dalekim miejscu**. Jedynie co dziesiąty obywatel wskazuje problem jako częsty, co trzeci daje mu średnie natężenie. Ponad połowa ankietowanych określa przestępczość w Czeladzi jako niską. Tylko w opinii 4% respondentów bezpieczeństwo należy do najważniejszych problemów w Czeladzi.

Mieszkańcy wskazują na niewielką ilość patroli pieszych (zwłaszcza w nocy) na ulicach dających subiektywne poczucie bezpieczeństwa; przedstawiciele służb mundurowych wskazują na szczupłość kadr i stosunkowo małą efektywność tego typu patroli. Na poczucie zagrożenia wpływa także niedostateczne oświetlenie ulic i parków.

Na pytanie: *Czy czuje się Pan/pani bezpieczna na terenie miasta?* twierdząco odpowiedziało 13,7%, badanych, *raczej tak* 58,3%, a *nie* jedynie 9,7%. Mieszkańcy znają „mroczne strony” swojego miasta; co ilustruje poniższe zestawienie.

Tabela 17. Ulice i dzielnice Czeladzi szczególnie niebezpieczne w opinii mieszkańców

Lp.	Ulice i dzielnice szczególnie niebezpieczne	% wskazań
01.	Parki (Grabek, Miejski, Prochownia i pozostałe)	11,7
02.	17 lipca	8%
03.	Bytomska	6,8
04.	Betony	6,6
05.	Tuwima	5,9c
06.	Centrum	4,5
07.	Musiąła	4,2
08.	Katowicka	4,0
09.	Tereny pokopalniane	3,9
10.	Zwycięstwa	2,6
11.	Nowotki	2,1
12.	Pozostałe	39,7

Kolejnym problemem poddanym ocenie była efektywność działań Policji i Straży Miejskiej. Respondenci zostali poproszeni o dokonanie oceny w dziesięciostopniowej skali,

gdzie 10 - to działania w pełni satysfakcjonujące, a 1 – to brak działań. Odpowiedzi przedstawia poniższe zestawienie.

Policja	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ilość wskazań	14	15	35	35	99	29	34	21	13	5
Straż Miejska										
Ilość wskazań	48	44	50	35	55	21	14	17	7	9

Średnia ocen – **Policja 5,10; Straż Miejska 4,03**

Do działań Policji realizowanych w codziennej, bieżącej pracy zaliczyć można także :

- Ochronę imprez masowych (ścisła współpraca ze Strażą Miejską)
- Monitoring terenów i miejsc szczególnie zagrożonych
- Działania profilaktyczne skierowane do grup podwyższonego ryzyka
- Działania prewencyjne
- Współpracę z instytucjami pomocy i integracji społecznej - MOPS, działania w zespołach interdyscyplinarnych
- Działania promocyjno – informacyjne, podejmowane na terenie szkół i przedszkoli (praca z dziećmi, rodzicami, kadrą pedagogiczną)
- Działania informacyjne adresowane do osób starszych – współpraca z Uniwersytetami III wieku , informacje o sposobach wymuszeń (*na wnuczka, inkasenta* itp.) zabezpieczeniu lokali mieszkalnych, informowaniu o zagrożeniach i nieprawidłowościach
- Profilaktykę uzależnień (alkohol, narkotyki, hazard).

Istotnym źródłem wiedzy o stanie bezpieczeństwa publicznego na terenie Czeladzi były rezultaty pracy grupy warsztatowej analizującej ten obszar. Poza informacjami pokrywającymi się zakresem wiedzy uzyskanym od ekspertów ze służb mundurowych i opiniami uczestników badania, istotne wydają się sugestie działań, które należy podjąć.

Powinny one zdaniem członków grupy (składała się ona z pracowników OPS, samorządu lokalnego, kuratorów sądowych, policjantów i strażników miejskich) ogniskować się wokół czterech kompleksowych inicjatyw:

1. Poprawy bezpieczeństwa w zagrożonych dzielnicach;
2. Zorganizowania sieci wsparcia dla młodzieży zdemoralizowanej i zagrożonej przestępczością;
3. Podwyższania poziomu świadomości społeczności lokalnej w zakresie bezpieczeństwa publicznego;
4. Integracji podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa publicznego;

Ochotnicza Straż Pożarna

Działania strażaków mają na terenie Czeladzi długą i chlubną tradycję. Już w 1907 roku powołano do życia Czeladzką Straż Ogniową Ochotniczą i od tego czasu strażacy uczestniczą w życiu miasta. Poza pracami organizacyjnymi, ćwiczeniami i gaszeniem pożarów OSP prowadziła prace oświatowe i kulturalne. Przez ponad sto lat istnienia jej członkowie wykazywali się postawą patriotyczną i znaczącymi działaniami na rzecz społeczności lokalnej. Dzisiejsza OSP w Czeladzi zrzesza kilkudziesięciu ochotników, dla których zgodnie z maksymą: „ służba strażacka pełniona w imię najwyższych wartości życia ludzkiego ,niesiona bliźnim jest najzaszczytniejszym obowiązkiem strażaka”.

Posterunek wyposażony jest w trzy pojazdy służące do akcji pożarniczych i działań patrolowych. Poniżej zaprezentowano zestawienie wyjazdów w latach 2010 -2015.

Tabela 18. Zestawienie wyjazdów OSP Czeladź w latach 2010 - 2014

Rodzaj działania	2010	2011	2012	2013	2014
Požary	75	137	94	35	90
Miejscowe zagrożenia	57	13	18	3	28
Alarmy fałszywe	0	2	1	1	2
Inne	0	7	5	1	2
Suma	132	159	118	40	122

Działania czeladzkich strażaków są bardzo zróżnicowane - poza pożarami obiektów (mieszkań i budynków) są to :

- liczne interwencje związane z wypalaniem traw;
- usuwanie zagrożeń w ruchu drogowym (zwisające gałęzie i konary, powalone drzewa, palące się pojazdy);
- usuwanie gniazd owadów;
- odwadnianie zalanych mieszkań, piwnic czy garaży;
- Działania o charakterze profilaktycznym i informacyjnym;
- Współpraca z placówkami edukacyjnymi;
- Monitorowanie terenów mogących stanowić zagrożenie;
- Interwencje na prośbę mieszkańców.

3.3.3 Analiza i diagnoza obszaru: rynek pracy i edukacja

Rynek pracy

Bezrobocie w Polsce stało się wielkim wyzwaniem dla instytucjonalnych form administracji państwowej, samorządowej, organizacji gospodarczych i społecznych. Rynek pracy, zasoby siły roboczej to elementy dwóch rodzajów polityk szczegółowych: polityki gospodarczej (będących domeną strategii rozwoju) oraz polityki społecznej. Od stopy i struktury bezrobocia zależy natężenie wielu problemów społecznych. Dlatego też **zagadnienia związane z bezrobociem i rynkiem pracy stanowią jeden z kluczowych obszarów diagnozy sytuacji społecznej miasta.**

W nadchodzących latach Polskę czeka wyraźny spadek liczby ludności. Do 2020 roku populacja zmniejszy się o 280 tys. w porównaniu z 2015 rokiem, a do 2030 prawie o milion. Istotniejszy wydaje się jednak spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, a więc osób pomiędzy 18 a 64 rokiem życia (590 tys.). Kolejne dziesięciolecie przyniesie pogłębienie się tych niekorzystnych tendencji. W rezultacie do roku 2030 zasoby rynku pracy zmniejszą się o ponad 1,5 mln osób. Dla porównania liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosi ok. 1,8 mln.

Tabela 19. Prognozowana liczba ludności Polski na lata 2013-2020 wg ekonomicznych grup wieku (w tys.)

Ekonomiczne grupy wieku	2013	2014	2015	2015	2017	2018	2019	2020
Wiek przedprodukcyjny (0-17)	6995	6931	6876	6834	6800	6769	6746	6733
Wiek produkcyjny mobilny (18-44)	15338	15268	15165	15032	14868	14683	14467	14219
Wiek produkcyjny niemobilny (45-65)	9210	9221	9245	9276	9326	9394	9485	9601
Wiek poprodukcyjny (powyżej 65)	6952	7042	7133	7227	7322	7414	7502	7585

Źródło: Sedlak & Sedlak na podstawie danych GUS

Liczba pracowników zaliczanych do tzw. wieku mobilnego zmniejszy się w ciągu najbliższych pięciu lat o 946 tys. osób, zaś w wieku 45-65 zanotujemy wzrost o ponad 350 tys. Osób, co przyniesie za sobą **zauważalny spadek mobilności pracowniczej**. W ostatnich latach w wyniku zmiany liczby ludności i osób w wieku produkcyjnym nastąpił nieznaczny spadek

udziału potencjalnych pracowników w ogólnej liczbie ludności. Ostatecznie udział ten spadnie z poziomu 39,7% w 2014 do 37,3%. Bardzo niepokojący jest także spadek podaży pracy w kategorii wiekowej 15-24 i 25- 34 (ponad 20% w obu kategoriach wiekowych). Liczba osób aktywnych w Polsce w najstarszej grupie wiekowej wzrośnie w Polsce o ponad połowę(56,6%, 34,3% w Unii Europejskiej).Wielkość przyszłych zasobów pracy zależy również od rozmiarów emigracji. Według danych szacunkowych GUS w latach 2010-2104 liczba Polaków przebywających za granicą powoli ale systematycznie rośnie (2014 2,3 mln osób mieszkających powyżej 3 miesięcy).Udział osób zainteresowanych wyjazdem wzrósł również w grupie aktywnych zawodowo (pracujących i bezrobotnych). W 2013 zamiar wyjazdu zarobkowego poza granicę Polski deklarowała prawie co czwarta bezrobotna osoba.

Z punktu widzenia podaży zasobów pracy najważniejszym czynnikiem kreującym jego wielkość i strukturę jest sytuacja ludnościowa regionu, a zwłaszcza dynamika jej zmian. Perspektywa regionalna wskazuje na tendencje zbieżne z ogólnopolskimi. W województwie śląskim w 2050 w stosunku do 2013 prognozowany jest jeden z największych w kraju (po województwach opolskim i świętokrzyskim) spadków liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Tabela 20. Ludność według nieprodukcyjnych grup wieku na 100 osób w wieku produkcyjnym

Wiek	2013	2035	2050
Nieprodukcyjny	56	64	81
Przedprodukcyjny	26	24	26
Poprodukcyjny	30	40	55

Źródło: Urząd Statystyczny w Katowicach,2015

W 2013 saldo migracji wewnętrznych w województwie przyjęło wartość ujemną (minus 3,9 tys. osób) ; tendencja ta utrzyma się do końca prognozowanego okresu. Przewiduje się że w 2050r. (w porównaniu do z 2013r.) w regionie imigracja zwiększy się ponad dwukrotnie.

Jak w tym kontekście prezentuje się sytuacja w Czeladzi ?

Podczas warsztatów ze społecznością lokalną uczestnicy zaprezentowali obszerny katalog problemów utrudniających poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy. W celu rozpoznania kluczowych czynników charakteryzujących ten obszar przeprowadzona została analiza SWOT.

Tabela 21. Analiza SWOT dla obszaru rynek pracy

Mocne strony	Słabe strony
Wykwalifikowana kadra Powiatowego Urzędu Pracy Szeroka oferta programu adresowanego do osób bezrobotnych Współpraca PUP z MOPS w Czeladzi	Niewystarczająca ilość zakładów pracy Niekorzystna struktura bezrobocia Niska motywacja do podjęcia pracy części osób bezrobotnych Brak środków na doskonalenie kadry PUP Uboga oferta kształcenia zawodowego w mieście
Szanse	Zagrożenia
Pozyskiwanie środków zewnętrznych Stworzenie preferencji dla przedsiębiorców Rozwinięcie oferty aktywizacji bezrobotnych Indywidualna praca z osobami bezrobotnymi (doradca, psycholog) Poszerzenie pośrednictwa pracy (organizacje pozarządowe)	Zmiany przepisów prawa Mała liczba ofert pracy Zbyt wysokie wymagania pracodawców Niewystarczająca podaż wykwalifikowanych pracowników Kierunki kształcenia zawodowego nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy

Źródło: warsztaty partycypacyjne

Tabela 22. Ludność w wybranych gminach powiatu będzińskiego w latach 2009 - 2013

Jednostka terytorialna	2009	2010	2011	2012	2013
Powiat będziński	150 950	150 912	150 135	151 650	151 170
Będzin	58 706	58 584	59 066	58 735	58 425
Czeladź	33 559	33 415	33 708	33 345	32 940
Sławków	6 950	6 945	7086	7 100	7 129

Jak widać powyżej, systematycznie obniża się liczba mieszkańców miast (poza Sławkowem), wzrasta wskaźnik ruralizacji demograficznej (wzrost liczby mieszkańców gmin wiejskich).

Czeladź jest miastem najgęściej zaludnionym w powiecie – 2011 osób/km². (Będzin -1563, woj śląskie - 373 os./km²).

Kolejnymi analizowanymi elementami struktury społecznej mającymi wpływ na sytuację rynku pracy były: **mobilność zawodowa i obciążenie demograficzne**. W województwie osoby mobilne na rynku pracy stanowią 61% , w powiecie będzińskim – 59,04%, w Czeladzi – 58,4%. Relacje pomiędzy ludnością w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym nie odbiegają znacząco od średniej regionalnej (woj śląskie, - 56,7,powiat będziński – 58,8,Będzin – 58,6,

Czeladź – 58,3) zyskując jednak niekorzystne tendencje wzrostowe. Podobna sytuacja ma miejsce jeśli chodzi o saldo migracji, które w przeciągu ostatnich kilkunastu lat (poza 2006 i 2007) przyjmuje niezmiennie ujemne i wzrastające na przestrzeni czasu wartości. Województwo śląskie charakteryzuje się:

- jednym z niższych współczynników aktywności zawodowej (53,5%)
- jednym z niższych w kraju wskaźnikami zatrudnienia (48,3%)
- stosunkowo niską stopą bezrobocia (8,1% w październiku br.)

W Polsce wskaźnik zatrudnienia osiągnął wartość 50,2% i jest znacząco niższy od zaleceń Europejskiej Strategii Zatrudnienia(2010 - 70%, 2020 – 75%).

Jak wynika z ewidencji PUP w Będzinie na przestrzeni lat 2004-2013 liczba zatrudnionych mieszkańców Czeladzi zwiększyła się o kilkaset osób i oscyluje wokół 6 tysięcy. Nieznacznie częściej są to kobiety (M- 2527,K- 2991). Miejsca pracy – co typowe dla regionu – to najczęściej budownictwo i przemysł oraz szeroko rozumiane usługi. Wynagrodzenie pracownika zamieszkałego w powiecie będzińskim jest o około 20% niższe od średniej wojewódzkiej.

O sile gospodarczej i jej potencjale rozwojowym w znaczącej części decyduje ilość i struktura efektywnie działających podmiotów gospodarczych. Poniżej zaprezentowano liczebność podmiotów zarejestrowanych na terenie miasta w latach 2004-2013.

Tabela 23. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Czeladzi w latach 2004-2013

Jednostka terytorialna	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Czeladź	3443	3430	3438	3398	3396	3266	3402	3136	3212	3258

Źródło: GUS Katowice

Jak dowodzą dane statystyczne, w regionie trzy czwarte zarejestrowanych firm to podmioty osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Nie inaczej jest w Czeladzi.

Z jednej strony małe firmy mają zdolność do tworzenia nowych miejsc pracy, są elastyczne i mobilne, reagując na zmiany i rodzące się potrzeby lokalnego i regionalnego rynku pracy. Jednocześnie dla wielu osób na obecnym rynku pracy samozatrudnienie jest jedyną możliwością zaistnienia lub utrzymania się na lokalnym rynku pracy.

Istotnym elementem przetrwania jest dla nich możliwość uzyskania wsparcia informacyjnego i finansowego, które pomoże rozwinąć nowopowstający organizm gospodarczy. Podmioty te najczęściej podejmują się działań w handlu, budownictwie a także przetwórstwie przemysłowym i różnorodnych usługach. Warto zwrócić uwagę na wzrastającą liczbę podmiotów związanych z działalnością naukową i techniczną, opieką zdrowotną i pomocą społeczną co wskazuje na rosnące zapotrzebowanie w tych grupach usług.

Bezrobocie

Problem bezrobocia na dobre zaistniał już w świadomości społecznej stając się istotnym elementem gry rynkowej i lokalnej polityki społecznej. Choć jak wcześniej zaznaczono woj. śląskie legitymuje się stosunkowo niską stopą bezrobocia (8,2% to stan na 30.09.2015) należy mieć świadomość, iż jego struktura w regionie jest zróżnicowana a skala w liczbach bezwzględnych to prawie sto pięćdziesiąt tysięcy osób. Brak pracy w mieście to prawie taki sam problem dla kobiet i mężczyzn. Ilość osób zarejestrowanych w PUP w ostatnim okresie spada, co ilustruje poniższe zestawienie.

Tabela 24. Poziom bezrobocia w Czeladzi w latach 2008 - 2015

Jednostka terytorialna	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (30.09).
Czeladź	1208	1636	1697	1737	1906	1944	1695	1459

Źródło: WUP Katowice

Tabela 25. Liczba bezrobotnych w Czeladzi z uwzględnieniem wykształcenia

Poziom wykształcenia	2012	2013	2014
Ogółem	1906	1944	1695
Wyższe	233	243	189
Policealne i średnie zawodowe	452	443	416
Średnie ogólnokształcące	167	172	151
Zasadnicze zawodowe	428	450	406
Gimnazjalne i poniżej	626	636	533

Źródło: WUP Katowice

Prezentowane dane pozwalają zauważyć, iż struktura wykształcenia osób zarejestrowanych jest względnie trwała. Istotnym elementem lokalnego rynku pracy są **osoby długotrwale bezrobotne**. Na terenie miasta ich udział w grupie osób bez zatrudnienia jest coraz bardziej znaczący.

Tabela 26. Mieszkańcy miasta pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy w latach 2012-2015

	2012	2013	2014	2015 (30.09)
Liczba osób bezrobotnych w Czeladzi	1906	1944	1695	1459
Liczba osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy	637	744	741	636
Udział procentowy w populacji osób bezrobotnych	33,4%	38,2%	43,7%	43,6%

Źródło: WUP Katowice

Pomimo znaczącego spadku stopy bezrobocia odsetek długotrwale bezrobotnych w analizowanym okresie wzrósł o ponad dziesięć punktów procentowych. Prawie połowa zarejestrowanych osób nie podjęła zatrudnienia przez ponad rok, co w świetle literatury przedmiotu wymaga zastosowania zróżnicowanych i długotrwałych działań mogących zwiększyć ich szanse na podjęcie zatrudnienia.

Wzrost udziału procentowego osób długotrwale bezrobotnych wskazuje, że dotychczasowe rozwiązania systemowe funkcjonujące na linii powiatowe urzędy pracy – ośrodki pomocy społecznej nie były wystarczająco skuteczne. Problem ten bowiem wykracza poza kompetencje i możliwości publicznych służb zatrudnienia. Pewne nadzieje pokładać można w realizowanym od 2014 roku Programie Aktywizacja i Integracja (PAI) nakładającym na PUP obowiązek profilowania osób bezrobotnych. Ustawa sytuuje osoby bezrobotne w trzech grupach:

- Profil I – osoby aktywne
- Profil II – osoby wymagające wsparcia
- Profil III – osoby oddalone od rynku pracy

W ramach poszczególnych profili oferowane są zróżnicowane formy pomocy zgodne z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Zgodnie z intencją ustawodawcy wsparcie powinno być adekwatne do deficytów i potrzeb osoby bezrobotnej.

Tabela 27. Bezrobotni czeladźnicy z podziałem na wiek w latach 2012-2014

Przedział wiekowy	2012	2013	2014
18-24	224	189	168
25-35	561	571	422
35-44	397	409	392
45-54	410	395	345
55-59	255	313	282
60-64	59	67	86

Na uwagę zasługuje dość istotny spadek liczby osób bez pracy w przedziale 25-35, utrzymujący się odsetek w przedziale 35 – 44 oraz znaczący wzrost w 2014 osób bezrobotnych powyżej 60 roku życia.

Rolą Urzędu Pracy jest aktywizacja klientów poprzez stosowanie szerokiego wachlarza form wsparcia. Powiatowy Urząd Pracy w Będzinie w 2014 roku zaktywizował 1320 bezrobotnych korzystając z : umów stażowych (46,5%), prac społeczne użytecznych (21,3%), szkoleń (12,7%), wsparcia przeznaczonego dla osób inaugurujących działalność gospodarczą(10%), prac interwencyjnych (3,6%), robót publicznych (1,3%); 59 osób mogło podjąć zatrudnienie dzięki stworzeniu lub doposażeniu stanowiska pracy. Rozkład procentowy zastosowanego

wachlarza usług wskazuje na stopień intensywność stosowanych metod wsparcia. W 2014 roku do PUP w Będzinie zgłoszono 3234 oferty pracy ; ich wielkość w latach poprzednich ulegała fluktuacji. Co czwarta z nich(26,8%) była subsydiowana, a co trzynasta (7,6%) przeznaczona dla osób z niepełnosprawnością ; oba wskaźniki były niższe niż w latach poprzednich.

Jednym z narzędzi stosowanych intensywnie przez instytucje rynku pracy są giełdy pracy. W spotkaniach pracodawców z potencjalnymi pracownikami (w ubiegłym roku PUP w swojej siedzibie zorganizował ich 19) uczestniczyło ponad dwustu zarejestrowanych bezrobotnych. Ta forma wsparcia napotyka na nikłe zainteresowanie, choć jej efektywność z roku na rok wzrasta i w analizowanym czasie wyniosła 18,4 %. Wśród powodów słabej frekwencji należy wymienić niski poziom zainteresowania w podniesieniu lub zmianie umiejętności a także nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy wykształcenie i doświadczenie zawodowe osób bezrobotnych.

PUP w Będzinie corocznie dokonuje identyfikacji barier utrudniających podjęcie zatrudnienia. Do najistotniejszych należą:

- Brak ofert pracy odpowiadających oczekiwaniom osób bezrobotnych
- Brak ofert dla osób bez doświadczenia zawodowego
- Niska podaż ofert pracy na rynku lokalnym
- Dyskryminacja w wielu obszarach (płeć, wiek, posiadanie dzieci)
- Niski poziom kwalifikacji zawodowych osób zarejestrowanych
- Niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb rynku
- Niska mobilność przestrzenna i zawodowa osób bezrobotnych
- Kompetencje bezrobotnych w obszarze zawodów nadwyżkowych
- Opieka nad osobami zależnymi
- Brak motywacji i aspiracji do dalszego kształcenia
- Obawy pracodawców wobec osób bez doświadczenia zawodowego
- Stereotypy dotyczące osób pozostających bez zatrudnienia

Wnioski zawarte w rozdziale korespondują zarówno z opiniami mieszkańców miasta jak i wypowiedziami eksperta ds. rynku pracy.

Jedna trzecia mieszkańców miasta uważa bezrobocie za najważniejszy problem lokalny, w pełni doceniając jego istotność (bardzo częsty problem - 42% wskazań, średnie natężenie - 48%). Przyczyny tej sytuacji upatruje w „małej ilości ofert pracy; umowach czasowych i śmieciowych; niewielkiej ilości zakładów na terenie miasta; likwidacji kopalni, bardzo niskich zarobków, brak inwestycji zewnętrznych” a nawet braku „urzędu pracy w Czeladzi”. Lokalny rynek pracy oceniany jest źle - 42%, lub bardzo źle 31%. Czeladzianie uważają, iż kwestia ta powinna być rozwiązana w pierwszej kolejności (31,7% wskazań). Ponad połowa badanych doświadczyła osobiście lub najbliższej rodzinie utraty pracy co pozwala na ocenę skali zjawiska w społeczności lokalnej. Respondenci byli pytani o rodzaje wsparcia niezbędne do zmiany sytuacji zatrudnieniowej. Najczęściej wskazywali na:

- Możliwości przekwalifikowania powiązane z pełnym sfinansowaniem
- Możliwość profesjonalnego kształcenia zawodowego i podniesienia kwalifikacji
- Możliwość podjęcia zatrudnienia w wyuczonym zawodzie
- Praktyk lub podjęcia zatrudnienia umożliwiającego nabycie doświadczenia

Ekspert w początkowej części wywiadu dokonał wnikliwej analizy czeladzkiego rynku pracy, podkreślając niewielką liczbę funkcjonujących podmiotów i charakteryzując lokalną specyfikę działań rynkowych. W dalszej części omówił stosowane przez PUP i omówione powyżej narzędzia aktywizacji bezrobotnych. W jego opinii ich efektywność jest zróżnicowana. Dobrą opinią cieszą się refundacja wynagrodzenia i bony szkoleniowe dające możliwość wyboru dobrych, certyfikowanych szkoleń zwiększających szanse na późniejsze zatrudnienie. Wprowadzony niedawno Krajowy Fundusz Szkoleniowy to jeden z nielicznych instrumentów adresowanych do pracodawców poprawiający relacje i stwarzający nowe możliwości na linii PUP - pracodawca. Analizowany już w diagnozie system profilowania: „jeszcze nie okrzepł, choć stwarza w pracy z osobą bezrobotną spore możliwości pozwalając na dopasowanie działań do indywidualnego zapotrzebowania klienta. Problem realnego wsparcia wynika jednak z proporcji. Na ponad 6 tys. zarejestrowanych w powiecie przypada 10 doradców klienta; ponad 30% zarejestrowanych nie jest zainteresowana usługami PUP”. Ograniczona jest funkcja poradnictwa zawodowego. Ekspert zwrócił uwagę na konieczność intensywniejszej kontroli jakości pracy instytucji szkoleniowych. Współpraca pomiędzy

instytucjami rynku pracy i instytucjami pomocy i integracji społecznej jest zdaniem eksperta niewystarczająca choć : „w związku z realizacją PAI staramy się wzmacniać współpracę”.

Edukacja

Tak jak w innych obszarach, na podstawie diagnozy sytuacji oraz wyników pracy zespołu zadaniowego w sposób syntetyczny zostały ujęte mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.

Tabela 28. Analiza SWOT dla obszaru edukacja

Mocne strony	Słabe strony
Kwalifikacje kadry Pełne zabezpieczenie miejsc w przedszkolach Znajomość środowiska rodzinnego uczniów Bogata oferta zajęć pozalekcyjnych Zaangażowanie kadry Możliwość podnoszenia kwalifikacji kadry Właściwa polityka kadrowa (zarządzanie)	Niewystarczające wsparcie psychologiczne dla dzieci w placówkach edukacyjnych Brak ofert kształcenia w szkołach zawodowych
Szanse	Zagrożenia
Pozyskiwanie środków finansowych z UE Dobrze zarządzający menadżerowie szansą dla szkół Praca z uzdolnioną młodzieżą zwiększająca prestiż placówek w mieście	Mały przyrost naturalny Wzrost negatywnych zachowań wśród uczniów, Mała aktywność rodziców Brak środków finansowych

Źródło: warsztaty partycypacyjne

W roku szkolnym 2014/2015 gmina Czeladź była organem prowadzącym dla siedmiu przedszkoli, trzech szkół podstawowych, dwóch gimnazjów i jednego zespołu szkół (szkoła podstawowa i gimnazjum).

Tabela 29. Stan organizacji gimnazjów, szkół podstawowych i przedszkoli w roku szkolnym 2014/2015

Lp.	Placówka	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Średnia liczba uczniów w oddziale
1.	MZS	28	667	23,8
2.	G 2	9	198	22,0
3.	G 3	9	198	22,0
4.	SP 1	14	305	21,8
5.	SP 3	14	313	22,4
6.	SP 7	22	513	23,3
7.	PP 1	5	121	24,2
8.	PP 4	4	98	24,5
9.	PP 5	6	141	23,5
10.	PP 7	4	92	23,0
11.	PP 9	7	154	22,0
12.	PP 10	6	150	25,0
13.	PP 11	5	112	23,5

Źródło: dane Urzędu Miasta Czeladź

Na terenie miasta funkcjonuje także przedszkole niepubliczne Bajka. Pod egidą miasta działają zatem 133 oddziały edukacyjne skupiające **ponad trzy tysiące uczniów**. Na rok szkolny 2015/2016 do czeladzkich przedszkoli publicznych zostały przyjęte wszystkie dzieci, których rodzice złożyli wnioski w tej sprawie. W roku szkolnym 2015/2016 wystąpił wyraźny spadek liczby dzieci w przedszkolach. Wzrosła natomiast ilość oddziałów i liczebność uczniów w szkołach podstawowych, co było rezultatem wejścia w życie reformy obniżającej wiek obowiązku szkolnego na 6 rok życia poprzez podjęcie edukacji przez rocznik 2007 i część rocznika 2008 w roku szkolnym 2014/2015 i kontynuacji tego procesu rok później.

Proces ten będzie miał znaczący wpływ na organizację (logistyczną i kadrową) pracy szkół. Równocześnie w grudniu 2015 roku przywrócono wiek obowiązku szkolnego na 7 roku życia. W roku szkolnym 2016/2017 zgodnie z wyborem rodziców 6-latki mogły pozostać w przedszkolach lub rozpocząć edukację w szkołach podstawowych. Spowoduje to znaczny

wzrost ilości dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym i spadek liczebności uczniów klas pierwszych w roku szkolnym 2016/2017. W związku z powyższym planuje się uruchomienie dodatkowych oddziałów w przedszkolach oraz zmiany organizacyjno-kadrowe w szkołach podstawowych. Władze miasta przygotowują się do zmian; planuje się uruchomienie oddziałów przedszkolnych w ilości adekwatnej do zaistniałych potrzeb.

Liczebność kadry dydaktycznej i administracyjnej na terenie Czeladzi w roku szkolnym 2014/2015 (mierzona liczbą etatów) to 219,69 nauczycieli i 97,70 pracowników administracyjnych w szkołach podstawowych i gimnazjach oraz 67,48 nauczycieli przedszkoli i 72,75 pracowników administracji. Należy zaznaczyć, iż kadra pedagogiczna czeladzkich placówek oświatowych posiada wysokie kwalifikacje (93% nauczycieli legitymuje się wyższym wykształceniem magisterskim). Działalność szkoły nie była by możliwa bez pracy kadry wspierającej : bibliotekarzy, pedagogów szkolnych i nauczycieli świetlicy. Jej działania wspomagają zarówno proces edukacji bieżącej (odrabianie lekcji, zajęcia wyrównawcze) jak i pracę wychowawczą (praca indywidualna z dzieckiem, rodziną niewydolną wychowawczo).

Szkoły publiczne w mieście prowadzą klasy, które integrują w środowisku lokalnym dzieci zdrowe i dzieci z niepełnosprawnością. W roku 2014/2015 na terenie miasta działało osiem oddziałów integracyjnych : trzy oddziały w Gimnazjum nr 3, cztery w Szkole Podstawowej nr 3 oraz jeden w Przedszkolu Publicznym nr 7. Uczniowie posiadający orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oprócz realizacji podstawy programowej objęci są zajęciami rewalidacyjnymi zgodnie z zaleceniami poradni psychologicznej oraz stałą pracą terapeutyczną grupową jak i indywidualną.

Wymagania edukacyjne dostosowane są do możliwości intelektualnych i emocjonalnych dzieci i młodzieży, przy pełnej współpracy poradni psychologiczno-pedagogicznej. Zajęcia w klasach integracyjnych prowadzone są przez dwóch pedagogów : nauczyciela wiodącego (nauczyciel przedmiotu) oraz nauczyciela ze specjalnym przygotowaniem (nauczyciel wspomagający).

Wyniki sprawdzianów uczniów kończących każdy z etapów edukacji są wypadkową działań pedagogów, rodziców a przede wszystkim pracy dzieci i młodzieży. Poniższe tabele prezentują wyniki osiągnięte przez uczniów szkół podstawowych i gimnazjów.

Tabela 30. Średni wynik z sprawdzianu zewnętrznego w szkołach podstawowych 2015

Lp.	Jednostka administracyjna	Język polski (%)	Matematyka (%)	Język angielski (%)
1.	Gmina Czeladź	72,76	56,94	79,2
2.	Powiat	74,00	57,70	79,8
3.	Województwo	72,00	59,00	78,00
4.	Kraj	73,00	61,00	78,00

Źródło : dane Urzędu Miasta Czeladź

Tabela 31. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Czeladź

Lp.	Jednostka administracyjna	Historia WOS	Język polski	Przedmioty przyrodnicze	Matematyka	Język angielski	Język Niem.
1.	Gmina Czeladź	62,63	60,15	45,12	52,59	64,21	42,13
2.	Powiat	63,15	60,75	48,19	45,31	67,36	51,90
3.	Województwo	63,52	61,88	49,45	47,25	67,62	57,90
4.	Kraj	64,00	62,00	50,00	48,00	67,00	57,00

Poza wynikami zbliżonymi do średniej krajowej, na uwagę zasługuje dobry wynik z matematyki. Należy zaznaczyć, iż pomiędzy gimnazjami działającymi na terenie miasta istnieje znaczący rozdzźwięk jeśli chodzi o osiągnane wyniki.

We wszystkich placówkach podejmowane są działania nakierowane na wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W zależności od potrzeb inicjuje się :

- Konsultacje z PPP w celu otrzymania wskazówek do pracy z uczniem
- Współpracę z kuratorem sądu rodzinnego oraz MOPS
- Konsultacje z pedagogiem i psychologiem dotycząca pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych
- cykl spotkań ze specjalistami (logopeda, surdopedagog, socjoterapeuta)
- zajęcia diagnostyczne, specjalistyczne
- pomoc psychologiczno-pedagogiczną

Proces edukacyjno-wychowawczy obejmuje także realizację zajęć pozalekcyjnych i rekreacyjnych, w przeważającej części finansowanych ze środków uzyskanych z opłaty za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Poniżej zaprezentowano wybrane działania podejmowane przez placówki w tym obszarze.

Tabela 32. Realizacja zajęć pozalekcyjnych o charakterze sportowo –rekreacyjnym

Lp.	Organizacja	Podjęte działania	Adresaci	Kwota dotacji
1.	Miejski Szkolny Związek Sportowy	<i>Ruch rzeźbi umysł</i> 1300 h zajęć	Uczniowie	52 452,00 zł.
2.	MCKS	<i>Sport alternatywą przeciwdziałania patologiom społecznym</i>	SP .Klasy I-III	23 923,00 zł.
3.	KS Górnik Piaski	<i>Aktywne formy spędzania czasu wolnego –wycieczki, gimnastyka korekcyjna ; profilaktyka</i>	PP,SP, G	20 000,00 zł.
4.	Stowarzyszenie Rodziców Uczniów Gimnazjum nr 3	Małe granty – origami, fotografia Języki obce Karate z elementami samoobrony	G I - III	2962,00 zł. 2549,00 zł. 1677,00 zł.

Źródło: dane UM Czeladź

Różnorodność podejmowanych inicjatyw obejmujących praktycznie wszystkie grupy wiekowe i aktywność podmiotów realizujących zadania we wspólnotach lokalnych pozwalają na stwierdzenie, iż działania pozalekcyjne podejmowane na terenie Czeladzi znacząco wspierają proces wychowawczy i przyczyniają się do wzmocnienia działań profilaktycznych.

Analiza dokumentacji z lat 2012-2015 wskazuje na bardzo intensywną pracę pedagogiczno-wychowawczą w placówkach edukacyjnych na terenie miasta. Poniżej zaprezentowano wybrane inicjatywy podkreślające szerokie spektrum zainteresowań uczniów i nauczycieli czeladzkich placówek.

Tabela 33. Wybrane działania placówek oświatowych w roku szkolnym 2014/2015

Lp.	Typ placówki	Opis działania	Efekty
01.	SP 2	Międzynarodowy Konkurs Kangur 2015	Wyróżnienia dla 4 uczniów
02.	G nr 1	Projekt e-twinning	Krajowa Odznaka Jakości
03.	G 2	Regionalny konkurs dziennikarski „Kultura na wyciągnięcie ręki”	II miejsce
04.	G 3	Ogólnopolski Konkurs Fantasy Science Fiction	wyróżnienie
05.	SP 1	Współpraca z hospicjum św. Tomasza Apostoła w Sosnowcu i Schroniskami dla zwierząt	
06.	SP 3	Turniej Fair Play – sportowa impreza środowiskowa	

07.	SP 7	Ogólnopolski konkurs wokalny we Wrocławiu	Solistka I miejsce
08.	PP 1	Zdrowo Jemy, Zdrowo rośniemy	
09.	PP 4	Program Nauczania Przedszkolnego KidSmart	
10.	PP 5	Bezpieczne przedszkole – właściwa reakcja na zagrożenia	
11.	PP 7	Współpraca z przedszkolem w Australii	
12.	PP 9	Optymistyczny przedszkolak ekolog	
13.	PP 10	Ogólnopolski konkurs plastyczny „Mój przyjaciel miś z recyklingu”	II miejsce
14.	PP 11	Jak dobrze mieć sąsiada – festyn rodzinny w Piaskach	

Źródło: Sprawozdania placówek edukacyjnych w Czeladzi za rok szkolny 2014/2015

Wszystkie placówki nawiązują współpracę z lokalnymi instytucjami kultury, sportu i rekreacji, organizacjami pozarządowymi a także MOPS, Policją, Strażą Miejską wspólnie organizując działania o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym. Inicjowana jest aktywność międzynarodowa; dzieci i młodzież współtworzą i uczestniczą w projektach krajowych i międzynarodowych finansowanych z funduszy Unii Europejskiej (Comenius, e-Twinning oraz POWER).

Istotnym elementem polityki edukacyjnej jest aktywność lokalnych aktorów społecznych ukierunkowana na ograniczanie negatywnych skutków zjawiska wykluczenia społecznego. Problematyka ta jest analizowana podczas spotkań, prelekcji, konferencji organizowanych dla różnych środowisk. Kadra pedagogiczna szkoli się w udzielaniu wsparcia uczniom z rodzin niewydolnych wychowawczo i będących ofiarami przemocy. Promuje się podczas zajęć z młodzieżą zagrożoną alternatywne sposoby spędzania czasu wolnego (zajęcia artystyczne, sportowe, opiekuńczo – wychowawcze).

Szkoły czeladzkie są aktywne w działaniach zorientowanych na wzmacnianie obywatelskiego i europejskiego wymiaru edukacji. **W 2014 powołano do życia Młodzieżową Radę Miasta Czeladź.** Podopieczni czeladzkich przedszkoli i szkół brali udział w autorskich programach edukacyjnych z zakresu regionalizmu (m.in. lekcje muzealne). Gmina zapewnia uczniom możliwość udziału w projektach internalizujących kształcenie. Młodzież spotka się z rówieśnikami z miast partnerskich Czeladzi i nawiązuje kontakty międzynarodowe w Niemczech, Francji a nawet w Australii.

W październiku 2015 **Czeladź zdobyła certyfikat „Samorządowy Lider Edukacji”** przyznawany za szczególne osiągnięcia w dziedzinie rozwoju edukacji i systemu oświaty, a także podnoszenie jakości działań samorządu w sferze lokalnej polityki edukacyjnej.

Komisja certyfikacyjna doceniła samorząd miasta za umiejętności projektowania polityki lokalnej, wspierającej kreowanie kapitału społecznego i intelektualnego miasta oraz efektywne reagowanie na bieżące i strategiczne wyzwania w tym obszarze.

3.3.4 Analiza i diagnoza obszaru: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców

Aktywność społeczna

Bardzo niewiele wiemy o rzeczywistej skali aktywności społecznej mieszkańców Czeladzi. Znamy organizacje, które mają swoją siedzibę w mieście, zarówno te, które są zarejestrowane w KRS, jak i te, dla których organem ewidencyjnym jest samorząd. O aktywności tych organizacji (a pośrednio o aktywności ich członków), dowiadujemy się z ich sprawozdań rocznych, jeśli takie publikują na swoich stronach, co ciągle jeszcze nie jest normą oraz ze sprawozdania z wykonania rocznego gminnego programu współpracy z organizacjami. To ostatnie źródło dotyczy oczywiście aktywności, które w jakimkolwiek zakresie była finansowana przez urząd miasta lub była obszarem współpracy organizacji i miasta. Analizując dokumentację identyfikujemy również organizacje, które co prawda nie mają siedziby w Czeladzi, ale ze źródeł wiemy, że mieszkańcy miasta w różnym zakresie uczestniczą w ich działaniach na terenie miasta (np. jako wolontariusze Fundacji Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy), szczególnie jeśli na ten cel pozyskują wsparcie z budżetu gminy (dotacje, małe granty, wspólne przedsięwzięcia). Nie znamy precyzyjnej liczby mieszkańców Czeladzi, którzy są zaangażowani, np. jako wolontariusze, członkowie, działacze w działalność organizacji pozarządowych, ani tym bardziej w działalność grup nieformalnych.

Obszar zagadnień dotyczący aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej został dokonany poprzez przeprowadzenie analizy SWOT. Jej wyniki prezentuje tabela nr 33.

Tabela 33. Analiza SWOT dla obszaru: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">osoby zaangażowanych w działalność społecznąorganizatorzy sportu o ugruntowanej pozycji (historii) – MOSiR, kluby i organizacje sportowesport szkolny i pozaszkolny (dzieci, młodzież) na najwyższym poziomie – szczególnie w dziedzinie piłki nożnejMiejska Biblioteka Publicznapotencjał instytucji/organizatorów kultury (np. Elektrownia)imprezy sportoweimprezy kulturalne - plenerowe	<ul style="list-style-type: none">osoby nie zainteresowane działalnością społecznąniski poziom integracji 3 sektorasłabe organizacje pozarządowe (z wyjątkiem sportowych)brak miejskiego domu kulturyniewystarczająca oferta sportu i rekreacji dla dorosłych mieszkańcówbrak chęci do ponoszenia kosztów udziału w kulturze

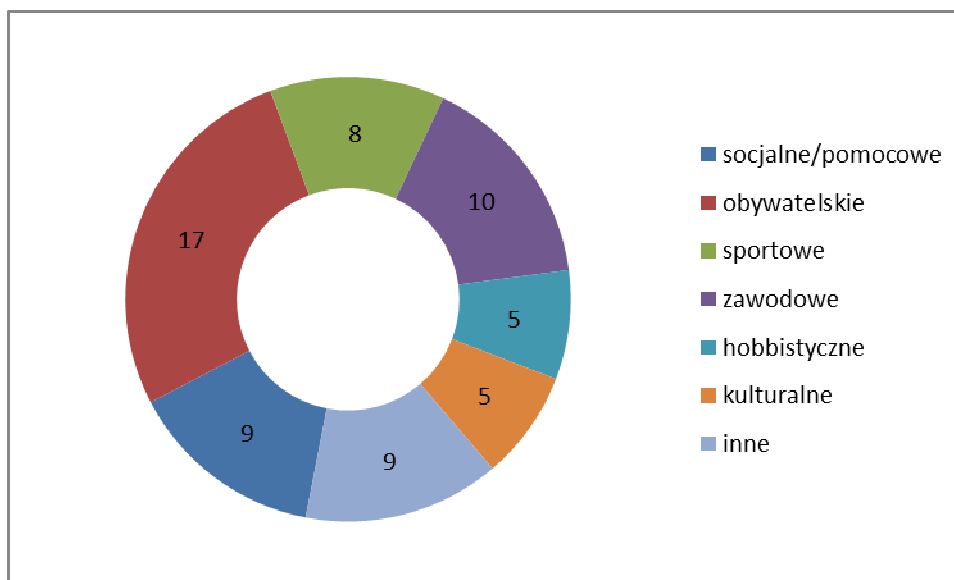
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • dogodne położenie komunikacyjne • oferta kulturalna dostępna w sąsiednich miastach • rewitalizacja rynku • rozwój niszowych produktów z dziedziny sportu i kultury, które przyciągną również odbiorców z poza miasta • dostęp do funduszy unijnych na infrastrukturę społeczną 	<ul style="list-style-type: none"> • brak zainteresowania ofertą sportową i kulturalną instytucji miejskich wśród części mieszkańców • odciąganie uczestników kultury przez ośrodki spoza miasta • „prowincjonalizacja” oferty kulturalnej (brak wykonawców z górnej półki) • niska skuteczność w pozyskiwaniu zewnętrznych środków na rozwój infrastruktury społecznej

Źródło: warsztaty partycypacyjne

Na terenie Miasta Czeladź zarejestrowane są 63 organizacje pozarządowe i inne podmioty określone w art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. 40 z nich to organizacje działające w oparciu o wpis do KRS, z tego 2 fundacje i 38 stowarzyszeń. 17 organizacji działa w formie stowarzyszeń zwykłych. W mieście zarejestrowane są też 2 uczniowskie kluby sportowe oraz 4 kluby sportowe.

Poniższy diagram ukazuje rozkład lokalnych organizacji pozarządowych według obszaru działalności.

Rysunek 3. Organizacje pozarządowe w Czeladzi wg. obszaru działalności

Źródło: opracowanie własne

Podział na poszczególne kategorie / obszary działania ma oczywiście charakter umowny i przybliżony, chociażby dlatego, że organizacje często funkcjonują na pograniczu kilku obszarów, albo wręcz zajmują się realizacją działań z kilku obszarów (a diagram obrazuje tylko przypisanie według głównego obszaru działania). Już na pierwszy rzut oka widać, że dominują w krajobrazie lokalnego III sektora (pozarządowego) organizacje obywatelskie, które stanowią 27% wszystkich czeladzkich NGO. Są to bardzo różnorodne organizacje, w dużej części niewielkie, powoływane dla zajęcia się jakimś pojedynczym problemem w mieście lub aspirujące do wypracowania szerszych rozwiązań. Te ostatnie nierzadko powołane zostały w celu zorganizowania się wokół programu politycznego i miały na celu wsparcie kandydata lub grona kandydatów w wyborach samorządowych.

Na drugim miejscu, z odsetkiem 16% wszystkich organizacji, plasują się organizacje zawodowe – ich członkowie działają w parciu o kryterium wykonywanego zawodu lub prowadzonej działalności gospodarczej. 14% działających w mieście organizacji realizuje swoje główne zadania w obszarze szeroko rozumianej pomocy społecznej – zajmują się organizacją pomocy dla różnych grup potrzebujących, chorych, niepełnosprawnych i ich rodzin. Minimalnie mniej liczna jest grupa organizacji działających w obszarze sportu.

W badaniu terenowym przeprowadzonym w związku z opracowaniem niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych, respondenci mieli pewne problemy z identyfikowaniem organizacji działających w mieście. Tylko co piąty z badanych mieszkańców (21,4%) miasta potrafił wykazać się znajomością działających w mieście organizacji społecznych. Przy czym ok.5 % wskazać przypada na instytucje, które nie są organizacjami społecznymi, choć mają w nazwie przymiotnik społeczny (jak Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej). Organizacjami na najwyższym wskaźniku spontanicznej identyfikacji (wskazanie nazwy na pytanie o znajomość organizacji pozarządowych, a nie rozpoznawanie nazwy z dedykowanej listy) w Czeladzi są: Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „FAMILIA”, Caritas (ex-aequo, 1,7% badanych) oraz Klub Sportowy „Górniki Piaski” (1,3). Wszystkie pozostałe organizacje (w tym organizacje, które oficjalnie nie działają w Czeladzi) otrzymały łącznie 8,2 % wskazań. 78,4% respondentów nie potrafiło wskazać nazwy żadnej znanej sobie organizacji. Tak niski poziom znajomości podmiotów można interpretować w dwojaki sposób, albo że organizacje czeladzkie nie są obecne w społecznej świadomości, albo

że respondenci znają organizacje (np. poprzez ich działania, w których może nawet sami uczestniczą, albo posyłają dzieci na prowadzone przez nie zajęcia), ale nie utożsamiają ich z organizacjami społecznymi/pozarządowymi. W obu przypadkach niski poziom świadomości w tym zakresie należy wskazać jako obszar problemowy.

Z rezerwą należy formułować wniosek, że wskazanie niedoboru NGO działających na rzecz mieszkańców wśród istotnych problemów społecznych Czeladzi istotnie wskazuje, że Czeladzi potrzeba więcej organizacji działających na rzecz mieszkańców.

Tabela 34. Skala występowania problemów w mieście.

Lp.	Problem	Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Bardzo częsty problem	Trudno powiedzieć nie wiem
		%	%	%	%	%
1.19	Niedobór instytucji lub NGO działających na rzecz mieszkańców	15,3	32,7	33,7	17,0	1,3

Źródło: Badanie IWİPL

Co prawda połowa (50,7%) respondentów uznaje ten problem za istotny (częsty lub bardzo częsty problem), ale być może rozwiązaniem nie są nowe organizacje, lecz promocja już istniejących. Zapewne jednak obie te kwestie zasługują na uwypuklenie, ponieważ uczestnicy wywiadów pogłębionych jednoznacznie wskazywali na istniejącą potrzebę powołania nowych lub sprowadzenia do Czeladzi typów organizacji, których w mieście brakuje, z obszaru kultury i pomocy społecznej. 74,4 % badanych mieszkańców Czeladzi nie jest zaangażowanych w żadne działania na rzecz społeczności lokalnej, w tym ponad 15 % takich osób, które być może chciałyby się zaangażować, ale brakuje im informacji o tym, gdzie mogliby działać. Częściej niż co trzecia osoba tłumaczy swój brak zaangażowania brakiem czasu.

Tabela 35. Zaangażowanie w działania na rzecz społeczności lokalnej

ZAANGAŻOWANIE RESPONDENTÓW W DZIAŁANIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	%
Tak, jestem członkiem organizacji społecznej	3,0
Tak, jestem wolontariuszem	2,6
Nie mam czasu	34,4
Tak, angażuję się w pomoc sąsiedzką	20,0
Nie interesuje mnie to	24,7
Nie mam informacji, gdzie działać	15,3

Źródło: Badanie IWIP

Tylko 3% respondentów czeladzkiego badania zadeklarowało bycie członkiem organizacji społecznej, a kolejne 2,6% pełnienie roli wolontariusza. Nie oznacza to, że mieszkańcy Czeladzi nie angażują się w działania na rzecz lokalnej społeczności. 20% badanych deklaruje, że w ciągu ostatnich 3 lata byli zaangażowani w pomoc sąsiedzką.

Takie podejście do aktywności i zaangażowania w działania lokalnej społeczności pozwala na zidentyfikowanie kolejnego obszaru problemowego, dotyczącego ukierunkowania wsparcia gminy Czeladź na aktywność mieszkańców inną niż zaangażowanie w działania organizacji pozarządowych. W Czeladzi dużym powodzeniem cieszy się budżet partycypacyjny, a omawianym powyżej modelu aktywności społecznej być może sprawdziłoby się zastosowanie inicjatywy uchwałodawczej oraz inicjatywy lokalnej. Również różnego rodzaju działania skierowane do grup nieformalnych oparte na regrantingu. Jednocześnie w tej sytuacji może dziwić małe zainteresowanie mieszkańców Czeladzi w konkursie grantowym (m.in. dla grup nieformalnych) Śląskie FIO.

Pomoc miasta dla organizacji społecznych

Miasto Czeladź wspiera działalność organizacji pozarządowych i podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego w zakresie zadań publicznych zgodnie z corocznie Programami współpracy z organizacjami. Wsparcie następuje w trzech obszarach (zadaniach):

- Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym

- Ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
- Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.

A od 2016r. będzie dotyczyło również dziedziny edukacji.

Organizacje i podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego mogą liczyć na pomoc i współpracę miasta, która może przybrać jedną z kilku dostępnych form, takich jak:

- Dotacje udzielone na podstawie otwartych konkursów ofert
- Dotacje przyznane w trybie małych grantów
- Udostępnianie nieodpłatne obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz terenów będących w administrowaniu jednostek organizacyjnych gminy
- Zwolnienia z podatku od nieruchomości użytkowanych przez organizacje
- Zadania wykonywane wspólnie w ramach miejskich programów: profilaktyki zdrowotnej oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz bieżącej działalności kulturalno-edukacyjnej prowadzonej w czeladzkich placówkach oświatowych

DOTACJE

A) Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym

W ramach tego zadania miasto w latach 2012-2014 przyznało na realizację zadania 18 dotacji dla 10 organizacji. Łączna wartość przekazanych i rozliczonych środków wyniosła ponad 359 tys. złotych. Jednostkowa wartość rocznej dotacji dla jednej organizacji mieściła się w przedziale od 1.800 zł do 142.897 zł. Największymi beneficjentami w omawianym okresie były Miejski Szkolny Związek Sportowy (39,76 % całej puli środków), Czeladzkie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Upośledzeniem Psycho-Ruchowym (16,86%) oraz Akademia Piłki Nożnej Czeladź (13,14%) i Miejski Czeladzki Klub Sportowy (10,65%).

Tabela 36. Podmioty uzyskujące dotacje w dziedzinie przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym

Organizacja	2012	2013	2014
Akademia Piłki Nożnej Czeladź	19259	27979	--
Miejski Szkolny Związek Sportowy	59384	31061	52452

Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Jestem z Tobą”	17735	--	6012
Czeladzkie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Upośledzeniem Psycho-Ruchowym	21280	17456	21870
Stowarzyszenie Chorych na Stwardnienie Rozsiane Ich Opiekunów i Przyjaciół	1800	3406	--
Miejski Czeladzki Klub Sportowy	--	14351	23923
Klub Abstynenta "Metamorfoza"	--	--	9426
Klub Sportowy „Górniki Piaski”	--	--	20000
Miejski Środowiskowy Klub Sportowy OMEGA CZELADŹ	--	--	6950
Polski Komitet Pomocy Społecznej	--	5074	--

Źródło: opracowanie własne

W latach 2012-2014 przyznano również 9 małych grantów (jedna organizacja dostała 2 granty w 2014). Małe granty kształtowały się na poziomie od 900 zł do 9990zł. Odbiorcami małych grantów było 7 organizacji prowadzących działalność pożytku publicznego.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że w analizowanym okresie co roku wzrastała liczba podmiotów, które otrzymały dotację. Nie zawsze wynikało to z ilości środków, jakie miasto przeznaczało na realizację zadania. Należy ocenić to jako pozytywny i rekomendować utrzymanie polityki, która będzie corocznie zwiększać liczbę beneficjentów otwartych konkursów ofert. Takiej prawidłowości nie odnotowano w przypadku małych grantów (w 2013r. przyznano tylko jeden mały grant na realizację zadania. Odnotować należy jednak, że w 2014 grantów przyznano więcej niż w 2012. Również tutaj należy rekomendować zwiększenie dostępności małych grantów dla lokalnego III sektora.

B) Ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego

W ramach tego zadania miasto w latach 2012-2014 przyznało na realizację zadania 15 dotacji dla 7 organizacji. Łączna wartość przekazanych i rozliczonych środków wyniosła ponad 94 tys. złotych. Jednostkowa wartość rocznej dotacji dla jednej organizacji mieściła się w przedziale od 1.700 zł do 23.589 zł. Największymi beneficjentami w omawianym okresie były Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych (54,2% wszystkich wydatkowanych na ten cel środków w prezentowanym okresie) oraz Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Oddziału Rejonowego (13,23%).

Tabela 37. Podmioty uzyskujące dotacje w dziedzinie ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego

<i>Organizacja</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>
Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych	15594	23589	11970
Stowarzyszenie Miłośników Czeladzi	6150	2873	--
Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „FAMILIA”	2355	2349	1634
Stowarzyszenie Rodziców Uczniów Gimnazjum Nr 3	--	--	6177
Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Oddziału Rejonowego	4000	4080	4410
ZHP Chorągiew Śląska Hufiec Ziemi Będzińskiej im. Króla Kazimierza Wielkiego	--	--	2052
Stowarzyszenie Twórców Kultury Zagłębia Dąbrowskiego	1700	5452	--

Źródło: opracowanie własne

W latach 2012-2014 przyznano również 4 organizacjom 4 małe granty. Wartość jednostkowego wsparcia kształtowała się od 762zł do 3042zł. Przyznane w ten sposób wsparcie było zatem stosunkowo niewielkie.

C) Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu

W ramach tego zadania miasto w latach 2012-2014 przyznało na realizację zadania 18 dotacji dla 8 organizacji. Łączna wartość przekazanych i rozliczonych środków wyniosła ponad 909 tys. złotych. Jednostkowa wartość rocznej dotacji dla jednej organizacji mieściła się w przedziale od 1.677 zł do 157.200 zł. Największymi beneficjentami w omawianym okresie były Miejski Czeladzki Klub Sportowy (45,53 % całkowitej wartości wydatkowanych na to zadanie środków) oraz Klub Sportowy „Górnik Piaski” (32%).

Tabela 38. Podmioty uzyskujące dotacje w dziedzinie wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.

<i>Organizacja</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>
Czeladzkie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Upośledzeniem Psycho-Ruchowym	2091	1487	1763
Klub Sportów Walki „FIGHT CLUB BĘDZIN”	1750	--	--
Klub Sportowy „Górnik Piaski”	105000	83587	102546

Akademia Piłki Nożnej Czeladź	62200	53280	--
Miejski Czeladzki Klub Sportowy	157200	135302	121666
Centrum Sportu i Rekreacji AGATSU	--	2119	6479
Czeladzki Klub Sportowy	--	18949	52585
Stowarzyszenie Rodziców Uczniów Gimnazjum Nr 3	--	--	1677

Źródło: opracowanie własne

Chociaż wartość środków przeznaczanych na realizację tego zadania w poszczególnych latach wykazuje duże wahania, to należy zauważyć pozytywne zjawisko dołączania kolejnych organizacji do grona beneficjentów otwartych konkursów. Należy rekomendować włączanie kolejnych podmiotów do ubiegania się o miejskie środki.

W minionym okresie corocznie również 5-6 organizacji otrzymywało finansowanie w trybie małego grantu. Ich roczna wartość wahała się między 1150 a 10985 na jedną organizację.

Tabela39. Beneficjenci małych grantów.

Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	2012	2013	2014
Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „FAMILIA”	3000	6500	6000
Miejski Czeladzki Klub Sportowy	3110	--	
Czeladzki Klub Sportowy	6008	--	11300
Klub Sportów Walki FIGHT CLUB BĘDZIN	6000	--	--
Miejski Czeladzki Klub Sportowy	10985	5752	--
Klub Sportowy „Górniki Piaski”	--	6660	7000
Akademia Piłki Nożnej Czeladź	--	7000	--
Centrum Sportu i Rekreacji AGATSU	--	1150	2160
Stowarzyszenie Rodziców Uczniów Gimnazjum Nr 3	--	3188	--
Czeladzkie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Upośledzeniem Psycho-Ruchowym	--	--	4000

Źródło: opracowanie własne

W latach 2012-2014 Miasto Czeladź wspierało zaangażowanie społeczne swoich mieszkańców współpracując z organizacjami również w innej formie niż wskazane powyżej przyznawanie dotacji na realizację zadań. Najważniejszą formą pomocy w tym zakresie było nieodpłatne udostępnianie lokali i pomieszczeń w obiektach należących do miasta lub jego jednostek organizacyjnych.

Tabela 40. Organizacje pozarządowe korzystające z infrastruktury gminy

Wskaźnik	2012	2013	2014
Liczba organizacji, którym udostępniano nieodpłatnie lokale	19	22	24

Źródło: opracowanie własne

Liczba podmiotów uzyskujących od miasta dostęp do pomieszczeń na swoją działalność sukcesywnie wzrasta. Zasady przyznawanie wsparcia są jednymi z najbardziej korzystnych dla organizacji w całym województwie śląskim. Lokale/obiekty, z których korzystają organizacje zlokalizowane są w 8 różnych lokalizacjach. W 2014r. najwięcej organizacji korzystało z lokalizacji przy Sportowej 8 (9 podmiotów), następnie przy Szpitalnej 5 (4 podmioty). Organizacje korzystały również (głównie na organizację spotkań). Konieczność ponoszenia wysokich kosztów najmu i mediów stanowi barierę w funkcjonowaniu wielu już istniejących NGO. Doświadczenie innych miast pokazuje, że organizacje nie muszą mieć lokali/siedzib na wyłączność, tworzenie centrów NGO, gdzie udostępniany jest adres co celów rejestracyjnych oraz współdzielona przestrzeń to korzystne rozwiązanie dla mniejszych organizacji. Zyskują w ten sposób większą i bardziej różnorodną przestrzeń o wyższym standardzie, nie ponosząc proporcjonalnie większych kosztów. Wielość podmiotów zlokalizowanych w jednym miejscu dobrze służy również integracji III sektora i uzyskiwaniu efektu synergii. Należy rekomendować rozważenie podobnego rozwiązania w Czeladzi. Zmiany w ustawie o Stowarzyszeniach jakie mają wejść w życie od 2016r. (zmniejszenie liczby osób potrzebnych do zarejestrowania organizacji) oraz przychylny klimat w mieście dla organizacji każą oczekiwać większej liczby nowych organizacji w okresie objętym niniejszą strategią. To oznacza zwiększone zapotrzebowanie na wsparcie. Miasto stosowało również w stosunku do organizacji zwolnienia z podatku od nieruchomości. Ponadto z 15 organizacjami prowadzono współpracę polegającą na wspólnej realizacji zadań wynikających z *miejskich programów*. W ramach Gminnych Programów Profilaktyki Zdrowotnej dla Miasta Czeladź na lata 2010-2012 oraz na lata 2013-2015 utrzymywano współpracę z 3 organizacjami osób niepełnosprawnych. W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, z 11 podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego współpracowano przy realizacji Zadań.

C) Działalność kulturalna

W mieście działają m.in. następujące instytucje kultury.

Spółdzielczy Dom Kultury „ODEON”²⁶ – instytucja społeczno-kulturalna Czeladzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej, placówka prowadzi działalność:

- artystyczną, m.in. warsztaty plastyczne, wokalne, taneczne, rytmikę, imprezy artystyczne z udziałem uczestników oraz gości placówki (*przeeglądy, spektakle, koncerty, festiwale*);
- edukacyjną, m.in. lekcje gry na instrumentach muzycznych, kursy angielskiego, zajęcia z pedagogiem z cyklu „Kreatywny Świat Malucha”;
- rekreacyjną, m.in. zajęcia jogi, fitness, warsztaty i imprezy rekreacyjne dla dzieci i młodzieży, imprezy we współpracy z PTTK, Spółdzielczy Piknik Osób Niepełnosprawnych, miejskie festyny;
- upowszechniającą wiedzę i kulturę, m.in. Niedzielny Teatr dla Najmłodszych, wernisaże i wystawy, konkursy plastyczne, prelekcje dla Koła Osób Niepełnosprawnych i in.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Marii Nogajowej – podstawowym zadaniem instytucji jest rozwój czytelnictwa poprzez udostępnianie zbiorów oraz promocję książek (opisano to w osobnym podrozdziale), jednocześnie jednak biblioteka jest znaczącą w mieście instytucją kulturalną i edukacyjną o szerokim profilu działania, na który składają się między innymi organizowane wydarzenia kulturalne, edukacyjne i promocyjne (np. wystawy fotografii i prac plastycznych, spotkania autorskie, konkursy, wykłady, warsztaty, klub dyskusyjny).

Galerii Sztuki Współczesnej Elektrownia²⁷ – instytucja zlokalizowana w zrewitalizowanym budynku elektrowni dawnej kopalni „Saturn”. W nietuzinkowej scenerii organizowane są m.in. wystawy malarstwa, grafiki, rzeźby, fotografii, wydarzeń muzycznych, warsztatów tańca, małych form teatralnych itp. Obok galerii pasaż z parkiem tematycznym obejmującym stałą wystawę, zaprezentowaną na 12 panelach informacyjnych, poświęconą tematyce dziedzictwa przemysłowego oraz historii kopalni „Saturn”. Obiekt na szlaku Zabytków techniki województwa śląskiego.

²⁶ Na podstawie informacji na <http://www.sdk-odeon.pl/> dostęp z 30.11.2015r.

²⁷ Na podstawie informacji na <http://www.galeria-elektrownia.czeladz.pl/galeria-3/o-galerii.html> dostęp z 30.11.2015r.

Muzeum Saturn – siedziba mieści się pałacyku, który w przeszłości było mieszkanie dyrektora kopalni „Saturn”, muzeum przybliży historię miasta i regionu, organizuje wystawy, pokazy i koncerty.

Działalnością kulturalną w mieście zajmuje się kilka organizacji pozarządowych działających w oparciu o zasoby komunalne (np. będące w administracji Elektrowni, czy MOSiR), jak Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych, Stowarzyszenie ART. Trafic, Fundacja Polski Konwój Kultury, Stowarzyszenie Kopalnia Wspaniałych Klimatów. Działalność kulturalną, jako uzupełniającą do swojej podstawowej działalności prowadzą również inne NGO, a także MOSiR (koncerty, warsztaty).

Mieszkańcy uczestniczący w badaniu terenowym wskazywały również inne instytucje, jako organizatorów życia kulturalnego w mieście, takie jak placówki oświatowe, kościoły i urząd miasta.

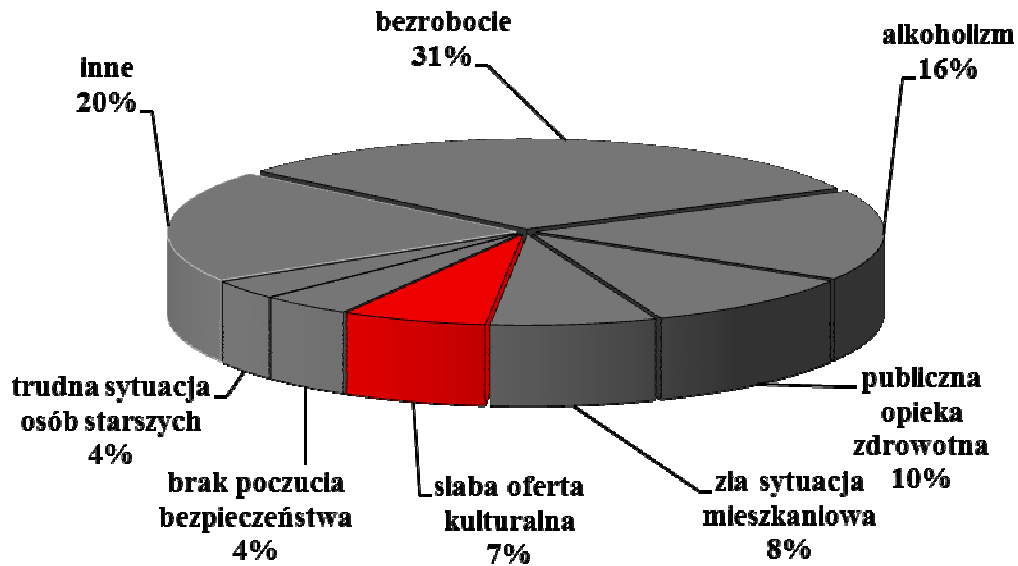
Tabela 41. Instytucje organizujące życie kulturalne w mieście

Lp.	INSTYTUCJE ORGANIZUJĄCE ŻYCIE KULTURALNE W MIEŚCIE, ZDANIEM MIESZKAŃCÓW CZELADZI	% wskazań
1	Urząd Miejski	34,6
2	Odeon SDK	22,1
3	MOSIR	11,1
4	Galeria Elektrownia	5,3
5	Muzeum Saturn	4,5
6	Biblioteki	4,3
7	Szkoły, przedszkola	4,0
8	Domy kultury - ogólnie	2,9
9	Kościóły	2,7
10	Inne	8,5

Badanie IWİPL

Na tle innych problemów w mieście ograniczona oferta kulturalna nie została zakwalifikowana jako problem szczególnie istotny (tylko w opinii mniej niż 7% respondentów takim jest). Należy jednak zwrócić uwagę, że wskazywana była znacznie częściej niż takie niekwestionowane problemy jak sytuacja osób starszych, czy brak poczucia bezpieczeństwa.

Rysunek 4. Kategorie problemów społecznych.

Źródło: Badanie IWiPL

Dostęp do kultury zajmuje 4 miejsce na liści najbardziej priorytetowych obszarów problemowych (na również bezpieczeństwem mieszkańców). Mieszkańcy zgłaszają zastrzeżenia co do jakości i dostępności oferty kulturalnej w mieście, ponad 60% respondentów badania terenowego przeprowadzonego na etapie przygotowania niniejszej strategii oceniło problem z ofertą kulturalną, jako o średnim lub wysokim natężeniu.

Tabela 42. Skala występowania problemów w mieście.

Lp.	Problem	Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Bardzo częsty problem	Trudno pow., nie wiem
		%	%	%	%	%
1.15	Oferta kulturalna	6,7	32,3	38,3	22,0	0,7

Badanie IWiPL

Jako przyczyny problemu wskazywano: ograniczoną ofertę kulturalną – np. w mieście nie ma kina, a większość imprez (np. wystawy) ma charakter dosyć niszowy. Uskarżano się na zbyt

małą liczbę darmowych imprez. Zarzucano również, że artyści, którzy są zapraszani z występami do miasta „nie są z I ligi”. W katalogu wskazań znalazł się też brak miejsc spotkań dla osób w różnym wieku (szczególnie kluby młodzieżowe i kluby seniora).

W ocenie jakości życia kategoria: dostęp do kultury i rozrywki została oceniona stosunkowo wysoko – 65,7% odpowiedzi pozytywnych (średnio, dobrze i bardzo dobrze). Może to wynikać z dobrego usytuowania komunikacyjnego Czeladzi i związanych z tym możliwości korzystania z oferty kulturalnej okolicznych dużych miast, takich jak Sosnowiec, Katowice i in.

Tabela 43. Ocena warunków życia w Czeladzi

OCENA WARUNKÓW ŻYCIA W CZELADZI	bardzo źle	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze
	%	%	%	%	%
Dostępność do kultury i rozrywki	9,3	25,0	42,7	21,3	1,7

Badanie IWİPL

Mieszkańcy Czeladzi deklarują aktywne uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych. Aż 52% z nich deklaruje, że uczestniczy w takich wydarzeniach, a 47% reprezentuje postawę odmienną (1% nie potrafiło odpowiedzieć). Intensywność uczestnictwa nie wygląda już tak imponująco, ponieważ regularne uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych z częstotliwością co najmniej raz w miesiącu deklaruje tylko 11% respondentów. Co szósty uczestnik wydarzeń kulturalnych w mieście, uczestniczy w nich tylko oraz w roku.

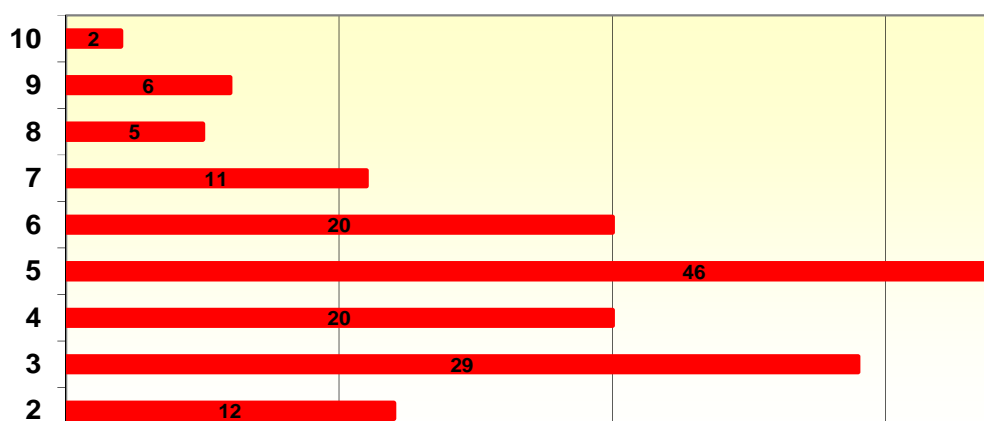
Tabela 44. Partycypacja w życiu kulturalnym mieszkańców Czeladzi

CZĘSTOTLIWOŚĆ UCZESTNICTWA MIESZKAŃCÓW W ŻYCIU KULTURALNYM MIASTA	Kilka razy w miesiącu	Raz w miesiącu	Raz na kwartał	Raz do roku	Nie uczestniczy
	%	%	%	%	%
	1,7	9,3	25,0	16,0	47,0

Źródło: Badanie IWİPL

Najczęstszym powodem niskiego zainteresowania udziałem w wydarzeniach kulturalnych w mieście jest niedopasowanie oferty do potrzeb i oczekiwań mieszkańców (16,7% wskazań). Również osoby regularnie korzystające z oferty kulturalnej zgłaszali zastrzeżenia w tej dziedzinie. Oferta kulturalna Czeladzi otrzymała od badanych mieszkańców przeciętną ocenę 4,79 w 10 punktowej skali.

Wykres 1. Ocena oferty kulturalnej w Czeladzi

Źródło: Badanie IWİPL

Wśród wskazywanych przyczyn nieuczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych w mieście, dwie grupy wskazań należy w tym miejscu uznać za obszary problemowe warte przeanalizowania w kontekście rozwiązywania problemów społecznych: brak środków na uczestnictwo w kulturze oraz niedoinformowanie o ofercie.

Tabela 45. Przyczyny braku uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych

POWODY BRAKU UCZESTNICZWA W WYDARZENIACH KULTURALNYCH	Nie stać mnie	Nie trafiają w moje potrzeby	Nie mam czasu	Nie dociera do mnie informacja	Inne	Uczestniczy
	%	%	%	%	%	%
	5,00	16,7	12,7	8,0	4,0	52,0

Badanie IWİPL

Uczestnicy badania terenowego (zarówno ankietowego, jak i wywiadów z ekspertami instytucjonalnymi) oraz uczestnicy warsztatów budowania strategii rozwiązywania problemów społecznych dosyć zgodnie wskazywali na braki w ofercie odnoszące się do niektórych dziedzin kultury, jak kino (brak kina, trudny dostęp do projekcji autorskich, spotkań z artystami) i teatr (przedstawienia uznanych zespołów teatralnych na miejscu, warsztaty teatralne, spotkania autorskie, zorganizowane wyjazdy do teatrów w innych miastach). W niewielkim stopniu potrzeby te są zaspokajane przez działalność Miejskiej Biblioteki, przy której funkcjonują Dyskusyjny Klub Książki (spotkania, wyjazdy sekcji teatralnej do teatrów w innych miastach) oraz Dyskusyjny Klub Filmowy (spotkania dyskusyjne połączone z projekcją filmu, wyjazdy do kina). Dotyczy ona bowiem kilkudziesięciu osób.

Osobnym postulatem jest większy dostęp do imprez plenerowych z artystami z „pierwszej ligi”, najlepiej nie biletowanymi (darmowymi), czy ożywienie przestrzeni Rynku wydarzeniami artystycznymi.

CZYTELNICTWO

Czytelnictwo i działalność bibliotek zasługuje na pogłębioną analizę ze względu na ponadprzeciętne wyniki i zasięg wśród mieszkańców (zarówno jeśli chodzi o liczebność, jak i różnorodność grup odbiorców), a także ze względu na przejęcie przez bibliotekę miejską funkcji kulturotwórczej, która kompensuje pewne niedostatki oferty w mieście. Główna biblioteka w mieście to Miejska Biblioteka Publiczna im. Marii Nogajowej (wraz z filiami).

W czeladzkiej bibliotece zapisanych było na koniec 2014r. 6533 mieszkańców Czeladzi. Liczba ta od kilku lat ulega sukcesywnemu zmniejszeniu, co ma kilka przyczyn, z których najważniejsze to: mniejsze zainteresowanie czytelnictwem oraz zmniejszająca się liczba mieszkańców. W stosunku do 2013 liczba czytelników spadła o nieco ponad 5%, a w stosunku do 2012 aż o 10,1. Nieco niższe tempo spadku liczby czytelników odnotowano w grupie najmłodszych mieszkańców

Tabela 46. Czytelnicy Miejskiej biblioteki Publicznej im. Marii Nogajowej w Czeladzi w latach 2012-2014.

	2012	2013	2014
Liczba czytelników	7184	6884	6533
Wskaźnik czytelnictwa (na 100 mieszkańców)	22,15	21,51	20,66
Liczba czytelników do lat 15	1899	1785	1724

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rocznych Sprawozdań z działalności z lat 2012-2014

Pomimo zmniejszenia się liczby czytelników, nie słabnie intensywność korzystania przez mieszkańców z bibliotek miejskiej. Przeciwnie w 2014 roku odnotowano wzrost w stosunku do roku poprzedniego liczby odwiedzin w bibliotece (0,6%). Za ten wzrost odpowiadają głównie odwiedziny w czytelniach. W tej kategorii można od kilku lat odnotować stały wzrost (w 2014r. prawie 10% korzystających więcej niż 2 lata wcześniej). Ponieważ jak wskazaliśmy wcześniej bezwzględna liczba czytelników uległa zmniejszeniu, przekłada się to na sukcesywny wzrost odwiedzin biblioteki przypadających na jednego czytelnika.

Wbrew oczekiwaniom spada zainteresowanie wypożyczaniem multimedialnych. Prawdopodobnie związane jest to z ich dostępnością z innych źródeł, jak również powszechny dostęp do Internetu w warunkach domowych. Ten ostatni czynnik odpowiada również za zmniejszenie skali zainteresowania korzystaniem z Internetu w bibliotece. W 2014 odnotowano tylko nieco ponad 8,5 tys. korzystających, co oznacza znaczący spadek w stosunku do roku poprzedniego (9539 korzystających) i roku 2012 (9772 korzystających).

Tabela 47. Korzystający z oferty biblioteki publicznej

	2012	2013	2014
Odwiedziny w bibliotece	106116	105974	106657
w tym			
w wypożyczalniach	79077	77736	76933
w czytelniach	27039	28238	29724
Liczba odwiedzin przypadająca na jednego czytelnika	14,77	15,39	16,32
Wypożyczenia książek ogółem (liczba wolumenów)	176913	176732	170310
w tym			
wypożyczenia	169935	170778	164353
czytelnie	6978	5954	5957
liczba wypożyczonych książek przypadająca na jednego	24,62	25,67	26,07

czytelnika			
Liczba wypożyczonych dokumentów multimedialnych	8922	7886	5730
Liczba udzielonych informacji	3994	3674	4176
Liczba czytelników czasopism	22267	21047	20513
Liczba korzystających z Internetu	9772	9539	8504

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rocznych Sprawozdań z działalności z lat 2012-2014

Z księgozbioru Biblioteki miejskiej korzystają mieszkańcy Czeladzi o różnorodnych zainteresowaniach, dlatego oferta książkowa musi być zróżnicowana i odpowiadać na różne potrzeby. Na koniec 2014r. biblioteka miejska miała w swoich zbiorach 178546 wolumenów. Najliczniejszą grupę stanowiły książki reprezentujące literaturę piękną dla dorosłych – łącznie 78948 pozycji. Czytelnicy wypożyczają rocznie ponad 170 tysięcy książek (utrzymuje się delikatny trend spadkowy). Co dorównuje liczbie książek posiadanych przez bibliotekę. Oczywiście nie wszystkie książki cieszą się jednakową popularnością. W księgozbiorze miejskiej biblioteki są takie książki po które ustawiają się kolejki i takie, które nie cieszą się popularnością. Część takich książek jest sukcesywnie usuwana ze względu na dezaktualizację i zużycie uniemożliwiające dalsze korzystanie. Biblioteka dokonuje stałej wymiany swoich zbiorów (m.in. wycofywane są pozycje zdezaktualizowane, zniszczone). Jednocześnie dokupywane są nowe pozycje.

Spadającą liczbę wypożyczeń, zarówno książek jak i prasy, dyrektor biblioteki tłumaczy w taki sposób to²⁸: „(...) znaczący wpływ na wyniki czytelnictwa mają ograniczone środki budżetowe na zakup materiałów bibliotecznych: ograniczona liczba egzemplarzy jednego tytułu, duża selekcja nowości przy dokonywaniu zakupu i oczywiście ceny książek (...) przyczyną jest też (...) systematyczny wzrost cen książek”. Inne przyczyny wskazane w tym samym źródle, to emigracja zarobkowa ludności, wypieranie książek i czasopism przez elektroniczne nośniki informacji, dostęp indywidualnych odbiorców do sieci. Znalazienie sposób na aktualizowanie już posiadanych i gromadzenie nowych zasobów bibliotecznych jest kluczowym czynnikiem sukcesu czeladzkiej biblioteki w kolejnych latach.

²⁸ Za sprawozdaniem rocznym za 2013, s.10

Aktywność sportowa

Ocena warunków w życia w odniesieniu do dostępności do sportu i rekreacji jest oceniana przez mieszkańców Czeladzi, którzy wzięli udział w badaniu terenowym, znacząco wyżej niż dostępność do kultury i rozrywki. Mimo to należy odnotować, że 18% respondentów negatywnie oceniło jakość życia w tym aspekcie.

Tabela 48. Ocena warunków życia w Czeladzi

OCENA WARUNKÓW ŻYCIA W CZELADZI	bardzo źle	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze
	%	%	%	%	%
	Dostępność do kultury i rozrywki	9,3	25,0	42,7	21,3
Dostępność do sportu i rekreacji	3,7	14,3	46,7	33,3	2,0

Badanie IWiPL

Głównym podmiotem, który zajmuje się działaniami w obszarze sportu i rekreacji w Czeladzi jest Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji²⁹. Statutowym celem ośrodka jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb społeczności lokalnej w zakresie kultury fizycznej, sportu i rekreacji, w szczególności poprzez: popularyzację walorów rekreacji ruchowej, działalność sportową i rekreacyjną, organizację zajęć, zawodów i imprez sportowych, działania edukacyjne (szkolenie instruktorów, zawodników, uczestników kultury fizycznej), tworzenie i utrzymywanie bazy sportowo-rekreacyjnej. W realizacji swoich zadań Ośrodek współpracuje blisko z organizacjami pozarządowymi oraz miejskimi placówkami oświatowymi.

MOSiR Czeladź jest organizatorem następujących imprez sportowych:

- Mistrzostwa Czeladzi w Narciarstwie Alpejskim o Puchar Burmistrza Miasta Czeladź;
- Mistrzostwa Czeladzi w Kręglach o Puchar Burmistrza Miasta Czeladź (ok. 70 zawodników);
- Mistrzostwa Czeladzi w Tenisie Ziemnym o Puchar Burmistrza Miasta Czeladź;

²⁹ Opis MOSiR na podstawie informacji uzyskanej od dyrekcji Ośrodka.

- Dzień Otwarty z MOSiR – masowa impreza rekreacyjna;
- Dzień Dziecka z Przedszkola na Stadion
- Turniej Samorządowców w Piłce Nożnej
- Rodzinny Rajd Rowerowy
- Nocny Turniej Piłki Nożnej
- Turnieje w piłce siatkowej
- Ogólnopolskie Biegi Przełajowe „Lato ” organizowane w ramach programu „Bieg po Zdrowie” (ok. 200 zawodników)
- Biegi Przełajowe o Paterę Polska Dziennik Zachodni i Śl. TKKF oraz Nordic Walking (ok. 230 zawodników),
- Biegi Barbórkowe oraz Nordic Walking (ok. 200 zawodników),
- Turnieje Tenisa Stołowego.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji jest również organizatorem Akcji Zima oraz Akcji Lato - we współpracy ze stowarzyszeniami prowadzi dla przedszkolaków oraz uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych średnich:

- zajęcia z tańca (hip – hop, zumba kids, modern jazz, dance hall)
- turnieje w siatkonce, tenisie stołowym, koszykówce, piłce nożnej, i in.
- zajęcia Kick-boxingu,
- gry i zabawy.

MOSiR zarządza szeregiem obiektów sportowych, na których samodzielnie prowadzi działalność lub udostępnia je innym podmiotom lub realizuje zadania we współpracy z tymi podmiotami. Wśród tych obiektów są:

- Hala Widowiskowo – Sportowa przy ul. Sportowej 2, budynek o pow. użytkowej 3.825 m² użytkowany jako centrum sportowe. Oprócz głównej Sali sportowej (gry zespołowe, lekcje w-f, imprezy masowe), na centrum się składa m.in.: sala baletowa (m.in. tenis stołowy, aerobic dla seniorów), sala zapasów (judo, wschodnie sztuki walki). W budynku działa również wynajmowana przez zewnętrzny podmiot siłownia o pow. użytkowej 80 m².
- Stadion sportowy przy ul. Sportowej 7, obejmujący m.in.: główną płytę boiska o łącznej pow. 7.000 m² (z syntetyczną trawą, sztucznie oświetlone - treningi i rozgrywki czeladzkich klubów i stowarzyszeń sportowych), zaplecze socjalne, bieżnię

lekkoatletyczną, skoczną do skoku w dal.

- Stadion sportowy przy ul. Mickiewicza - użytkowany jest przez Klub Sportowy „Górniki Piaski”, obejmuje: boisko do gry w piłkę (stadion sportowy), kort do tenisa ziemnego oraz boiska do gry w koszykówkę i siatkówkę.
- Kompleks basenów wraz z zapleczem socjalnym i budynkiem restauracyjnym o pow. użytkowej 16.372 m², obejmuje m.in. basen pełnowymiarowy, brodzik dla dzieci. Kompleks w okresie wakacyjnym od połowy czerwca do końca sierpnia.

Na terenie miasta działalność w obszarze sportu i rekreacji prowadzi też co najmniej 8 stowarzyszeń i klubów sportowych. W rzeczywistości liczba podmiotów jest większa, ponieważ część pozarządowych organizacji pomocowych, czy zawodowych regularnie organizuje zajęcia/imprezy sportowe dla swoich członków, czy klientów. Pozarządowe podmioty działające w obszarze sportu i rekreacji, to między innymi (w kolejności alfabetycznej):

- Akademia Piłki Nożnej Czeladź³⁰ – organizacja społeczna, klub działający w formie stowarzyszenia, stawia sobie za cel popularyzację piłki nożnej oraz szkolenie dzieci i młodzieży zainteresowanej tą dyscypliną sportu. Treningi odbywają się na czeladzkich boiskach i stadionie sportowym, korzystają z materiałów przygotowanych przez Polish Soccer Skills, na wzór systemu szkoleniowego Królewskiego Holenderskiego Związku Piłki Nożnej.
- Czeladzki Klub Sportowy - klub piłkarski powstały w 1924 roku, mecze rozgrywa na Stadionie Miejskim im. Józefa Pawełczyka przy ul. Sportowej 7 w Czeladzi³¹. Prowadzi również pracę z dziećmi i młodzieżą.
- Klub Sportowy „Górniki Piaski” – klub sportowy, działalność głównie piłkarska, stawia sobie za cel popularyzację kultury fizycznej i sportu, prowadzenie zajęć piłkarskich³².
- Miejski Czeladzki Klub Sportowy - w strukturach Klubu działają 4 sekcje sportowe: piłka nożna, piłka koszykowa chłopcy, piłka siatkowa dziewcząt, tenis stołowy.

³⁰ Na podstawie <http://apn.czeladz.pl/o-nas> dostęp z 30.11.2015r.

³¹ Za www.wikipedia.org dostęp z 30.11.2015r.

³² Za www.ngo.pl dostęp z 30.11.2015r.

- Miejski Szkolny Związek Sportowy – organizacja o szerokim profilu sportowo-rekreacyjnym, wspiera dzieci i młodzież w uprawianiu m.in. badmintonu, pływania, siatkówki, koszykówki, czwórboju LA, siatkówki plażowej, lekkiej atletyki, orientacji sportowej, biegach przełajowych, piłce nożnej, szachach, tenisie stołowym, piłce ręcznej, koszykówce. Poprzez organizację treningów oraz współzawodnictwa sportowego.

Jak widać z powyższego opisu oferta sportowa miasta jest dosyć bogata i stosunkowo łatwo dostępna, szczególnie dla dzieci i młodzieży. Podobną ocenę wystawili uczestnicy badania terenowego, odpowiadając na pytanie: Czy oferta sportowo - rekreacyjna na terenie miasta jest wystarczająca ? 54,6% respondentów udzieliło odpowiedzi pozytywnej, 33% negatywnej.

Tabela 49. Ocena oferty sportowo rekreacyjnej w Czeladzi

OCENA OFERTY SPORTOWO – REKREACYJNEJ NA TERENIE MIASTA	tak	raczej tak	raczej nie	nie	nie wiem, trudno pow.
	%	%	%	%	%
	10,0	44,6	18,0	15,0	12,4

Badanie IWiPL

Na pytanie Jak często korzysta Pan/Pani z miejskich obiektów sportowo-rekreacyjnych ? Uzyskano odpowiedzi zaprezentowane poniżej. Wynika z nich, że ponad 60% mieszkańców korzysta z miejskich obiektów sportowo-rekreacyjnych sporadycznie (1 raz w roku) lub wcale. Niski poziom zaangażowania sportowo-rekreacyjnego może przekładać się na pogorszenie kondycji zdrowotnej społeczeństwa. Aktywność szczególnie dorosłych mieszkańców Czeladzi w obszarze sportu i rekreacji musi być zatem identyfikowana jako problem społeczny do rozwiązania.

Tabela 50. Częstotliwość korzystania z infrastruktury sportowo – rekreacyjnej w Czeladzi.

CZĘSTOTLIWOŚĆ KORZYSTANIA Z MIEJSKICH OBIEKTÓW SPORTOWO- REKREACYJNYCH	Raz w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Raz w miesiącu	Raz na kwartał	Raz do roku	Nie korzystam wcale
	%	%	%	%	%	%
	6,0	10,0	8,3	14,7	18,0	42,7

Badanie IWiPL

Wśród obiektów, których ewidentnie brakuje w Czeladzi wymieniane były najczęściej: kryta pływalnia, ścieżki rowerowe, boiska do siatkówki, siłownie typu outdoor („pod chmurką”) dla dorosłych i place zabaw dla dzieci.

Zwracano również uwagę na potrzebę ożywienia istniejących parków i uczynienia z nich stref rekreacyjnych. Zgłoszono zapotrzebowanie na bardziej niszowe obiekty, jak profesjonalna siłownia & fitness z nowoczesnym sprzętem i profesjonalną obsługą oraz kręgielnia.

Zarówno respondenci badań ankietowych, jak i eksperci uczestniczący w wywiadach pogłębionych, zwracali uwagę na szereg aspektów organizacyjnych, które wymagają dopracowania, a które można streścić jako potrzebę Skutecznej, docierającej do wszystkich potencjalnych odbiorców informacji o organizowanych imprezach oraz promocji tego co już dzieje się w obszarze sportu w mieście (część wymienionych powyżej organizatorów sportu i rekreacji nie ma nawet sprawnej, firmowej www) oraz oferowanie w szerszym zakresie darmowego lub zniżkowego udziału w imprezach.

3.3.5 Analiza i diagnoza obszaru: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością

Zdrowie

Podstawowym elementem determinującym kształtowanie usług publicznych jest popyt na nie, uwarunkowany liczbą ludności. Największy potencjał ludnościowy w województwie skoncentrowany jest w Metropolii Górnośląskiej (teren zamieszkiwany przez ponad 2 mln osób, przy gęstości zaludnienia 1418,3 os./km²). Prognoza demograficzna wskazuje negatywne tendencje w tym obszarze ; zgodnie z nimi liczba mieszkańców województwa zmniejszy się o prawie 12%. Zmiany demograficzne (wzrost liczebności osób w wieku poprodukcyjnym, wyludnianie się miast i starzenie się populacji w ich obrębie) zapewne będą miały znaczący wpływ na sytuację zdrowotną społeczności lokalnych, wzrost potrzeb w zakresie profilaktyki zdrowotnej, form i sposobów leczenia. Wzrasta zagrożenie chorobami cywilizacyjnymi, pogarsza się stan psychiczny i odporność emocjonalna jednostek. Choć prognozowane spadki w powiecie będzińskim są niższe niż średnia wojewódzka, negatywna tendencja zmian zostaje zachowana.

Tabela 51. Zmiana stanu ludności do 2035 w poszczególnych grupach wiekowych

Jednostka terytorialna	3-6 lat	7-12 lat	13-15 lat	16-18 lat	Wiek produkcyjny
Śląskie	-35,6	-17,4	-12,7	-17,0	-22,1
Powiat będziński	-29,8	-9,7	-0,1	-4,7	-13,5

Źródło: Bank danych lokalnych GUS

Kadra medyczna zatrudniona w jednostkach ochrony zdrowia na terenie województwa posiada wysokie kwalifikacje i bogate doświadczenie zawodowe, Średnio w regionie na 10 tys. ludności przypada 23,2 lekarza i 54,1 pielęgniarki. Wśród specjalistów dominują lekarze chorób wewnętrznych, chirurdzy, położnicy i lekarze rodzinni. Znacząco mniej jest psychiatrów, kardiologów, dermatologów, neurologów i urologów. Podobnie zapotrzebowanie na specjalistów sygnalizują mieszkańcy Czeladzi; w ich opinii najbardziej potrzebni są kardiolodzy, specjaliści (wskazanie ogólne), chirurdzy dziecięcy, rehabilitanci, okuliści, neurolodzy i diagnostycy medyczni. Dane statystyczne nie podają ilości lekarzy specjalizujących się w geriatrici, co w świetle danych demograficznych zasługuje na uwagę. Wskaźnik łóżek ogółem na 10 000 ludności jest w naszym regionie wysoki (56); problemem

są kontrakty z narodowym Funduszem Zdrowia, niewystarczające nakłady na ochronę zdrowia i długi czas oczekiwania na wizytę u lekarza-specjalisty czy zabieg.

Jak przedstawia się sytuacja w tym obszarze na terenie Czeladzi? Analiza SWOT wypracowana na warsztatach partycypacyjnych wygląda następująco :

Tabela 52. Analiza SWOT dla obszaru zdrowie

Mocne Strony	Słabe Strony
<ul style="list-style-type: none"> • Dostateczna ilość poradni Podstawowej Opieki Zdrowotnej • Dobra organizacja badań przesiewowych w grupach ryzyka 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca ilość kadry Lekarzy i pielęgniarek • Brak nowoczesnego sprzętu medycznego • Utrudniony dostęp do specjalistów • Brak oddziałów geriatrycznych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Ułatwienie dostępu do specjalisty (wyszukiwarki) • Uruchomienie nowych oddziałów dla ludzi w podeszłym wieku • zakup nowoczesnego sprzętu medycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • brak efektywnej współpracy z powiatem • wzrost liczby mieszkańców których wiek przekracza 60 lat • wzrost ilości chorób cywilizacyjnych

Oprac. własne na podstawie zapisu z warsztatów partycypacyjnych

Opinia środowiska jednoznacznie wskazuje na sygnalizowane wcześniej braki powiązane z niedofinansowaniem służby zdrowia, a co za tym idzie trudnym dostępem do usług i nierównowagą między stale rosnącym popytem na usługi medyczne a nienadążającą podażą.

Miasto nie jest organem prowadzącym dla żadnego zakładu opieki zdrowotnej, nie sprawuje zatem nadzoru nad działającymi w Czeladzi placówkami. Podstawowa opieka zdrowotna jest prowadzona w formie niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej. Na terenie miast funkcjonują następujące NZOZ-y:

Tabela 53. Otwarte placówki medyczne świadczące usługi na terenie miasta

Lp.	Nazwa placówki	Adres placówki
01.	Medilux	Czeladź ul. 17 lipca 2
02.	F-MED	Czeladź ul. 21 listopada 12
03.	Praktyka lekarza rodzinnego	Czeladź ul. 35 lecia PRL 1 a
04.	Zdrovit	Czeladź ul 35 lecia PRL 1a
05.	Centrum Zdrowia Medikard	Czeladź ul. Grodzicka 52

06.	Pol-SaNa-Med	Czeladź ul. Kościelna 5
07.	ALFA MED	Czeladź ul. Szpitalna 11
08.	Lekarz rodzinny	Czeladź ul. Tulipanów 1
09.	Medical- M&S	Czeladź ul. Zwycięstwa 38

Leczenie stomatologiczne w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia realizują:

Tabela 54. Placówki stomatologiczne świadczące usługi na terenie miasta

Lp.	Nazwa placówki	Adres placówki
01.	F-med	Czeladź ul. 21 listopada 12
02.	Pro -medis	Czeladź ul. Byłomska 12
03.	Twój dentysta	Czeladź ul. Kościelna 3
04.	Samadmed	Czeladź ul. Sportowa 6b
05.	Parter - Dental	Czeladź ul. W. Pola 6 e
06.	Praktyka stomatologiczna Janusz Kaczmarzyk	Czeladź ul. Tulipanów 1

W Czeladzi od 1958 roku funkcjonuje szpital miejski. Reformy samorządowe z 1999 podporządkowały go organizacyjnie Radzie Powiatu Będzińskiego. W grudniu 2003 na mocy uchwały Rady połączono Zespół Opieki Zdrowotnej w Będzinie i Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Czeladzi w Powiatowy Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej. Organem prowadzącym jest Powiat Będziński. Miasto nie posiada bezpośrednich instrumentów kierowania polityką ochrony zdrowia, ograniczając swoje zadania do profilaktyki zdrowotnej. Działanie tej jednostki przybliżył dyrektor szpitala. Podczas indywidualnego wywiadu pogłębionego zwrócił uwagę na szereg kwestii związanych z problemami mieszkańców, a także zmianami zewnętrznymi i wewnętrznymi mającymi istotny wpływ na funkcjonowanie szpitala. W ostatnich latach procesy restrukturyzacyjne, bezrobocie i starzenie się mieszkańców wpłynęły w sposób bezpośredni na profil społeczno – demograficzny pacjentów : *„do szpitala trafiają osoby, dla których bezpośrednią przyczyną choroby jest alkohol i spowodowane jego działaniem następstwa, a także coraz częściej osoby samotne u których często nie zachodzi bezpośrednia potrzeba hospitalizacji. Nie mają one wsparcia i opieki ze strony rodziny czy sąsiadów , nigdzie na świecie nie przetrzymuje się nikogo w szpitalu bez potrzeby”*. Coraz częstszym problemem dla placówki są osoby bezdomne które: *„stanowią olbrzymi problem – bezdomni ogrzewają się, korzystają z łazienek – brak ogrzewalni czy miejsca dziennego pobytu”* Istotny jest także rachunek

ekonomiczny, szpital jest w bardzo trudnej sytuacji ekonomicznej. Rozwiązaniem w opinii eksperta jest powołanie placówek wspomagających osoby starsze, samotne, zapewniających wszechstronne wsparcie. „W roku mam ponad 100 takich przypadków, zjawisko się nasila, starzejemy się, więzy rodzinne rozluźniają się, pojawia się wyobrażenie że rozwiązanie tej kwestii to problem instytucji. Ekspert zwrócił uwagę na kilka istotnych problemów związanych z działaniem szpitali i oferowaniem usług medycznych:

- **usługi geriatryczne** – „jestem jedynym geriatrą w powiecie, usługi tego typu są coraz bardziej potrzebne. W wielu krajach działania geriatryczne prowadzi się na oddziałach wewnętrznych, wprowadzając pododdziały internistyczne leczące młodszych pacjentów Część usług (wsparcie, opieka, podawanie leków) można świadczyć poza szpitalem choćby w dziennych domach pobytu”
- **wolontariat** - „ w społeczeństwach . dojrzałych społecznie wolontariat intensywnie się rozwija, coraz częściej jest to opieka 70- latka nad starszym 80-letnim sąsiadem czy krewnym !
- **dostępność do kadry specjalistycznej**– system jest zdegenerowany, leczenie powinno zaczynać się od lekarza rodzinnego; specjalista nie jest konieczny w każdym wypadku! Lepszy natomiast powinien być system informacji o możliwościach skorzystania z usług specjalisty;
- **postęp medycyny** : „ w porównaniu z czasami minionymi leczymy szybko, skutecznie nie zatrzymujemy pacjenta w łóżku szpitalnym, coraz szybsza jest rehabilitacja. Szpital jest oparty na rachunku ekonomicznym .natomiast wzrasta zapotrzebowanie na opiekę nad przewlekle chorymi i usługi opiekuńcze”.
- **zmiana roli szpitali powiatowych** :” w mojej opinii zgodnej zresztą z tendencjami europejskimi, powinniśmy się skupić na interwencji i rozwiązywaniu nagłych przypadków ,ciężkie schorzenia odsyłać do szpitali specjalistycznych. Na terenie powiatu rodzi się rocznie 300 dzieci czy warto zatem utrzymywać oddział położniczy ? Powinny funkcjonować oddziały realizujące potrzeby mieszkańców; w terenie zurbanizowanym dotarcie do szpitala specjalistycznego nie jest problemem.
- **poziom usług lecznictwa otwartego w mieście** – ilość placówek mających kontrakty z NFOZ jest wystarczająca ,opieka podstawowa dla mieszkańców jest zapewniona.

Kolejnym źródłem wiedzy o stanie zdrowia i potrzebach mieszkańców są opinie osób uczestniczących w badaniu socjologicznym. Połowa z nich uważa, iż stan zdrowia mieszkańców nie jest najlepszy, co trzeci nie widzi tego problemu. Wśród przyczyn zjawiska upatrują: oczekiwanie na konsultacje specjalistyczne czy rehabilitację z NFZ, bałagan organizacyjny, problemy zanieczyszczenia środowiska czy likwidację oddziałów w miejscowym szpitalu. Choć ocena warunków życia w mieście w kontekście opieki zdrowotnej nie jest najlepsza, jednak tylko dla 10% respondentów ta sfera w mieście jest głównym problemem, a co piąty mieszkaniec uważa ją za najistotniejszą do rozwiązania. Doprecyzowując problem badacze poprosili o ocenę jakości i dostępności usług zdrowotnych. Rozkład odpowiedzi zamieszczono poniżej.

Tabela 55. Jakość i dostępność służby zdrowia na terenie miasta

Jakość usług	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Średnia
Ilość wskazań	18	22	41	41	91	29	25	24	3	3	4,72
Dostępność usług	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Ilość wskazań	41	51	49	32	61	24	12	21	4	3	3,98

Źródło: Raport z badań. Problemy społeczne w opiniach mieszkańców Czeladzi.

Respondenci zapytani o tendencje zmian w tym obszarze byli nastawieni pesymistycznie: dla ponad połowy zła sytuacja w publicznej opiece zdrowotnej nasila się (54,7%; nikt nie wskazał tendencji przeciwnej !). jeszcze gorsze prognozy dotyczą stanu zdrowia mieszkańców -83,3% stwierdziło nasilenie się zjawiska.

Pogłębioną analizę dostępności do świadczeń zdrowotnych na terenie Czeladzi (zwłaszcza specjalistycznych) utrudnia zarówno możliwość korzystania z nich w całej aglomeracji jak i deficyty związane z kontraktami podpisanymi z NFZ. Pacjent nie jest związany rejonizacją i w przypadku braku możliwości skorzystania z satysfakcjonującej go usługi (lub jej braku w miejscu zamieszkania) szuka dostępu do specjalisty na terenie całego województwa a czasami i poza nim.

Profilaktyka i promocja zdrowia

Zadania z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia Czeladź realizuje w ramach „Gminnych Programów Profilaktyki i Rozwiązywania problemów Alkoholowych”

przyjmowanych przez Radę Miasta raz do roku oraz w ramach „Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2012-2016”. Priorytety przyjęte w tych dokumentach to:

- Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych;
- Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkotykowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkotykowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży;
- Prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych i artystycznych;
- Prowadzenie działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkotykowych;

Na realizację powyższych priorytetów wydatkowano w latach 2010 -2015 prawie dwa miliony czterysta tysięcy złotych.

Wśród inicjatyw podejmowanych na rzecz przeciwdziałania alkoholizmowi i jego skutkom w ostatnich latach znalazły się m.in. :

- Promowanie ograniczenia i zmiany struktury spożycia alkoholu;
- Działania na rzecz zmiany zachowań mieszkańców miasta w sytuacjach związanych z alkoholem;
- Wdrożenie nowoczesnych form profilaktyki;
- Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej;
- Zwiększenie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych poprzez bezpłatne działania i poradnictwo Zespołu Konsultacyjnego;
- Funkcjonowanie telefonu Zaufania;
- Działanie Klubu Abstynenta „Metamorfoza”;

- Prowadzenie terapii grupowej dla uzależnionych na terenie szpitala;
- Prowadzenie imprez sportowo-rekreacyjnych przez Czeladzkie Stowarzyszenie Trzeźwościowe;
- Finansowanie szkoleń specjalistycznych dla kadry pracującej z osobami uzależnionym od alkoholu.

Tabela 56. Wskaźniki efektywności działań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Wskaźnik	2012	2013	2014
Kluby i grupy AA	2+1	2+1	1+1
Porady w zespole Konsultacyjnym / Punkcie Informacyjno - Konsultacyjnym	983	715	470 (III –XII)
Rodziny objęte pomocą MOPS z powodu alkoholizmu	87	84	84
Liczba pacjentów Poradni Terapii Uzależnienia od Alkohol i Współuzależnienia	404	429	437
Punkty sprzedaży napojów alkoholowych	Detal -72 Gastronomia 36	D-69 G -35	D-61 G-32
Interwencje wobec osób spożywających alkohol w Miejscach publicznych –wnioski do sądu	313 mandatów 3 wnioski	375 M 5 w.	213 M 1 w.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2016 poza działaniami wynikającymi z zadań własnych gminy i realizowanych w wielu powyżej prezentowanych obszarach, podejmuje szereg inicjatyw o charakterze profilaktycznym, wspierającym i nadzorującym osoby uzależnione i ich rodziny. Ważnym ogniwem jest Zespół ds. wspierania opiekuńczo- wychowawczego rodziny (usytuowany w MOPS) zajmujący się prowadzeniem profilaktyki selektywnej ukierunkowanej na dzieci i młodzież oraz rodziców, którzy ze względu na sytuację środowiskową i rodzinną są narażeni na zwiększone ryzyko występowania problemów alkoholowych. Istotnym wydaje się także finansowanie zajęć reintegracyjnych dla osób uzależnionych od alkoholu prowadzone w ramach wspierania zatrudnienia socjalnego. Kryteria oceny efektywności Programu na 2016 obejmują nie tylko uzależnionych i współuzależnionych o alkoholu, ale także uczestników programów profilaktycznych i kadre ,która nabyła umiejętność pomocy tym osobom. Pozwala to na pełniejszą weryfikację podjętych działań i osiągniętych rezultatów. **Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2012 – 2016** wyznaczył kilka kierunków działań :

- I. Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej poprzez:
 - Wspieranie programów profilaktycznych na wszystkich poziomach edukacji;
 - Wspieranie programów profilaktyki adresowanych do rodziców;
 - Rozwój i wsparcie oferty pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży;
- II. Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej między innymi poprzez:
 - Wspieranie działalności profilaktyczno – wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ogniska wychowawczych;
 - Wspieranie programów wczesnej interwencji m.in. FreD, Szkolna Interwencja Profilaktyczna;
 - Wspieranie interwencji w zakresie pomocy psychologicznej;
- III. Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania zjawisku;
- IV. Podniesienie kwalifikacji zawodowych zaangażowanych w działalność profilaktyczną.

Istotnym dopełnieniem analizy problemów przeciwdziałania narkomanii są wnioski płynące z badań „*Diagnoza skali zachowań ryzykownych w obszarze używania substancji psychoaktywnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na terenie miasta Czeladź*” zrealizowanych we wrześniu i październiku 2015. Autorem badań jest zespół kierowany przez dr Arkadiusza Wąsińskiego. Poniżej kilka wybranych:

- Uczniowie szkół podstawowych sporadycznie eksperymentują z substancjami psychoaktywnymi;
- Tendencja wzrastającego zainteresowania młodzieży tymi substancjami zauważalna jest od pierwszej klasy gimnazjum ;momentem przełomowym jest przedział wiekowy 13-14 lat;
- W badaniach wśród uczniów deklarujących przyjmowanie substancji psychoaktywnych nie odnotowano obaw związanych z możliwością uzależnienia się ; charakterystyczny jest stosunkowo niewielki stan świadomości w tym zakresie;
- W badaniach ujawniły się deficyty we współpracy szkół z instytucjami realizującymi różne formy działań z uczniami;

- Skuteczne formy pracy wychowawczej w ramach programów profilaktycznych uzależnione są od zaufania uczniów wobec nauczycieli i pedagogów;
- Realny udział rodziców w realizacji działań profilaktycznych jest niewielki.

Działania profilaktyczne i wspierające uzależnionych są prowadzone na wielorakich płaszczyznach; mimo to problem nadal jest palący. Wzrasta ilość osób uzależnionych w tym dzieci i młodzieży, nasilają się uzależnienia behawioralne, nadal łatwy jest dostęp do środków psychoaktywnych, narkotyków i alkoholu. Warto prześledzić działania z zakresu profilaktyki zdrowotnej podejmowane w ostatnich latach na terenie miasta Czeladź.

Tabela 57. Wybrane działania z zakresu profilaktyki zdrowotnej w latach 2012-2014

Lp.	Tematyka działań	Formy działań	Terminy realizacji
1.	Profilaktyka chorób układu krążenia	Badanie poziomu cholesterolu i cukru, dietetyczne, ciśnienie krwi	Festyn zdrowia
2.	Profilaktyka wad postawy	Badanie prawidłowości postawy ciała dzieci z I klasy SP	Początek Roku szkol.
3.	Profilaktyka raka piersi	Badania mammograficzne	Na bieżąco
4.	Zmniejszenie ilości wypadków drogowych	Edukacja dzieci i młodzieży: Bezpieczne przedszkole, szkoła ,działania prewencyjne	Rok szkolny
5.	Profilaktyka antynikotynowa	Badania spirometryczne, RTG klatki piersiowej	Festyn Zdrowia
6.	Przeciwdziałanie alkoholizmowi	Działania zgodne z GPPiRPA	Na bieżąco
7.	Przeciwdziałanie narkomanii	Działania zgodne z GPPN	Na bieżąco

Źródło: dane Urzędu Miasta w Czeladzi

Seniorzy

W Polsce od kilkunastu lat obserwowany jest proces zmiany struktury demograficznej, którego cechą jest rosnący udział osób starszych w populacji ogółem. Jednocześnie na skutek poprawy warunków życia wydłuża się średnia długość życia Polaków. Demograficzny proces starzenia jest nieunikniony, ludzie starsi stają się coraz liczniejszą zbiorowością w naszym społeczeństwie, co niestety nie przekłada się na siłę i pozycję społeczną tej grupy. Do zmieniającego się społeczeństwa powinna dostosować się gospodarka, polityka społeczna i opieka zdrowotna. Konsekwencje społeczne starzenia się mają szeroki kontekst społeczno - ekonomiczny. Zakończenie aktywności zawodowej wiąże się ze zmianą pełnionej dotychczas roli. Diagnoza społeczna opracowana na potrzeby Rządowego Programu na Rzecz

Aktywności Społecznej Osób Starszych uwypatniła ogromne zapotrzebowanie na usługi społeczne dla osób starszych. Możemy je podzielić na dwa rodzaje :

- I. **Wiążące się z zaspokojeniem podstawowych potrzeb** – przeciwdziałanie postępującym chorobom, usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne
- II. **Usługi wsparcia aktywności społecznej** – przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i osamotnieniu ,sprzyjanie wykorzystaniu potencjału i doświadczenia seniorów.

Priorytetem dla seniorów są niewątpliwie potrzeby zdrowotne. Na wydatki na opiekę nad osobami starszymi wydaje się zdecydowanie zbyt mało środków. Brakuje dobrej opieki zdrowotnej i paliatywnej. Emerytowani Polacy żyją niezdrowo, ponad połowa mężczyzn i kobiet powyżej 50 roku życia nie jest aktywna fizycznie. Do problemów tej grupy zaliczyć można także:

- Choroby związane z brakiem ruchu otyłość, choroby serca, nadciśnienie tętnicze;
- Choroby skutkujące trudnością w zapamiętywaniu (ołepienie starcze, demencja);
- Wykluczenie cyfrowe;
- Niski poziom partycypacji społecznej (wolontariat, opieka nad osobami zależnym).

Poniżej przedstawiono jedno z narzędzi pozwalających na dokonanie oceny aktywności środowiska seniorów.

Tabela 58. Wskaźnik Aktywności Osób Starszych (AAI)

Zatrudnienie	Partycypacja społeczna	Niezależne i bezpieczne życie w zdrowiu	Warunki aktywnego starzenia się
Wskaźnik zatrudnienia 55-59	Wolontariat	Aktywność fizyczna	Oczekiwane dalsze życie w wieku 55 lat
Wskaźnik zatrudnienia 60-64	Opieka nad dziećmi, wnukami	Dostęp do opieki zdrowotnej	Trwanie w zdrowiu Oczekiwane po 55 roku życia
Wskaźnik zatrudnienia 65-69	Opieka nad osobami starszymi	Niezależne życie	Dobrostan psychiczny
Wskaźnik zatrudnienia 70 - 74	Partycypacja polityczna	Bezpieczeństwo finansowe, fizyczne Uczenie się przez całe życie	Korzystanie z ICT, sieci społeczne, osiągnięcia edukacyjne

Przy założeniu, że wskaźnik 100 obrazuje sytuację idealną (aktywność we wszystkich obszarach) dla Polski wynosi on 27,3 i plasuje nas w ogonie państw UE, wskazując jednocześnie obszary w których należy działać.

Analiza SWOT przeprowadzona podczas warsztatów wskazała czynniki mające istotny wpływ na przygotowanie programu działania adresowanego tego środowiska.

Tabela 59. Analiza SWOT dla zagadnienia - kwestia senioralna

Mocne strony	Słabe strony
Znajomość skali zjawiska w mieście Wiedza na temat organizacji wspierających osoby starsze Działania Urzędu Miasta i MOPS rzecz seniorów (Senior 60+, powołanie Rady Seniorów) Klub Seniora Uniwersytet III wieku	Brak wszechstronnej diagnozy potrzeb osób starszych Niewystarczający poziom konsultacji przy tworzeniu oferty dla seniorów Brak kompleksowej oferty wsparcia Niewystarczający poziom usług medycznych i pielęgnacyjnych Apatia znacznej części środowiska
Szanse	Zagrożenia
Pozyskanie środków na działania adresowane do osób starszych Wzrost świadomości społecznej w tym obszarze Wzrost aktywności społecznej seniorów	Brak środków finansowych na pomoc dla seniorów Niedostosowane normy prawa Niekorzystna demografia

Źródło: warsztaty partycypacyjne

W cytowanym już wielokrotnie badaniu mieszkańców miasta przygotowano blok pytań analizujących sytuację osób starszych w Czeladzi.

Tabela 60. Sytuacja osób starszych w mieście wg opinii ogółu respondentów

SYTUACJA	Bardzo zła	zła	średnia	dobra	bardzo dobra	Trudno Powiedzieć
MATERIALNA						
% wskazań	7,0	35,6	36,4	15,4	3,3	2,3
ZDROWOTNA						
% wskazań	8,7	43,0	33,3	10,4	2,3	2,3
RODZINNA						
% wskazań	3,3	12,3	45,3	33,3	4,6	1,4
SPOŁECZNA						
% wskazań	5,3	23,1	42,6	22,7	4,0	2,3

Źródło: opracowanie własne

Zaprezentowane wyniki pokazują trudną sytuację osób starszych – ich pozycja finansowa i zdrowotna jest dalece niesatysfakcjonująca; jedynie co szósty badany ocenia ich sytuację finansową jako dobrą. Co ósmy indagowany uważa osoby starsze za zdrowe (oceny sytuacji zdrowotnej - dobra i bardzo dobra 12,7% respondentów). Nieco lepiej przedstawia się sytuacja rodzinna i społeczna osób starszych. Wśród form wsparcia dla osób niezbędnych dla ich aktywizacji badani wymienili :

- Opiekę codzienną (zakupy, rozmowa, sprzątanie);
- Wsparcie finansowe i rzeczowe;
- Lepszy dostęp do lekarzy;
- Dostęp do rehabilitacji;
- Usługi terapeutyczne i psychologiczne;
- Tworzenie Domów dziennego pobytu, ośrodków opiekuńczych;
- Aktywizacje społeczną i ruchową;
- Specjalistyczny transport dla osób niepełnosprawnych ruchowo.

Niska jakość usług rehabilitacyjnych dostosowanych i oferowanych dla tej grupy potwierdzają opinie mieszkańców. Ponad 42% ocenia ją jako „niewystarczającą”, a co trzeci jako dostateczną.

MOPS w Czeladzi świadczy usługi opiekuńcze dla seniorów w zakresie czynności gospodarczych (zakupy, sprzątanie, pranie),czynności pielęgnacyjnych, pomocy w rozwiązywaniu problemów .Na podstawie rozeznania potrzeb środowiskowych w 2014 roku OPS świadczył w każdym miesiącu 1586 godzin opieki. Największa liczba osób korzystających z usług opiekuńczych zamieszkuje osiedla :

- Czeladź osiedle Nowotki 23
- Czeladź Piaski 11
- Czeladź Osiedle Piłsudskiego 10
- Czeladź osiedle Musiała 8

Największą grupę wiekową stanowią osoby pomiędzy 60 a 90 rokiem życia. Osobie wymagające całodobowej opieki z powodu choroby, wieku czy niepełnosprawności, która nie

może funkcjonować samodzielnie przysługuje prawo do umieszczenia w Domu Pomocy Społecznej. Na terenie Czeladzi funkcjonuje DPS „Senior” przeznaczony dla 48 osób w podeszłym wieku (dominują osoby w wieku 75 – 85). Zapewnia on całodobową opiekę osobom niesamodzielnym, ze schorzeniami somatycznymi. Mieszkańcy korzystają z usług pielęgnacyjno – opiekuńczych, rehabilitacyjno – leczniczych i wspomagających (wsparcie, poczucie bezpieczeństwa , przynależności, możliwość odbywania praktyk religijnych). Systematycznie rośnie ilość osób przebywających w DPS na terenie całego kraju, w 2014 przebywało w nich 92 mieszkańców Czeladzi, a na miejsce oczekuje kolejnych 19 osób.

Na terenie miasta działają inicjatywy aktywizujące osoby starsze w różnych wymiarach .

Klub Seniora „Wrzos” skupiający 18 członków w wieku 55+, chcących aktywnie spożytkować czas i funkcjonować w środowisku lokalnym. Proponuje on zajęcia o charakterze integracyjnym ,prowadzone w przyjaznej atmosferze. W 2014 zrealizowano cykliczne zajęcia muzyczne ,plastyczne i ruchowe a także wizyty w galeriach, spotkania z artystami, pisarzami, malarzami. Organizowane są imprezy towarzyskie, wyjazdy turystyczne, spotkania urodzinowe i świąteczne budujące poczucie wspólnoty . Klub ściśle współpracuje z Świetlicą Środowiskową, co umożliwia zainicjowanie integracji międzypokoleniowej. Program Klubu dostosowany jest do zainteresowań ,możliwości ruchowych i kondycji uczestników.

Uniwersytet Trzeciego Wieku

Pod egidą Miejskiej Biblioteki Publicznej działa w Czeladzi Uniwersytet Trzeciego Wieku. W obecnym roku akademickim 2014/2015 zarejestrowanych było 174 słuchaczy. Zorganizowano dla nich (poza wykładami) kursy języka angielskiego oraz zajęcia z gimnastyki korekcyjnej i kursy komputerowe prowadzone przez tzw. Latarników Polski Cyfrowej. W 2014 roku wygłoszono kilkanaście wykładów o zróżnicowanej tematyce – od historii miasta i regionu, medycyny niekonwencjonalnej i holistycznej po geografie, historię powszechną, psychologię, kino i sztukę. Studenci uczestniczyli także w projekcie **Szkoła Seniora**, gdzie mogli zapoznać się zasadami pierwszej pomocy medycznej ,psychologią stosowaną (coaching), zagadnieniami wolontariatu i odbyć warsztaty internetowe. Szerokie spektrum zajęć daje pojęcie o możliwościach ludzi dojrzałych i potrzebach, które powinni zaspokajać przez całe Życie (Longlife learning).

Osoby z niepełnosprawnością

W Polsce żyje około 6,2 osób z niepełnosprawnością, z czego większość (77%) stanowią osoby posiadające prawne orzeczenie o niepełnosprawności. Niepełnosprawność oznacza: „trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”.

Ocenę sytuacji tego środowiska wypracowaną metodą SWOT przedstawia poniższa tabela:

Tabela 61. Analiza SWOT dla osób z niepełnosprawnością w Czeladzi

Mocne strony	Słabe strony
Wykwalifikowana kadra wspierająca Instytucje pomocowe Organizacje wspierające ON Dobre wykorzystanie istniejącej infrastruktury	Ograniczenia w działaniach/część instytucji wspierających ulokowanych jest w powiecie Niedoinwestowanie prowadzonych działań Nie wszystkie osoby z niepełnosprawnością mogą korzystać z lokalnej oferty Słabe wsparcie dla ON chcących znaleźć zatrudnienie
Szanse	Zagrożenia
Poszerzenie bazy systemu pomocy społecznej Poszerzenie oferty dla środowiska Wymiana doświadczeń międzyinstytucjonalnych Pozyskiwanie środków zewnętrznych Delegowanie zadań NGO	Nietrafienie w potrzeby Konflikt interesów między instytucjami Słaba komunikacja między instytucjami pomocowymi Rywalizacja Zmiany w Unii Europejskiej (mniejsze środki na wsparcie) Niekorzystne zmiany prawa Likwidacja zatrudnienia wspieranego

Źródło: warsztaty partycypacyjne

Poniżej zaprezentowano informację o decyzjach wydanych przez Powiatowy Zespół Do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Będzinie wobec mieszkańców Czeladzi, ubiegających się o nadanie stopnia niepełnosprawności w latach 2013-2014.

Tabela 62. Dane dotyczące osób z niepełnosprawnością w gminie Czeladź

Liczba osób z jednym symbolem niepełnosprawności		
	Rok 2013	Rok 2014
Według stopnia niepełnosprawności:		
znaczny	74	99
umiarkowany	193	235
lekki	173	164
Według wieku:		
16-25	24	19
26-40	49	51

41-59	223	225
60 lat i więcej	144	203
Według płci:		
kobiety	224	259
mężczyźni	216	239
Według poziomu wykształcenia:		
mniej niż podstawowe	29	40
podstawowe i gimnazjalne	69	80
zasadnicze	157	148
średnie	150	192
wyższe	35	38
Według zatrudnienia:		
pracujący	59	72
niepracujący	311	426
Suma:	440	498

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PZON w Będzinie

Tabela 63. Dzieci zaliczone do osób niepełnosprawnych w gminie Czeladź

Liczba osób z jednym symbolem niepełnosprawności	Rok 2013	Rok 2014
Według wieku:		
do 3 lat	10	4
4-7	10	10
8-16	11	20
Według płci:		
kobiety	10	13
mężczyźni	21	21
Suma:	31	34
Liczba osób z dwoma symbolami niepełnosprawności:		
Według wieku:		
do 3 lat	1	2
4-7	2	4
8-16	4	9
Według płci:		
kobiety	3	8
mężczyźni	4	7
Suma:	7	15
Liczba osób z trzema symbolami niepełnosprawności:		
Według wieku:		
do 3 lat	0	0
4-7	0	0
8-16	0	0
Według płci:		
kobiety	0	0
mężczyźni	0	0
Suma:	0	0
Łączna suma:	38	49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PZON w Będzinie

Opieka nad osobami niepełnosprawnymi psychicznie i fizycznie na terenie miasta realizowana jest przez MOPS, Poradnie Zdrowia Psychicznego ,PZZOZ w Będzinie –Szpital w Czeladzi oraz Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń”.

W ramach pomocy osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym i starszym Gmina udostępnia lokale:

- Czeladzkemu Stowarzyszeniu Pomocy Osobom z upośledzeniem Psycho-Ruchowym
- Polskiemu Związkowi Niewidomych
- Polskiemu Związkowi Emerytów, Rencistów i Inwalidów

Wsparcie ze strony miasta otrzymują także organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie Osób niepełnosprawnych FAMILIA) i Zespół Szkół Specjalnych w Czeladzi.

Na terenie miasta funkcjonuje ŚDS „Ostoja” będący ośrodkiem wsparcia o zasięgu powiatowym, przeznaczonym dla osób dorosłych z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym. Adaptacyjnych. Nadzór nad działalnością domu sprawuje Starosta Będziński przy pomocy PCPR. Z usług domu korzystać może 50 osób – 35 z niepełnosprawnością intelektualną i około 15 leczonych psychiatrycznie. Celem Domu jest przewyciężanie izolacji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi oraz integracja społeczna ze środowiskiem lokalnym. Pracownicy Domu współpracują z rodzinami i opiekunami ,poradniami zdrowia psychicznego, NGO, PUP i innymi jednostkami świadczącymi usługi dla ON w tym: WTZ, ZAZ, Spółdzielniami Socjalnymi, KIS oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz integracji społecznej Uczestników.

Diagnoza problemów społecznych miasta uwzględniła także sytuację osób z niepełnosprawnością zamieszkujących Czeladź.

Tabela 64. Sytuacja osób z niepełnosprawnością w Czeladzi

Sytuacja materialna	Bardzo zła	zła	średnia	dobra	Bardzo dobra	Trudno powiedzieć
% wskazań	13,7	33,7	30,07	9,4	0,7	11,8
Sytuacja zdrowotna						
% wskazań	22,6	31,0	26,0	8,0	0,3	12,1
Sytuacja rodzinna						
% wskazań	4,6	19,3	38,3	22,7	3,0	12,1
Sytuacja społeczna						
% wskazań	9,0	30,6	31,0	16,7	0,3	12,4

Źródło : opracowanie własne

Prawie połowa badanych uważa sytuację finansową osób z niepełnosprawnością za niekorzystną ; jedynie nieco ponad 10% charakteryzuje ją jako „*dobrą lub bardzo dobrą*”. Może dziwić, iż co dziesiąty respondent stwierdza, iż niepełnosprawny jest zdrowy ! W miarę dobrze oceniana jest sytuacja rodzinna ON; doświadczenie społeczne pokazują, że rodzina najczęściej jest dla nich jedynym pewnym wsparciem. Znacząca część badanych wskazuje na nikłe wsparcie społeczne dla tego środowiska, co koresponduje z odpowiedziami na następnym pytaniu. Respondenci w znaczącej liczbie wskazują iż osoby z niepełnosprawnością nie otrzymują odpowiedniego wsparcia i pomocy. Ponad 40% respondentów udzieliło odpowiedzi – „*raczej nie i zdecydowanie nie*” na pytanie dotyczące tej kwestii.

Kolejnym analizowanym problemem była dostępność usług opiekuńczych i rehabilitacji dla tej grupy osób. Dla 47,3% jest ona wystarczająca, a dla 25,7% dostateczna. Ofertę jako *dobrą lub bardzo dobrą* ocenia jedynie nieco ponad 5 %.

Ostatnią poruszaną kwestią były pożądane formy wsparcia dla osób z niepełnosprawnością. Oto katalog zaprezentowany przez czeladź:

- Miejsca pracy ze stabilnością zatrudnienia
- Likwidacja barier architektonicznych
- Ułatwionego dostępu do rehabilitacji
- Dostępu do specjalistycznej opieki lekarskiej
- Wsparcia finansowego i materialnego (sprzęt rehabilitacyjny)
- Wsparcia w poszukiwaniu pracy
- Codziennej opieki
- Społecznej akceptacji i zrozumienia
- Wsparciu w aktywizacji społecznej i zawodowej

3.3.6 Analiza i diagnoza obszaru: jakość życia

W naukach społecznych nie została dotychczas opracowana jedna, akceptowana przez wszystkich definicja jakości życia. Uczni analizują różne aspekty tego pojęcia, biorąc pod uwagę przede wszystkim kontekst jego użycia oraz cel prowadzonych badań.

Na potrzeby tego opracowania przyjęto definicję A.Campbella ,który zaleca uwzględnienie w niej satysfakcję z życia rodzinnego, zawodowego, relacji towarzyskich, stanu zdrowia, sposobów spędzania wolnego czasu, zdobytego wykształcenia czy ogólnych standardów wpływających na jakość życia w obrębie danej wspólnoty lokalnej. Czynniki stanowiące o niskiej lub wysokiej jakości życia sytuować należy w kategorii potrzeb. Mieszkańcy opisują swoje lokalne środowisko, rozpatrując to, co obiektywne (mieralne zewnętrznie) i subiektywne (stan świadomości, zadowolenie).

Kryterium obiektywne pozwala na określenie poziomu życia danej jednostki poprzez określenie stosunku jej potrzeb do stanu zasobów otoczenia pozwalających na ich zaspokojenie. Subiektywny poziom jakości życia człowieka zależy od stanu psychicznego towarzyszącego mu w procesie zaspokajania potrzeb. Jednostka dokonuje poznawczej oceny relacji między sobą a otoczeniem, wartościuje własne osiągnięcia i porażki a także szanse na realizację pragnień i celów. Dokonuje jednocześnie oceny w społecznie uzgodnionych kryteriach (dobre-złe, lepsze – gorsze, pożądane – niepożądane). Obiektywne miary obejmują warunki egzystencji grup społecznych znajdując odzwierciedlenie w wielorakich wskaźnikach. Niektóre z nich zostaną zaprezentowane w poniższym opracowaniu stanowiąc podstawę do przyjęcia celów w analizowanym obszarze.

Prezentacja danych w badanym obszarze napotyka na szereg problemów metodologicznych. Dane statystyczne zbierane są bowiem wedle różnych procedur i założeń, co utrudnia ich analizę o charakterze ilościowym i jakościowym. Opierając się materiale przygotowanym przez podmioty i instytucje z terenu gminy, danych zastanych, uzupełnionym o informacje eksperckie i wywiady poczynione podczas warsztatów partycypacyjnych z reprezentantami społeczności lokalnej dokonano poniższej analizy. Rozważania w tym obszarze warto rozpocząć od analizy SWOT przeprowadzonej w trakcie warsztatów partycypacyjnych.

Tabela 65. Analiza SWOT dla obszaru jakość życia

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • położenie miasta • korzystna lokacja osiedli mieszkaniowych oraz terenów zielonych • dobre rozmieszczenie przestrzenne placówek oświatowych • pełna inwentaryzacja lokali gminnych • zapewniony transport dzieci niepełnosprawnych do szkół 	<ul style="list-style-type: none"> • małe dochody własne gminy • zdekapitalizowana infrastruktura mieszkaniowa • nie mamy zinwentaryzowanych potrzeb dotyczących infrastruktury społecznej • brak danych na temat substancji mieszkaniowych innych niż gmina podmiotów (dot. standardu lokali) • brak wystarczającej ilości mieszkań komunalnych w stosunku do potrzeb, w szczególności mieszkań socjalnych • brak inwestycji w zakresie budowy mieszkań • zbyt długi okres oczekiwania na najem mieszkań komunalnych • niski standard substancji mieszkaniowej będącej własnością gminy • zbyt drogie działki budowlane • zbyt drogie media • brak parkingów, placów zabaw • zły stan techniczny dróg i chodników • dewastacja przystanków komunikacji miejskiej • brak źródła finansowania kanalizacji deszczowej • niska skuteczności realizacji usług publicznych (oświetlenie, koszenie trawa, utrzymanie czystości z powodu mnogości właścicieli terenów) • zbyt mała częstotliwość komunikacji autobusowej w godzinach nocnych w różnych kierunkach
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • środki Unii Europejskiej • tereny niezagospodarowane • polepszenie stanu dróg poprzez wprowadzenie zasady „jeden gospodarz dróg w jednym mieście” • zwiększenie oferty dla ludzi młodych 	<ul style="list-style-type: none"> • migracja ujemna • ubożenie społeczeństwa • starzenie się mieszkańców • likwidacja oddziałów szpitalnych na terenie Czeladzi • system prawny dotyczący ochrony zdrowia (np. zaniżony kontrakt z czeladzkim sp. zoz) - niewystarczająca dostępność do usług zdrowotnych z powodu zbyt niskiego kontraktu zawartego z NFZ • brak uregulowań własnościowych gruntów • brak możliwości uregulowania prawnego niektórych terenów zielonych

Źródło: warsztaty partycypacyjne

Mieszkalnictwo

Na terenie gminy znajduje się 15,309 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania kształtuje się na poziomie 57,3 m². Największy udział w rynku mieszkaniowym, bo aż 42% zasobów ogółem, należy do osób fizycznych. Mieszkaniowy zasób Gminy Czeladź stanowi ok. 15% miejskiego rynku nieruchomości mieszkaniowych, zatem Gmina jest trzecim pod względem wielkości zasobu dysponentem mieszkań w ogólnej strukturze własnościowej na terenie miasta³³. Obok miasta znaczącymi zbiorowymi właścicielami mieszkań są 3 spółdzielnie mieszkaniowe i Spółka Restrukturyzacji Kopalń.

Tabela 66. Klasyfikacja zasobów mieszkaniowych w Czeladzi według poszczególnych form własności.

Tabela Nr 1 – KLASYFIKACJA ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH W CZELADZI WG POSZCZEGÓLNYCH FORM WŁASNOŚCI

Lp.	Własność	Liczba mieszkań	Udział % w rynku
1.	Czeladzka Spółdzielnia Mieszkaniowa	5 513	36
2.	Spółdzielnia Mieszkaniowa SATURN	232	1,5
3.	Gómicza Spółdzielnia Mieszkaniowa SKARBEK	211	1,4
4.	Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A.	655	4,3
5.	Gmina Czeladź	2 259	14,8
6.	Osoby fizyczne	6 439	42
	RAZEM	15 309	100

Źródło: Spółdzielnie Mieszkaniowe, Urząd Miasta Czeladź, ZBK

Zasób mieszkaniowy gminy dzieli się na

- lokale socjalne – wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób ubogich, bezdomnych, eksmitowanych; cechują się zwykle obniżonym standardem wyposażenia; w Czeladzi mieszkania takie stanowią 9,4% wszystkich mieszkań czynszowych gminy.

³³ Za: Załącznik do uchwały Nr LXVI/983/2014 Rady Miejskiej w Czeladzi z dnia 7 kwietnia 2014 r. WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA MIESZKANIOWYM ZASOBEM GMINY CZELADŹ NA LATA 2014-2018. Wszystkie przytoczone w tym miejscu fakty, jeśli nie zaznaczono inaczej pochodzą z tego materiału.

- Lokale komunalne nie będące lokalami socjalnymi – 90,6% zasobu mieszkaniowego gminy Czeladź, wynajmowane osobom o niskich dochodach.

Tabela 67. Struktura wiekowa mieszkaniowego zasobu gminy

Tabela Nr 3 – STRUKTURA WIEKOWA MIESZKANIOWEGO ZASOBU GMINY

	Sprzed 1950	1950-1975	1975-1995	Po 1995	ŁĄCZNIE
Lokale socjalne	190	0	0	22	212
Pozostałe lokale komunalne	29	1941	40	37	2047
Zasób mieszkaniowy ogółem	219	1941	40	59	2259
Udział % w zasobie	9,7%	85,9%	1,7%	2,7%	100%

Źródło: ZBK Dział Gospodarki Lokalami

Mieszkania w zasobie gminy cechują się znaczną dekapitalizacją, która wynika z ich wieku. Tylko 2,7% mieszkań zostało wybudowanych w ciągu ostatnich 20 lat. Co dziesiąte znajduje się w budynku wybudowanym w pierwszej połowie XX w. Średnia wielkość mieszkania komunalnego wynosi 44m², najwięcej jest mieszkań dwupokojowych. Ich standard określa się w dokumentach miejskich jako średni. Większość mieszkań komunalnych spełnia tylko podstawowy standard użytkowy. Jako znajdujące się w bardzo dobrym stanie – czyli nie wymagające napraw i remontów – zakwalifikowano tylko 43 mieszkania w 2 budynkach.

Tabela 68. Ocena stanu technicznego zasobu mieszkaniowego gminy.

Tabela Nr 4 – OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU TECHNICZNEGO ZASOBU GMINY

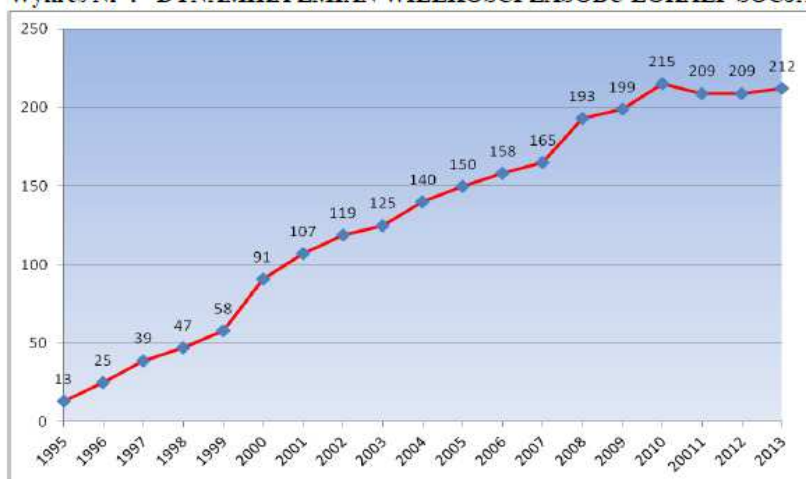
	Ilość budynków	Ilość lokali	Struktura własnościowa	Udział w zasobie mieszkaniowym ogółem
Stan awaryjny - budynki do rozbioru	3	0 Lokale wyłączone z eksploatacji	własność Gminy	-
Stan dostateczny - budynki do remontu kapitalnego	27	132	własność gminy oraz nieuregulowany stan prawny	5,8%
Stan dostateczny - budynki wymagające napraw głównych lub bieżących	154	2084	wspólnoty mieszkaniowe i własność gminy	92,3%
Stan dobry - budynki wymagające wyłącznie utrzymania sprawności technicznej	2	43	własność Gminy	1,9%

Źródło: ZBK Dział Gospodarki Lokalami

Z analizy danych zgromadzonych w WIELOLETNIM PROGRAMIE GOSPODAROWANIA MIESZKANIOWYM ZASOBEM GMINY CZELADŹ NA LATA 2014-2018 wynika, że zapotrzebowanie na mieszkania socjalne sukcesywnie wzrasta i nie należy oczekiwać w najbliższych latach odwrócenia tej tendencji. Miasto podąża za tym trendem, sukcesywnie zwiększając liczbę lokali socjalnych.

Wykres 2. Dynamika zmian wielkości zasobu lokali socjalnych

Wykres Nr 4 - DYNAMIKA ZMIAN WIELKOŚCI ZASOBU LOKALI SOCJALNYCH

Źródło: ZBK Dział Gospodarki Lokalami

Źródło: WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA MIESZKANIOWYM ZASOBEM GMINY CZELADŹ NA LATA 2014-2018

Niestety przyrost mieszkań socjalnych, odbywający się zresztą kosztem liczby pozostałych mieszkalnych lokali komunalnych, cechuje się znacząco mniejszą dynamiką, niż przyrost liczby wniosków o najem lokalu socjalnego. O ile łączna liczba wniosków o lokal socjalny w 2012 wyniosła 125, to w dwóch kolejnych latach odnotowano kolejno 10 i 15% wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Największą grupę wniosków stanowiły przedłużenia na następny okres. Co oznacza, że zamieszkanie w lokalu socjalnym, które powinno mieć formę przejściową, krótkotrwałą ma tendencję do utrwalania się i przechodzenia w stan permanentny. Z punktu widzenia dysponowania zasobami lokali socjalnych, zostają one w jakiś sposób przez to wycofane z obrotu.

Tabela 69. Liczba złożonych wniosków o najem lokalu socjalnego

	2012	2013	2014
Łączna liczba wniosków o najem lokalu socjalnego	125	137	158
O dostarczenie lokalu po raz pierwszy	53	43	61
O wznowienie najmu po wygaśnięciu poprzedniej umowy	15	17	26
O najem lokalu w trybie zamiany z dysponentem	9	7	3
O najem lokalu zamiennego	1	0	2
O wstąpienie w stosunek najmu art. 691 k.c. (poza listą oczekujących na lokal z zasobu Gminy)	0	1	0
O przedłużenie najmu na kolejny okres (poza listą oczekujących na lokal z zasobu Gminy)	47	69	66

Źródło: Zakład Budynków Komunalnych w Czeladzi

Na gminie spoczywa zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych mieszkańców, których z powodu złej sytuacji materialnej nie stać na zaspokojenie tych potrzeb we własnym zakresie, ale nie kwalifikują się do umieszczania ich w lokalach socjalnych. W tej kategorii tendencja jest odwrotna niż w przypadku lokali socjalnych, ponieważ liczba osób oczekujących w ostatnich latach spada. Niestety można przypuszczać, że częściowo za ten stan rzeczy odpowiadają zjawiska migracji zarobkowych. Wraz ze zmniejszającą się liczbą składanych wniosków o mieszkanie komunalne, zmniejsza się liczba mieszkańców Czeladzi.

Tabela 70. Liczba złożonych wniosków na najem pozostałych mieszkalnych (innych niż socjalne) lokali komunalnych

	2012	2013	2014
Łączna liczba wniosków o najem lokalu komunalnego	155	108	112
O dostarczenie lokalu po raz pierwszy	78	53	51
O najem lokalu w trybie zamiany z dysponentem	12	10	9
O najem lokalu w trybie zmiany z kontrahentem (poza listą oczekujących na lokal z zasobu Gminy)	34	14	29
O wstąpienie w stosunek najmu art. 691 k.c. (poza listą oczekujących na lokal z zasobu Gminy)	31	31	23

Źródło: Zakład Budynków Komunalnych w Czeladzi

Gospodarowanie lokalami gminnymi to proces dynamiczny. Gmina nie pozyskuje nowych zasobów mieszkaniowych. Odbywają się przesunięcia między pulą mieszkań nie socjalnych i pulą mieszkań socjalnych. Ruch, który odbywa się w gospodarce mieszkaniowej w mieście wynika z odzyskiwania pewnej liczby mieszkań z już istniejącego zasobu. Ruch ten jest stanowczo zbyt mały jak na potrzeby mieszkańców. Na koniec 2014 na liście

oczekujących na mieszkanie z zasobów gminy było 387 osób, z tego na mieszkanie socjalne - 229 mieszkańców, na inny lokal komunalny 158 osób.

Tabela 71. Liczba osób ujętych na liście oczekujących na najem lokalu mieszkalnego

		2012	2013	2014
Łączna liczba osób oczekujących na mieszkanie z zasobu Gminy		400	412	387
komunalne	Łączna liczba osób oczekujących na lokal komunalny	223	211	158
	Zamiana z dysponentem	26	25	22
	Dostarczenie lokalu komunalnego	197	186	136
Socjalne	Łączna liczba osób oczekujących na lokal socjalny	177	201	229
	Zamiana z dysponentem	12	14	13
	Dostarczenie lokalu socjalnego	117	117	133
	Realizacja wyroku sądowego	48	70	83

Źródło: Zakład Budynków Komunalnych w Czeladzi

Problem z nieodnawianiem się zasobu mieszkaniowego ma nie tylko gmina, ale również inne podmioty wymienione na początku tego rozdziału. W Czeladzi zaprzestano budowania nowych mieszkań. Również tych, które nie wymagają nakładów ze strony instytucji publicznych. Spółdzielnie mieszkaniowe koncentrują swoją podstawową działalność głównie „na racjonalnej gospodarce remontowej”. Według Głównego Urzędu Statystycznego w 2012 roku w Czeladzi oddano do użytkowania 12 nowych mieszkań, rok później tylko 10³⁴. Dane za 2014 nie są znane. Wszystkie zakończone inwestycje miały charakter budownictwa indywidualnego. Władze miasta i mieszkańcy stają przed wyzwaniem mieszkaniowym. Już wiadomo, że Gmina nie jest w stanie unieść tego ciężaru. To co może zrobić i co niniejszym należy rekomendować, to wyzwolić ludziach co prawda dysponujących mieszkaniem, ale niezadowolonych z warunków zamieszkania, potencjał do zaspokajania swoich potrzeb na własną rękę, być może przy zachęcie Gminy. Konieczne jest udostępnianie uzbrojonych terenów budowlanych na atrakcyjnych warunkach, obarczone warunkiem szybkiego rozpoczęcia i zakończenia budowy. Takie było też stanowisko uczestników warsztatów, na których analizowano ten problem. Nowe mieszkania o wyższym standardzie uwolnią pewien zasób mieszkaniowy o niższym standardzie, zajmowany dotychczas przez budujących się. Zwiększenie podaży na rynku nieruchomości mieszkaniowych ma też swój wymiar demograficzny. W interesie gminy jest zatrzymać zjawisko zmniejszania się liczby mieszkańców. Możliwość zaspokojenia potrzeby mieszkaniowej w Czeladzi z jednej strony

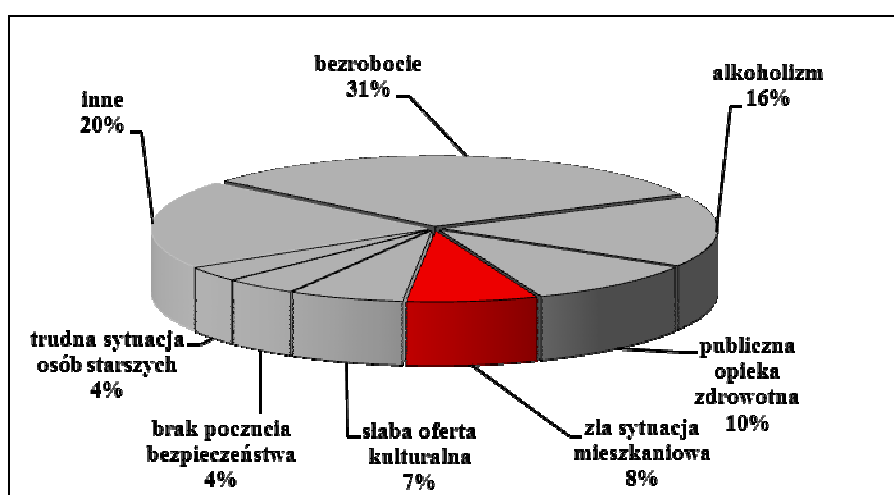
³⁴ Vademecum Samorządowca 2014, Gmina Miejska Czeladź, GUS 2014

zatrzyma mieszkańców rozważających emigrację z powodu złych warunków mieszkaniowych, a drugiej przyciągnie inne osoby, które szukają atrakcyjnego miejsca do mieszkania (bez zmiany dotychczasowego miejsca pracy w Katowicach, czy Sosnowcu, oddalonych od Czeladzi o kilka minut jazdy samochodem).

W badaniu terenowym zła sytuacja mieszkaniowa została oceniona jako najważniejszy problem Czeladzi przez ponad 7,7% respondentów. Jako przyczyny problemu wskazywano: brak mieszkań, brak lokali komunalnych, zbyt wysokie ceny mieszkań na rynku, niskie dochody i brak możliwości zakupu mieszkania przez młodych ludzi (i nie tylko).

Tylko 3 problemy społeczne uznano za bardziej istotne niż problem z dostępnością mieszkań: bezrobocie, alkoholizm i niski dostęp do publicznej opieki zdrowotnej. Kiedy przedstawiono respondentom listę problemów i zapytano, które z nich powinny być rozwiązywane w pierwszej kolejności, sytuacja mieszkaniowa uplasowała się na 3 miejscu (z wynikiem 17,7%), po rynku pracy i problemach zdrowotnych. Respondenci wskazywali na konkretne problemy jakie należy rozwiązać w tym obszarze problemowym w pierwszej kolejności (brak dostępnych cenowo mieszkań, brak lokali komunalnych, problemy z ogrzewaniem).

Rysunek 5. Problemy mieszkaniowe na tle problemów społecznych

Źródło: Raport z badań. Problemy społeczne w opiniach mieszkańców Czeladzi.

Tabela 72. Nasilenie problemów społecznych

NAJBARDZIEJ ISTOTNE SPRAWY DO ROZWIĄZANIA W CZELADZI	%	Kolejność ważności spraw do rozwiązania
Lokalny rynek pracy (brak miejsc pracy, brak dużych zakładów, bezrobocie, niskie dochody, ubóstwo z braku pracy, stałych dochodów, brak oddziału PUP w Czeladzi)	31,7	1
Opieka zdrowotna (zły stan publicznej opieki zdrowotnej, trudny dostęp do specjalistów, kolejki do lekarzy specjalistów, bałagan, likwidacja oddziałów w szpitalu w Czeladzi)	21,3	2
Sytuacja mieszkaniowa (brak dostępnych cenowo mieszkań, brak lokali komunalnych, problemy z ogrzewaniem)	17,7	3
Bezpieczeństwo mieszkańców (ogólny stan, mała ilość patroli szczególnie w nocy).	8,2	4
Dostęp do kultury i rozrywki (szersza oferta, dotarcie z informacją do mieszkańców)	8,2	4
Oświata (zły stan nauczania i organizacyjny)	4,8	6
Inne	12,9	7

Źródło: Raport z badań. Problemy społeczne w opiniach mieszkańców Czeladzi.

Transport publiczny

Czeladź jest częścią aglomeracji katowickiej i prawie cały jej obszar włączony jest do sieci transportu zbiorowego tej części województwa śląskiego. Wynika z tego dobre skomunikowanie w innych, głównie sąsiednimi miastami, szczególnie z Katowicami, Sosnowcem, Będzinem, Wojkowicami, a także Dąbrową Górniczą, Siemianowicami i Bytomiem. Jednak fakt skomunikowania z miastem, nie zawsze oznacza bezpośrednie połączenia z poszczególnymi dzielnicami, zarówno zamieszkania użytkowników, jak i miejsc, w których zlokalizowane są instytucje, z którymi mieszkańcy się kontaktują. W trakcie prac nad strategią pojawiły się dwie takie sytuacje. Pierwsza z nich dotyczy braku bezpośredniego połączenia ze szpitalem w Sosnowcu Zagórz w okresie wakacyjnym (konieczna przesiadka w centrum). Druga – połączenia wieczornego/nocnego z Sosnowcem, w weekendy, w

kontekście korzystania z placówek kulturalnych w tym mieście (kino, teatr), co wiąże się z koniecznością późnego powrotu do domu w Czeladzi.

Organizatorami transportu zbiorowego na terenie miasta jest Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego KZK GOP (linie autobusowe) oraz Tramwaje Śląskie SA (linia tramwajowa). Na terenie miasta znajduje się 31 przystanków autobusowych, co oznacza znaczne nasycenie tym rodzajem infrastruktury.

Czeladź znajduje się na trasie następujących linii autobusowych: 11, 27, 35, 42, 43, 61, 88, 100, 133, 235, 800, 814, 902 N (nocna), 904 N (nocna), 911, 911 N (nocna), 935. Działa też jedna linia tramwajowa – 22 (łączy Czeladź z Będzinem i Dąbrową Górniczą). Opinie co do stopnia skoordynowania sieci połączeń są podzielone; nie brakuje przykładów wskazujących na brak takiej koordynacji (np. racjonalnego rozłożenia w czasie) – wydaje się jednak, że niedogodności te kompensowane są liczbą połączeń.

Większość kursujących w mieście autobusów dostosowana jest do potrzeb osób niepełnosprawnych, matek z dziećmi w wózkach, osób starszych, z problemami w poruszaniu się (autobusy niskopodłogowe, kasowniki na odpowiedniej wysokości, liczne poręcze i uchwyty, dodatkowa przestrzeń na wózek). W Czeladzi nie funkcjonuje transport specjalistyczny dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Również wiaty na przystankach utrzymane są z reguły w dobrym stanie technicznym i czystości, we właściwej odległości od źródeł światła. Poszczególne połączenia są właściwie opisane. Jedna z uczestniczek warsztatów zwróciła uwagę, na fakt, że w niektórych miejscach chodniki są zniszczone, co utrudnia poruszanie się, szczególnie osobom z ograniczoną sprawnością ruchu oraz małym dzieciom (lub ich matkom, jeśli są transportowane w wózkach). Za zły stan chodników często odpowiadają parkujące na nich samochody, które nie tylko tarasują przejście, ale swoim ciężarem powodują uszkodzenie płyt chodnikowych. Na przystankach znajdują się tabliczki z rozkładami jazdy, niestety często padają ofiarą wandalii, którzy je niszczą i zamazują. Szczegółowe rozkłady jazdy dostępne są też w Internecie, na stronie KZK GOP (<http://rozklady.kzkgop.pl>). Serwis umożliwia dostosowanie widoku rozkładu jazdy do preferencji użytkownika (kontrast, układ, wielkość czcionki) –

wyszukiwanie intuicyjne, w oparciu o różne kryteria – dostępny również dla urządzeń mobilnych. Niestety brak funkcji odczytywania tekstu dla osób niewidomych.

Komunikacja

Czeladź jest bardzo dobrze skomunikowana z okolicznymi miastami a także z resztą kraju za sprawą trasy przebiegającą przez miasto trasą DK-1.

Drogi w mieście są systematycznie remontowane i większości są dobrym stanie, dobrze oznaczone, choć znaki drogowe i tablice bywają niszczone (wandalizm), a także się zużywają i wymagają nieustannych zabiegów naprawczych i konserwacyjnych. Z czego na ogół administratorzy wywiązują się rzetelnie. W mieście nie brakuje tablic informacyjnych na skrzyżowaniach i zasadniczo przez miasto podróżuje się sprawnie.

Za zasoby drogowe w mieście odpowiada Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej, ale część dróg jest w gestii powiatu i województwa, a część to wewnętrzne drogi obsługiwane np. przez Spółdzielnię Mieszkaniową. Rodzi to pewne problemy kompetencyjne, przy czym nie dla samych instytucji, a dla mieszkańców, którzy nie zawsze wiedzą komu powinni zgłaszać swoje oczekiwania, co do stanu czystości, czy koniecznych napraw. Na warsztatach pojawiły się postulaty lepszej koordynacji działań pomiędzy różnymi właścicielami terenów w mieście, w kontekście remontów i dbania o tereny bezpośrednio sąsiadujące z drogą, pobocza, rowy odwadniające, kanały ściekowe, czy chodniki. Zwrócono uwagę na akty wandalizmu –

niszczone są elementy małej architektury, przystanki autobusowe, znaki drogowe i tablice informacyjne. Przeciwdziałanie tym czynom wymaga współpracy między poszczególnymi właścicielami infrastruktury, a służbami odpowiedzialnymi za porządek i bezpieczeństwo w mieście.

Poważnym problemem w mieście jest niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, jest to szczególnie dotkliwie w pobliżu siedzib instytucji publicznych, ośrodków zdrowia, jak również na osiedlach. W rezultacie częste są przypadki parkowania na chodnikach, trawnikach i innych miejscach do tego nie przeznaczonych. Jak już wspomniano wiąże się to z licznymi niedogodnościami dla osób które poruszają się pieszo po mieście oraz dla osób z trudnościami w poruszaniu się. W ogóle można odnieść wrażenie, że chodniki utrzymane są w gorszym stanie, niż miejskie drogi. Jest widoczne szczególnie na obszarze miasta poza centrum i głównymi ulicami. Wiele traktów komunikacyjnych połączonych jest ze sobą stromymi schodami.

Część odwiedzanych licznie przez mieszkańców miejsc jest niedostosowana do potrzeb i oczekiwań osób starszych i z dysfunkcją narządu uchu oraz osób z dziećmi w wózku. Dotyczy również niektórych budynków, w których zlokalizowane są miejskie jednostki organizacyjne, w tym głównej siedziby urzędu. W budynku przy Szpitalnej 5a, gdzie miasto udostępnia nieodpłatnie lokale dla organizacji emeryckich i kombatanckich nie ma podjazdu dla niepełnosprawnych, a dojście do miejsc spotkań członków organizacji wymaga pokonania stronnych schodów. Dotyczy to również innych budynków będących w gestii Zakład Budynków Komunalnych.

W mieście jest oznaczonych kilkanaście kilometrów ścieżek rowerowych. Nie cieszą popularnością wśród ogółu rowerzystów. Zdaniem niektórych są one zaniedbane i niewystarczająco odgródzone od pasów ruchu drogowego i pieszych, co zagraża korzystającym z nich osobom na rowerach.

Przestrzeń wspólna i infrastruktura społeczna

Czeladź dysponuje 9 parkami, o dużym, ale niewykorzystanym potencjale użytkowym, rekreacyjnym. Są to:

- Park Jordana (pow. 7 ha) przy ul. Katowickiej
- Park Miejski im. Tadeusza Kościuszki (pow. 2,4 ha) – przy ul. Katowickiej i 1 Maja
- Park Grabek – na prawym brzegu rzeki Brynicy
- Park Prochownia (pow. 4,43 ha) – w dzielnicy Piaski
- Park przy ul. Kościuszki w dzielnicy Piaski (pow. 1,4 ha)
- Park przy ul. Mickiewicza w dzielnicy Piaski (pow. 1,5 ha)
- Park przy ul. 21 Listopada (pow. 3 ha)
- Park przy budynku Dyrekcji kopalni Saturn (pow. 1 ha)
- Ogród Morwowy (pow. 3,4 ha) – przy dawnej kopalni „Saturn” w dolinie Brynicy

Niestety większość tych terenów nie jest postrzegana przez mieszkańców jako przyjazne. Infrastruktura rekreacyjna (place zabaw, ścieżka zdrowia, ławki) jest zużyta i zaniedbana. W powszechnej opinii jest jej za mało. Szczególnie Prochownia i Grabek potrzebują pod tym względem zdecydowanych działań. Część terenów jest postrzegana jako niebezpieczna, taka od której nie chodzi się samemu, gdzie można przydarzyć się coś nie miłego. Ścieżki i alejki parkowe wymagają w dużej części modernizacji. W wielu miejscach konieczna jest wymiana ławek, ujednoczenie ich wyglądu, pomalowanie, zdecydowane zwiększenie ich liczby. W parkach potrzeba miejsc, które przyciągałyby mieszkańców, takimi miejscami mogą być place zabaw dla dzieci i siłownie na otwartym powietrzu dla dorosłych.

Mieszkańcy Czeladzi, którzy uczestniczyli na warsztatach w przygotowaniu strategii, zwracali uwagę na fakt, że również tereny zielone w mieście (trawniki), szczególnie na osiedlach między blokami często są zaniedbane. Trawa nie jest koszona wystarczająco często, a wydeptane ścieżki nie są obsiewane. Żywopłoty nie są odpowiednio zadbane. Możliwe zresztą winą za niezadawalający efekt należy obarczyć nie tyle brak dbałości o pielęgnację trawników, co niewłaściwe ich zaplanowanie/ zaprojektowanie. Ponadto zbyt mała liczba koszy na śmieci powoduje, że czasami są one przepełnione i ich zawartość jest porzucana wokół.

Czeladzianie mogą być zadowoleni ze sposobu funkcjonowania Urzędu Miejskiego i innych jednostek organizacyjnych Gminy (jeśli pominąć utrudnienia w dostępie do tych instytucji spowodowane brakiem udogodnień dla osób starszych i niepełnosprawnych).

W mieście działają infokioski, z intuicyjnym i wyrazistym interfejsem, łatwe w obsłudze, z szerokim zakresem dostarczanych informacji miejskich. Większość instytucji działających w mieście ma własne strony internetowe, na których mieszkańcy mogą uzyskać informację, których poszukują.

W mieście zaspokojony jest dostęp do podstawowej opieki medycznej (lekarza rodzinnego), ale wielokrotnie podnoszono ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów. Kwestia została omówiona w rozdziale dotyczącym diagnozy w obszarze ochrony zdrowia.

Mieszkańcy Czeladzi uczestniczący w badaniu terenowym wysoko oceniają swój dostęp do placówek handlowych. Zapewne wynika to z dużej ilości obiektów handlowych, zarówno tych małych osiedlowych, jak i sieciowych. W Czeladzi reprezentowane są chyba wszystkie najpopularniejsze sieci handlowe. Na terenie miasta działa też Centrum Handlowe M1 – pierwsze Polsce.

Zdecydowanie gorzej oceniono dostęp do placówek usługowych. Co piąty mieszkaniec Czeladzi uczestniczący w badaniu ocenił negatywnie jakość życia w tym obszarze.

Tabela 73. Ocena warunków życia w mieście Czeladź.

OCENA WARUNKÓW ŻYCIA W CZELADZI	bardzo źle	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze
	%	%	%	%	%
Placówki usługowe	2,0	19,3	35,7	36,0	7,0
Placówki handlowe	0,3	2,3	26,0	49,7	21,7

Źródło: Raport z badań. Problemy społeczne w opiniach mieszkańców Czeladzi.

3.3.7 Analiza i diagnoza obszaru: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa

Współczesne organizacje, w tym pomoc społeczna, zmuszone są sprostać wymaganiom przekształcającej się gospodarki, procesom globalizacji i przemian społecznych, technicznych i ekonomicznych we współczesnym świecie. W wyniku przekształceń koniecznymi priorytetami, do których organizacje muszą dążyć, są: zdolność do plastyczności i zmiany, kreatywność i innowacyjność.³⁵

Zarządzanie publiczne określane jest, jako działania nastawione na efekty zarządzania sprawami publicznymi uwzględniające „human relations” oraz techniki komunikacji i przetwarzania danych, jak również interes publiczny i poddanie prawu zgodnie z zasadą legalizmu.³⁶ Współczesne zarządzanie instytucjami publicznymi opiera się na paradygmacie Nowego Zarządzania Publicznego (ang. New Public Management).³⁷ Oznacza ono przejście od administrowania bazującego na sztywnych procedurach i wpływach politycznych (tzw. model biurokratyczny) do zarządzania opartego na ekonomicznej ocenie efektywności działania i wykorzystaniu mechanizmów rynkowych (tzw. model menedżerski).³⁸

Charakterystyczne cechy tego modelu to:

- zarządzanie w sposób menedżerski (wyznaczanie celów zadań wraz z oceną ich rezultatów, wzmocnienie pozycji kierownika i umożliwienie wyboru sposobu realizacji zadań);
- poprawa jakości usług publicznych (wykorzystanie mechanizmów rynkowych);
- zorientowanie na klienta (uwzględnienie opinii klientów dotyczących usług publicznych i dostosowanie usług do ich potrzeb);
- zorientowanie na rezultaty (wyznaczanie celów i planowanych rezultatów zadań publicznych);

³⁵ Kożusznik B., *Zachowania człowieka w organizacji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014s. 27

³⁶ H. Izdebski, *Od administracji publicznej do public management w: J. Hausner (red.) „Zarządzanie Publiczne” 01/2007*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Kraków 2007, s. 12

³⁷ J. Hausner, *Zarządzanie publiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008, s. 31

³⁸ K. Marchewka-Bartkowiak, *Nowe zarządzanie publiczne*, <http://orka.sejm.gov.pl/>, dostęp 08.10.2015 r.

- planowanie i zarządzanie strategiczne (długookresowa perspektywa czasowa podejmowanych działań);
- zmiany w strukturze i kulturze organizacji (zdywersyfikowane i elastyczne struktury organizacyjne, wdrażanie zarządzania przez jakość, nacisk na rozwój organizacji i uczenie się, formułowanie misji i strategii organizacji, realizacja strategii komunikacji społecznej);
- mierzenie działalności i rozwój mechanizmów rozliczania (zewnętrzna kontrola, wprowadzenie metod oceny działalności i standardów działania, kreowanie oczekiwań względem działalności administracji publicznej, monitorowanie działań administracji przez społeczeństwo).³⁹

Z uwagi jednak na fakt, że zmieniająca się wciąż sytuacja społeczno-gospodarcza, demograficzna oraz ewolucja potrzeb społecznych, w tym oczekiwania osób i rodzin zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych, stawia przed polityką społeczną nowe wyzwania oraz pojawiają się głosy krytyki, że rozwiązania stosowane w sektorze komercyjnym trudno jest przenieść na grunt administracji publicznej ze względu na inne cele końcowe przyświecające ich działaniu, koncepcja NMP zaczęła ewaluować i podąża w kierunku tzw. wspólnego zarządzania „governance”.⁴⁰

Zdaniem prof. A. Frączkiewicz -Wronki jest to obecnie najbardziej zaawansowana forma zarządzania publicznego – w ramach którego poszukuje się najbardziej skutecznych reguł i rutyn zastosowanych dla efektywnego dostarczania usług społecznych. Jest on oparty na włączeniu wielu aktorów organizacyjnych w proces planowania i realizowania celów polityki społecznej. Koncepcja „governance” zakłada tworzenie „nowych form instytucjonalnych, takich jak współpraca międzyorganizacyjna, kooperacja, partnerstwa i partycypacja społeczna – powinna być traktowana jako strategiczna odpowiedź na zmiany w otoczeniu organizacji, a głównie, rosnącą współzależność otoczenia”.⁴¹

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc

³⁹ M. Zawicki, *Nowe zarządzanie publiczne*, PWE, Warszawa 2011, s. 51–53

⁴⁰ K. Marchewka-Bartkowiak, *Nowe zarządzanie publiczne*, <http://orka.sejm.gov.pl/>, dostęp 08.10.2015 r

⁴¹ A. Frączkiewicz-Wronka, M. Wronka-Pośpiech, *Governance jako nowy paradygmat zarządzania organizacjami realizującymi cele polityki społecznej*, w: M. Grewiński, A. Karwacki (red.), *Innowacyjna polityka społeczna*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie, Warszawa 2015, s. 172-173

społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi”.⁴² Zatem dyspozycje ustawowe a także formy organizacyjne i różnorodność podmiotów działających w tej sferze wymusza swoiste uwarunkowania procesu zarządzania. Efekt działania pomocy społecznej jest często jest niewymierny (w przeciwieństwie do organizacji sektora prywatnego nastawionych na zysk), trudny do sprawdzenia i uzależniony od wielu czynników.⁴³ Zarządzający pomocą menadżerowie muszą również dostosowywać zarządzanie do zmiennych potrzeb klientów, co wymaga tworzenia nowych dostępnych i odpowiednich programów w warunkach zmniejszania środków materialnych przeznaczanych na pomoc społeczną, co wymusza obniżanie kosztów usług socjalnych.

Istotną szansą staje się efektywne podążanie w kierunku „governance”. Nowe projekty organizacyjne pojawiają się tam, gdzie obfite zasoby dostępne są wielu aktorom skłonny do samoorganizacji w ramach nieograniczonej liczby przedsięwzięć, a tak właśnie dzieje się w konsekwencji pojawienia się dużej podaży unijnych środków finansowych dla podmiotów działających na rynku usług społecznych i prawnego wymogu aplikowania po nie przez instytucje pomocy społecznej w partnerstwie z innymi podmiotami – głównie społecznymi. Pozyskane zasoby pozwalają na realizację szerszego niż dotychczas wachlarza celów, bardziej efektywnego działania i osiągnięcia większej legitymizacji dla podejmowanej aktywności.⁴⁴

Dostrzegając specyfikę zarządzania pomocą społeczną i nie kwestionując technicznej przydatności teorii i metod organizacji i zarządzania biznesem w pomocy społecznej, angielska badaczka Veronika Coulshed podkreślała potrzebę jakościowo innego podejścia do tych kwestii wprowadzając koncepcję godnego zarządzania w pomocy społecznej i pracy socjalnej. To podejście stanowi próbę połączenia efektywności i skuteczności ze współczuciem i podtrzymywaniem celów humanistycznych organizacji pomocy społecznej.

⁴² Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 r. poz. 163 z późn. zm.)

⁴³ A. Zasada-Chorab, *Zarządzanie w organizacjach a pomoc społeczna*, w: M. Grewiński, A. Zasada-Chorab, *System pomocy społecznej w Polsce – wyzwania i kierunki*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, Toruń 2012, s. 78

⁴⁴ A. Frączkiewicz-Wronka, M. Wronka-Pośpiech, *Governance jako nowy paradygmat zarządzania organizacjami realizującymi cele polityki społecznej ...*, s. 170

Na gruncie miasta Czeladź współpraca w zakresie realizacji usług społecznych przejawia się w przyjętym programie współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi⁴⁵. Do najważniejszych celów tego dokumentu należą:

- 1) stworzenie warunków dla powstania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnej,
- 2) zwiększenie wpływu sektora obywatelskiego na kreowanie polityki społecznej w Mieście,
- 3) poprawa jakości życia poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych,
- 4) integracja podmiotów polityki lokalnej obejmującej swym zakresem sferę zadań publicznych,
- 5) otwarcie na innowacyjność, konkurencyjność poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym indywidualnego wystąpienia z ofertą realizacji projektów konkretnych zadań publicznych, które do tej pory były realizowane przez samorząd,
- 6) zdynamizowanie działań organizacji w sferze zadań publicznych oraz podniesienie ich skuteczności i efektywności.

Formy współpracy obejmują:

- **Współpracę o charakterze finansowym** (powierzenie realizacji zadań publicznych, wspieranie zadań publicznych wraz z udzielaniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji, dotacje inwestycyjne, zawieranie umów partnerstwa, zawieranie umów o wykonanie inicjatywy lokalnej, zawieranie umów na podstawie m.in. ustawy o zamówieniach publicznych, ustawy o ochronie przeciwpożarowej.

- **Współpracę o charakterze niefinansowym** obejmującym (organizowania otwartych spotkań z przedstawicielami organizacji pozarządowych, w tym dotyczących przygotowywania i rozliczania wniosków, realizowania wspólnych partnerskich przedsięwzięć organizacji pozarządowych i miasta, wspierania działań związanych z pozyskiwaniem środków zewnętrznych przez organizacje pozarządowe, prowadzenia działalności promocyjnej i informacyjnej, związanej z działaniami organizacji pozarządowych, w tym

⁴⁵ Uchwała Rady Miejskiej w Czeladzi z 26.01.2015r. w sprawie uchwalenia Programu współpracy Miasta Czeladź z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na rok 2015.

działań podejmowanych wspólnie z miastem, tworzenia wspólnych zespołów doradczych, inicjatywnych, użyczenia organizacjom pozarządowym lokali, będących ich siedzibą lub na potrzeby prowadzenia działalności statutowej)

Do priorytetowych zadań publicznych, które są realizowane przy współpracy z organizacjami pozarządowymi zaliczono:

- pomoc społeczną w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,
- przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym,
- ochronę i promocję zdrowia, w tym działalność leczniczą
- naukę, szkolnictwo wyższe, edukację, oświatę i wychowanie
- kulturę, sztukę, ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej,:
- ekologię i ochronę zwierząt oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego, :
- ratownictwo i ochronę ludności,

W mieście Czeladź, trzeci sektor zrealizował następujące zadania:

Tabela 74. Dynamika wydatkowana środków na realizację zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe.

Lata analizy	Wydatki (zł)	Wydatki na zadania	Udział %	Nazwa zadania
2012	604 000,00zł	150 000,00zł.	24,84%	przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym
		43 000,00zł.	7,11%	ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
		411 000,00zł.	68,05%	wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu
2013	491 465,00zł	110 565,00zł.	22,50%	przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym
		50 900,00zł.	10,36%	ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
		330 000,00zł.	67,14%	wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu
2014	581 000,00zł	228 000,00zł.	39,24%	przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym
		30 000,00zł.	5,16%	ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
		323 000,00zł.	55,60%	wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Z zestawienia wynika, iż wiodącą kategorią wydatków jest wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu. W ramach tej dziedziny również rozwiązywane są problemy społeczne, głównie realizowana jest profilaktyka. Bezpośrednie działania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom i patologiom społecznym zyskują na udziale procentowym wydatkowych środków przez samorząd. Tendencja ta pozwoli na rozwój usług i form aktywności dedykowanej mieszkańcom a także rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

W ramach prowadzonych warsztatów partycypacyjnych z interesariuszami strategii dokonano analizy SWOT w obszarze zarządzania publicznego i współpracy międzysektorowej. Wyniki prac prezentuje tabela nr. 75

Tabela 75. Analiza SWOT w obszarze zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Pozytywne doświadczenia we współpracy w zakresie rozwiązywaniu problemów społecznych • Wspólny udział w przedsięwzięciach integrujących społeczność lokalną. • Kreowanie przez samorząd klimatu współpracy i kooperacji • Potencjał ludzki – dobrze wykształceni profesjonaliści działający na gruncie rozwiązywania problemów społecznych . • Umiejętność pracy interdyscyplinarnej w realizacji projektów lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak holistycznego rozwiązywania problemów społecznych • Niedobory środków finansowych umożliwiających rozszerzanie form współpracy a także zlecenia zadań do realizacji • Brak kompleksowej oferty pomocowej a także długofalowych programów profilaktycznych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wypracowanie i wdrożenie koncepcji współpracy międzysektorowej na gruncie rozwiązywania problemów społecznych • Zacieśnienie współpracy w działaniach na rzecz ochrony osób doświadczających przemocy • Wymiana informacji na temat dostępnych u poszczególnych partnerów form wsparcia i usług dla osób wymagających pomocy • Wspólne pozyskiwanie środków finansowych na realizację projektów partnerskich <ul style="list-style-type: none"> • wdrożenie programów rewitalizujących. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skupienie na działaniach doraźnych i angażowanie zasobów w celu rozwiązywania narastających problemów. • Redukowanie wydatków na działania służące rozwiązywaniu problemów społecznych. • Osłabienie więzi między poszczególnymi interesariuszami

Uczestnicy współpracy podkreślali znaczenie i ważność współpracy dla efektywnego rozwiązywania problemów społecznych. Dostrzegali potrzebę łączenia zasobów poszczególnych partnerów a także wypracowywanie komplementarnych i długofalowych programów ukierunkowanych na rozwiązywanie zidentyfikowanych i dynamicznie zmieniających się problemów społecznych.

Podmiotem wiodącym w mieście Czeladź w zakresie działań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Realizuje on szereg przedsięwzięć na rzecz mieszkańców (a w szczególności osób korzystających z systemu pomocy społecznej) we współpracy z innymi instytucjami. Do takich inicjatyw należą:

Współpraca w obszarze przemoc

Rodziny w których dochodzi do przemocy domowej objęte są pomocą interdyscyplinarną (wsparciem realizowanym w ramach różnych podmiotów i organizacji). Dla celów skoordynowania ich działań funkcjonuje Zespół interdyscyplinarny. Swoim działaniem objął rodziny, które zostały wsparte przez procedurę „Niebieskiej Karty”. Prezentuje to tabela.

Tabela 76. Procedura Niebieskiej Karty w Czeladzi w latach 2011 -2014

Rok	Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”	Liczba rodzin, którym MOPS udzielił pomocy lub/i wsparcia z uwagi na występującą przemoc w rodzinie	Liczba porad udzielonych osobom dotkniętym przemocą w miejskim punkcie konsultacyjnym
2011	16	7	134
2012	47	6	121
2013	87	5	156
2014	79	8	101

Źródło: Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020, s.9

W zakresie rozwiązywania problemów przemocy realizowana jest z powodzeniem ścisła współpraca z Policją, kuratorami sądowymi, pedagogami szkolnymi, pracownikami ochrony zdrowia a także gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Współpraca w tym obszarze na terenie miasta Czeladź realizowana jest w oparciu o Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. Realizowany był on w latach 2010 – 2015 a także uchwałą rady miejskiej został przyjęty na lata 2016 – 2020. Program zakłada prowadzenie działań profilaktycznych i ochronnych oraz doskonalenie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy. Głównym celem programu jest poprawa i ujednolicenie sposobu postępowania instytucjonalnego wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie zakresu i efektywności współpracy instytucji działających na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie. Realizacja programu przyczyni się do usprawnienia systemu przeciwdziałania przemocy oraz ograniczenia skali problemu przemocy w rodzinie.

Celem głównym Programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie gminy Czeladź. W dokumencie określono następujące cele szczegółowe:

- zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
- zwiększenie skuteczności oddziaływań, realizowanych przez gminę, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
- zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Dążąc do zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie, aby zrealizować cele zawarte w Programie, zostały określone cztery obszary oraz kierunki działań:

- I. **profilaktyka i edukacja społeczna** - obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie;
- II. **ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie** – obszar kierowany do osób dotkniętych przemocą w rodzinie;

- III. **oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie** – obszar kierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie, jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc;
- IV. **podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie** – obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Prace społecznie użyteczne

Prace społecznie użyteczne to prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku na skutek skierowania przez Powiatowy Urząd Pracy, organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej. Powiatowy Urząd Pracy kieruje na wniosek gminy bezrobotnego bez prawa do zasiłku korzystającego ze świadczeń z pomocy społecznej do wykonywania prac społecznie użytecznych na terenie gminy, w której bezrobotny zamieszkuje lub przebywa, w wymiarze do 10 godzin w tygodniu. Osoba wykonująca prace społecznie użyteczne zachowuje status osoby bezrobotnej. Instrument ten realizowany w ramach współpracy MOPS i PUP stale zwiększa swój zasięg. Prezentuje to tabela.

Tabela 77. Liczba osób bezrobotnych wykonujących prace społecznie użyteczne w Czeladzi w latach 2012 -2014

	2012	2013	2014
Liczba osób bezrobotnych w PSU	98	96	108
Kwota świadczeń	181 947	179 420	189 200

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS w Czeladzi za rok 2014

W opinii lokalnych ekspertów współpraca lokalnych podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych jest dość intensywna i na właściwym poziomie. Do głównych obszarów satysfakcjonującej współpracy można wskazać: współpraca MOPS i Staży Miejskiej o także współpracę MOPS z organizacjami pozarządowymi.

Do obszarów wymagających doskonalenia można zaliczyć współpracę pomocy społecznej z policją, kuratorami, szkołami a także powiatowym urzędem pracy. W mieście i regionie istnieje pozytywny klimat do budowania współpracy, otwartość na realizację wspólnych przedsięwzięć a także tworzenie komplementarnych rozwiązań służących redukowaniu problemów społecznych.

4. Cele strategiczne, kierunki działań oraz kluczowi realizatorzy

Cel w kategoriach strategicznych jest rozumiany jako kierunek działania. Nie należy traktować go jako wizję docelowego stanu, ale jako proces rozwojowy. Proces ten ma służyć coraz lepszemu zaspokajaniu różnorodnych potrzeb mieszkańców i zapewnienia harmonijnego rozwoju społeczno – gospodarczego. Ma przyczyniać się do wzrostu potencjału społecznego oraz zapewniać stały wzrost poziomu życia mieszkańców. Cel strategiczny odpowiada na pytanie, jak ma funkcjonować i w którym kierunku ma się rozwijać miasto. Można stwierdzić, że cel strategiczny wskazuje drogę rozwojową miasta.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych, obok diagnozy sytuacji, analizuje i formułuje cele rozwojowe. Korespondują one z celami strategicznymi polityki społecznej, do których należą:

1. **przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu** – obejmuje działania mające na celu redukcję niekorzystnych zjawisk społecznych, uniemożliwiających jednostkom i grupom społecznym zaspokajanie ich potrzeb życiowych,
2. **integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia** – zawiera próby mające na celu wspieranie jednostek i grup dotkniętych lub zagrożonych marginalizacją, by dążyły do przezwyciężenia swej trudnej sytuacji życiowej, tworzenie warunków wzmacniających potencjał społeczny,
3. **krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego** – celem jest wzmacnianie aktywności obywatelskiej mieszkańców, wzmacnianie potencjału środowisk pozarządowych, działania na rzecz społeczności lokalnych, wspieranie przedsięwzięć o charakterze lokalnym, rozwijanie i umacnianie współpracy jednostek administracji publicznej z sektorem pozarządowym, kreowanie opinii i świadomości społecznej pozbawionej negatywnych stereotypów postrzegania życia społecznego,
4. **podnoszenie jakości usług społecznych** – oznacza wzmacnianie potencjału kadr służb społecznych, tworzenie możliwości nabywania przez nie nowych kwalifikacji i umiejętności, inspirowanie i wdrażanie nowatorskich rozwiązań w zakresie polityki społecznej we współpracy z partnerami społecznymi.

Dla każdego z obszarów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Czeladź na lata 2016-2022 określony został cel główny (strategiczny) oraz zestaw kierunków działań.

Cel główny to:

Dynamiczny i zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy zapewniający wzrost jakości życia mieszkańców Czeladzi oraz spójność wspólnoty lokalnej.

Przeprowadzona diagnoza społeczna w mieście Czeladź wskazała na konieczność podjęcia działań zaradczych w wielu wymiarach i sferach życia społecznego. Wypracowane cele zostały zestawione z kluczowymi realizatorami.

4.1 cele strategiczne dla obszaru: pomoc i integracja społeczna

CEL GŁÓWNY: Rozwój systemu pomocy społecznej oraz oferowanych usług społecznych

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA:		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.1 rozwój form pomocy dla bezrobotnych mieszkańców miasta	D.1 rozwój aktywnych form wsparcia dla bezrobotnych (Klub Integracji Społecznej, PAI, współpraca w oparciu o kontrakty socjalne)	MOPS w Czeladzi
	D.2 prowadzenie indywidualnej pracy socjalnej oraz aktywizacja zawodowa osób niepracujących	MOPS w Czeladzi
	D.3 rozwiązywanie problemów współistniejących (uzależnienia, choroby psychiczne, utrata nawyków związanych z realizacją roli zawodowej)	Jednostki ochrony zdrowia MOPS w Czeladzi GKRPA,
	D.4 rozwój przedsiębiorczości społecznej	PUP, Organizacje pozarządowe MOPS w Czeladzi
	D.5 przeciwdziałanie utrwalaniu się i dziedziczeniu bezrobocia	MOPS w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.2 redukowanie skali ubóstwa oraz zależności od systemu pomocy społecznej	D.1 prowadzenie programu prac społecznie użytecznych oraz rozszerzanie zakresu jego oddziaływania	MOPS w Czeladzi PUP w Będzinie
	D.2 prowadzenie programów na rzecz rodzin	MOPS w Czeladzi Lokalne organizacje pozarządowe
	D.3 prowadzenie pracy socjalnej oraz rozwój asystentury	MOPS w Czeladzi
	D.4 prowadzenie treningów umiejętności społecznych oraz zarządzania finansami dla osób mających deficyty w tym zakresie	MOPS w Czeladzi Lokalne organizacje pozarządowe

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.3 rozwój infrastruktury społecznej w związku z procesem starzenia się społeczeństwa	D.1 zapewnienie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób starszych i umożliwienie zaspokajania podstawowych potrzeb i bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka	MOPS w Czeladzi
	D.2 prowadzenie i rozwój pomocy instytucjonalnej umożliwiającej integrację społeczną seniorów (DDPS, ŚDS)	MOPS w Czeladzi
	D.3 rozwój usług na rzecz seniorów w tym również w ramach działań organizacji pozarządowych	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi MOPS w Czeladzi, Organizacje pozarządowe
	D.4 rozwój wolontariatu osób starszych oraz działań wolontarystycznych na rzecz seniorów	Organizacje pozarządowe
	D.5 utworzenie Rady Seniorów	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.6 upowszechnienie „Karty Czeladzkiego Seniora”	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.7 utworzenie we współpracy z NGO klubów aktywnego seniora w każdej dzielnicy miasta.	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi Organizacje pozarządowe

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.4 przeciwdziałanie marginalizacji oraz tworzenie warunków rozwoju i aktywności dla osób z niepełnosprawnością.	D.1 wspieranie osób z niepełnosprawnością w pełnym uczestnictwie w życiu społecznym oraz w wypełnianiu ról społecznych	MOPS w Czeladzi Organizacje pozarządowe
	D.2 wspieranie rodzin z osobami niepełnosprawnymi w zapewnieniu im warunków egzystencji oraz zaspakajania potrzeb.	MOPS w Czeladzi Organizacje pozarządowe
	D.3 rozwój usług edukacyjnych, socjalnych i pro zawodowych umożliwiających wzmacnianie niezależności osób z niepełnosprawnością.	MOPS w Czeladzi PUP Będzin Jednostki edukacyjne Organizacje pozarządowe
	D.4 współpraca z PCPR w zakresie rozwoju placówek dla osób niepełnosprawnych	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi, MOPS w Czeladzi
	D.5 podejmowanie współpracy z PCPR, PUP, PFRON w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi, MOPS w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.5 wzmocnienie roli rodziny w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej	D.1 wspieranie działań profilaktycznych na rzecz rodziny w zakresie rozwiązywania problemów przemocy, uzależnień i innych dysfunkcji	MOPS w Czeladzi Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.2 zwiększenie efektywności procedury Niebieskiej Karty poprzez udział instytucji określonych w ustawie i rozporządzeniu	MOPS w Czeladzi
	D.3 utworzenie i rozwój poradnictwa specjalistycznego w ramach MOPS	MOPS w Czeladzi
	D.4 dofinansowanie działalności organizacji pozarządowych w zakresie np. psychoterapia, szkoła dla rodziców także rozwijanie współpracy ze stowarzyszeniami działającym w tym obszarze.	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.5 zwiększenie oferty psychoterapeutycznej dla osób uzależnionych	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.6 rozwijanie systemu wsparcia rodzin mających trudności w funkcjonowaniu i wypełnianiu swoich ról oraz systemu rodzicielstwa zastępczego (we współpracy z powiatem)	MOPS w Czeladzi
	D.7 rozwój infrastruktury opiekuńczej (żłobki)	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.8 upowszechnienie „Karty Dużej Rodziny”	MOPS w Czeladzi
	D.9 wdrażanie programów lokalnych na rzecz rodziny	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.6 rozwój współpracy interdyscyplinarnej w obszarze przemocy domowej	D.1 budowa koalicji i partnerstwa na rzecz wsparcia ofiar przemocy	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.2 prowadzenie systematycznych szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy	MOPS w Czeladzi
	D.3 zwiększenie dostępności do usług poradni uzależnień w godzinach popołudniowych	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.4 rozwój infrastruktury pomocowej (mieszkanie chronione, wsparcie psychologiczne, pomoc prawna) stanowiącej wsparcie rodziny dotkniętej przemocą domową i kryzysami.	MOPS w Czeladzi
	D.5 prowadzenie punktu informacyjno – konsultacyjnego (PIK)	MOPS w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.7 przeciwdziałanie uzależnieniom i pomoc dla uzależnionych	D.1 rozwój poradnictwa specjalistycznego (socjalnego, rodzinnego, prawnego) dla rodzin z problemem alkoholowym	MOPS w Czeladzi
	D.2 zwiększanie świadomości społecznej z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi poprzez programy profilaktyczne, kampanie społeczne oraz działania prewencyjne w środowiskach zagrożonych uzależnieniem.	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.8 rozwój usług społecznych na rzecz rozwiązywania problemów bezdomności	D.1 rozwój form pracy indywidualnej w oparciu o programy wychodzenia z bezdomności	MOPS w Czeladzi
	D.2 utworzenie ogrzewalni, łaźni i pralni dla osób bezdomnych	MOPS w Czeladzi
	D.3 wypracowanie i wdrożenie zasad współpracy z pracownikami ochrony zdrowia na rzecz osób bezdomnych.	MOPS w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.9 rozwój potencjału ośrodka pomocy społecznej	D.1 rozwój form pracy socjalnej poprzez prowadzenie grupowych form pracy socjalnej oraz działań w zakresie animacji lokalnej.	MOPS w Czeladzi
	D.2 rozwój wsparcia indywidualnego (praca socjalna, asysta rodzinna, asystent osoby niepełnosprawnej, itp.)	MOPS w Czeladzi
	D.3 realizacja świadczeń (zasiłków okresowych, celowych, stałych, rodzinnych, dodatków mieszkaniowych, energetycznych, świadczeń rodzinnych, stypendiów5. itp.) oraz rozwój jakości ich udzielania.	MOPS w Czeladzi
	D.4 rozwój usług społecznych (usług specjalistycznych, w zakresie dożywiania, pomocy instytucjonalnej,) oraz ich dostosowywanie do zmieniających się potrzeb.	MOPS w Czeladzi
	D.5 realizacja projektów, programów zewnętrznych i przedsięwzięć służących rozwiązywaniu problemów społecznych	MOPS w Czeladzi
	D.6 zapewnienie infrastruktury i warunków technicznych stosownie do rozwoju zadań i realizowanych usług	MOPS w Czeladzi

4.2 cele strategiczne dla obszaru: bezpieczeństwo publiczne

CEL GŁÓWNY: **Poprawa i wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego w mieście**

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.1 poprawa bezpieczeństwa w zagrożonych dzielnicach	D.1 stworzenie sieci monitoringu	Urząd Miasta w Czeladzi , Policja, Straż Miejska
	D.2 zwiększenie ilości patroli na zagrożonym terenie	Policja, Straż Miejska
	D.3 zintegrowane oddziaływania prewencyjne służb mundurowych skierowane do społeczności zamieszkującej ten obszar	Policja, Straż Miejska

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.2 organizowanie sieci wsparcia dla młodzieży zdemoralizowanej i zagrożonej przestępczością	D.1 podejmowanie działań w zakresie organizowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	Urząd Miasta, MOPS, NGO, placówki edukacyjne
	D.2 promowanie działań podejmowanych w zagrożonym środowisku (pracownia Orange)	MOPS, NGO, placówki edukacyjne
	D.3 finansowanie zajęć pozalekcyjnych organizowanych w ramach działającej infrastruktury	Urząd Miasta, MOPS, fundusze zewnętrzne

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.3 wzrost świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa publicznego	D.1 prowadzenie edukacji w zakresie rozwiązywania i przeciwdziałania kryzysom, konfliktom i przemocy w środowisku rodzinnym i lokalnym – współpraca z organizacjami pozarządowymi	Urząd Miasta, MOPS, Lokalne Organizacje pozarządowe
	D.2 promowanie działań związanych z przeciwdziałaniem zagrożeniom – stworzenie stałej rubryki w „Echu Czeladzi”	MOPS, Urząd Miasta, Echo Czeladzi ,Policja, Straż Miejska
	D.3 wzmacnianie postaw obywatelskich przez stałe informowanie i edukowanie	Policja, Straż Miejska, OSP
	D.4 permanentna kampania informacyjna dotycząca podejmowanych inicjatyw w tym obszarze	Prasa lokalna, Urząd Miasta, Policja, Straż Miejska, OSP
	D.5 stworzenie procedur stałego doskonalenia kadry zajmującej się pomocą dla ofiar i sprawców przemocy	MOPS, Policja, Straż Miejska, placówki edukacyjne, NGO
	D.6 podejmowanie działań informacyjno-szkoleniowych z zakresu diagnozowania przemocy i realizacji procedury „Niebieskiej Karty”	MOPS, Policja, Straż Miejska Placówki edukacyjne, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna ,NGO

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.4 integracja podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa publicznego	D.1 wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami bezpieczeństwa publicznego	Urząd Miasta, Policja, Straż Miejska, OSP
	D.2 nakreślenie międzyinstytucjonalnego, zintegrowanego systemu prewencji i diagnozowania zagrożeń na terenie miasta	Policja, Straż Miejska, Urząd Miasta,
	D.3 podjęcie działań na rzecz stworzenia efektywnego systemu monitorowania obszarów zagrożonych	Urząd Miasta
	D.4 stworzenie procedur współdziałania podmiotów lokalnych w sytuacjach kryzysowych	Urząd Miasta ,Policja, OSP, Straż Miejska

4.3 cele strategiczne dla obszaru: rynek pracy i edukacja

Dziedzina: edukacja

CEL GŁÓWNY : Wzmocnienie potencjału placówek edukacyjnych i dostosowanie ich do wymagań nowoczesnego rynku pracy

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.1 podniesienie jakości i innowacyjności kształcenia	D.1 opracowanie i realizacja działań na rzecz stałego podnoszenia wyników z egzaminów zewnętrznych	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej i Edukacji UM, Kadra merytoryczna placówek edukacyjnych, Poradnia psychologiczno-pedagogiczna
	D.2 opracowanie i realizacja kompleksowych programów indywidualizacji pracy z uczniami zdolnymi oraz ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Kadra merytoryczna placówek edukacyjnych, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Rady Rodziców
	D.3 opracowanie i wdrażanie innowacji pedagogicznych ,eksperymentów pedagogicznych, programów autorskich oraz innych projektów edukacyjnych mających na celu poprawę jakości kształcenia	Kadra merytoryczna placówek edukacyjnych, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Rady Rodziców

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.2 stworzenie katalogu usług niezbędnych do prawidłowego rozwoju i wsparcia dzieci i młodzieży	D.1 przygotowanie diagnozy potrzeb uczniów w oparciu o wiedzę i doświadczenie pedagogów szkolnych, rodziców i kadry dydaktycznej placówek	PPP, placówki doskonalenia nauczycieli, biblioteka pedagogiczna
	D.2 wzmocnienie współpracy nauczycieli i rodziców w propagowaniu działań profilaktycznych i pozyskiwaniu wiedzy o problemach dzieci i młodzieży	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej i Edukacji UM, kadra merytoryczna placówek edukacyjnych, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Rady Rodziców
	D.3 wykorzystanie i promowanie wiedzy zespołów interdyscyplinarnych i specjalistycznych placówek terapeutycznych	Kadra dydaktyczna placówek edukacyjnych, terapeuci, psychologowie

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.3 pozyskiwanie specjalistycznej kadry (psychologowie i terapeuci) wspomagającej kadrę nauczycielską w pracy dydaktyczno-wychowawczej	D.1 wsparcie kadry nauczycielskiej poprzez szkolenia dla rad pedagogicznych placówek oświatowych prowadzone przez specjalistów	PPP, biblioteka pedagogiczna, placówki doskonalenia nauczycieli
	D.2 wzmocnienie i poszerzenie współpracy placówek z Poradniami Psychologiczno-pedagogicznego i innymi placówkami terapeutycznymi	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, placówki edukacyjne
	D.3 pozyskanie środków zewnętrznych na realizację zajęć specjalistycznych, warsztatów, porad i konsultacji	Urząd Miasta, Placówki edukacyjne ,Poradnie

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.4 zapewnienie odpowiedniej bazy lokalowej i wyposażenie placówek w pomoce dydaktyczne	D.1 pozyskiwanie środków zewnętrznych na doposażenie placówek w pomoce dydaktyczne	Urząd Miasta, placówki edukacyjne
	D.2 wykonywanie bieżących remontów i placówek i doposażenia w pomoce dydaktyczne zgodnie z potrzebami ze środków uwzględnionych w budżetach placówek oświatowych	Urząd Miasta w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.5 stałe podnoszenie i doskonalenie umiejętności zawodowych nauczycieli	D.1 podnoszenie i doskonalenie umiejętności nauczycieli oraz pedagogów poprzez udział w szkoleniach, warsztatach i kursach finansowanych ze środków na doskonalenie zawodowe nauczycieli oraz z innych źródeł	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej i Edukacji UM, placówki dydaktyczne z terenu miasta
	D.2 doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli poprzez udział w studiach uzupełniających oraz podyplomowych finansowanych ze środków na doskonalenie zawodowe nauczycieli oraz z innych źródeł	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej i Edukacji, placówki dydaktyczne z terenu miasta

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.6 pogłębienie współpracy placówek oświatowych ze środowiskiem lokalnym	D.1 zwiększenie ilości prowadzonych zajęć otwartych, warsztatów, spotkań i dni otwartych dla środowiska lokalnego wraz z promocją	Urząd Miasta, kadra merytoryczna placówek oświatowych, lokalne organizacje pozarządowe
	D.2 zwiększenie ilości organizowanych imprez środowiskowych wraz z szeroką promocją	Placówki oświatowe, Urząd Miasta
	D.3 opracowanie i wdrożenie działań zachęcających absolwentów szkół podstawowych do kontynuowania nauki w gimnazjach na terenie miasta.	Placówki oświatowe, Urząd Miasta, Rady Rodziców, lokalne organizacje pozarządowe

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.7 stale podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w placówkach oświatowych	D.1 bieżące organizowanie dla kadry nauczycielskiej, rodziców oraz uczniów szkoleń i warsztatów dostosowanych do potrzeb oraz pojawiających się zagrożeń	Urząd Miasta, Policja, ,Straż Miejska, placówki dydaktyczne
	D.2 wzmocnienie współpracy z Policją, Strażą Miejską , oraz kuratorami sądowymi i społecznymi	Policja, Straż Miejska, Sąd Rodzinny, placówki edukacyjne, UM

Dziedzina: rynek pracy

CEL GŁÓWNY : Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.1 tworzenie przyjaznego klimatu inwestycyjnego dla potencjalnych i obecnych przedsiębiorców pragnących tworzyć miejsca pracy w Czeladzi	D.1 stworzenie płaszczyzny współpracy z przedsiębiorcami i systemu zachęt dla inwestorów	Urząd Miasta ,organizacje przedsiębiorców ,PUP w Będzinie
	D.2 kompleksowe promowanie Czeladzi jako miasta przyjaznego przedsiębiorcom	Wydział Promocji Urzędu Miasta, lokalni przedsiębiorcy
	D.3 wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw	Urząd Miasta, Powiatowy Urząd Pracy w Będzinie, Organizacje Pracodawców Agencje Rozwoju z terenu powiatu będzińskiego

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.2 wypracowanie partnerstwa na rzecz zatrudnienia w oparciu o wiedzę i doświadczenie kadr instytucji rynku pracy, samorządu lokalnego, MOPS i NGO	D.1 inicjowanie lokalnych partnerstw międzyinstytucjonalnych na rzecz promocji zatrudnienia	Urząd Miasta, PUP ,MOPS. NGO, związki i organizacje pracodawców
	D.2 wymiana dobrych praktyk w działaniach na rzecz aktywizacji społeczno – zawodowej mieszkańców	Placówki edukacyjne, MOPS, PUP, NGO, pracodawcy , UM Czeladź

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.3 przygotowanie systemu wspierającego rodziców, młodzież i placówki edukacyjne w wyborze ścieżki kariery	D.1 promowanie doradztwa w placówkach edukacyjnych na terenie miasta (lekcje wychowawcze, spotkania doradcy zawodowego z młodzieżą, funkcjonowanie szkolnych ośrodków kariery	Placówki edukacyjne, PUP, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Rady Rodziców
	D.2 inicjowanie we współpracy ze szkołami wizyt studyjnych w firmach zapoznających młodzież ze specyfiką zawodów i branż	Placówki edukacyjne, Cech Rzemiosł, PUP w Będzinie, lokalni pracodawcy
	D.3 nawiązanie ściślejszej współpracy pomiędzy PUP, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną i placówkami edukacyjnymi	PUP, Placówki edukacyjne, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C4. podejmowanie działań na rzecz przezwyciężenia długotrwałego bezrobocia	D.1 wypracowywanie zintegrowanych programów i projektów w partnerstwie na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	PUP w Będzinie, MOPS, Urząd Miasta, organizacje pozarządowe
	D.2 nawiązanie ściślejszej współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami w celu stworzenia systemu odbywania staży i praktyk zawodowych	Urząd Miasta, PUP, pracodawcy z terenu Czeladzi
	D.3 wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz wsparcia osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy	Urząd Miasta, PUP , NGO
	D.4 utworzenie Klubu Integracji Społecznej	Urząd Miasta, MOPS, Organizacje pozarządowe, PUP

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.5 zastosowanie instrumentów na rzecz redukcji społeczno- psychologicznych i ekonomicznych skutków bezrobocia	D.1 wykorzystanie narzędzi ekonomii społecznej i tworzenie pozytywnego klimatu dla działania podmiotów ekonomii społecznej	Urząd Miasta, PUP, MOPS, NGO
	D.2 utworzenie Spółdzielni Socjalnej osób prawnych	Urząd Miasta, MOPS, organizacje pozarządowe
	D.3 aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych poprzez programy realizowane w Klubie Integracji Społecznej, pracach społecznie użytecznych a także innych formach subsydiowanych	MOPS, Urząd Miasta , PUP w Będzinie
	D.4 współpraca z PUP w realizacji programów specjalnych dla grup defaworyzowanych na rynku pracy	Urząd Miasta, PUP, MOPS, Lokalne organizacje pozarządowe
	D.5 promocja kształcenia ustawicznego i specjalistycznego dostosowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy	PUP, placówki edukacyjne, Urząd Miasta, lokalni pracodawcy,

4.4 cele strategiczne dla obszaru: Aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców

Cel główny: Stworzenie warunków do rozwijania aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej mieszkańców Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
CS.1. podtrzymanie sprzyjającego klimatu w mieście dla dalszego rozwoju istniejących organizacji społecznych realizujących zadania pożytku publicznego w Mieście	D.1. powołanie gminnej rady działalności pożytku publicznego	Burmistrz, Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi, organizacje pozarządowe
	D.2. konsultowanie z organizacjami decyzji organów Miasta dotyczących obszarów działania tych organizacji	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi, pozostałe wydziały. organizacje
	D.3. stała wymiana informacji pomiędzy lokalnym III sektorem a jednostkami organizacyjnymi Miasta	Wydziały UM i jednostki organizacyjne Miasta, organizacje pozarządowe
	D.4. kontynuowanie dotychczasowych form współpracy z organizacjami	Wydziały UM i jednostki organizacyjne Miasta, organizacje pozarządowe
	D.5. wspieranie organizacji w pozyskiwaniu środków z zewnętrznego stosunku do budżetu Miasta źródeł finansowania	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi we współpracy z organizacjami zajmującymi się wsparciem III sektora

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
CS. 2. przyciąganie nowych organizacji do Czeladzi oraz zachęcanie mieszkańców do samoorganizacji wokół problemów, potrzeb społecznych	D.1. stworzenie mapy potrzeb – odpowiedzi na pytanie jakich organizacji brakuje nam w mieście (wskazanie obszarów deficytowych)	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi, organizacje pozarządowe
	D.2. współpraca z organizacjami z poza Czeladzi działającymi w obszarach, które zostały określone jako deficytowe – np. partnerstwa projektowe	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi, pozostałe wydziały. organizacje
	D.3. zachęcanie grup nieformalnych do sformalizowania swojej działalności - cykliczne szkolenia/warsztaty dla mieszkańców rozważających powołanie organizacji	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi we współpracy z organizacjami zajmującymi się wsparciem III sektora
	D.4. udostępnianie organizacjom zasobów gminy, szczególnie lokalowych, na dotychczasowych zasadach	Wydziały UM i jednostki organizacyjne Miasta

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
CS.3. współpraca z grupami nieformalnymi i rozwój wolontariatu	D.1. kontynuacja i rozwijanie budżetu partycypacyjnego	Rada Miejska, Burmistrz, Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji
	D.2. współorganizacja szkoleń/warsztatów dot. możliwości udziału w projektach regrantingowych (np. FIO)	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi we współpracy z organizacjami zajmującymi się wsparciem III sektora
	D.3. promowanie inicjatywy lokalnej jako formy partycypacji społecznej i aktywności mieszkańców Miasta	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi we współpracy z organizacjami zajmującymi się wsparciem III sektora

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
CS.4. zwiększenie dostępu mieszkańców do wartościowej oferty kulturalnej	D.1 dalsza rozbudowa oferty Miejskiej Biblioteki	Miejska Biblioteka Publiczna, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne skupione wokół Biblioteki
	D.2. wykorzystanie kulturotwórczego potencjału Elektrowni - utworzenie instytucji kultury, która oprócz sztuk plastycznych i pielęgnowania tradycji regionu zapewni mieszkańcom ofertę większego dostępu do wydarzeń z dziedziny kina i teatru.	Elektrownia, organizacje pozarządowe
	D.3. tworzenie miejsc spotkań dla młodzieży i osób starszych (kluby seniora, spotkań, dyskusyjne) z rozszerzoną ofertą kulturalną, w tym klubu młodzieżowego w budynku „traffic” na Piaskach.	Wydziały UM i jednostki organizacyjne Miasta, organizacje pozarządowe
	D.4. organizacja imprez plenerowych – wykorzystanie Parków Grabek i Prochownia, Rynku.	Wydziały UM i jednostki organizacyjne Miasta
	D.5 „włączenie kultury” do budżetu obywatelskiego – wydzielenie puli na projekty kulturalne.	Rada Miejska, Burmistrz, Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji
	D.6. zaproszenie instytucji kultury z innych miast do oferowania swoich produktów mieszkańcom Czeladzi (bilety na przedstawienia, kupony promocyjne, organizacja transportu na przedstawienie, spektakl).	Burmistrz, instytucje kultury działające w mieście
	D.7. zapewnienie pełniejszej informacji o ofercie poszczególnych organizatorów wydarzeń kulturalnych.	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji

	D.8. współpraca pomiędzy różnymi organizatorami kultury w mieście w zakresie konstruowania oferty kulturalnej dla mieszkańców miasta.	Jednostki organizacyjne Miasta zajmujące się organizacją wydarzeń kulturalnych, organizatorzy kultury, organizacje pozarządowe,
	D.9. bony na kulturę dla mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji finansowej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM, organizacje pozarządowe

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
CS.5. stwarzanie warunków do aktywności mieszkańców miasta w obszarze sportu i rekreacji	D.1. modernizacja Parku Grabek – utworzenie kompleksu sportowo-rekreacyjnego (ścieżki rowerowe, siłownia dla dorosłych, place zabaw).	MOSiR, Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji
	D.2. budowa siłowni dla dorosłych w okolicach placów zabaw dla dzieci.	MOSiR, Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji
	D.3 modernizacja istniejącej infrastruktury sportowej.	MOSiR, Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji
	D.4 kontynuowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi dotyczących realizacji działań z zakresu organizacji sportu i rekreacji, w szczególności zadań adresowanych do młodzieży i seniorów.	MOSiR, Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM
	D.5 zakup przenośnego lodowiska. Zamontowanie go na rynku i udostępnienie mieszkańcom w okresie zimowym.	MOSiR

4.5 cele strategiczne dla obszaru: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością

Dziedzina: zdrowie

CEL GŁÓWNY : I. Podejmowanie działań zwiększających poziom świadomości społecznej w zakresie ochrony zdrowia

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.1 podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców Czeladzi o miejscach realizacji świadczeń zdrowotnych	D.1 przygotowanie systemu zróżnicowanych form komunikowania się z mieszkańcami	Wydział Promocji Urzędu Miasta
	D.2 utworzenie zakładki na stronie internetowej miasta	Wydział Promocji Urzędu Miasta, Wydział Edukacji i Polityki Społecznej
	D.3 inicjowanie aktualizujących komunikatów o zakresie usług w prasie lokalnej	Urząd Miasta -wydziały właściwe

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.2 zwiększenie świadomości mieszkańców Czeladzi w zakresie ich stanu zdrowia	D.1 organizowanie miejskich akcji promocji zdrowia	Urząd Miasta Wydział Edukacji i Polityki Społecznej, Wydział Promocji
	D.2 organizowanie spotkań i eventów dla poszczególnych grup mieszkańców	Urząd Miasta, NGO, placówki edukacyjne

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.3 podejmowanie szeroko zakrojonych działań na rzecz kreowania „zdrowego stylu życia”	D.1 podejmowanie działań z zakresu edukacji prozdrowotnej i zmiany stylu życia	Urząd Miasta, NGO, placówki edukacyjne
	D.2 organizowanie zróżnicowanych inicjatyw –rajdy, pikniki, wydarzenia sportowo-rekreacyjne promujących zdrowy styl życia	Urząd Miasta, kluby sportowe, MOPS, lokalne stowarzyszenia, placówki edukacyjne

CEL GŁÓWNY II : Wspieranie lokalnych placówek ochrony zdrowia

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.1 pomoc w doposażeniu placówek ochrony zdrowia	D.1 nawiązanie współpracy pomiędzy gminą a powiatem w celu ustalenia priorytetów dotyczących wyposażenia	Urząd Miasta, Starostwo Powiatowe w Będzinie, Placówki ochrony zdrowia z terenu miasta
	D.2 wsparcie finansowe na zakup sprzętu	Miasto Czeladź

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.2 podniesienie jakości i dostępności usług medycznych na rzecz osób starszych	D.1 wsparcie lokalnej służby zdrowia w rozwoju pakietu usług dla osób starszych	Urząd Miasta
	D.2 podejmowanie działań na rzecz utworzenia dodatkowych miejsc opieki nad ludźmi wymagającymi opieki i pielęgnacji	Urząd Miasta
	D.3 przygotowanie kompleksowego systemu merytorycznego wsparcia kadry pracującej z osobami starszymi	Szpital Miejski, Urząd Miasta, MOPS ,specjaliści w zakresie geriatry

Dziedzina: seniorzy

CEL GŁÓWNY III: Stworzenie systemu wsparcia i aktywizacji osób starszych

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.1 edukacja o starości	D.1 przygotowanie programów informacyjnych adresowanych do seniorów ich otoczenia rodzinnego i społecznego	Urząd Miasta, MOPS, Szpital Miejski,
	D.2 tworzenie programów społecznych na rzecz solidarności międzypokoleniowej	MOPS, placówki edukacyjne, Wydział Edukacji i Polityki Społecznej

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.2 aktywizowanie osób starszych w środowisku lokalnym	D.1 angażowanie seniorów w procedury wypracowania oferty kulturalno-turystycznej dla swojego środowiska	MOPS, Klub Seniora, Urząd Miasta, NGO, Uniwersytet III wieku
	D.2 stworzenie oferty sportowej dla osób starszych	Klub Seniora, kluby i towarzystwa sportowe, Urząd Miasta
	D.3 inicjowanie działań miejsc integracji środowiskowej – Klub Seniora, Dzienny Dom Pobytu	Urząd Miasta, NGO, MOPS, Biblioteka Miejska

Dziedzina: osoby z niepełnosprawnością

CEL GŁÓWNY IV: Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób z niepełnosprawnością

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.1 inicjowanie działań usprawniających i włączających osoby z niepełnosprawnością do społeczności lokalnej	D.1 podejmowanie inicjatyw umożliwiających integrację grupową i indywidualną w nowych środowiskach	MOPS, NGO, Urząd Miasta, placówki edukacyjne, PUP, PFRON
	D.2 wspieranie osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w dostępie do usług specjalistycznych	Placówki medyczne, MOPS, PUP, PFRON, NGO, PCPR Będzin
	D.3 tworzenie lokalnych sieci wolontariatu wspierających to środowisko	NGO, MOPS, Urząd Miasta, placówki edukacyjne
	D.4 przygotowanie wielowariantowego programu edukacyjnego omawiającego problem niepełnosprawności	Placówki edukacyjne, Urząd Miasta, NGO, PCPR Będzin

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.2 wsparcie osób z niepełnosprawnością w aktywizacji zawodowej	D.1 zainicjowanie partnerstwa instytucji rynku pracy, pomocy i integracji społecznej w tworzeniu systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnością	PCPR Będzin, PUP Będzin, MOPS, Urząd Miasta, NGO
	D.2 promowanie zatrudnienia ON w środowisku lokalnych pracodawców	PCPR Będzin, PUP Będzin, Urząd Miasta, NGO

4.6 cele strategiczne dla obszaru: jakość życia

Cel główny: Poprawa jakości życia poprzez stworzenie warunków do mieszkania, pracy i wypoczynku i rozwój infrastruktury przyjaznej mieszkańcom

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
CS. 1. wzmocnienie komunalnych zasobów mieszkaniowych	D.1. przygotowanie terenów pod rozwój budownictwa indywidualnego i wielorodzinnego – sprzedaż działek.	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji
	D.2. rozbudowa mieszkalnictwa socjalnego i komunalnego (5 lat zgodnie z możliwościami finansowymi gminy).	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji, Zakład Budynków Komunalnych
	D.3. podniesienie standardu istniejących mieszkań socjalnych i komunalnych.	Zakład Budynków Komunalnych
	D.4 budowa tanich mieszkań pod wynajem przez gminę (ze szczególnym uwzględnieniem osób pracujących, młodych, studiujących).	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji, Zakład Budynków Komunalnych
	D.5 obniżenie cen działek budowlanych w celu „zatrzymania” mieszkańców i pozyskanie potencjalnych – nowych mieszkańców.	Rada Miejska, Burmistrz

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
CS.2. poprawa sytuacji komunikacyjnej i jakości transportu publicznego w mieście	D.1. zwiększenie liczby miejsc parkingowych (przy instytucjach publicznych, ośrodkach zdrowia i osiedlach) lub alternatywna zmiana organizacji ruchu.	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej
	D.2 perspektywiczne planowanie i koordynowanie remontów dróg w porozumieniu z właścicielem dróg (województwa, starostwa, gminy, Generalnej Dyrekcji Dróg i Autostrad).	Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej ze współpracy z innymi właścicielami dróg
	D.3 uruchomienie połączenia autobusowego między Czeladzią a Sosnowcem w godzinach wieczornych/ nocnych.	KZK GOP
	D.4 dbanie o infrastrukturę miejską – systematyczna naprawa znaków drogowych, wiat autobusowych, malowanie poziomych znaków.	Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej, Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji,
	D.5. stopniowa eliminacja barier architektonicznych (osoby niepełnosprawne) w przestrzeni publicznej, w pierwszej kolejności w budynkach należących do gminy, w których mieszczą się organizacje/instytucje usługowe.	Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej, Zakład Budynków Komunalnych
	D.6 renowacja istniejących i budowa nowych ścieżek rowerowych.	Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej, MOSiR

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
CS. 3. wzmocnienie komunalnych zasobów mieszaniowych	D.1.przygotowanie terenów pod rozwój budownictwa indywidualnego i wielorodzinnego – sprzedaż działek.	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji
	D.2. rozbudowa mieszkalnictwa socjalnego i komunalnego (5 lat zgodnie z możliwościami finansowymi gminy).	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji, Zakład Budynków Komunalnych
	D.3. podniesienie standardu istniejących mieszkań socjalnych i komunalnych.	Zakład Budynków Komunalnych
	D.4 budowa tanich mieszkań pod wynajem przez gminę (ze szczególnym uwzględnieniem osób pracujących, młodych, studiujących).	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji, Zakład Budynków Komunalnych
	D.5 obniżenie cen działek budowlanych w celu „zatrzymania” mieszkańców i pozyskanie potencjalnych – nowych mieszkańców.	Rada Miejska, Burmistrz

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
CS. 4. dbałość o przestrzeń wspólną i infrastrukturę publiczną miasta	D.1. regularne koszenie traw, odśnieżanie, dbanie o czystość, kosze na śmieci, uporządkowanie terenów zielonych, przycinanie żywopłotów- zwiększenie estetyki miasta.	Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej
	D.2. renowacja parków, kontynuacja budowy alejek w parkach.	Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej, Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji
	D.3. utworzenie służb dbających o tereny zielone, np. w formie spółdzielni socjalnej.	Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej, Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe, Wydział Polityki Społecznej.
	D.4. zsynchronizowanie prac ZBK, CTBS, MZGK i Spółdzielni Mieszkaniowej.	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji, Zakład Budynków Komunalnych
	D.5. rozbudowa terenów rekreacyjnych, w szczególności ożywienie parków miejskich(w tym park Grabek), wyposażenie w place zabaw, skate park, siłownie zewnętrzne, ścieżki zdrowia dostosowane do różnych grup wiekowych.	Wydział Ochrony Środowiska, Gospodarki Miejskiej i Promocji
	D.6. rozbudowa monitoringu i rozwój służb zapewniających porządek publiczny.	Straż Miejska, Policja, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej, Zakład Budynków Komunalnych

4.7 cele strategiczne dla obszaru: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa

CEL GŁÓWNY: Wzmocnienie i rozwój współpracy międzysektorowej na gruncie rozwiązywania problemów społecznych

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.1 współpraca instytucji społecznych w obszarze rozwoju społeczno – gospodarczego	D.1 realizowanie wspólnych przedsięwzięć służących reintegracji społeczno – zawodowej bezrobotnych mieszkańców miasta	MOPS w Czeladzi
	D.2 tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości	Samorząd miasta PUP Będzin
	D.3 współpraca w określaniu kierunków kształcenia zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami rynku pracy	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.4 rozwój sektora ekonomii społecznej	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi PUP Będzin
	D.5 utworzenie Centrum Usług Społecznych koordynującego aktywizację zawodową w mieście	MOPS w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.2 rozwój systemu pomocy społecznej w oparciu o współpracę z lokalnymi partnerami	D.1 powierzanie i zlecanie zadań publicznych	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.2 tworzenie przyjaznych warunków dla rozwoju trzeciego sektora w mieście	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.3 prowadzenie wspólnych przedsięwzięć służących redukowaniu problemów społecznych	MOPS w Czeladzi
	D.4 rozwój infrastruktury MOPS oraz dostosowywanie jej do realizowanych zadań	MOPS w Czeladzi
	D.5 aktywne pozyskiwanie zewnętrznych środków dla realizacji przedsięwzięć redukujących problemy społeczne	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi MOPS w Czeladzi
	D.6 rozwijanie współpracy ze służbami zatrudnienia na gruncie zintegrowanego wsparcia dla osób pozostających bez zatrudnienia.	MOPS w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.3 rozwój usług społecznych dla mieszkańców	D.1 stwarzanie dobrego klimatu dla inwestycji w sferze mieszkaniowej oraz rekreacji	Samorząd miasta
	D.2 stała i rozwijająca się współpraca międzysektorowa w zakresie rozwiązywania problemów przemocy domowej	MOPS w Czeladzi
	D.3 rozwój usług i działań służących integracji społecznej seniorów	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.4 zapewnienie wsparcia dla rodzin w kryzysie	MOPS w Czeladzi
	D.5 prowadzenie animacji społecznej oraz działań rewitalizujących	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.6 poszerzanie zakresu zadań publicznych powierzanych do realizacji organizacjom pozarządowym.	Samorząd miasta

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.4 rozwój współpracy pomiędzy instytucjami dla zapewnienia rozwoju społecznego	D.1 inicjowanie działań umożliwiających współpracę międzysektorową	Samorząd miasta
	D.2 prowadzenie działań na rzecz stworzenia warunków podniesienia jakości życia (działki mieszkaniowe, rozwój przedsiębiorczości, rozwój infrastruktury społecznej oraz przestrzeni wspólnych)	Samorząd miasta
	D.2 prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa (spotkania w szkołach z policjantem, przeciwdziałanie pożarom)	Jednostki edukacyjne
	D.3 współpraca instytucji pomocy społecznej i służby kuratorskiej w zakresie przeciwdziałania przestępczości.	MOPS w Czeladzi
	D.4 prowadzenie wspólnych działań przez podmioty publiczne, rynkowe i społeczne dla zapewnienia możliwości zaspakajania potrzeb mieszkańców.	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi

CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA		KLUCZOWI REALIZATORZY :
C.5 rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz więzi pomiędzy mieszkańcami a samorządem	D.1 prowadzenie przez władze samorządowe cyklicznych spotkań z mieszkańcami mające na celu konsultowanie i określanie inicjatyw dotyczących funkcjonowania miasta	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.2 prowadzenie regularnych badań i analiz dotyczących potrzeb społecznych oraz podejmowanych decyzji służących rozwojowi społecznemu.	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.3 wzmocnienie sektora społecznego oraz koordynacja działań dla funkcjonowania partnerstwa i governance.	Wydział Edukacji i Polityki Społecznej UM w Czeladzi
	D.4 rozwój współpracy z miastami partnerskimi	Samorząd miasta
	D.5 rozwój jakości obsługi interesantów przez jednostki samorządowe oraz trzeci sektor	Samorząd miasta

5. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią – tendencje i rekomendacje

Dokonana na uprzednich etapach diagnoza problemów społecznych posiada wielowymiarowy charakter. Jej brzmienie wynika zarówno z analizy danych zastanych, wyników prac warsztatowych a także wywiadów z kluczowymi ekspertami. Na jej podstawie sformułowane zostały prognozy dla zjawisk społecznych oraz rekomendacje dotyczące podejmowania działań zaradczych.

5.1 Obszar: pomoc i integracja społeczna

- Dominującym podmiotem w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie miasta jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Zakres jego działania jest szeroki u stale ulega powiększeniu. Ze strony kadry pomocy społecznej jednoznacznie płynie sygnał o gotowości włączenia trzeciego sektora do realizacji usług społecznych oraz prowadzenia działań służących społeczności lokalnej. Rekomenduje się zatem rozwój modelu współpracy międzysektorowej oraz rozszerzenie zakresu zadań powierzanych organizacjom pozarządowym. Model ten winien bazować na regułach partnerstwa i partycypacji a także wielosektorowości. Istotnym jest również udostępnienie infrastruktury gminnej dla realizacji celów statutowych przez organizacje pozarządowe.
- Niepokojąca jest tendencja wzrostu udziału osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogółu mieszkańców. Jak prezentują dane GUS w 2014 roku w Polsce korzystało z pomocy społecznej 8,4% populacji, w województwie śląskim 5,8% a w Czeladzi 7,26%. Jest to sygnał, iż w gminie występuje nasilenie problemów społecznych intensywniej niż przeciętnie w województwie. Dominującym problemem jest bezrobocie oraz jego społeczne i ekonomiczne konsekwencje. Kwestia ta wymaga stałego doskonalenia form wsparcia umożliwiających usamodzielnienie i odzyskanie przez beneficjentów niezależności ekonomicznej. Do rekomendowanych kierunków można zaliczyć:
 - Szersze stosowanie narzędzi aktywizacji (kontrakt socjalny, program wychodzenia z bezdomności, prace społecznie użyteczne, projekty systemowe i konkursowe),

- Uruchamianie podmiotów wskazanych w ustawie o zatrudnieniu socjalnym (klub integracji społecznej, centrum integracji społecznej),
- Prowadzenie projektów socjalnych ukierunkowanych na wzrost aktywności społecznej i zawodowej a także pobudzenie motywacji do samodzielnego zaspakajania potrzeb życiowych przez beneficjentów pomocy społecznej.
- Ważnym aspektem rozwiązywania problemów społecznych jest profilaktyka i wczesna interwencja. Brakuje rozwiązań systemowych a także rozwiązań organizacyjnych na terenie gminy w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym. Rekomenduje się zatem:
 - wspieranie rodzin w wypełnianiu swoich funkcji przez podmioty z obszaru edukacji, pomocy pedagogicznej a nie tylko z obszaru pomocy społecznej.
 - przeciwdziałanie bezdomności poprzez programy przeciwdziałania zadłużeniom czynszowym, działania reintegracji społecznej osób pozbawionych dachu nad głową.
- W związku z procesami demograficznymi w pomocy społecznej, odnotowuję się wzrost ilości beneficjentów znajdujących się w wieku poprodukcyjnym. Sytuacja ta wymaga dostosowywania infrastruktury do zwiększających się potrzeb (niezbędnym jest powoływanie klubów seniora). Niewątpliwie tendencja ta również oznacza wzrost nakładów na realizację tych działań. Istotnym jest także rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (zarówno w zakresie wzrostu ich jakości jak i dostępności). Rozwój tych form umożliwi zredukowanie tendencji umieszczania mieszkańców miasta w domach pomocy społecznej, gdzie koszt pobytu jest wielokrotnie wyższy.
- W mieście Czeladź brak jest placówek dedykowanym osobom bezdomnym. Usługi społeczne kierowane do tych osób są kontraktowane poza gminą. Rekomenduje się utworzenie podmiotu, którego działania będą ukierunkowane na rozwiązywanie problemów bezdomności (możliwość dokonania czynności higienicznych, dostęp do miejsca noclegowego, odzieży, posiłku dla osób tego pozbawionych).

- W zakresie wsparcia rodzin niewydolnych wychowawczo oraz zapewnienia pieczy zastępczej lawinowo rosną wydatki gminy. Prognozuje się dalszy wzrost nakładów wynikający z obligatoryjności rozwiązań systemowych oraz liczebności osób nimi objętych.

5.2 Obszar: bezpieczeństwo publiczne

- Czeladź jest w opinii ekspertów i mieszkańców miejscowością stosunkowo bezpieczną. Wykroczenia i przestępstwa nie mają tendencji wzrostowej i wynikają ze specyfiki miasta, jego wielkości o położenia geograficznego (kradzieże, wykroczenia przeciwko zakłócaniu porządku publicznego, chuligaństwo, dewastacje mienia). Policja i Straż Miejska są podmiotami aktywnymi, współpracują z instytucjami, organizacjami i społecznością lokalną.
- W mieście istnieją jednak obszary, miejsca, kwartały ulic gdzie zagrożenie bezpieczeństwa jest wysokie . W celu poprawy efektywności działań służb mundurowych i wzrostu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców **niezbędne jest stworzenie efektywnej sieci monitoringu miejskiego.**
- Zmiana sytuacji społecznej na zagrożonym terenie wymaga podjęcia zintegrowanych, efektywnych działań wielu podmiotów. Ich których zadaniem byłoby nie tylko wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa przez działania interwencyjne, ale przede wszystkim wypracowanie (przy współudziale mieszkańców) programu pozytywnych zmian dla tych środowisk. Należy zatem:
 - a) podjąć zintegrowane działania prewencyjne służb mundurowych skierowane do mieszkańców;
 - b) rozważyć przygotowanie programów specjalnych adresowanych do społeczności zajmującej ten obszar;
 - c) zorganizować świetlice pracujące z dziećmi i młodzieżą w zagrożonym środowisku
 - d) sfinansować zajęcia pozalekcyjne dla młodzieży zagrożonej przestępczością realizowane w placówkach zlokalizowanych na terenie miasta (MOSiR, Odeon, Elektrownia);
 - e) stworzyć sieć wsparcia dla rodzin wspomagającą ich edukację społeczną;

f) wypracować programy reintegracyjne adresowane do zagrożonych społeczności lokalnych;

g) tereny te powinny być objęte monitoringiem miejskim, ułatwiającym interwencje służb mundurowych i pełniącym rolę prewencyjną wobec zachowań niepożądanych.

Kompleksowe działania na tych obszarach powinny być podejmowane w partnerstwie przez: instytucje działające na rzecz bezpieczeństwa publicznego, samorząd lokalny, MOPS, lokalne organizacje pozarządowe i placówki edukacyjne. Istotne jest wypracowanie narzędzi adresowanych do całych zbiorowości, propagowanie alternatywnych wzorców postępowania i poszukiwanie liderów lokalnych, będących propagatorami zmian. Inicjatywy podejmowane w środowiskach zagrożonych powinny mieć charakter długofalowy.

Wzrost świadomości społeczności lokalnej w tym obszarze będzie możliwy przy zastosowaniu zróżnicowanych narzędzi:

- a) działań promocyjno – informacyjnych w miejscowych publikatorach;
- b) akcji profilaktycznych i edukacyjnych realizowanych przez służby mundurowe;
- c) doskonaleniu kadry zajmującej pomocą dla ofiar i sprawców przemocy;
- d) szkoleniu z zakresu diagnozowania przemocy i realizacji procedury „Niebieskiej Karty”.

Elementem mającym znaczący wpływ na utrzymanie tendencji wzrostu bezpieczeństwa w mieście jest silniejsza integracja podmiotów działających w tym obszarze. Bieżąca praktyka wpływa na wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami bezpieczeństwa publicznego w Czeladzi. Konieczne wydaje się jeszcze wypracowanie zintegrowanego systemu diagnozy zagrożeń na terenie miasta i stworzenie procedur współdziałania podmiotów lokalnych w sytuacjach kryzysowych.

5.3 Obszar: rynek pracy i edukacja

Edukacja

- System zarządzania oświatą w Czeladzi jest spójny i efektywny, potrafi reagować na zmiany i wspomagać placówki edukacyjne a przygotowanie merytoryczne, aktywność

edukacyjna i wychowawcza kadry pedagogicznej czeladzkich szkół i przedszkoli jest na satysfakcjonującym poziomie.

- Dane statystyczne dowodzą, iż szkoły i przedszkola współpracują z innymi placówkami i organizacjami społecznymi, uczestnicząc w projektach unijnych i nawiązują kontakty międzynarodowe. Dzieci i młodzież poza realizacją celów edukacyjnych angażuje się w różnorodne przedsięwzięcia społeczne.
- Wyniki egzaminów końcowych szkół czeladzkich oscylują wokół średniej ; istnieje spora rozbieżność między placówkami. Konieczne jest zatem konsekwentne podnoszenie jakości kształcenia i wsparcie dla placówek osiągających słabsze wyniki.
- Kadra placówek edukacyjnych ma szeroką wiedzę na temat sytuacji dzieci i młodzieży z środowisk zagrożonych ; prowadzona jest z nimi intensywna praca indywidualna i grupowa. Niewystarczająca jest baza lokalowa ,gdzie te grupy mogłyby otrzymywać wsparcie i pomoc w procesie edukacji i wychowania a także kształtowania postaw. Oferta kulturalna i sportowa na terenie miasta często jest odpłatna i dlatego nie w pełni dostępna dla dzieci z rodzin gorzej sytuowanych. Konieczna jest ocena skali problemu i podjęcie działań wspierających pełniejszy udział w tej formie aktywności.
- Należy rozważyć stworzenie sieci wsparcia doradczego (doradcy zawodowi, pedagodzy) dla młodzieży czeladzkich szkół i ich rodziców. Zwiększy to szanse na trafny wybór dalszego kierunku kształcenia i przyszłego zawodu. Awizowane zmiany systemu kształcenia będą wymuszały podjęcie decyzji o wyborze szkoły średniej lub zawodowej. Merytoryczna kadra czeladzkich placówek edukacyjnych powinna przy współpracy innych podmiotów (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, władze samorządowe, Kuratorium Oświaty) przygotować się na tę zmianę.
- Zmiana społeczna dokonująca się w globalnym świecie wymusza kształcenie przez całe życie. Zgodnie z tą tendencją formy kształcenia zmieniają się i wzajemnie uzupełniają. Należy promować i wspierać każdy przejaw rozwoju jednostki; placówki edukacyjne i kulturalne powinny propagować wszelkie formy kształcenia – ustawiczne ,kształcenie dorosłych, lifelong learning, Uniwersytety Dziecięce, Uniwersytety III wieku.
- Nowoczesne placówki edukacyjne skupiają się na indywidualnym podejściu do ucznia, programach autorskich realizowanych przez pedagogów i wspieraniu dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Czeladzkie placówki edukacyjne podejmują się

opracowywania i wdrażania innowacji pedagogicznych i projektów pedagogicznych co powinno skutkować poprawą jakości kształcenia.

- Niezbędna jest również wieloaspektowa diagnoza potrzeb uczniów i zacieśnienie współpracy szkoły z rodzicami, co pozwala na realizację pełniejszego procesu wychowawczo – edukacyjnego. Działania o charakterze interdyscyplinarnym prowadzone przez szkoły przyczyniają się do efektywniejszego rozwiązywania problemów środowisk uczniowskich i rodzinnych. Wsparciem dla kadry pedagogicznej powinni być specjaliści – psychologowie i terapeuci. Ich pomoc ma charakter szkoleniowy i interwencyjny. Niezbędna jest zatem intensywna współpraca szkół miejskich z placówkami terapeutycznymi z terenu miasta i powiatu.
- Kształcenie dzieci i młodzieży na wysokim poziomie wymaga od kadry pedagogicznej permanentnego dokształcania się, korzystania z różnych form podwyższania swoich kwalifikacji. Nauczyciele czeladzkich szkół mają świadomość tego faktu, uczestnicząc w szkoleniach, wybierając studia podyplomowe i kursy doszkalające.

Rynek pracy

Współczesny rynek pracy jest bardzo zmienny i uzależniony od wielu czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Inicjowanie działań lokalnych w tym obszarze niesie za sobą szereg ograniczeń. Mała ilość podmiotów oferujących pracę, niedostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do potrzeb pracodawców, niewielka mobilność społeczna i słaba motywacja długotrwale bezrobotnych, to tylko niektóre z nich. Problemom tym towarzyszą ciągle zwiększające się wymagania pracodawców i firm działające na rynku. Mimo tych utrudnień warto jednak rozważyć możliwość zastosowania poniżej zaprezentowanych instrumentów, mogących w dłuższej perspektywie czasowej wpłynąć na poprawę sytuacji lokalnego rynku pracy.

- Należy zintensyfikować działania na rzecz tworzenia odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz wzrostu liczby nowych miejsc pracy poprzez :
 - a) stworzenie systemu zachęt dla inwestorów, promowanie miasta jako atrakcyjnego inwestycyjnie;

- b) Inicjowanie współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami a samorządem lokalnym, instytucjami rynku pracy, pomocy i integracji społecznej w zakresie efektywnej realizacji działań prozatrudnieniowych;
- c) Merytoryczne i finansowe wspieranie MŚP tworzonych i działających na terenie Czeladzi;
- d) Powoływanie podmiotów ekonomii społecznej, aktywizujących grupy defaworyzowane na rynku pracy;
- e) Wzmocnienie współpracy instytucji działających w mieście (MOPS, Urząd Miasta, organizacje pracodawców) z Powiatowym Urzędem Pracy w celu propagowania wśród osób bezrobotnych efektywnych form wsparcia a także inicjowania staży zawodowych u lokalnych pracodawców;
- f) Intensyfikację współpracy MOPS z innymi podmiotami w celu aktywizacji osób zaklasyfikowanych do trzeciego profilu;
- g) Wymianę dobrych praktyk w działaniach na rzecz aktywizacji społeczno – zawodowej mieszkańców;
- h) Promowanie preorientacji zawodowej i doradztwa w placówkach edukacyjnych na terenie miasta;
- i) Inicjowanie wizyt studyjnych u pracodawców zapoznających młodzież ze specyfiką zawodu;
- j) Delegowanie zadań związanych z aktywizacją zawodową i społeczną organizacjom pozarządowym.

Tendencje na rynku pracy nie są długotrwałe; w zależności od podaży i popytu zmienia się obraz bezrobocia, spada lub wzrasta jego stopa. Jednocześnie pomimo stałego wzrostu zatrudnienia obserwowanego od 2007 roku, polski rynek pracy zmaga się z szeregiem słabości strukturalnych. Doraźne problemy osłabiające jego efektywność to niskie uczestnictwo pewnych grup w rynku pracy, segmentacja rynku, nie malejący poziom mobilności geograficznej i zawodowej. Demografia wskazuje na starzenie się pracowników i coraz częstsze niedobory kadrowe w wielu profesjach. Z drugiej strony coraz częstszym wymogiem stawianym pracownikom jest wielozadaniowość, a kilkukrotne zmiany profesji podczas kariery zawodowej stają się standardem. Zwiększa się kategoria „biednych

pracujących” – osób które pomimo pełnego zatrudnienia ubiegają się o wsparcie ze strony państwa.

Osobnym problemem jest stała liczba osób długotrwale bezrobotnych, najczęściej o niskich lub nieadekwatnych do potrzeb rynku kwalifikacjach. Wsparcie tej grupy nie powinno się ograniczać do pomocy o charakterze socjalnym. Konieczne są długotrwałe działania aktywizujące i pomoc także przy podjęciu zatrudnienia i utrzymaniu go. Tego typu inicjatywy w społeczności lokalnej możliwe są jedynie przy ściślejszej współpracy kilku podmiotów (samorząd lokalny, PUP, MOPS, NGO) oferujących zróżnicowane i uzupełniające się narzędzia wsparcia.

5.4 Obszar: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców

Tendencje

- Nie wszystkie obszary pożytku publicznego są w jednakowym stopniu zagospodarowane/reprezentowane przez lokalny 3 sektor.
- Największa aktywność mieszkańców w powoływaniu nowych organizacji będzie miała związek z wyborami, ale należy oczekiwać wzrostu zainteresowania.
- Wielość organizacji nie musi wiązać się z ich rozpoznawalnością przez mieszkańców. Rozdrobnienie lokalnego III sektora może nawet prowadzić spadek liczby osób, które identyfikują konkretne organizacje i ich działania.
- Wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne adresowane dla osób starszych, związany ze starzeniem się populacji mieszkańców.
- Wzrastać będzie kulturotwórcza rola bibliotek. Biblioteki w coraz większym zakresie będą miejscami, w których oferowany będzie dostęp do kultury w innych niż czytelnictwo formach
- Możliwości Miasta w zakresie finansowego wsparcia działalności organizacji pozarządowych będą wzrastać wolniej niż zapotrzebowanie na takie wsparcie.
- Należy oczekiwać, że miasto w coraz mniejszym stopniu będzie w stanie zaspokajać potrzeby kulturalne mieszkańców, co wynika z rosnących oczekiwań (aspiracje

udziału w kulturze) ograniczonego potencjału miasta w tym zakresie w stosunku do dużych miast regionu.

- Dostępność do sportu i rekreacji pozostanie na wysokim poziomie, szczególnie piłka nożna i zajęcia dla dzieci i młodzieży; zmieniać się będzie oferta dla dorosłych lepsze dopasowanie do zróżnicowanych odbiorców.
- Jednoczesne obniżanie się kondycji fizycznych jednych grup i wzrost liczby osób, które świadomie wykorzystują sport i rekreację do utrzymywania i zwiększania swojej kondycji fizycznej.

Rekomendacje

- Społeczeństwo obywatelskie potrzebuje informacji o obszarach problemowych, w których władze samorządowe widzą większą aktywność organizacji reprezentujących III sektor. Informacje te muszą docierać nie tylko do już istniejących organizacji, ale również do grup mieszkańców, którzy rozważają włączenie się w działalność już istniejących organizacji lub planują powołanie nowych organizacji.
- Działalność lokalnych organizacji wymaga promowania wśród mieszkańców. Konieczne jest wsparcie samorządu zarówno w docieraniu z informacją o ofercie organizacji, jak i możliwości włączenia się w poszczególne projekty. Promowanie wolontariatu jako idei i jako konkretnych potrzeb, w zaspakajanie których mieszkańcy mogą się zaangażować.
- Należy w większym zakresie propagować instrumenty partycypacyjne, jak inicjatywa uchwałodawcza mieszkańców oraz inicjatywa lokalna, a także różnego rodzaju działania skierowane do grup nieformalnych oparte na regrantingu.
- Samorząd i już istniejące organizacje mogą stymulować powstawanie nowych organizacji działających w obszarze pomocy społecznej, mogą również zapraszać do zaangażowania na terenie miasta organizacje niemające siedziby w Czeladzi.
- Zwiększenie dostępności do małych grantów i niefinansowych form współpracy, przy jednoczesnym utrzymaniu dotychczasowego zakresu wsparcia w postaci dotacji, z jednoczesnym zwiększaniem liczby podmiotów ubiegających się o środki.

- Należy rozważyć zastosowanie mechanizmów zachęcających organizację do ubiegania się o środki zewnętrzne, np. finansowanie wkładów własnych, pomoc w przygotowaniu aplikacji, partnerstwa projektowe i in.
- Preferencje dla rozwiązań dotyczących łączenia wsparcia dla organizacji, w tym wykorzystujące efekt synergii: współdzielenie przestrzeni, wspólne projekty różnych organizacji.
- Objęcie większej liczby mieszkańców kulturotwórczym oddziaływaniem Miejskiej Biblioteki Publicznej, szczególnie z grup dotychczas w niewielkim stopniu korzystających z oferty biblioteki.
- Konieczne jest dalsze rozwijanie oferty kulturalnej miasta, zachęcanie do współdziałania działających na terenie miasta organizatorów kultury, rozszerzenie oferty o wydarzenia związane z dziedziną kina i teatru.
- Należy szukać możliwości wsparcia mieszkańców w zaspokajaniu potrzeb kulturalnych w oparciu o inne zasoby, niż te dostępne na terenie miasta.
- Biblioteka musi znaleźć sposób na zwiększenie liczby nowości i wymiany zużytego księgozbioru.
- Oferta sportowa dla dorosłych wymaga większego zróżnicowania, konieczne jest poszukiwanie form, które pozwolą na zwiększenie aktywności ruchowej osób z grup, które w ogóle lub w minimalnym stopniu uprawiają sport/ uczestniczą w formach rekreacji ruchowej. Konieczna promocja ruchu dla zdrowia wśród mieszkańców Czeladzi.
- Czeladź ma ogromny potencjał do uprawiania różnych form rekreacji – konieczne są inwestycje w ogólnodostępną infrastrukturę, np. siłownie na wolnym powietrzu, ścieżki rowerowe, czy boiska do siatkówki.
- Konieczne jest zapewnienie bardziej kompleksowej i docierającej do wszystkich grup odbiorców informacji o wydarzeniach sportowych oraz dostępnej ofercie organizatorów sportu.

5.5 Obszar: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością

Zmiany demograficzne – a szczególnie starzenie się społeczeństwa mają szczególny wpływ na sytuację zdrowotną społeczności lokalnych. Proces starzenia populacji jest bardzo dynamiczny. Pojawił się proces podwójnego starzenia się, polegający na wzroście udziału osób sędziwych (80 lat i więcej) wśród osób starszych. Według prognozy GUS do 2035 roku województwo śląskie będzie najstarszym demograficznie województwem w kraju. **Wzrastają zatem potrzeby w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia a także usług adresowanych do seniorów.**

- Podstawowa opieka zdrowotna na terenie Czeladzi oceniona jest przez mieszkańców i ekspertów jako wystarczająca (dostępność – 3,98, jakość – 4,72 w dziesięciostopniowej skali). Dalece niewystarczający jest dostęp do lekarzy specjalistów, czas oczekiwania na konsultację wydłuża się, co jest problemem dla osób w podeszłym wieku i specjalistów. Choć w porównaniu z innymi rejonami kraju województwo śląskie ma silną infrastrukturę systemu ochrony zdrowia, liczba specjalistów ma tendencję spadkową. Niezbędne jest stworzenie efektywnego i uaktualnianego systemu informacji o specjalistycznych usługach medycznych oferowanych w mieście i powiecie. Należy także wspierać lokalną służbę zdrowia w rozwoju pakietu usług adresowanego do seniorów.
- Opinie ekspertów (służba zdrowia, Policja, Straż miejska, MOPS) wskazują na potrzebę intensywniejszego wsparcia środowiska osób bezdomnych i zorganizowanie ogrzewalni na terenie miasta.
- **Profilaktyka i promocja zdrowia realizowana w mieście jest efektywna i adresowana do wszystkich środowisk społecznych.** Działania podejmowane przez Urząd Miasta i współpracujące z nim podmioty obejmują także inicjatywy z zakresu edukacji prozdrowotnej i zmiany stylu życia.
- Coraz częściej wskazywana potrzeba stworzenia miejsc pobytu dziennego i katalogu usług pielęgnacyjno – opiekuńczych dla seniorów wynika także ze zmiany modelu rodziny, spadku znaczenia tradycji prorodzinnych, stygmatyzacji ludzi starych a także dużego odsetka dzieci seniorów zamieszkujących poza granicami województwa i kraju. Sytuacja zdrowotna, finansowa rodzinna i społeczna seniorów w Czeladzi nie odbiega co prawda od średniej krajowej, wymaga jednak intensywniejszego wsparcia

ze strony wielu aktorów społeczności lokalnej. **Należy propagować holistyczne podejście do ich potrzeb.**

- Niewielka część nestorów aktywnie uczestniczy w organizowanym na terenie miasta inicjatywach –Uniwersytet Trzeciego Wieku, Klub Seniora. Należy wzmacniać inicjatywy zmierzające do podniesienia poziomu partycypacji społecznej tego środowiska poprzez przygotowanie programów informacyjnych, budowanie solidarności międzypokoleniowej i kształcenie liderów wywodzących się z tej grupy wiekowej. Istotnym elementem powinno być wspieranie nieformalnych –rodzinnych i pozarodzinnych sieci wsparcia oraz propagowanie organizacji pozarządowych działających w imieniu i na rzecz seniorów.
- Przygotowany zostać powinien także system merytorycznego wsparcia dla kadry pracującej z osobami starszymi; najnowsza wiedza powinna być popularyzowana wśród personelu instytucji świadczących usługi dla tego środowiska.
- Do najistotniejszych problemów środowiska osób z niepełnosprawnością zaliczyć można: niekorzystną strukturę wykształcenia i niski wskaźnik zatrudnienia, występowanie niepełnosprawności jako jednej z głównych przyczyn udzielania pomocy społecznej, niekorzystne wskaźniki dotyczące liczby i wartości usług opiekuńczych, utrzymujące się kolejki do DPS i ŚDS a także nadal występujące bariery architektoniczne, techniczne i komunikacyjne.
- Miasto wspomaga środowisko osób z niepełnosprawnością w różnych obszarach, choć jego potrzeby są nie do końca zdiagnozowane. Wiedza społeczności lokalnej na temat tej problematyki jest niewystarczająca, a ocena nie wybiega poza stereotypy. Konieczne jest inicjowanie działań usprawniających i włączających osoby z niepełnosprawnością do społeczności lokalnej poprzez :
 - a) budowanie sieci usług dla ON i ich rodzin,
 - b) tworzenie lokalnych sieci wolontariatu wspierających środowisko,
 - c) przygotowanie programu edukacyjnego omawiającego problem niepełnosprawności,
 - b) promowanie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnych pracodawców.

5.6 Obszar: jakość życia

Tendencje

- Zwiększanie się zasobu lokali socjalnych, kosztem pozostałych lokali z zasobu mieszkaniowego gminy
- Pogarszanie się stanu technicznego zasobu mieszkaniowego gminy, pomimo znacznych nakładów na modernizacje (wynika ze struktury wiekowej zasobu oraz stosunkowo niskiego standardu i stanu technicznego lokali)
- Dynamika wzrostu dostępności lokali socjalnych mniejsza niż przyrost wniosków o przydział lokali.
- Gmina w coraz mniejszym stopniu będzie bezpośrednio zaspokajać potrzeby mieszkaniowe mieszkańców, stosować będzie instrumenty, które zachęcą mieszkańców do samodzielnego zaspokajania potrzeb a inwestorów do budowania nowych mieszkań, niż oferować nowe mieszkania do najmu.
- System komunikacji publicznej będzie w dalszym ciągu doskonalony i rozwijany, z korzyścią dla mieszkańców.
- Sukcesywnie zwiększać się będzie dostępność miejsc parkingowych, ale dynamika przyrostu będzie mniejsza niż oczekiwania mieszkańców, szczególnie w centrum i osiedlach (bloki).
- Wzrastać będzie zainteresowanie poruszania się po mieście na rowerze.
- Mieszkańcy chętnie korzystać będą z infrastruktury rekreacyjnej w mieście, szczególnie z miejskich parków/terenów zielonych.
- Wzrost oczekiwania mieszkańców, że będą mieszkać w zadbanej okolicy.

Rekomendacje

- Sukcesywne zwiększanie standardu lokali wchodzących w skład zasobu mieszkaniowego gminy, zarówno lokali socjalnych jak i pozostałych mieszkań – wykorzystanie środków unijnych.
- Konieczne jest stworzenie programu rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Czeladzi, w ramach którego mieszkańcy będą zachęceni do samodzielnego

zaspokajania potrzeb mieszkaniowych i „uwalniania” dotychczas zajmowanych lokali o niskim standardzie. A pewna liczba osób nie będących mieszkańcami miasta zostanie zachęcona do zainwestowania i zamieszkania w Czeladzi (lepsze wykorzystanie bardzo dobrej lokalizacji miasta w sąsiedztwie dużych ośrodków, gdzie ceny mieszkań i działek budowlanych są wysokie).

- Władze miasta powinny okresowo badać potrzeby i oczekiwania komunikacyjne mieszkańców miasta i przekazywać je do operatora komunikacji publicznej oraz wywierać nacisk na lepsze zsynchronizowanie połączeń i pokrycie połączeniami „białych plam” w rozkładzie jazdy.
- Należy w większym stopniu uwzględniać potrzeby osób z trudnościami w poruszaniu się i dbać o jakość traktów pieszych (chodników) – szczególnie na najbardziej uczęszczanych trasach (dojścia do przystanków, obiektów w których zlokalizowane są ośrodki zdrowia i urzędy, etc.). Należy sukcesywnie usuwać bariery architektoniczne, np. schody na traktach pieszych.
- Konieczna jest poprawa infrastruktury rowerowej w mieście – istniejące ścieżki są w złym stanie, brak miejsc do parkowania rowerów.
- Należy kontynuować sukcesywne rewitalizowanie miejskiej przestrzeni parkowej/terenów zielonych, uwzględniać w tym procesie specyficzne potrzeby mieszkańców, związane z ograniczeniami w poruszaniu się (np. likwidacja barier architektonicznych, zwiększanie liczby ławek), czy sposobem spędzania czasu (np. sąsiedztwo miejsc do odpoczynku – ławek, siłowni dla dorosłych i placów zabaw dla dzieci).
- Podniesienie estetyki miasta może odbywać się w połączeniu z rozwiązywaniem innych problemów: inicjatywy lokalne – zwiększenie aktywności społecznej, optymalizowanie wykorzystania ograniczonych zasobów; spółdzielnia socjalna specjalizująca się w utrzymaniu zieleni – zatrudnienie i aktywizacja bezrobotnych, etc.

5.7 Obszar: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa

- W mieście Czeladź istnieje wola i pozytywne doświadczenie współpracy. Inicjowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej działania środowiskowe (festyny, wydarzenia, święta itp.) integrują społeczność lokalną. Są one pozytywnie odbierane przez mieszkańców, którzy chętnie w nich uczestniczą. Podmioty działające na ich rzecz realizacji tych inicjatyw, łączą swoje zasoby i wspólnie planują i realizują te wydarzenia. Daje to podstawę do przeobrażenia współpracy akcyjnej w stałą współpracę w konwencji partnerstwa lokalnego. Rekomenduje się zatem prowadzenie kalendarium wydarzeń jednoczących społeczność lokalną (realizacja celu horyzontalnego) a także działań dających możliwość zacieśniania współpracy i podnoszenie jej na wyższy poziom.
- Pula środków przeznaczanych na konkursy dla organizacji pozarządowych utrzymuje się od kilku lat na zbliżonym poziomie. Głównie finansowane są działania z obszaru wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu. Rekomenduje się zapewnienie stałego wzrostu środków przeznaczanych na konkursy dla lokalnych NGO a także zwiększanie udziału procentowego dla działań z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym (obecnie ok 40% - uprzednio ok 20%).
- Procedura niebieskiej karty oraz działania służące wsparciu rodzin doświadczających przemocy domowej oraz innych form dysfunkcji rodzinnych realizowane są w formach zespołu interdyscyplinarnego oraz grupy roboczej. Takie ujęcie współpracy wynika z regulacji prawnych w tym zakresie i stało się trwałą praktyką działania. W ocenie ekspertów lokalnych poszczególni interesariusze chętnie uczestniczą w pracach zespołowych, dzieląc się doświadczeniem i wspólnie wypracowują koncepcję pomocy rodzinie. W konsekwencji następuje podział zadań i oraz zwiększa się dostępność do usług poza system pomocy społecznej. Rekomenduje się stałe doskonalenie systemu współpracy w obszarze problematyki przemocy i przetransponowanie tych modeli na inne kategorie beneficjentów np. osoby starsze, rodziny niewydolne opiekuńczo i wychowawczo.
- Realizowany z powodzeniem program prac społecznie użytecznych (bazujący na współpracy gminy, PUP i MOPS) od kilku lat systematycznie zwiększa zakres swojego

działania (mierzony ilością osób nim objętych). Stanowi on możliwość powrotu do aktywności zawodowej osób mających trudności w powrocie na rynek pracy. Rekomenduje się rozwijanie programu PSU poprzez kreowanie możliwości zatrudnienia dla bezrobotnych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach statutowo zajmujące się pomocą charytatywną lub działających na rzecz społeczności lokalnej.

6. Wskaźniki pomiaru działań dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

6.1 Obszar: pomoc i integracja społeczna

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
C.1 rozwój form pomocy dla bezrobotnych mieszkańców miasta	Liczba osób, które zrealizowały kontrakty socjalne i poprawiły swoją sytuację społeczną	Rosnąca
	Liczba osób usamodzielnionych poprzez podjęcie zatrudnienia i uzyskanie niezależności ekonomicznej	Rosnąca
C.2 redukowanie skali ubóstwa oraz zależności od systemu pomocy społecznej	Liczba mieszkańców żyjących w ubóstwie (wg kryterium dochodowego)	Malejąca
	Liczba mieszkańców objętych projektami z zakresu włączenia społecznego, realizowanymi na terenie miasta	Rosnąca
	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Malejąca
	Liczba projektów socjalnych oraz osób nimi objętych	Rosnąca
C.3 rozwój infrastruktury społecznej w związku z procesem starzenia się społeczeństwa	Liczba godzin usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania	Rosnąca
	Liczba miejsc w ośrodkach wsparcia	Rosnąca
	Liczba osób objętych pomocą w ośrodkach wsparcia	Rosnąca
	Liczba wolontariuszy i godzin wsparcia skierowanych do osób starszych	Rosnąca
	Liczba wolontariuszy i godzin pracy wolontarystycznej seniorów	Rosnąca
	Ilość osób korzystających z karty seniora	Rosnąca
	Ilość utworzonych, funkcjonujących klubów seniora oraz ilość osób objętych ich wsparciem	Rosnąca
C.4 przeciwdziałanie marginalizacji oraz tworzenie warunków rozwoju i aktywności dla osób z niepełnosprawnością.	Ilość zrealizowanych projektów socjalnych na rzecz osób z niepełnosprawnością	Rosnąca
	Ilość osób objętych projektami socjalnymi oraz wsparciem przez poszczególnych partnerów	Rosnąca
	Ilość osób uzyskujących wsparcie w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej	Rosnąca
C.5 Wzmocnienie roli rodziny w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej	Ilość programów profilaktycznych, korekcyjnych i edukacyjnych wraz z liczbą osób w nim uczestniczących	Rosnąca
	Ilość osób objętych poradnictwem specjalistycznym	Rosnąca
	Ilość osób objętych psychoterapią	Rosnąca
	Ilość osób objętych szkołą dla rodziców	Rosnąca
	Ilość miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców	Rosnąca
	Ilość osób korzystających z karty dużej rodziny	Rosnąca

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
C.6 rozwój współpracy interdyscyplinarnej w obszarze przemocy domowej	Liczba przypadków przemocy domowej (Niebieskie Karty)	Malejąca
	Liczba osób i rodzin objętych wsparciem grup roboczych	Rosnąca
	Liczba osób, które skorzystały z interwencji kryzysowej, terapii i poradnictwa w zakresie problemów uzależnień i przemocy.	Rosnąca
	Liczba osób doświadczających przemocy objętych wsparciem Ośrodka Interwencji Kryzysowej	Rosnąca
	Ilość szkoleń dla kadry rozwiązującej problemy przemocy domowej	Staża
	Ilość osób korzystających z poradni uzależnień (uzależnionych, współuzależnionych, DDA)	Rosnąca
	Ilość miejsc w mieszkaniach chronionych	Staża
C.7 przeciwdziałanie uzależnieniom i pomoc dla uzależnionych	Liczba osób i godzin poradnictwa specjalistycznego w zakresie problemów alkoholowych	Rosnąca
	Ilość programów profilaktycznych i osób nimi objętych	Rosnąca
C.8 rozwój usług społecznych na rzecz rozwiązywania problemów bezdomności	Ilość osób bezdomnych w stosunku do 1000 mieszkańców	Malejąca
	Ilość osób objętych poszczególnymi formami wsparcia (ogrzewalnia, łaźnia)	Staża
C.9 rozwój potencjału ośrodka pomocy społecznej	Liczba mieszkańców objętych projektami rozwoju społeczności lokalnych (PAL, OSL itp.)	Rosnąca
	Liczba pracowników socjalnych na 2000 mieszkańców	Staża
	Liczba osób objętych asystą rodzinną	Rosnąca
	Liczba osób otrzymujących poszczególne świadczenia i zasiłki	Malejąca
	Ilość osób objętych poszczególnymi usługami społecznymi	Rosnąca

6.2 Obszar: bezpieczeństwo publiczne

Cel główny: Poprawa i wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego w mieście

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
C.1 poprawa bezpieczeństwa w zagrożonych dzielnicach	Liczba patroli Policji i Straży Miejskiej	Rosnąca
	liczba interwencji Policji i Straży Miejskiej	Malejąca
	Liczba wykroczeń, dewastacji, kradzieży	Malejąca
C. 2 organizowanie sieci wsparcia dla młodzieży zdemoralizowanej i zagrożonej przestępczością	Liczba inicjatyw na rzecz środowisk zagrożonych	Rosnąca
	Liczba uczestników zajęć pozalekcyjnych	Rosnąca
	Ilość środków pozyskanych na zajęcia pozalekcyjne	Rosnąca
C. 3 wzrost świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa publicznego	Liczba uczestników akcji edukacyjnych	Rosnąca
	Liczba środowisk objętych edukacją w obszarze przeciwdziałania przemocy	Rosnąca
	Liczba artykułów tematycznych w Echu Czeladzi	Rosnąca
	Liczba spotkań edukacyjnych prowadzonych przez Policję i Straż Miejską	Rosnąca
	Liczba postów, notek, informacji tematycznych	Rosnąca
	Liczba szkoleń i spotkań – procedura Niebieskiej karty	Rosnąca
C. 4 integracja podmiotów działających na rzecz bezpieczeństwa publicznego	Liczba wspólnych inicjatyw w zakresie bezpieczeństwa	Rosnąca
	Liczba spotkań dotyczących prewencji i diagnozy zagrożeń	Rosnąca

6.3 obszar: rynek pracy i edukacja

Dziedzina: edukacja.

Cel główny: Wzmocnienie potencjału placówek edukacyjnych i dostosowanie ich do wymagań nowoczesnego rynku pracy

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
C.1 podniesienie jakości i innowacyjności kształcenia	Średnia ocen z egzaminów końcowych	Rosnąca
	Liczba dzieci z korzystających z programów indywidualnych	Rosnąca
	Liczba wdrożonych programów autorskich, projektów edukacyjnych	Rosnąca
C. 2 stworzenie katalogu usług niezbędnych do prawidłowego rozwoju i wsparcia dzieci i młodzieży	Opracowanie diagnozy potrzeb uczniów	
	Liczba wspólnych inicjatyw nauczycieli i rodziców	Rosnąca
	Liczba spotkań promujących wiedzę zespołów interdyscyplinarnych	Rosnąca
C.3 pozyskiwanie specjalistycznej kadry (psychologowie i terapeuci) wspomagającej kadrę nauczycielską w pracy dydaktyczno-wychowawczej)	Liczba szkoleń dla Rad Pedagogicznych	Rosnąca
	Liczba uczestników szkoleń prowadzonych przez specjalistów	Rosnąca
	Liczba kontaktów pomiędzy szkołami a PPP	Rosnąca
C. 4 zapewnienie odpowiedniej bazy lokalowej i wyposażenie placówek w pomoce dydaktyczne	Kwoty pozyskane na wyposażenie placówek	
	Liczba placówek wyposażonych i wyremontowanych	Rosnąca
C. 5 stałe podnoszenie i doskonalenie umiejętności zawodowych nauczycieli	Liczba nauczycieli i pedagogów uczestniczących w szkoleniach	Rosnąca
	Liczba uczestników studiów podyplomowych	Rosnąca
C. 6 pogłębienie współpracy placówek oświatowych ze środowiskiem lokalnym	Liczba spotkań i zajęć przeprowadzonych dla środowiska lokalnego	Rosnąca
	Liczba imprez środowiskowych	Rosnąca
	Liczba absolwentów obecnych na spotkaniach promujących lokalne gimnazja	Rosnąca

C. 7 stałe podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w placówkach oświatowych	Liczba uczestników spotkań dotyczących bieżących zagrożeń	Rosnąca
	Liczba placówek stale współpracujących z Policją, Strażą Miejską oraz kuratorami	Rosnąca

Dziedzina: rynek pracy

Cel główny: Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
C. 1 tworzenie przyjaznego klimatu inwestycyjnego dla potencjalnych i obecnych przedsiębiorców pragnących stworzyć miejsca pracy	Liczba spotkań z pracodawcami	Rosnąca
	Liczba nowych miejsc pracy na lokalnym rynku	Rosnąca
	Liczba nowo powstałych firm	Rosnąca
C. 2 wypracowanie partnerstwa na rzecz zatrudnienia w oparciu o wiedzę i doświadczenie kadr instytucji rynku pracy, samorządu lokalnego, MOPS i NGO	Liczba uczestników lokalnych partnerstw na rzecz zatrudnienia	Rosnąca
	Liczba uczestników spotkań dotyczących dobrych praktyk (aktywizacja społ.-zawodowa)	Rosnąca
C. 3 przygotowanie systemu wspierającego rodziców, młodzież i placówki edukacyjne w wyborze ścieżki kariery	Liczba placówek edukacyjnych uczestniczących w preorientacji zawodowej	Rosnąca
	Liczba uczniów uczestniczących w spotkaniach o tej tematyce	Rosnąca
	Liczba wizyt studyjnych w lokalnych firmach	Rosnąca
C. 4 podejmowanie działań na rzecz przewycięzania długotrwałego bezrobocia	Liczba programów i projektów wypracowanych na rzecz osób defaworyzowanych	Rosnąca
	Liczba praktyk i staży zorganizowanych w lokalnych firmach	Rosnąca
	Liczba NGO zaangażowanych w wsparcie bezrobotnych	Rosnąca
C. 5 zastosowanie instrumentów na rzecz redukcji społeczno-psychologicznych i ekonomicznych skutków bezrobocia	Liczba spotkań promujących ekonomię społeczną	Rosnąca
	Liczba osób uczestniczących w formach subsydiowanych	Rosnąca
	Liczba aktywizowanych długotrwale bezrobotnych	Rosnąca
	Ilość programów specjalnych realizowanych z PUP	Rosnąca

6.4 Obszar: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
CS.1. podtrzymanie sprzyjającego klimatu w mieście dla dalszego rozwoju istniejących organizacji społecznych realizujących zadania pożytku publicznego w Mieście	Liczba dokumentów konsultowanych z GRDDP i organizacjami pozarządowymi	Rosnąca
	Liczba spotkań z organizacjami, w których uczestniczyli przedstawiciele urzędu miejskiego	Rosnąca
	Liczba szkoleń z pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych	Rosnąca
	Liczba pozyskanych przez organizacje grantów z źródeł innych niż budżet Miasta	Rosnąca
	Liczba projektów partnerskich – międzysektorowych	Rosnąca
	Liczba organizacji, które ubiegają się o dotację z miasta w otwartych konkursach	Stabilna
	Liczba organizacji, które ubiegają się o mały grant	Rosnąca
	Liczba organizacji, z którymi Miasto współpracuje w inny sposób, niż poprzez udzielenie dotacji na realizację zadania	Stabilna
CS. 2. przyciąganie nowych organizacji do Czeladzi oraz zachęcanie mieszkańców do samoorganizacji wokół problemów, potrzeb społecznych	Liczba organizacji z siedzibą poza Czeladzią, które prowadzą działania na terenie Miasta	Rosnąca
	Liczba nowych organizacji działających w Czeladzi	Rosnąca
CS.3. współpraca z grupami nieformalnymi i rozwój wolontariatu	Liczba projektów zgłaszanych do budżetu partycypacyjnego	Rosnąca
	Odsetek mieszkańców, którzy biorą udział w głosowaniu na projekty w budżecie partycypacyjnym	Rosnąca
	Liczba uczestników szkoleń z przygotowania wniosków do konkursów o małe granty adresowanych do grup nieformalnych i nowopowstałych organizacji.	Rosnąca
	Liczba wniosków o inicjatywę lokalną	Rosnąca
CS.4. zwiększenie dostępu mieszkańców do wartościowej oferty kulturalnej	Liczba nowych pozycji książkowych dostępnych dla czytelników w Miejskiej Bibliotece	Stabilna
	Wskaźnik czytelnictwa	Stabilna
	Liczba wydarzeń z obszaru filmu i	Rosnąca

	teatru w mieście w ciągu roku	
	Liczba imprez plenerowych zorganizowanych w mieście	Stabilna
	Wielkość alokacji budżetu partycypacyjnego na projekty kulturalne	Rosnąca
	Liczba instytucji/organizatorów kultury i z innych miast oferujących swoje usługi na preferencyjnych warunkach mieszkańcom Czeladzi.	Rosnąca
	Liczba osób objętych wsparciem socjalnym służącym pełniejszemu uczestnictwu w kulturze (np. bonem na kulturę)	Rosnąca
	Liczba wydarzeń, w wyniku współpracy co najmniej dwóch różnych organizatorów kultury	Rosnąca
CS.5. Stwarzanie warunków do aktywności mieszkańców miasta w obszarze sportu i rekreacji	Liczba obiektów, w których przeprowadzono remont/modernizację	stabilna
	Liczba kilometrów nowopowstałych/zmodernizowanych ścieżek rowerowych	Rosnąca
	Liczba utworzonych siłowni na świeżym powietrzu	Rosnąca
	Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z Miastem w realizacji zadań z obszaru sportu i rekreacji	stabilna
	Liczba użytkowników przenośnego lodowiska	Rosnąca

6.5 Obszar: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością

Dziedzina: zdrowie

Cel główny I: Podejmowanie działań zwiększających poziom świadomości społecznej w zakresie ochrony zdrowia

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
C.1 Podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców o miejscach realizacji świadczeń zdrowotnych	Krótszy okres oczekiwania na wizytę u specjalisty	Rosnąca
	Liczba osób posiadających informację o usługach zdrowotnych	Rosnąca
	Liczba wejść na zakładkę informacyjną stronie UM	Rosnąca
C.2 Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ich stanu zdrowia	Liczba akcji promujących zdrowie	Rosnąca
	Liczba spotkań i eventów dla różnych grup mieszkańców	Rosnąca
C.3 Podejmowanie szeroko zakrojonych działań na rzecz kreowania „zdrowego stylu życia”	Liczba inicjatyw z zakresu edukacji prozdrowotnej	Rosnąca
	Liczba wydarzeń promujących zdrowy tryb życia	Rosnąca

Cel główny II: Wspieranie lokalnych placówek ochrony zdrowia

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
C.1 Pomoc w doposażeniu placówek ochrony zdrowia	Pozyskanie środków finansowych na zakup sprzętu	Rosnąca
	Doposażenie placówek medycznych	Stać
C.2 Podniesienie jakości i dostępności usług medycznych na rzecz osób starszych	Liczba osób starszych korzystających z pakietu usług medycznych	Rosnąca
	Liczba miejsc opieki i pielęgnacji	Rosnąca
	Liczba uczestników szkoleń z zakresu pracy z seniorami	Rosnąca

Dziedzina: seniorzy

Cel główny III: Stworzenie systemu wsparcia i aktywizacji osób starszych

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
C.1 Edukacja o starości	Liczba programów informacyjnych do seniorów i ich otoczenia	Rosnąca
	Liczba programów społ. na rzecz solidarności międzypokoleniowej	Rosnąca
	Liczba partnerstw powołanych w tym obszarze	Rosnąca
C.2 Aktywizowanie osób starszych w środowisku lokalnym	Liczba seniorów uczestniczących w budowaniu oferty dla swojego środowiska	Rosnąca
	Liczba seniorów uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych	Rosnąca
	Liczba lokali-miejsc integracji środowiskowej seniorów	Rosnąca

Dziedzina: osoby z niepełnosprawnością

Cel główny IV: Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób z niepełnosprawnością

CEL	WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	TENDENCJA
C.1 Inicjowanie działań usprawniających i włączających osoby z niepełnosprawnością do społeczności lokalnej	Liczba organizacji działających na rzecz ON	Rosnąca
	Liczba ON korzystających ze zorganizowanych środowiskowych form wsparcia	Rosnąca
	Liczba wolontariuszy działających na rzecz ON	Rosnąca
	Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla ON i ich rodzin	Rosnąca
C.2 Wsparcie osób z niepełnosprawnością w aktywizacji zawodowej	Liczba instytucji współpracujących w tworzeniu systemu wsparcia na rynku pracy dla ON	Rosnąca
	Liczba pracodawców poinformowanych o korzyściach wynikających z zatrudnienia ON	Rosnąca

6.6 Obszar: jakość życia

Cel główny: Poprawa jakości życia poprzez stworzenie warunków do mieszkania, pracy i wypoczynku i rozwój infrastruktury przyjaznej mieszkańcom

CEL	WSAŹNIK RELIZACJI CELU	TENDENCJA
Wzmocnienie komunalnych zasobów mieszkaniowych	Powierzchnia działek przygotowanych/sprzedanych pod rozwój budownictwa indywidualnego i wielorodzinnego	rosnąca
	Liczba lokali socjalnych	rosnąca
	Liczba mieszkań komunalnych	rosnąca
	Liczba lokali z zasobu komunalnego, w których podniesiono standard, w tym liczba lokali, które podłączono do instalacji centralnego ogrzewania	rosnąca
	Liczba mieszkańców miasta	stabilna
	Liczba nowych mieszkańców miasta	rosnąca
Poprawa sytuacji komunikacyjnej i jakości transportu publicznego w mieście	Liczba miejsc parkingowych w mieście, w tym miejsc parkingowych przy siedzibach instytucji publicznych	rosnąca
	Liczba nowych połączeń autobusowych w mieście	rosnąca
	Liczba modernizacji prowadząca do usuwania barier architektonicznych	rosnąca
	Liczba kilometrów zmodernizowanych lub wybudowanych ścieżek rowerowych w mieście	rosnąca
Dbałość o przestrzeń wspólną i infrastrukturę publiczną miasta	Liczba skarg na nieregularnie koszone trawniki, przepełnione kosze na śmieci,	malejąca
	Liczba kilometrów alejek parkowych	rosnąca
	Liczba nowo zainstalowanych/odnowionych obiektów rekreacyjnych (place zabaw, siłownie zewnętrzne ect.)	rosnąca
	Liczba miejsc objętych monitoringiem wizyjnym	rosnąca

6.7 Obszar: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa

CEL GŁÓWNY: wzmocnienie i rozwój współpracy międzysektorowej na gruncie rozwiązywania problemów społecznych

CEL	WSAŹNIK RELIZACJI CELU	TENDENCJA
C.1 współpraca instytucji społecznych w obszarze rozwoju społeczno – gospodarczego	Liczba projektów z zakresu reintegracji społeczno – zawodowej	Rosnąca
	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Rosnąca
	Liczba nowych podmiotów gospodarczych	Rosnąca
	Liczba powstałych podmiotów ekonomii społecznej	Rosnąca
	Liczba osób objętych wsparciem Centrum Usług Społecznych	Rosnąca
C.2 rozwój systemu pomocy społecznej w oparciu o współpracę z lokalnymi partnerami	Liczba zadań powierzonych do realizacji organizacjom pozarządowym	Rosnąca
	Liczba zarejestrowanych i działających organizacji pozarządowych	Rosnąca
	Liczba wniosków i projektów aplikujących na rozwiązywanie problemów społecznych	Rosnąca
	Liczba zrealizowanych projektów i osób nimi objętych	Rosnąca
C.3 rozwój usług społecznych dla mieszkańców	Wartość inwestycji w zakresie usług publicznych	Rosnąca
	Liczba seniorów, osób z niepełnosprawnością, dzieci i młodzieży, bezrobotnych, uzależnionych objętych usługami społecznymi	Stąła
C.4 rozwój współpracy pomiędzy instytucjami dla zapewnienia rozwoju społecznego	Ilość i rodzaj działań w zakresie rozwoju społecznego	Rosnąca
	ilość projektów i ich wartość służących zaspakajaniu potrzeb społecznych	Rosnąca
C.5 rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz więzi pomiędzy mieszkańcami a samorządem	Ilość spotkań przedstawicieli samorządu z mieszkańcami oraz liczba osób uczestniczących w tych działaniach	Stąła
	Ilość badań społecznych i analiz w zakresie parametrów społecznych i identyfikacji potrzeb mieszkańców.	Stąła
	Ilość inicjatyw związanych z miastami partnerskimi	Stąła
	Ilość środków przeznaczanych na realizację działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych realizowanych przez lokalne organizacje pozarządowe.	Rosnąca

7. Sposób realizacji strategii - monitoring i ewaluacja dokumentu

Monitorowanie wdrażania strategii

System wskaźników

Dla każdego celu strategii dobrano zestaw wskaźników realizacji celu. Śledzenie w czasie jak zmieniają się wartości tych wskaźników w kolejnych latach realizacji określamy tutaj jako monitorowanie wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Czeladzi.

Monitorowanie ma na celu okresową ocenę sposobu i efektywności dążenia do celów założonych w dokumencie, jak i poziomu ich osiągnięcia. Przyjęte wskaźniki zostały dobrane w taki sposób, by możliwe było ich wyliczanie w oparciu o zasoby informacyjne poszczególnych kluczowych partnerów odpowiedzialnych za realizację zadań w ramach poszczególnych celów strategicznych. Chodzi o to, by pozyskiwanie danych do monitoringu nie wymagało kosztownych i energochłonnych działań, czy wręcz tworzenia dodatkowych struktur organizacyjnych do ich gromadzenia i przetwarzania. Dobierając wskaźniki oprócz dostępności do danych mieliśmy też na uwadze, by:

- wypełniały całe spektrum kierunków działań przypisanych do poszczególnych – to znaczy, tak żeby do każdego kierunku działań można było przypisać co najmniej jeden wskaźnik, nawet jeśli prezentując wskaźniki robimy to z poziomu celów strategicznych a nie kierunków działań); nie wyklucza to sytuacji, kiedy ten sam wskaźnik może być zastosowany do monitorowania różnych kierunków w ramach tego samego celu, a nawet powiązanych kierunków przypisanych do innego celu strategicznego (a nawet celu głównego);
- były wiarygodne, łatwo weryfikowalne i pewien sposób niezależne (obiektywne) od źródła, w którym są wytwarzane dane źródłowe; ilekroć mieliśmy do wyboru wskaźniki syntetyczne, wymagające korzystania z wielu źródeł danych i wskaźniki proste, zliczające zdarzenia, wybieraliśmy te drugie i nie chodzi tylko o obniżenie pracochłonności ich wyliczania, ale przede wszystkim o ich jasny i łatwy do uchwycenia dla wszystkich interesariuszy sens i związek z danym celem.

Wskaźniki układają się w system, co oznacza, że należy je konsekwentnie wyliczać w ten sam sposób (co umożliwi porównywalność uzyskiwanych wyników w kolejnych latach) oraz rozważać w powiązaniu z innymi wskaźnikami, zarówno w obrębie danego celu strategicznego, jak i celu głównego danego obszaru problemowego i pozostałych celów Strategii. O sukcesie wdrażania strategii świadczyć będzie stopień osiągnięcia wszystkich założonych celów, dlatego konieczne jest monitorowanie łącznie wszystkich wskaźników.

Instytucje zaangażowane w monitorowanie wdrażania strategii

Do każdego celu strategicznego przyporządkowano kluczowych realizatorów. Co do zasady, to właśnie te instytucje dysponują danymi niezbędnymi do wyliczania poszczególnych wskaźników lub w stosunkowo łatwy sposób mogą takie dane pozyskać. Tam, gdzie wskazano kilka podmiotów możliwa jest sytuacja, że dane są rozproszone pomiędzy te podmioty i konieczna będzie dodatkowa koordynacja i agregowania w celu wyliczania wartości poszczególnych wskaźników. Świadomie rezygnujemy w tym miejscu z rozstrzygnięcia, która konkretnie instytucja weźmie na siebie to zadanie, pozostawiając im możliwość porozumienia się w tej kwestii. Możliwe jest zresztą również taka, że podmioty te nie będą w stanie porozumieć w tej dziedzinie – szczególnie jeśli wśród wymienionych znalazły się podmioty nie będące jednostkami miejskimi (wydziałami Urzędu Miejskiego i jednostek organizacyjnych Miasta). Wtedy zadanie agregacji danych uzyskiwanych od tych podmiotów musi być przejęte przez inny ośrodek koordynacyjny – jednostkę miejską. Jest oczywiste, że najbardziej odpowiednią jednostką do pełnienia roli ośrodka koordynacyjnego jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, który pełnił podobną rolę na etapie opracowywania diagnozy poszczególnych obszarów problemowych przy przygotowywaniu niniejszego dokumentu.

Zwrócić należy jednak na zagrożenie, które wiąże się z takim rozwiązaniem. Pierwsze z nich, wynika z faktu, że niektóre z celów, a co za tym idzie również wskaźniki, są dosyć odległe od tego, czym MOPS zajmuje się w ramach swojej statutowej działalności. Konieczne może być weryfikowanie uzyskiwanych wyników (wartości wskaźników) u źródeł, w których powstają dane. Zatem podmioty wskazane, jako kluczowi realizatorzy, niejednokrotnie będą musieli się zaangażować w monitorowanie Strategii w szerszym zakresie, niż tylko udostępnianie cząstkowych danych.

Po drugie – z koordynacyjną rolą MOPS wiąże się zagrożenie traktowania przez inne podmioty Strategii, jak wewnętrznego dokumentu tej instytucji. Co wiąże się naturalnie z obniżeniem jego rangi i co gorsza z niebezpieczeństwem uznania, że rozwiązywanie problemów społecznych w mieście to problem wyłącznie Ośrodka Pomocy Społecznej.

Tymczasem już na etapie formułowania wstępnych założeń metodologicznych ustalono, że praca nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie – należy uznać, że udaną – próbą uświadomienia mieszkańcom i przedstawicielom różnych instytucji i organizacji, że zajmujemy się obszarami problemowymi wychodzącymi daleko poza specjalistyczne zainteresowanie jednego podmiotu. Poszczególne problemy są ze sobą powiązane i nie jest możliwe efektywne zajmowanie się wąskim obszarem problemowym, bez szerszej współpracy. O ile zatem MOPS spełni swoją rolę, jako podmiotu odpowiedzialnego za obsługę administracyjną, koordynacyjną całego procesu monitorowania wdrażania Strategii, o tyle nie jest wystarczająco umocowany do wzięcia pełnej odpowiedzialności za cały proces oceny sposobu i efektywności działań służących osiągnięciu założonych celów.

W tym celu powołany zostanie przez Burmistrza Komitet Monitorujący złożony z przedstawicieli najważniejszych interesariuszy Strategii, którzy w oparciu o przedstawione przez MOPS i innych realizatorów wskaźniki dokonywać będą oceny wdrażania strategii. A także w oparciu o tę ocenę formułować będą zalecenia i wytyczne co do intensyfikacji działań w poszczególnych obszarach problemowych objętych Strategią. Ulokowanie Komitetu Monitorującego wdrażanie Strategii przy Burmistrzu, zapewni, że Strategia będzie najpełniej jak to możliwe dokumentem miejskim (a nie „wyłącznie skoncentrowanym na Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej”) i dokumentem w sposób realny określającym kierunki działania i współdziałania wszystkich wskazanych podmiotów dla rozwiązywania wspólnych problemów.

Oceny, jak również formułowane wskazówki i zalecenia nie będą formułowane w sposób autorytarny i w oderwaniu od realiów, w których Strategia będzie realizowana. Stanowiłoby to bowiem zaprzeczenie partycypacyjnego i partnerskiego współdziałania, które zostało przyjęte na etapie tworzenia dokumentu. Komitet opublikuje po każdym roku obowiązywania strategii raport ze swoją oceną stopnia wdrażania Strategii oraz zaleceniami co do dalszych działań. Jeśli w raporcie znajdą się negatywne oceny dotyczące jakichś

aspektów wdrażania, to zostanie załączone wyjaśnienie przyczyn niepowodzenia oraz analiza możliwości zastosowania wskazówek i rekomendacji sformułowanych przez Komitet, a dostarczonych przez Kluczowych Realizatorów przypisanych do danego celu strategicznego/działania.

Częstotliwość monitorowania

Przyjęto, że monitorowanie stopnia realizacji celów strategii przez Komitet Monitorujący będzie się odbywać w okresach rocznych. Komitet samodzielnie, po zasięgnięciu opinii Burmistrza, zdecyduje o liczbie spotkań, których wymagać będzie monitoring i przygotowanie raportu, zapoznanie się z wyjaśnieniami Kluczowych Realizatorów. Jednak co do zasady raport z monitoringu przekazywany jest Burmistrzowi do 31 marca roku następującego po roku, który podlega monitorowaniu. Burmistrz publikuje raport w trybie umożliwiającym zapoznanie się z nim wszystkim interesariuszom, a w szczególności przedstawicielom instytucji i organizacji, które brały udział w przygotowaniu Strategii.

Pomiędzy tymi okresami możliwe są spotkania Komitetu, które mają charakter roboczy, informacyjny, dotyczący wybranych celów strategii. Z tych spotkań Komitet nie jest zobowiązany publikować raportów. O śródrocznej aktywności Komitetu

Ewaluacja Strategii

Monitorowanie stanowi formę oceny procesu wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Punktem odniesienia jest treść samej Strategii. A ocena polega na porównaniu już osiągniętych wartości wskaźników realizacji celów, w danym roku i narastająco od początku wdrażania, z treścią celów. W tym procesie nie oceniamy samych celów, przyjętych kierunków działań, które mają służyć ich osiągnięciu. W niewielkim stopniu możliwe jest modyfikowanie systemu wskaźników – zwykle poprzez dołączenie dodatkowych, uszczegółowienie już przyjętych. Nie odnosimy się do zasadności przyjętych celów, ani nie porównujemy osiągniętych wyników z tymi, które osiągnęły inne Miasta realizujące analogiczne strategie w podobnych warunkach.

Ewaluacja ma na celu ocenę innego rodzaju. Cele obecnej strategii zostały sformułowane przez uczestników warsztatów, w oparciu o najbardziej aktualną wiedzę na temat problemów społecznych miasta. Jednak wiedza ta ma charakter historyczny. Strategia obejmuje okres 7 lat, w ciągu których sytuacja problemowa może ulec znacznej zmianie. Zmianie mogą ulec same problemy, jak i stopień ich natężenia, zmienić się mogą priorytety jakie przypisuje się poszczególnym problemom. Mogą też pojawić się bardziej nowoczesne, bardziej efektywne sposoby rozwiązywania problemów.

Ewaluacja Strategii dokonana w połowie okresu jej obowiązywania (tzw. **ewaluacja mid-term⁴⁶**) pozwoli na przeanalizowanie uzyskanych produktów i rezultatów i sformułowanie oceny jakości uzyskanych efektów. Dokonana zostanie ocena założeń, na jakich oparte zostały sformułowane w strategii cele. Sprawdzone zostanie na ile diagnoza sytuacji problemowej dokonana na etapie pracy nad strategią pozostaje aktualna. Konieczne będzie sprawdzenie również, na ile cele założone w strategii nadal cieszą się społeczną akceptacją i poparciem szerokiego grona interesariuszy.

Ewaluacja mid-term może skutkować zarówno potwierdzeniem słuszności dotychczasowego kształtu Strategii, jak i sformułowaniem zakresu zmian i aktualizacji, jakie muszą zostać wprowadzone, a nawet w skrajnym przypadku rekomendacją do zaprzestania wdrażania dotychczasowej Strategii i rozpoczęcia prac nad zupełnie nową strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Postulujemy również przeprowadzenie ewaluacji ex-post⁴⁷, w ciągu roku po zakończeniu okresu wdrażania strategii. Celem tego działania będzie zbadanie długotrwałych efektów (oddziaływania) strategii i ich trwałości. W wyniku działań ewaluacyjnych uzyskamy całościową ocenę skuteczności i efektywności działań zrealizowanych w ramach strategii oraz ich trafności i użyteczności.

⁴⁶ The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/midterm_en.pdf, dostęp 30.09.2013r.

⁴⁷ Evaluating EU Expenditure Programmes: A Guide: Ex post and intermediate evaluation including glossary of evaluation terms, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/dgs/information_society/evaluation/data/pdf/lib_master/eur_budg_guide_ex_post_and_intermediate.pdf, dostęp 30.09.2013r.

Proponowana ewaluacja ex-post powinna być przeprowadzona przez zewnętrzną w stosunku do instytucji zaangażowanych we wdrożenie Strategii i obejmować zbiektywizowaną ocenę 3 kryteriów⁴⁸:

- trafności (relevance) – co pozwoli ocenić, w jakim stopniu cele strategii odpowiadały potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy;
- użyteczności (utility) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiadało potrzebom mieszkańców Czeladzi;
- skuteczności (effectiveness) – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie przygotowania Strategii zostały osiągnięte.

⁴⁸ *Ewaluacja – kwestie ogólne*, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2005.

8. Ramy finansowe Strategii

8.1. Źródła finansowania dla działań wynikających ze Strategii

8.1.1. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: Pomoc i integracja społeczna

1. Środki z budżetu miasta, w tym środki pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.
2. Środki z Funduszu Pracy
3. Środki z budżetu Państwa, w tym m.in. środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelski na lata 2014-2020 (FIO), Programu Ośłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, „Resortowy Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej” oraz Rządowego Programu Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (ASOS).
4. Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego (PO POWER, RPO).
5. Środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (np. Środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy).
6. Inne źródła.

8.1.2. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: Bezpieczeństwo publiczne

1. Środki z budżetu miasta, w tym środki pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.
2. Środki z budżetu Państwa, w tym m.in. Programu Ograniczania Przemocy i Aspołecznych Zachowań „Razem Bezpieczniej”.
3. Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
4. Inne źródła.

8.1.3. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: Rynek pracy i edukacja

1. Środki z Funduszu Pracy
2. Środki z budżetu miasta.
3. Środki z budżetu Państwa, w tym m.in. środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
4. Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego (PO POWER, RPO).
5. Inne źródła, np. sponsorów i prywatnych fundacji (dla NGO i edukacyjnych inicjatyw obywatelskich).

8.1.4. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: Aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców

1. Środki z budżetu miasta.
2. Środki z budżetu Państwa, w tym np. środki Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020, Rządowego *Programu Aktywności Społecznej Osób Starszych* na lata 2014-2020 (*ASOS*).
3. Inne źródła, w tym prywatnych sponsorów i inwestorów.

8.1.5. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością

1. Środki z budżetu miasta.
2. Środki z budżetu Państwa, w tym m.in. środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelski na lata 2014-2020 (FIO), Rządowego *Programu Aktywności Społecznej Osób Starszych* na lata 2014-2020 (*ASOS*).
3. Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego (PO POWER, RPO).
4. Inne źródła.

8.1.6. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: jakość życia

1. Środki z budżetu miasta.
2. Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (RPO).
3. Środki z budżetu Państwa, w tym środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
4. Inne źródła.

8.1.7. Źródła finansowania działań służących osiągnięciu celów Strategii z obszaru: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa

1. Środki z budżetu miasta.
2. Inne źródła.

8.2 Ramy finansowe realizacji Strategii na lata 2016-2022

Uchwałą Nr XX/267/2015 Rady Miejskiej w Czeladzi z dnia 17 grudnia 2015 roku uchwalono Wieloletnią Prognozę Finansową Miasta Czeladź na lata 2016-2030. Ustalono w niej wykaz Wieloletnich Przedsięwzięć Miasta Czeladź na lata 2016-2022. Długoterminowa prognoza dochodów powstała w wyniku analizy wielkości dochodów uzyskanych z poszczególnych źródeł w latach poprzednich, dochodach planowanych na 2015 rok i poziomie ich realizacji, możliwości pozyskania dofinansowania lub sfinansowania zadań ze środków unijnych. W prognozie uwzględniono dochody z podatków, opłat, subwencji, dotacji w wielkościach realnych do uzyskania oraz środki pochodzące z Unii Europejskiej i środki z innych źródeł w kwotach wynikających z możliwości pozyskania dofinansowania w okresie programowania 2014-2020 w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Tabela 78. Wykaz Przedsięwzięć wraz z potencjalną wartością wydatków w okresie 2016-2022:

	Obszar: bezpieczeństwo publiczne	Łączna kwota	Realizator
		570 000,00	
1	Monitoring miasta	450 000,00	Urząd Miasta Czeladź
2	Zakupy dla Policji	120 000,00	Urząd Miasta Czeladź

	Obszar: rynek pracy i edukacja	Łączna kwota	Realizator
		6 125 000,00	
1	Aktywizacja gospodarcza terenu byłej KWK Saturn – budowa ul. Scheiblera i ul. Biedermana (etap 2) wraz z uzbrojeniem terenu (brownfield)	4 000 000,00	Urząd Miasta Czeladź
2	Niskoenergetyczne budynki użyteczności publicznej – Żłobek – Termomodernizacja budynku	1 525 000,00	Żłobek
3	Doposażenie szkół i przedszkoli	600 000,00	Urząd Miasta Czeladź

	Obszar: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców	Łączna kwota	Realizator
		25 190 000,00	
1	Nowe funkcje społeczno-gospodarcze dla zabytkowej kopalni Saturn w Czeladzi – CUSAL Saturn	3 900 000,00	ZBK
2	Wsparcie mobilności miejskiej – projekt udogodnień dla wykorzystujących rower w mieście	7 900 000,00	MZGK
3	„Prochownia” - park zabaw	1 050 000,00	MZGK
4	Basen odkryty	4 050 000,00	MOSiR
5	Korty kryte Grabek i Górnik	900 000,00	MOSiR
6	Modernizacja Domu Ludowego	4 100 000,00	ZBK
7	Remont „Trafika”	1 990 000,00	ZBK
8	Remont stadionu CKS	880 000,00	MOSiR
9	Remont stadionu Górnik	420 000,00	MOSiR

	Obszar: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością	Łączna kwota	Realizator
		6 101 700,00	
1	Zielone płuca Miast – rewitalizacja przyrodnicza terenów nadrzecznych	4 161 700,00	Urząd Miasta Czeladź
2	Dofinansowanie służby zdrowia	240 000,00	Urząd Miasta Czeladź
3	Modernizacja Parku Grabek	1 700 000,00	MZGK

	Obszar: jakość życia	Łączna kwota	Realizator
		46 595 000,00	
1	Niskoenergetyczne budynki użyteczności publicznej – Czeladź (UM Czeladź) – Termomodernizacja budynku urzędu	3 425 000,00	Urząd Miasta Czeladź
2	Niskoenergetyczne miasta – Czeladź	1 310 000,00	Urząd Miasta Czeladź
3	Wymiana oświetlenia na energooszczędne	2 060 000,00	MZGK
4	Zintegrowane punkty przesiadkowe ATR w centrum miasta wraz z przedsięwzięciami towarzyszącymi	31 800 000,00	Urząd Miasta Czeladź
5	Budowa parkingów	920 000,00	MZGK
6	Dosprzętowanie MZGK	300 000,00	MZGK
7	Plac Piłsudskiego	1 500 000,00	MZGK
8	Place zabaw oraz mała architektura	700 000,00	MZGK
9	Przetok	2 000 000,00	Urząd Miasta Czeladź

10	Remont placu przed „Trafikiem” oraz ul. Francuskiej	830 000,00	MZGK
11	Remonty i budowa chodników	1 750 000,00	MZGK

Obszar: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa		Łączna kwota	Realizator
		6 000 000,00	
1	Centrum Usług Społecznościowych i Aktywności Lokalnej Rynek 22 z zagospodarowaniem terenu	6 000 000,00	ZBK

Obszar: pomoc i integracja społeczna		Łączna kwota	Realizator
		5 810 000,00	

Środki pochodzące z opłat za sprzedaż napojów alkoholowych

1	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	5 250 000,00	1. MIASTO CZELADŹ 2. MOPS 3. MOSIR
2	Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Czeladź na lata 2012-2016		1. MIASTO CZELADŹ
3	Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Czeladź na 2016-2020		1. MIASTO CZELADŹ 2. MOPS
4	Program Współpracy Miasta Czeladź z Organizacjami Pozarządowym oraz podmiotami, o których mowa w art.3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, na rok 2016		1. MIASTO CZELADŹ 2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Wydatki bieżące

5	Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Czeladź na 2016-2020	175 000,00	1. MIASTO CZELADŹ 2. MOPS
6	Programy Społeczne : "Rodzinka 2+" "Senior 60+"	140 000,00	1. MIASTO CZELADŹ 2. MOPS
7	Program Współpracy Miasta Czeladź z Organizacjami Pozarządowym oraz podmiotami, o których mowa w art.3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, na rok 2016. obszar: pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób	245 000,00	1. MIASTO CZELADŹ 2. MOPS

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji otrzymanych od jednostek organizacyjnych UM

9. Podsumowanie

Rozwiązania w duchu nowego zarządzania publicznego, czyli poszukiwanie efektywnych ekonomicznie i organizacyjnie zasad systemowego działania dla polityki społecznej spowodowały wyraźny wzrost zainteresowania instrumentami typowymi dla planowania i zarządzania strategicznego. Dodatkowo procesy rekonstrukcji państwa opiekuńczego, krytyka kierunków i struktury wydatków publicznych, a także brak akceptacji dla zbiurokratyzowanego funkcjonowania instytucji publicznych wymusiły działania, które zakończyły się częściowym urynkowaniem usług użyteczności publicznej, a nawet prywatyzacją niektórych segmentów. Doprowadzenie do sytuacji, w której inne niż tylko państwowe podmioty realizują zadania w sferze publicznej spowodowało konieczność lepszego planowania i ewaluacji rezultatów ich działania przez państwo i jego uprawnione agendy. Umiejętność kreowania strategii, jej zaplanowanie, a następnie wdrożenie i monitoring rezultatów stały się niezwykle potrzebne w tworzeniu i realizowaniu polityki społecznej. Podejście strategiczne stało się konieczne z jednej strony z powodów narastającej potrzeby polepszenia racjonalności i efektywności wydatków na cele społeczne, z drugiej strony ze względu na pojawienie się możliwości wykorzystywania środków pomocowych przez organizacje działające zarówno w sektorze publicznym, społecznym, jak i prywatnym.

Do implementowania podejścia strategicznego do polityki społecznej przyczynia się także jej interdyscyplinarność i obserwowana w naukach społecznych dyfuzja wiedzy. Podejście strategiczne spopularyzowała także Komisja Europejska, która już od co najmniej dwóch dekad przywiązuje niezwykłą wagę do strategicznego planowania zarówno w sferze polityki społecznej, ale także w polityce funduszy strukturalnych, polityce rozwoju obszarów wiejskich czy polityce zatrudnienia. Należy wyraźnie zaznaczyć, że wejście Polski do Unii Europejskiej wymusiło kompleksowe przygotowanie długoletnich strategii i planów, które mają za zadanie w sposób spójny i przejrzysty identyfikowanie celów i priorytetów rozwoju Polski, ale także są konieczne do podejmowania faktycznych działań i oceny osiągniętych rezultatów. Na wszystkich poziomach zarządzania powstają strategie polityki społecznej, które mają na celu diagnozowanie sytuacji społecznej i wyznaczanie długofalowych kierunków działania. Przykładów strategii europejskich jest wiele – Europa 2020, Europejska

Strategia Zatrudnienia, Europejska Strategia Integracji Społecznej, Europejska Strategia Kształcenia Ustawicznego, Strategia e-Europe i inne. Krajowe czy narodowe strategie dotyczą także różnorodnych zagadnień. Współcześnie istnieje olbrzymie zapotrzebowanie na strategiczne myślenie i działanie wykazywane przez instytucje UE, państwo i jego podmioty, jak i przez samorządy lokalne oraz samoorganizujących się obywateli. Stąd próba poszukiwania możliwości zastosowania instrumentarium zarządzania strategicznego do sektora publicznego.

Przygotowanie strategii i jej wdrożenie to dwa odrębne procesy, które związane są z różnymi podejściami – teorią i ideą (powstanie strategii) oraz praktyką i działaniem (wdrożenie strategii). Za wdrażanie i realizację strategii odpowiedzialni są politycy i działacze oraz pracownicy różnych instytucji, często z różnych sektorów. A nade wszystko za wdrażanie strategii odpowiedzialni są mieszkańcy danego miasta, od ich zapału, energii i chęci do podejmowania działań służących społeczności i mieszkańcom zależy będzie uzyskanie zaplanowanych w strategii celów i zadań. Zakłada się, że partycypacyjny mechanizm budowania niniejszej strategii rozwiązywania problemów społecznych zaowocuje rozwojem wspólnoty lokalnej w wielu wymiarach co bezpośrednio przełoży się na wzrost jakości życia.

10. Spis tabel, rysunków i wykresów

Spis tabel:

	Str.
Tabela 1. Wykaz uczestników prac warsztatowych	15
Tabela 2. Analiza SWOT miasta Czeladź	39
Tabela 3. Analiza SWOT obszaru: pomoc i integracja społeczna	45
Tabela 4. Beneficjenci MOPS w Czeladzi w latach 2012 -2014	50
Tabela 5. Świadczeniobiorcy MOPS w Czeladzi w latach 2012 -2014	50
Tabela 6. Świadczenia niepieniężne realizowane przez MOPS w Czeladzi w latach 2012 -2014	51
Tabela 7. Przesłanki udzielania pomocy społecznej	51
Tabela 8. Liczba zawieranych kontraktów socjalnych w MOPS w Czeladzi w latach 2012 -2014	52
Tabela 9. Skala występowania problemów w mieście Czeladź.	52
Tabela 10. Dominujące problemy rodzin w opinii mieszkańców miasta Czeladź	55
Tabela 11. Asysta rodzinna i piecza zastępcza.	56
Tabela 12. Mieszkańcy miasta Czeladź otrzymujący dodatki mieszkaniowe i dodatek energetyczny.	58
Tabela 13. Analiza SWOT dla obszaru bezpieczeństwo publiczne	60
Tabela 14. Ewidencja wyników działania Staży Miejskiej na lata 2012 - 2014	61
Tabela 15. Pozostałe działania realizowane przez Straż Miejską w latach 2012-2014	61
Tabela 16. Interwencje Policji w poszczególnych dzielnicach miasta w latach 2012 – 2015	63
Tabela 17. Ulice i dzielnice Czeladzi szczególnie niebezpieczne w opinii mieszkańców	65
Tabela 18. Zestawienie wyjazdów OSP Czeladź w latach 2010 - 2014	67
Tabela 19. Prognozowana liczba ludności Polski na lata 2013-2020	69
Tabela 20. Ludność według nieprodukcyjnych grup wieku na 100 osób w wieku produkcyjnym	70
Tabela 21. Analiza SWOT dla obszaru rynek pracy	71
Tabela 22. Ludność w wybranych gminach powiatu będzińskiego w latach 2009 - 2013	71
Tabela 23. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Czeladzi w latach 2004-2013	72
Tabela 24. Poziom bezrobocia w Czeladzi w latach 2008 - 2015	73
Tabela 25. Liczba bezrobotnych w Czeladzi z uwzględnieniem wykształcenia	74
Tabela 26. Mieszkańcy miasta pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy w latach 2012-2015	74
Tabela 27. Bezrobotni czeladzianie z podziałem na wiek w latach 2012-2014	75
Tabela 28. Analiza SWOT dla obszaru edukacja	78
Tabela 29. Stan organizacji gimnazjów, szkół podstawowych i przedszkoli w roku szkolnym 2014/2015	79
Tabela 30. Średni wynik z sprawdzianu zewnętrznego w szkołach podstawowych 2015	81
Tabela 31. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Czeladź	81
Tabela 32. Realizacja zajęć pozalekcyjnych o charakterze sportowo –rekreacyjnym	82
Tabela 33. Wybrane działania placówek oświatowych w roku szkolnym 2014/2015	82
Tabela 33. Analiza SWOT dla obszaru: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa	85
Tabela 34. Skala występowania problemów w mieście	88
Tabela 35. Zaangażowanie w działania na rzecz społeczności lokalnej	89
Tabela 36. Podmioty uzyskujące dotacje w dziedzinie przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	90
Tabela 37. Podmioty uzyskujące dotacje w dziedzinie ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	92
Tabela 38. Podmioty uzyskujące dotacje w dziedzinie wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.	92
Tabela 39. Beneficjenci małych grantów	93
Tabela 40. Organizacje pozarządowe korzystające z infrastruktury gminy	94
Tabela 41. Instytucje organizujące życie kulturalne w mieście	96
Tabela 42. Skala występowania problemów w mieście	97
Tabela 43. Ocena warunków życia w Czeladzi	99
Tabela 44. Partycypacja w życiu kulturalnym mieszkańców Czeladzi	98
Tabela 45. Przyczyny braku uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych	99
Tabela 46. Czytelnicy Miejskiej biblioteki Publicznej im. Marii Nogajowej w Czeladzi w latach 2012-2014.	101

Tabela 47.	Korzystający z oferty biblioteki publicznej	101
Tabela 48.	Ocena warunków życia w Czeladzi	103
Tabela 49.	Ocena oferty sportowo rekreacyjnej w Czeladzi	106
Tabela 50.	Częstotliwość korzystania z infrastruktury sportowo – rekreacyjnej w Czeladzi.	106
Tabela 51.	Zmiana stanu ludności do 2035 w poszczególnych grupach wiekowych	108
Tabela 52.	Analiza SWOT dla obszaru zdrowie	109
Tabela 53.	Otwarte placówki medyczne świadczące usługi na terenie miasta	109
Tabela 54.	Placówki stomatologiczne świadczące usługi na terenie miasta	110
Tabela 55.	Jakość i dostępność służby zdrowia na terenie miasta	112
Tabela 56.	Wskaźniki efektywności działań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	114
Tabela 57.	Wybrane działania z zakresu profilaktyki zdrowotnej w latach 2012-2014	116
Tabela 58.	Wskaźnik Aktywności Osób Starszych (AAI)	117
Tabela 59.	Analiza SWOT dla zagadnienia - kwestia senioralna	118
Tabela 60.	Sytuacja osób starszych w mieście wg opinii ogółu respondentów	118
Tabela 61.	Analiza SWOT dla osób z niepełnosprawnością w Czeladzi	121
Tabela 62.	Dane dotyczące osób z niepełnosprawnością w gminie Czeladź	121
Tabela 63.	Dzieci zaliczone do osób niepełnosprawnych w gminie Czeladź	122
Tabela 64.	Sytuacja osób z niepełnosprawnością w Czeladzi	123
Tabela 65.	Analiza SWOT dla obszaru jakość życia	126
Tabela 66.	Klasyfikacja zasobów mieszkaniowych w Czeladzi według poszczególnych form własności.	127
Tabela 67.	Struktura wiekowa mieszkaniowego zasobu gminy	128
Tabela 68.	Ocena stanu technicznego zasobu mieszkaniowego gminy.	128
Tabela 69.	Liczba złożonych wniosków o najem lokalu socjalnego	130
Tabela 70.	Liczba złożonych wniosków na najem pozostałych mieszkalnych (innych niż socjalne) lokali komunalnych	130
Tabela 71.	Liczba osób ujętych na liście oczekujących na najem lokalu mieszkalnego	131
Tabela 72.	Nasilenie problemów społecznych	133
Tabela 73.	Ocena warunków życia w mieście Czeladź.	138
Tabela 74.	Dynamika wydatkowana środków na realizację zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe.	143
Tabela 75.	Analiza SWOT w obszarze zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa	144
Tabela 76.	Procedura Niebieskiej Karty w Czeladzi w latach 2011 -2014	145
Tabela 77.	Liczba osób bezrobotnych wykonujących prace społecznie użyteczne w Czeladzi w latach 2012 -2014	147
Tabela 78.	Wykaz Przedsięwzięć wraz z potencjalną wartością wydatków w okresie 2016-2022	208

Spis rysunków:

Rysunek 1.	Mapa miasta czeladź	36
Rysunek 2.	Problemy społeczne w opinii mieszkańców miasta Czeladź.	55
Rysunek 3.	Organizacje pozarządowe w Czeladzi wg. obszaru działalności	86
Rysunek 4.	Kategorie problemów społecznych	97
Rysunek 5.	Problemy mieszkaniowe na tle problemów społecznych	132

Spis wykresów:

Wykres 1.	Ocena oferty kulturalnej w Czeladzi	99
Wykres 2.	Dynamika zmian wielkości zasobu lokali socjalnych	129

11. Bibliografia

1. Auleytner J., Głąbicka K.: *Polskie kwestie socjalne na przełomie wieków*. Wydaw. WSP TWP, Warszawa 2002.
2. Auleytner J.: *Polityka społeczna. Teoria a praktyka*. Wydaw. WSP TWP, Warszawa 1997
3. Baron M.– Wiaterek, Grzanka I.: Organizacja rozwiązywania problemów społecznych przez samorząd terytorialny. Zeszyty naukowe Politechniki Śląskiej. Zeszyt 80 z 2015
4. Dentler R. A., *Major American Social Problems*, Chicago 1967, IL: Rand McNally & Company, s. 5 [za:] Krzysztof Frysztacki, *Socjologia problemów społecznych*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2009
5. Długosz D., Wygnański J.J.: *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, maszynopis powielony, Warszawa 2005
6. Dziewięcka-Bokun L.: *O sposobach rozumienia polityki społecznej*, [w:] *Uwarunkowania współczesnej polityki społecznej*, pod red. B. Ponikowskiego i J. Zarzecznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002
7. *Ewaluacja – kwestie ogólne*, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2005
8. Frączek P.: *Strategia rozwiązywania problemów społecznych jako narzędzie realizacji lokalnej polityki społecznej*. „Polityka Społeczna” 2010, nr 7
9. Frączkiewicz-Wronka A., M. Wronka-Pośpiech, *Governance jako nowy paradygmat zarządzania organizacjami realizującymi cele polityki społecznej*, w: M. Grewiński, A. Karwacki (red.), *Innowacyjna polityka społeczna*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie, Warszawa 2015
10. Grewiński M.: *Wielosektorowa polityka społeczna. O przeobrażeniach państwa opiekuńczego*. Wydawnictwo WSP TWP. Warszawa 2009
11. Hausner J., *Zarządzanie publiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008
12. Izdebski H. *Samorząd terytorialny Podstawy ustroju i działalności*. Lexis Nexis Warszawa 2009
13. Izdebski H., *Od administracji publicznej do public management* w: J. Hausner (red.) „*Zarządzanie Publiczne*” 01/2007, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Kraków 2007
14. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia (Dz.U. 1997, Nr 78 poz. 483 z późniejszymi zmianami)

15. Kożusznik B., *Zachowania człowieka w organizacji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014
16. Kroszel J.: *Podstawy polityki społecznej w gospodarce rynkowej*. Wydaw. UO, Opole 1994, także J. Danecki: *Kwestia społeczna – istota, źródła, zarys diagnozy*, [w:] A. Rajkiewicz, J. Supińska, M. Księżopolski: *Polityka społeczna. Materiały do studiowania*. Wydaw. Naukowe „Śląsk”, Katowice 1998
17. Krzyszkowski J., Przywojska J.: *Zasada programowania w UE a lokalna i regionalna polityka społeczna w Polsce*, [w:] *Międzynarodowa polityka społeczna. Aspekty porównawcze*, red. B. Balcerzak – Paradowska i A. Rączaszek. IPISS, AE w Katowicach, Warszawa – Katowice 2010
18. Marchewka-Bartkowiak K., *Nowe zarządzanie publiczne*,
19. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Wykluczenie i integracja społeczna w Polsce, ujęcie wskaźnikowe*, Warszawa 2006
20. Olechnicki K., P. Załęcki: *Słownik socjologiczny*. Wydaw. Graffiti BC, Toruń 1998
21. Polakowski D.: *Program Aktywności Lokalnej jako narzędzie rozwoju kapitału społecznego oraz integracji społecznej*. ROPS Kraków 2012
22. Polakowski D.: *Strategia rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym w oparciu o partycypację społeczną*, [w:] *Partnerstwo lokalne jako strategia rozwiązywania problemów społecznych*, red. A. Frączkiewicz-Wronka, UE, Katowice 2010
23. Sierpowska I.: *Prawo pomocy społecznej*. Zakamycze, Kraków 2006
24. Sobolewski A.: *Przez współpracę do sukcesu*. Warszawa 2007
25. Sprawozdanie roczne MOPS w Czeladzi
26. Szatur-Jaworska B.: *Diagnozowanie w polityce społecznej*. Wydaw. IPS UW, Warszawa 2002, s. 19 i nast.; E. Wysocka: *Człowiek a środowisko życia. Podstawy teoretyczno – metodologiczne diagnozy*. Wydaw. Akademickie Żak, Warszawa 2007, s. 56 i nast.; Idem: *Diagnoza w resocjalizacji. Obszary problemowe i modele rozwiązań w ujęciu psychopedagogicznym*. PWN, Warszawa 2008
27. The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions, dokument dostępny na stronach internetowych Komisji Europejskiej

28. Tomeczek A., Polakowski D., Rogala P.: *Metodologia wspierania rozwoju społecznego gminy w oparciu o partycypację społeczną*. PPWOW. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa 2008
29. Uchwała Rady Miejskiej w Czeladzi z 26.01.2015r. w sprawie uchwalenia Programu współpracy Miasta Czeladź z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na rok 2015
30. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 r. poz. 163 z późn. zm.)
31. Vademecum Samorządowca 2014, Gmina Miejska Czeladź, GUS 2014
32. Wójcik A.: *Problemy społeczne w strategiach samorządu terytorialnego*, [w:] *Sytuacja rodzin i polityka rodzinna w wymiarze lokalnym*, red. B. Balcerzak – Paradowska. IPiSS, Warszawa 2009
33. Wronka-Pośpiech M., A. Frączkiewicz-Wronka, *Innowacje – przesłanki wyłaniania się nowego paradygmatu polityki społecznej*, w: M. Grewiński, A. Karwacki (red.), *Innowacyjna polityka społeczna*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie, Warszawa 2015
34. Załącznik do uchwały Nr LXVI/983/2014 Rady Miejskiej w Czeladzi z dnia 7 kwietnia 2014 r. WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA MIESZKANIOWYM ZASOBEM GMINY CZELADŹ NA LATA 2014-2018. Wszystkie przytoczone w tym miejscu fakty, jeśli nie zaznaczono inaczej pochodzą z tego materiału.
35. Zasada-Chorab A., *Zarządzanie w organizacjach a pomoc społeczna*, w: M. Grewiński, A. Zasada-Chorab, *System pomocy społecznej w Polsce – wyzwania i kierunki*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, Toruń 2012
36. Zawicki M., *Nowe zarządzanie publiczne*, PWE, Warszawa 2011

Strony internetowe:

- <http://www.zpp.pl/>,
- <http://orka.sejm.gov.pl/>,
- <http://apn.czeladz.pl/o-nas>
- <http://www.galeria-elektrownia.czeladz.pl/galeria-3/o-galerii.html>
- <http://www.sdk-odeon.pl/>
- www.ngo.pl
- www.wikipedia.org
- <http://ec.europa.eu/>

12. Aneks

Raport z badań: Problemy społeczne w opiniach mieszkańców Czeladzi.

M I A S T O
C Z E L A D Ź

Problemy społeczne miasta w
opinii mieszkańców.

Raport z badań

Wprowadzenie

Badania terenowe w Czeladzi zostały przeprowadzone z inspiracji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej jako element diagnostyczny, służący przygotowaniu miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Przygotowanie merytoryczne, realizację badań i opracowanie (analiza ilościowa i jakościowa) raportu końcowego powierzono **Instytutowi Współpracy i Partnerstwa Lokalnego** w Katowicach. Proces ankietyzacji przeprowadzony został w październiku 2015, na reprezentatywnej próbie mieszkańców Czeladzi. Zespół ankierski stanowili studenci Kolegium Pracowników Służb Socjalnych pod nadzorem kadry merytorycznej IW i PL. Zakres tematyczny badań obejmował:

1. skalę występowania problemów społecznych w mieście
2. przyczyny problemów i potencjalne sposoby ich rozwiązywania
3. jakość życia w Czeladzi (analizowane obszary – zdrowie, kultura, sport, rekreacja)
4. stopień poczucia bezpieczeństwa w mieście
5. wieloaspektową ocenę sytuacji seniorów i osób z niepełnosprawnością
6. problematykę bezrobocia
7. problemy rodziny

Metodologia badań

Cele badania oraz przyjęte założenia badawcze zdecydowały o wyborze metody i techniki ilościowej. Zbudowany kwestionariusz wywiadu posłużył docelowo jako narzędzie badawcze. Dzięki niemu zostały zebrane potrzebne informacje i dane do opracowania opinii i postaw badanej społeczności. Kwestionariusz zawierał w części tzw. „pytania otwarte”, w których respondenci mogli wyrazić i rozwinąć swoje wypowiedzi, przedstawić nurtujące ich problemy, wskazać tematy mniej znane lub nieuwzględnione przez zespół badawczy.

Finalnie uzyskano materiał empiryczny do opracowań statystycznych w wymiarze ilościowym zachodzących zjawisk, a także (w wybranych obszarach) materiał o charakterze jakościowym w zakresie prezentowanych opinii.

W oparciu o uzyskane aktualne, dostępne dane statystyczne przeprowadzono kwotowy dobór próby badawczej, kwalifikując do wywiadu osoby spełniające łączne kryteria płci, wieku, wykształcenia i obszaru zamieszkania, będące w całości odzwierciedleniem pełnej struktury społeczno-demograficznej miasta. Odstępstwa od reguły wahają się w granicach niskich i dopuszczalnych odchyień. **Badaniem objęto 300 respondentów, co stanowi w pełni**

reprezentatywną próbę dla społeczności lokalnych mieszczących się w przedziale 30-50 tys. mieszkańców. Kobiety stanowiły 52% respondentów, mężczyźni 48%.

Badania właściwe zostały poprzedzone pilotażem badawczym, służącym weryfikacji narzędzia i korektom metodologicznym (10% próby), a także szkoleniem dla ankieterów.

Wywiady zostały przeprowadzone w czterech wyodrębnionych obszarach miejskich w ilości proporcjonalnej do liczby mieszkańców (I – 35,7%,II – 20%, III – 13,3%,IV – 30%)

Problemy społeczne występujące w Czeladzi

Pierwszą analizowaną kwestią była skala problemów występujących na terenie miasta. Respondenci po zapoznaniu się z zaproponowaną listą mieli określić natężenie poszczególnych problemów w Czeladzi. Rozkład odpowiedzi prezentuje poniższa tabela:

Tabela 1 . Natężenie problemów społecznych w mieście

Lp.	Problem	Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Bardzo częsty problem	Trudno pow., nie wiem
		%	%	%	%	%
1.1	Bezdomność	15,7	55,3	26,7	33,3	0,0
1.2	Zła sytuacja mieszkaniowa	2,0	20,0	54,3	22,7	1,0
1.3	Ubóstwo	2,3	22,3	56,7	17,7	1,0
1.4.	Bezrobocie	0,3	9,0	48,0	42,0	0,7
1.5.	Niepełnosprawność	8,7	46,0	36,3	8,3	0,7
1.6	Trudna sytuacja osób starszych	3,3	26,0	47,7	22,3	0,7
1.7	Alkoholizm	1,0	8,7	48,3	42,3	0,0
1.8	Narkomania	14,0	47,3	28,3	10,3	0,0
1.9	Zły stan zdrowia mieszkańców	3,7	31,7	50,3	14,0	0,3
1.10	Przestępczość	5,3	51,7	37,3	5,3	0,3
1.12	Problemy w rodzinie	4,0	32,0	47,7	16,0	0,3
1.13	Niski przyrost naturalny	7,0	33,7	38,3	20,3	0,7
1.14	Jakość edukacji	18,0	40,3	31,0	10,0	0,7
1.15	Oferta kulturalna	6,7	32,3	38,3	22,0	0,7
1.16	Migracja mieszkańców	4,0	29,3	43,0	23,3	0,3
1.17	Publiczne usługi zdrowotne	4,0	21,3	44,3	30,3	0,0
1.18	Brak poczucia bezpieczeństwa	8,3	44,0	37,0	10,3	0,3
1.19	Niedobór instytucji lub NGO działających na rzecz mieszkańców	15,3	32,7	33,7	17,0	1,3

Znacząca część obszarów przyjmuje w opiniach respondentów **średnie natężenie** (żaden z problemów nie został wskazany jako „bardzo częsty” przez większość). Niektóre, takie jak bezrobocie, alkoholizm, bezdomność czy niewystarczające publiczne usługi zdrowotne wskazywane **są jako znaczące przez istotną część mieszkańców**.

Według respondentów Czeladź jest miastem bezpiecznym, o stosunkowo niskiej skali przestępczości i uzależnienia od narkotyków, a także przyzwoitej jakości edukacji.

Problemy o dużym nasileniu zostały przeanalizowane w sposób bardziej szczegółowy. Mimo znaczącego spadku stopy bezrobocia w regionie, jako najczęstszy wskazany został problem **lokalnego rynku pracy** – co potwierdziła jedna trzecia indagowanych . Przyczyn tego problemu upatrywano w: niewystarczającej ilości lokalnych podmiotów gospodarczych, braku dużych firm, likwidacji kopalń węgla kamiennego w Zagłębiu, niskich zarobkach i prawodawstwie faworyzującym przedsiębiorcę (umowy śmieciowe).

W opinii co szóstego pytanego pochodną braku pracy jest **alkoholizm**. Oceny dotyczące poziomu i dostępu do publicznej służby zdrowia nie odbiegają od średniej krajowej, wskazując na niedowład organizacyjny czy nierównowagę między popytem i podażą usług w tym zakresie.

Mieszkańcy miasta zwracają także uwagę na niedostosowaną do potrzeb wielu grup **politykę mieszkaniową i niewystarczającą ofertę kulturalną**. Pierwsza kwestia (dotycząca przecież całego kraju) w opinii badanych najczęściej pozostawiana jest jedynie mechanizmom rynkowym, nie uwzględniając możliwości ludzi młodych czy gorzej uposażonych a także grup wykluczonych. Respondenci zwracają uwagę na konieczność tworzenia budownictwa komunalnego, mieszkań pod wynajem, czy też przygotowania ofert preferencyjnych dla młodych małżeństw.

Udział w kulturze jest oceniany przez uczestników badania jako element niezbędny do osiągnięcia adekwatnej do potrzeb jakości życia.

Mieszkańcy którzy wypowiedzieli się w tej kwestii oczekują: szerszej oferty kulturalnej, większej ilości imprez darmowych a przede wszystkim stworzenia miejsc spotkań dla różnych grup wiekowych (kluby młodzieżowe, Kluby Seniora).

Nieliczni badani sygnalizują jako pilny problem do rozwiązania stworzenie efektywnego systemu wspierania osób starszych i zapewnienia subiektywnego poczucia bezpieczeństwa na czeladzkich ulicach. Sposobem na to jest ich zdaniem wzmocnienie oświetlenia miejsc szczególnie uczęszczanych i zintensyfikowanie pieszych patroli Straży Miejskiej i Policji.

Tabela 2. Najważniejsze problemy w mieście i ich główne przyczyny

Lp.	PROBLEMY MIASTA	% wskazań na problem	PRZYCZYNY
1.	Lokalny rynek pracy	31,4	<ul style="list-style-type: none"> • bezrobocie, mało ofert pracy • umowy czasowe, śmieciowe • mało zakładów pracy w Czeladzi • brak dużych firm, likwidacja kopalni • złe warunki pracy • bardzo niskie zarobki • brak PUP w Czeladzi
2.	Alkoholizm	16,2	<ul style="list-style-type: none"> • brak pracy • złe warunki pracy • niestabilność zatrudnienia • problemy w rodzinie • inne nałogi
3.	Publiczna opieka zdrowotna	10,3	<ul style="list-style-type: none"> • długi czas oczekiwania do lekarza spec. • bardzo trudny dostęp do rehabilitacji z NFZ • ogólny bałagan organizacyjny • likwidacja oddziałów w szpitalu w Czeladzi • zły stan zdrowia mieszkańców (liczba chorych)
4.	Zła sytuacja mieszkaniowa	7,7	<ul style="list-style-type: none"> • brak mieszkań • brak lokali komunalnych • ceny mieszkań zbyt wysokie • brak dochodów, brak możliwości zakupu mieszkań przez młodych i nie tylko
5.	Oferta kulturalna	6,7	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczona oferta kulturalna • mała ilość darmowych imprez • zaproszeni artyści nie są z I ligi • brak miejsc spotkań dla osób w różnym wieku (kluby młodzieżowe, kluby seniora)
6.	Bezpieczeństwo mieszkańców	4,2	<ul style="list-style-type: none"> • niewielka ilość patroli policji w nocy • złe oświetlenie ulic i parków
7.	Trudna sytuacja osób starszych	3,4	<ul style="list-style-type: none"> • niewielkie dochody • zła opieka medyczna • utrudniony dostęp do rehabilitacji • drogie leki
8.	Pozostałe	20,1	<ul style="list-style-type: none"> • problemy w rodzinie, młodych • brak placów zabaw dla dzieci • niski przyrost naturalny, migracja mieszkańców • niska jakość edukacji, oświaty • inne

Badani zostali poproszeni o wyrażenie opinii o kierunku zmian w analizowanych obszarach. Główne trendy prezentuje poniższa tabela.

Tab 3. Tendencje zmian głównych problemów w mieście

TENDENCJA ZMIAN GŁÓWNYCH PROBLEMÓW W MIEŚCIE	Problem nasila się	Problem maleje	Problem pozostaje bez zmian
	%	%	%
Alkoholizm	62,2	34,1	3,7
Bezrobocie	48,3	47,2	4,5
Ubóstwo	64,5	35,5	0,0
Brak poczucia bezpieczeństwa	37,5	59,4	3,1
Zły stan publicznej opieki zdrowotnej	54,7	45,3	0,0
Zły stan zdrowia mieszkańców	83,3	16,7	0,0
Niski przyrost naturalny, mało dzieci	74,1	3,7	3,7
Problemy w rodzinach	40,0	56,0	4,0
Zła sytuacja mieszkaniowa	52,9	47,1	0,0
Trudna sytuacja osób starszych	60,0	36,0	4,0

Najistotniejsze tendencje o negatywnym wektorze zauważyć można w: pogarszającym się stanie zdrowia mieszkańców, dramatycznie obniżającej się dietności, pogarszającej się sytuacji seniorów i wskazywanymi już wcześniej, trzema sprzężonymi problemami ((bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm) . W ocenie ponad połowy badanych problemy rodzinne zmniejszają się, wzrasta także poczucie bezpieczeństwa w mieście. Ambiwalentne oceny związane z sytuacją jednostkową i doświadczeniami indagowanych dotyczą sytuacji w służbie zdrowia czy stanu mieszkalnictwa w mieście.

Podsumowaniem tego obszaru analizy są dwie poniższe tabele. Zebrane w nich dane pozwalają na dokonanie oceny jakości życia w mieście .

Tabela 4 . Jaka jest Pana/Pani ocena warunków życia w Czeladzi ?

OCENA WARUNKÓW ŻYCIA W CZELADZI	bardzo źle	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze
	%	%	%	%	%
Lokalny rynek pracy	31,0	42,0	26,0	1,0	0,0
Oświata	1,3	9,3	45,0	38,7	5,7
Opieka zdrowotna	13,3	37,7	31,0	16,7	1,3
Sytuacja mieszkaniowa	15,7	33,0	39,7	11,0	0,7
Bezpieczeństwo mieszkańców	2,0	18,7	46,0	30,3	3,0
Dostępność do kultury i rozrywki	9,3	25,0	42,7	21,3	1,7
Dostępność do sportu i rekreacji	3,7	14,3	46,7	33,3	2,0
Placówki usługowe	2,0	19,3	35,7	36,0	7,0
Placówki handlowe	0,3	2,3	26,0	49,7	21,7

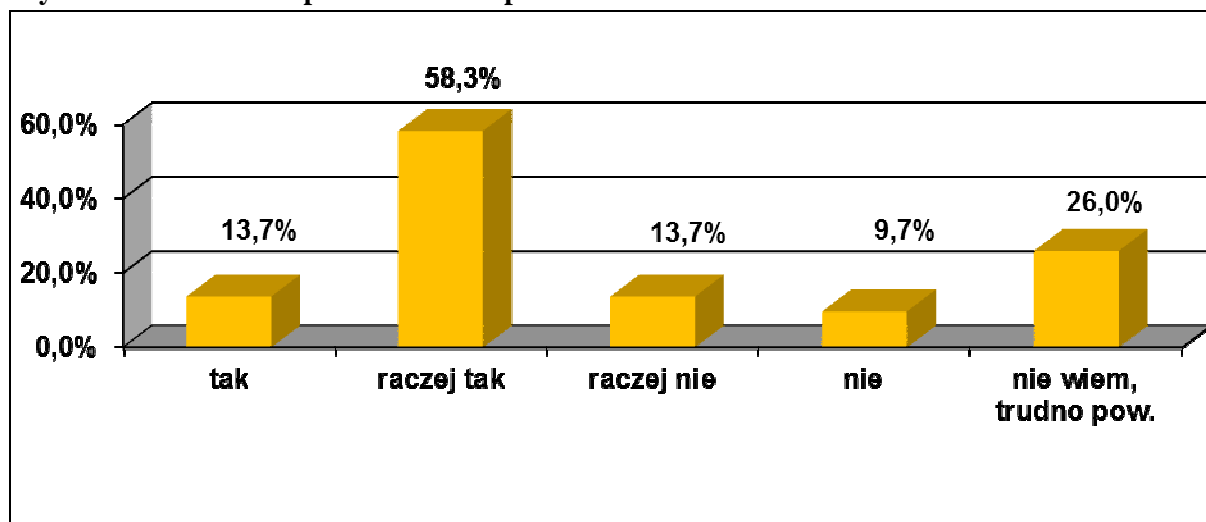
Tabela 5. Które z tych kwestii powinny być rozwiązane w pierwszej kolejności ?

NAJBARDZIEJ ISTOTNE SPRAWY DO ROZWIĄZANIA W CZELADZI	%	Kolejność ważności spraw do rozwiązania
Lokalny rynek pracy (brak miejsc pracy, brak dużych zakładów, bezrobocie, niskie dochody, ubóstwo z braku pracy, stałych dochodów, brak oddziału PUP w Czeladzi)	31,7	1
Opieka zdrowotna (zły stan publicznej opieki zdrowotnej, trudny dostęp do specjalistów, kolejki do lekarzy specjalistów, bałagan, likwidacja oddziałów w szpitalu w Czeladzi)	21,3	2
Sytuacja mieszkaniowa (brak dostępnych cenowo mieszkań, brak lokali komunalnych, problemy z ogrzewaniem)	17,7	3
Bezpieczeństwo mieszkańców (ogólny stan, mała ilość patroli szczególnie w nocy).	8,2	4
Dostępność do kultury i rozrywki (szersza oferta, dotarcie z informacją do mieszkańców)	8,2	5
Oświata (zły stan nauczania i organizacyjny)	4,8	6
Inne (tereny zielone, parkingi, usługi,	12,9	7

Bezpieczeństwo w mieście

Kolejnym analizowanym tematem było poczucie bezpieczeństwa w Czeladzi. Miasto należy do bardzo bezpiecznych; siedmiu na dziesięciu pytanym potwierdza tę opinię, co koresponduje z danymi statystycznymi Policji i Straży Miejskiej i wypowiedziami ekspertów.

Wykres 1. Poczucie bezpieczeństwa w opiniach mieszkańców Czeladzi

Jak w każdym zurbanizowanym obszarze są jednak tereny i konkretne lokalizacje, gdzie zagrożenie może być realne. Część badanych potrafiła je wskazać lub scharakteryzować.

Tabela 6. Lokalizacja miejsc stwarzających zagrożenie

Lp.	ULICE I DZIELNICE CZELADZI SZCZEGÓLNI NIEBEZPIECZNE ZDANIEM MIESZKAŃCÓW	%
1	PARKI (Grabek, Miejski, Prochownia i pozostałe)	11,7
2	17 LIPCA	8,0
3	BYTOMSKA	6,8
4	BETONY	6,6
5	TUWIMA	5,9
6	CENTRUM	4,5
7	MUSIAŁA	4,2
8	KATOWICKA	4,0
9	TERENY PO KOPALNI I OKOLICE	3,9
10	ZWYCIĘSTWA	2,6
11	NOWOTKI	2,1
12	POZOSTAŁE	39,7

Wskazywane obszary podzielić można na dwa typy:

- pierwszy to konkretne ulice czy kwartały gdzie w opinii mieszkańców na skutek intensyfikacji zachowań nagannych (chuligaństwo, przemoc ,pijaństwo, agresja) znacząco obniża się poczucie bezpieczeństwa ,
- drugi to tereny, których specyfika (anonimowość, zatłoczenie, wielogodzinny ruch) niesie poczucie zagrożenia (Centrum) lub utrudnia kontrolę służb mundurowych (parki, skwery, tereny pokopalniane)

Poziom bezpieczeństwa mieszkańców jest z reguły silnie skorelowany z działaniami służb działających na danym terenie. Ocena ich pracy wypada w miarę korzystnie. Rozkład odpowiedzi na pytanie o efektywność prewencyjną (skala 1-10, gdzie 1 - to brak działań a 10 – działania satysfakcjonujące w pełni) wygląda następująco :

Tabela 7. Efektywność prewencyjna służb mundurowych w Czeladzi

Policja	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ilość wskazań	14	15	35	35	99	29	34	21	13	5
Straż Miejska	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ilość wskazań	48	44	50	35	55	21	14	17	7	9

Średnia ocen dla Policji wyniosła **5,10** a dla Straży Miejskiej – **4,03**. W komentarzach respondentów kolejny raz przewija się kwestia większej ilości patroli widocznych w newralgicznych miejscach miasta.

Kultura w Czeladzi

Uczestnictwo w kulturze jest elementem istotnym dla znaczącej części mieszkańców miasta. Ocenie poddano kilka elementów decydujących o poziomie udziału i stopniu satysfakcji z lokalnej oferty kulturalnej.

Po pierwsze, zweryfikowano znajomość instytucji organizujących mieszkańcom życie kulturalne. Stopień ich identyfikacji przedstawiono poniżej.

Tabela 8 . Inicjatorzy życia kulturalnego w Czeladzi

Lp.	Instytucje , wskazane przez mieszkańców	%
1	Urząd Miejski	34,6
2	Odeon SDK	22,1
3	MOSIR	11,1
4	Galeria Elektrownia	5,3
5	Muzeum Saturn	4,5
6	Biblioteki	4,3
7	Szkoły, przedszkola	4,0
8	Domy kultury - ogólnie	2,9
9	Kościóły	2,7
10	Inne	8,5

Spontaniczna znajomość instytucji kultury nie jest przytłaczająca; z odpowiedzi badanych wyłaniają się **trzy kluczowe instytucje dbające o życie kulturalne w mieście**. Co trzeci respondent docenia kreatywną rolę Urzędu Miasta, co piąty Odeonu, a co dziewiąty MOSIR. Ocenę aktywności w tej sferze potwierdzają kolejne odpowiedzi – jedynie połowa mieszkańców (52%) uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych na terenie miasta. Częstość tego zjawiska prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 9. Korzystanie z oferty kulturalnej Czeladzi

CZĘSTOTLIWOŚĆ UCZESTNICTWA MIESZKAŃCÓW W ŻYCIU KULTURALNYM MIASTA	Kilka razy w miesiącu	Raz w miesiącu	Raz na kwartał	Raz do roku	Nie uczestniczy
	%	%	%	%	%
	1,7	9,3	25,0	16,0	47,0

W miarę intensywnie udziela się kulturalnie jedynie co dziewiąty czeladzianin, sporadycznie nieco ponad 40% mieszkańców.

Powodem braku aktywności kulturalnej mieszkańców jest w ich opinii:

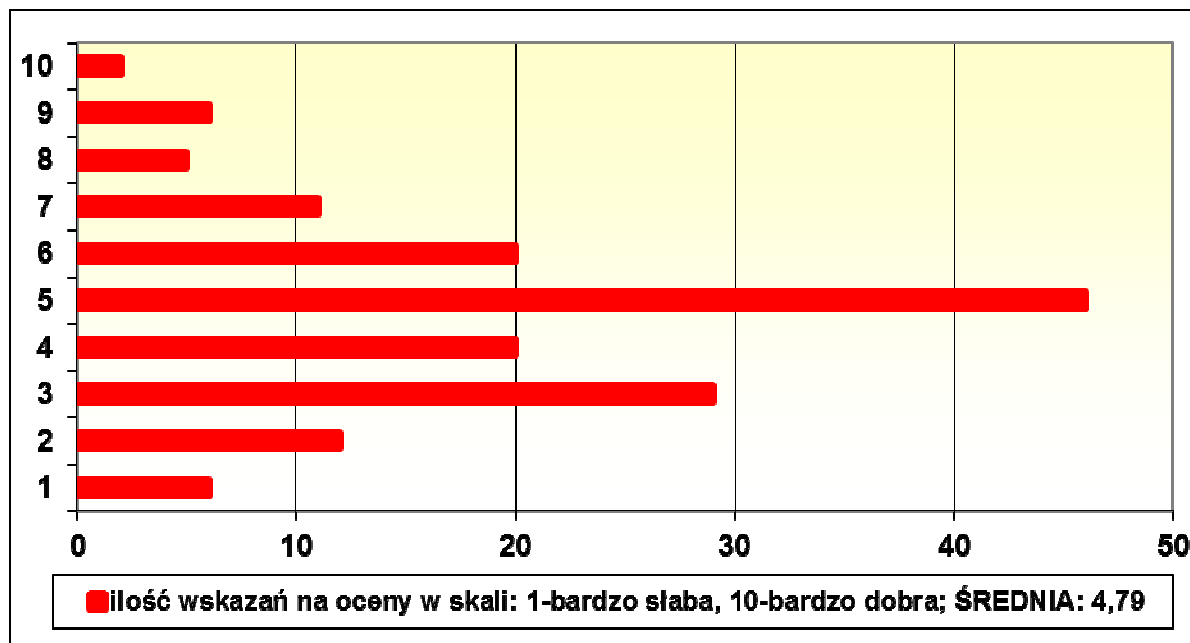
- niedostosowanie oferty do indywidualnych potrzeb,
- braku czasu
- niewystarczające informacje o przygotowywanych i realizowanych przedsięwzięciach kulturalnych w mieście

Tabela 10. Dlaczego nie bierze Pan/Pani udziału w wydarzeniach kulturalnych?

POWODY BRAKU UCZESTNICTWA W WYDARZENIACH KULTURALNYCH	Nie stać mnie	Nie trafiają w moje potrzeby	Nie mam czasu	Nie dociera do mnie informacja	Inne	Uczestniczy
	%	%	%	%	%	%
	5,00	16,7	12,7	8,0	4,0	52,0

Oferta kulturalna miasta oceniona została nieco poniżej średniej, w stosowanej już 10-stopniowej skali.

Wykres 2. Ocena oferty kulturalnej Czeladzi

Aby ukonkretnić potrzeby mieszkańców w tym obszarze, a jednocześnie zdiagnozować ich skalę poproszono respondentów o zaprezentowanie własnych propozycji, wydarzeń i działań kulturalnych.

Wśród najczęściej przewijających znalazły się :

- *Kino (reaktywacja placówki), projekcje autorskie, spotkania ze sławnymi artystami*
- *Teatr (lokalny lub zapraszany z większych ośrodków)*
- *Więcej imprez plenerowych z „artystami z pierwszej ligi”*
- *Więcej wydarzeń artystycznych na rynku*
- *Więcej zajęć dla dzieci i młodzieży po lekcjach*
- *Kluby, tworzenie miejsc spotkań dla młodzieży i osób starszych (kluby seniora, spotkań, dyskusyjne)*
- *Potańcówki dla osób starszych i średnim wieku*
- *Dyskoteki dla młodych*

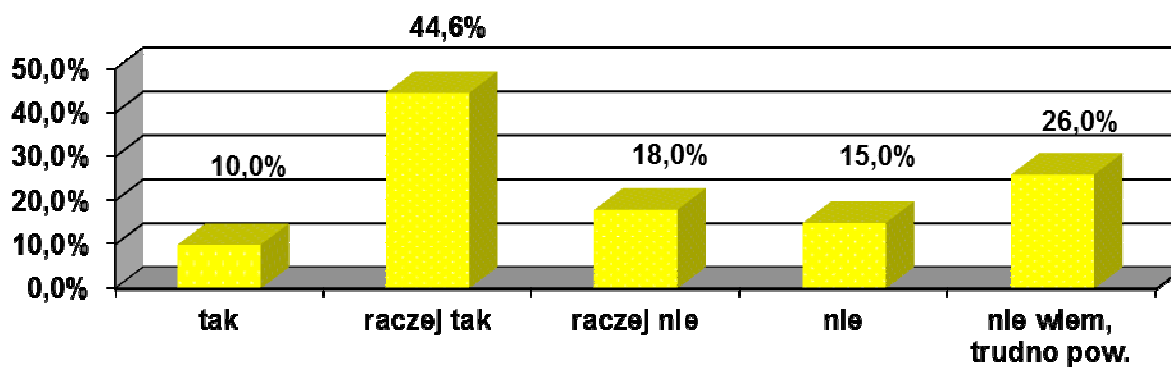
Jak można zauważyć, propozycje te skupiają się wokół:

- oferty adresowanej do różnych grup wiekowych,
- propozycji oferty kultury wyższej, obecnej na stałe w środowisku lokalnym (teatr i kino)
- tworzenia miejsc spotkań i animacji wydarzeń dla różnorodnych środowisk

Sport i rekreacja w Czeladzi.

Czeladź posiada zróżnicowane walory przyrodniczo- rekreacyjne i atrakcyjną bazę lokalową w tym zakresie, co stwarza możliwości aktywnego odpoczynku i krzewienia kultury fizycznej. Większość mieszkańców pozytywnie ocenia dostępną ofertę, co trzeci jest jednak niezadowolony.

Wykres 3. OCENA OFERTY SPORTOWO-REKREACYJNEJ

Sygnalizowane potrzeby w tym obszarze obejmują:

- Krytą pływalnię z opcją dodatkowego otwartego basenu
- Budowę ścieżek rowerowych
- Ożywienie istniejących parków i skwerów
- Organizację imprez rekreacyjno-sportowych dla całych rodzin
- Place zabaw dla dzieci i rekreacji dla starszych
- Boiska do siatkówki
- Sieć siłowni „pod chmurką”
- Profesjonalną siłownię & fitness z nowoczesnym sprzętem i profesjonalną obsługą
- Kręgielnię

Propozycje składane przez mieszkańców mają różny poziom realności i są zależne od priorytetów i możliwości inwestycyjnych miasta, należy jednak wnikliwie przeanalizować ich przydatność dla środowiska lokalnego.

Jednym z kluczowych elementów pozwalających na ocenę aktywności fizycznej mieszkańców jest częstość korzystania z obiektów sportowo-rekreacyjnych. Niestety, nie wypada ona imponująco:

Regularnie (raz w tygodniu, kilka razy w miesiącu) odwiedza tę infrastrukturę jedynie co szósty respondent, co dwunasty robi to raz na miesiąc, a **ponad 40% nie korzysta wcale z miejskich obiektów!**. Nie wiadomo co prawda, ilu mieszkańców miasta wizytuje obiekty sportowo-rekreacyjne zlokalizowane poza Czeladzią, ale deklarowana frekwencja powinna zwrócić uwagę władarzy miasta .

Tabela 18. Korzystanie z miejskich obiektów sportowo- rekreacyjnych

CZĘSTOTLIWOŚĆ KORZYSTANIA Z MIEJSKICH OBIEKTÓW SPORTOWO- REKREACYJNYCH	Raz w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Raz w miesiącu	Raz na kwartał	Raz do roku	Nie korzystam wcale
	%	%	%	%	%	%
	6,0	10,0	8,3	14,7	18,0	42,7

Służba zdrowia w mieście

Kolejnym analizowanym elementem wpływającym na jakość życia jest dbałość o stan zdrowia mieszkańców. Ocenie podlegały : jakość i dostępność usług medycznych. Respondentów zapytano : **Jak ocenia Pan/Pani działalność służby zdrowia na terenie Czeladzi ?** (1-bardzo słabo, 10-bardzo dobrze). Odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Jakość i dostępność oferty medycznej w opinii mieszkańców

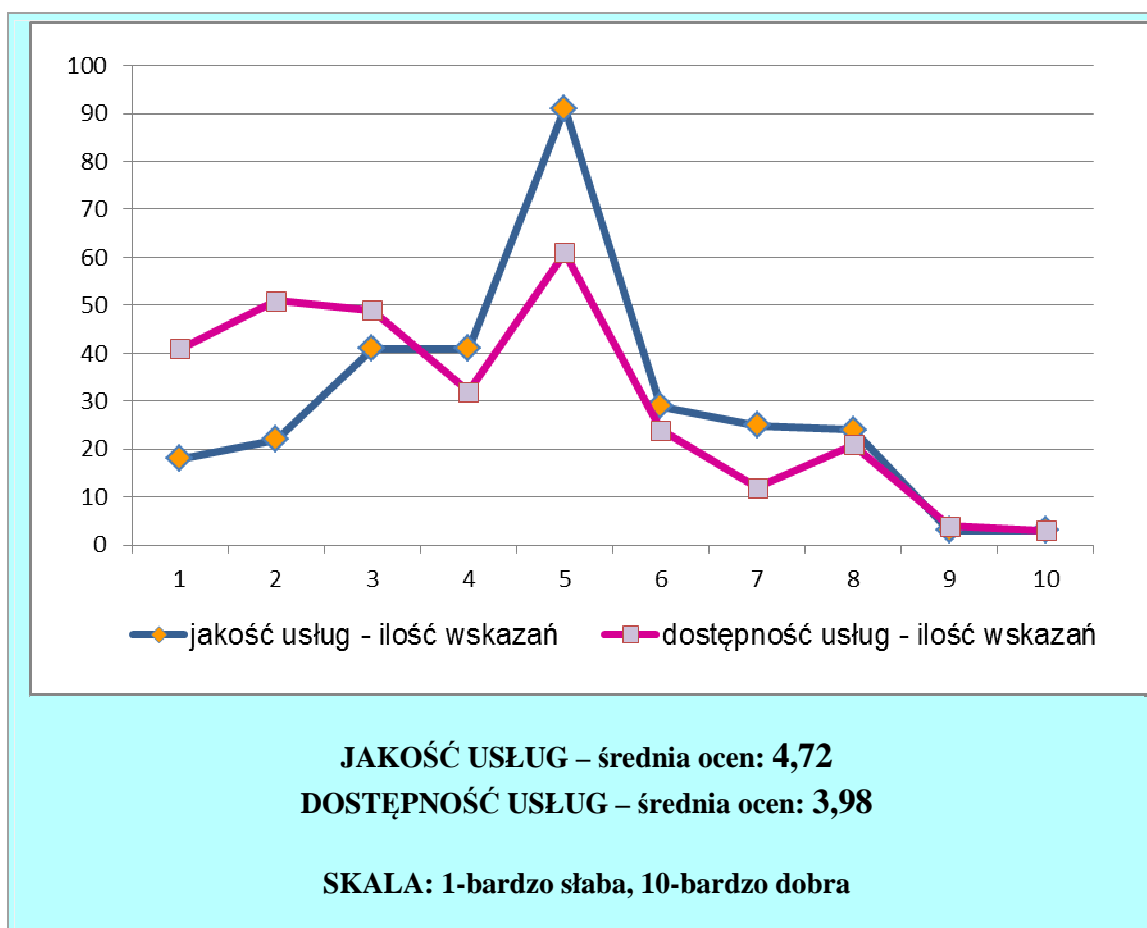

Tabela 19. Jakość i dostępność usług -rozkład odpowiedzi respondentów

Jakość usług	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ilość wskazań	18	22	41	41	91	29	25	24	3	3
Dostępność usług	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ilość wskazań	41	51	49	32	61	24	12	21	4	3

Uzyskane oceny nie odstają w sposób istotny od średniej krajowej. Mieszkańcy regionu korzystają z placówek medycznych nie tylko na terenie zamieszkania ale i tam, gdzie istnieje taka możliwość w oparciu o kontrakty NFOZ; samorząd lokalny ma w tej kwestii ściśle określone możliwości.

Dostęp do usług specjalistycznych jest zależny od środków budżetowych i wielkości kontraktów podpisanych przez NFZ z lokalnymi placówkami służby zdrowia. Braki i oczekiwania respondentów w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Deficytowe usługi medyczne w opinii mieszkańców

Lp.	USŁUGI, SPECJALIZACJE MEDYCZNE NAJBARDZIEJ OCZEKIWANIE PRZEZ MIESZKAŃCÓW CZELADZI (NFZ, bezpłatne, refundowane)	%
1	kardiolog	13,4
2	specjalistów - ogólnie	12,6
3	spec. rehabilitacji	11,1
4	okulista	8,1
5	neurolog	7,2
6	chirurg, chirurg dziecięcy	5,2
7	dermatolog	4,7
8	stomatolog	4,5
9	diagnostyka medyczna (usg, tomograf, rezonans)	4,3
10	ginekolog	3,7
11	psychiatra i psycholog	3,5
12	inne	21,7

Problemy seniorów w Czeladzi

W dokumencie strategicznym wielokrotnie analizowano zjawisko starzenia się społeczności lokalnych i zwiększanie się potrzeb tego środowiska. Prezentowane narzędzie badawcze również zawierało blok pytań poświęconych temu problemowi. Wstępne zagadnienia służyły zebraniu opinii o kilku aspektach funkcjonowania seniorów:

- sytuacji materialnej
- sytuacji finansowej
- sytuacji rodzinnej
- sytuacji społecznej

Tabela 21 . Opinie o sytuacji seniorów w mieście

SYTUACJA OSÓB STARSZYCH W CZELADZI WG OPINII OGÓŁU RESPONDENTÓW						
SYTUACJA MATERIALNA	bardzo zła	zła	średnia	dobra	bardzo dobra	trudno pow.
%	7,0	35,6	36,4	15,4	3,3	2,3
SYTUACJA ZDROWOTNA	bardzo zła	zła	średnia	dobra	bardzo dobra	trudno powiedzieć
%	8,7	43,0	33,3	10,4	2,3	2,3
SYTUACJA RODZINNA	bardzo zła	zła	średnia	dobra	bardzo dobra	trudno powiedzieć
%	3,3	12,3	45,3	33,3	4,6	1,4
SYTUACJA SPOŁECZNA	bardzo zła	zła	średnia	dobra	bardzo dobra	trudno powiedzieć
%	5,3	23,1	42,6	22,7	4,0	2,3

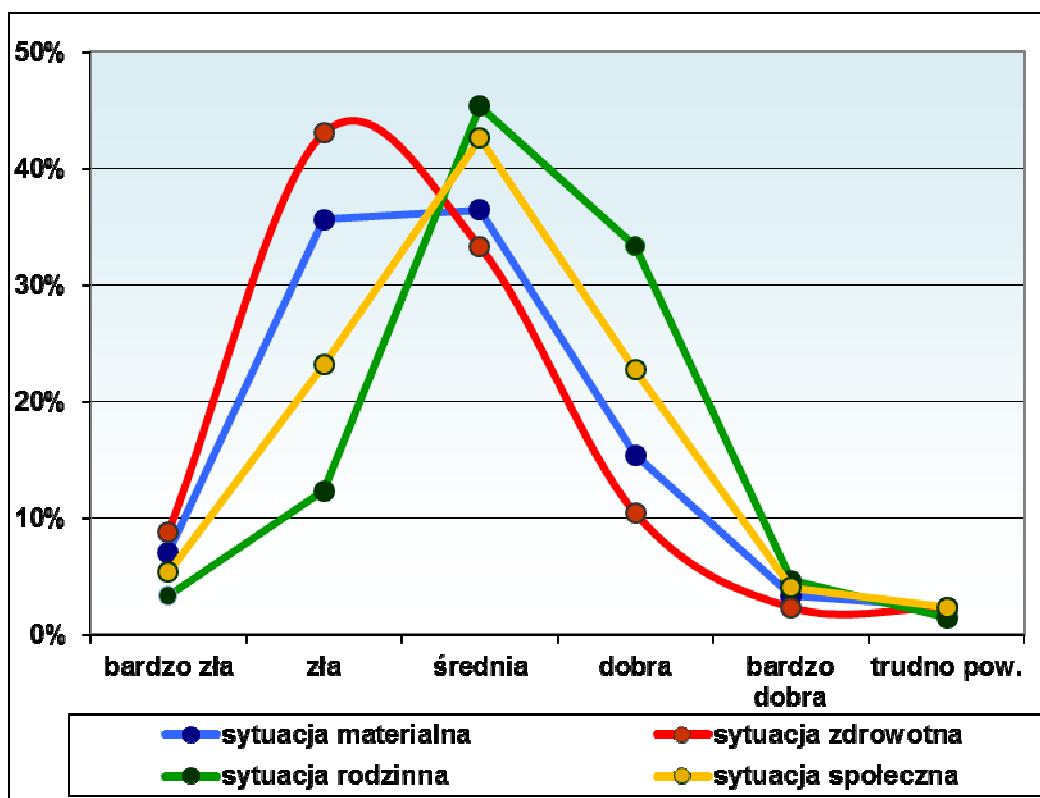
Charakterystyka sytuacji osób starszych mieszkających na terenie miasta jest zróżnicowana. Aspekt materialny przedstawia się niekorzystnie - jedynie co piąty respondent ocenia ich sytuację finansową jako dobrą lub bardzo dobrą. Dla prawie połowy badanych (42,6%) jest zła lub bardzo zła, a co trzeci charakteryzuje ją jako średnią.

Stan zdrowia podlega podobnym ocenom- choć podeszły wiek jest utożsamiany z pogarszającym się samopoczuciem, to w porównaniu z innymi, polski emeryt czy rencista jest schorowany; jedynie co ósmy pytany uważa go za zdrowego (sytuacja dobra lub bardzo dobra).

Zdecydowanie lepiej wyglądają opinie dotyczące sytuacji rodzinnej osób starszych. Jako satysfakcjonującą (średnią, dobrą lub bardzo dobrą) postrzega ją ponad osiemdziesiąt procent indagowanych, co może być efektem funkcjonujących jeszcze silnych więzi rodzinnych i solidarności międzypokoleniowej.

Ostatnim aspektem podlegającym ocenie w tym obszarze była sytuacja społeczna tej grupy wiekowej. Najwięcej opinii sytuowało seniorów w centrum, opinie krańcowe uzyskały podobne wartości (28,4% zła lub bardzo zła, 26,7%- dobra lub b. dobra)

Wykres 5. Sytuacja starszych czeladziarzy w opinii mieszkańców

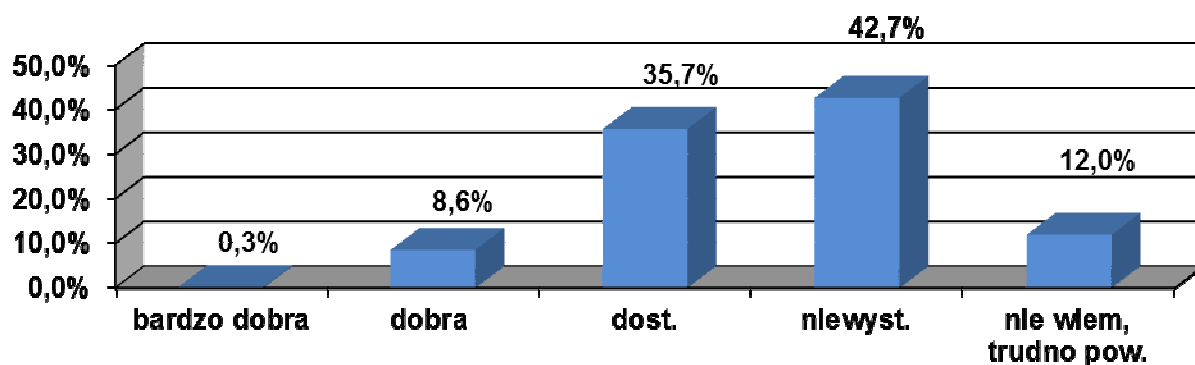

Doprecyzowując zagadnienie badani mieli zaproponować formy wsparcia dla środowiska seniorów. Propozycje dotyczyły różnych sfer życia:

- *Opieki na co dzień (zakupy, rozmowa, sprzątnięcie)*
- *Wsparcia finansowego i materialnego*
- *Lepszego dostępu do lekarzy i lepszej jakości konsultacji (bez patrzenia na wiek)*
- *Lepszego i stałego dostępu do rehabilitacji*
- *Aktywizacji ruchowej i zawodowej (czynnościowej)*
- *Aktywizacji społecznej (np. kluby seniora, wieczorki, itp.)*
- *Psychologów i psychiatrów*
- *Ośrodków opiekuńczych*
- *Specjalistycznego transportu (dla niektórych, z powodów zdrowotnych)*

Ostatnim elementem tego bloku pytań była próba oceny poziomu wsparcia seniorów w kontekście dostępu do usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych. System oceniony został jako dalece niewystarczający (35,7% dostateczny, 42,7% niewystarczający) ; co ósmy respondent nie ma wiedzy o tym problemie.

Wykres 6. Dostępność usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych dla osób starszych

Sytuacja osób z niepełnosprawnością w Czeladzi

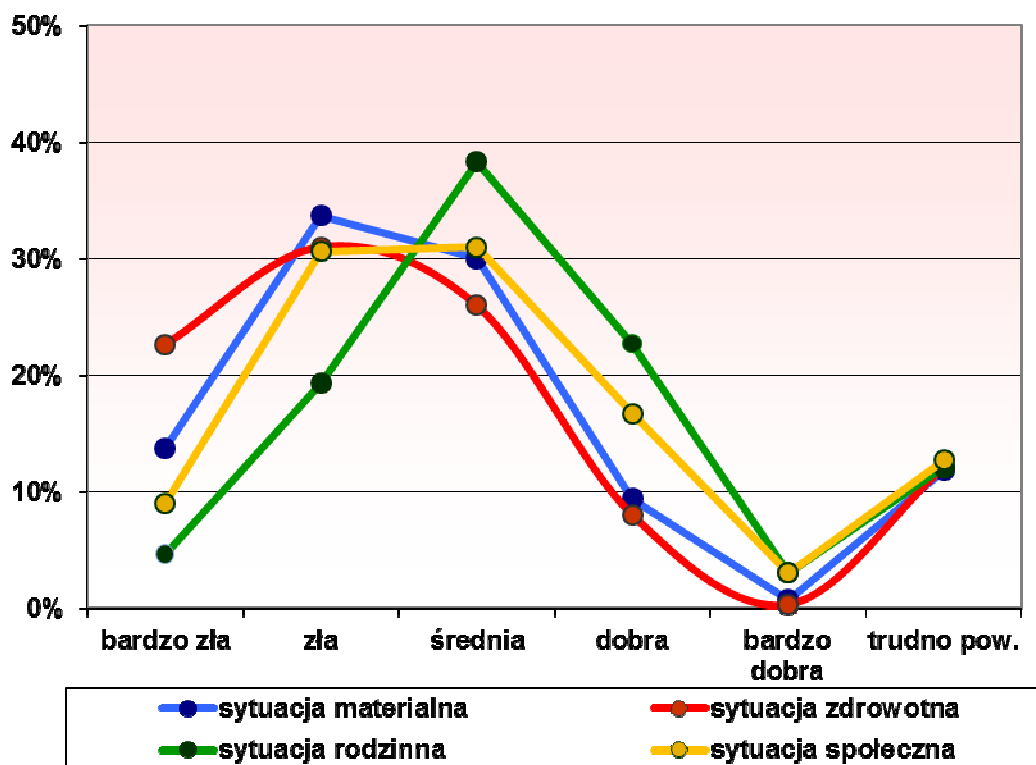
Osoby z niepełnosprawnością stanowią coraz większy odsetek populacji, wzrasta także świadomość społeczna w tym obszarze. Zapytano mieszkańców o ich wiedzę na temat tego zjawiska w skali lokalnej. Rozkład odpowiedzi zamieszczono w poniższej tabeli .

Tabela 22. Opinie mieszkańców o sytuacji osób z niepełnosprawnością

SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W MIEŚCIE						
Sytuacja materialna	bardzo zła	zła	średnia	dobra	bardzo dobra	trudno pow.
%	13,7	33,7	30,7	9,4	0,7	11,8
Sytuacja zdrowotna	bardzo zła	zła	średnia	dobra	bardzo dobra	trudno pow.
%	22,6	31,0	26,0	8,0	0,3	12,1
Sytuacja rodzinna	bardzo zła	zła	średnia	dobra	bardzo dobra	trudno pow.
%	4,6	19,3	38,3	22,7	3,0	12,1
Sytuacja społeczna	bardzo zła	zła	średnia	dobra	bardzo dobra	trudno pow.
%	9,0	30,6	31,0	16,7	0,3	12,4

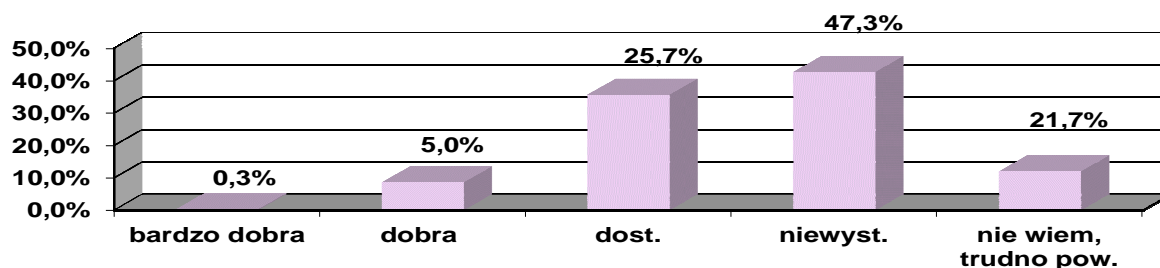
Powyższe wyniki wskazują na **trudną sytuację osób z niepełnosprawnością we wszystkich badanych obszarach**. Relatywnie najlepiej postrzegana jest sytuacja rodzinna ON; w opiniach badanych to na rodzinie spoczywa większość działań wspierających.

Wykres 7. Sytuacja osób z niepełnosprawnością

Ponad połowa badanych uważa, iż osoby z niepełnosprawnością nie otrzymują odpowiedniej pomocy i wsparcia na co dzień, przeciwnego zdania jest co czwarty respondent ; znacząco dużo mieszkańców (24,3%) nie ma informacji na ten temat. Równie nisko oceniono dostęp do usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych.

Wykres 8. Dostępność usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych

Propozycje wsparcia tego środowiska zaproponowane przez indagowanych można podzielić na trzy grupy:

a) **pomoc w zafunkcjonowaniu i utrzymaniu się na rynku pracy,**

b)intensywniejsza rehabilitacja medyczna, psychologiczna i społeczna

c) poprawa jakości życia codziennego –likwidacja barier architektonicznych, wsparcie w codziennych obowiązkach, dofinansowanie różnych form aktywizujących.

Poniżej zaprezentowano niektóre propozycje wsparcia:

- *Przygotowanie ofert zatrudnienia dostosowanych do predyspozycji i możliwości ON*
- *Likwidacja barier architektonicznych (podjazdy, niskie stopnie, windy, itp.)*
- *Zwiększenie pakietu rehabilitacyjnego bez dodatkowej biurokracji*
- *Zwiększony dostęp do lekarzy specjalistów, tym w zakresie radzenia sobie z problemami osobistymi*
- *Wsparcie finansowe i materialne (leki, sprzęt rehabilitacyjny, poszukiwanie pracy, itp.)*
- *Opieka na co dzień (zakupy, rozmowa, sprząatanie)*
- *Społeczna akceptacja i zrozumienie*
- *Aktywizacja społeczna i zawodowa*
- *Zwiększona ilość miejsc parkingowych w Centrum i miejscach użyteczności publicznej*

Problem bezrobocia w mieście

Kwestie związane z brakiem pracy na terenie miasta w opinii społecznej pełnią rolę wiodącego problemu i były już analizowane w tym raporcie. Po raz kolejny przystąpiono do zbadania tego zjawiska, skupiając się na zindywidualizowanym podejściu do problemu i analizie potrzeb osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy.

Poproszeni o podanie przyczyn lokalnego bezrobocia badani wskazali na:

- *Brak dużych zakładów pracy, niewielką ilość pracodawców*
- *Proces likwidacji dużych zakładów pracy w tym kopalni i przedsiębiorstw z kopalnią współpracujących*
- *Zmniejszające się zasoby pracy w ogóle*
- *Brak pracy lepiej wynagradzanej (powyżej ustawowego minimum)*
- *Złe relacje Pracodawca pracownik (nastawienie na wyzysk pracownika)*
- *Niestabilne warunki zatrudnienia (umowy śmieciowe, praca na czarno)*
- *Brak kwalifikacji, brak doskonalenia zawodowego,*
- *Brak pracy w wyuczonym zawodzie*
- *Nieemożliwe do spełnienia wymagania pracodawców*
- *Nieudolność władz miasta, zła polityka – nieprzyciąganie inwestorów*
- *Brak bezpłatnych kursów i szkoleń doszkalających lub przekwalifikujących z możliwością nabycia uprawnień (dla osób nie będących jeszcze bezrobotnymi*
- *Przyzwyczajenie bezrobotnych do życia z zasiłków*
- *Depresja, niechęć do pracy, czasem lenistw*
- *Brak Urzędu Pracy w Czeladzi*

Bezrobocie nie jest pojęciem abstrakcyjnym, 58,7% badanych lub ich członków rodziny doświadczyło bezrobocia w ciągu ostatnich trzech lat. W oparciu o wiedzę i doświadczenia indywidualne ankietowani zaprezentowali sposoby wsparcia osób bezrobotnych w mieście.

Poza dominującą odpowiedzią – stworzenia nowych miejsc pracy, zarekomendowano:

- *poprawę warunków zatrudnienia (umowy, , odprowadzanie składek ZUS)*
- *podniesienie poziomu wynagrodzeń*
- *stworzenie możliwości przekwalifikowania przy pełnym sfinansowaniu z budżetu*
- *przygotowanie cykli kształcenia zawodowego i podnoszenia kwalifikacji dla osób zatrudnionych*
- *Udzielaniu wsparcia w poszukiwaniu pracy – pośrednictwo zawodowe*
- *Efektywnych działań samorządu lokalnego na rzecz tworzenia miejsc pracy na terenie Czeladzi*
- *Stworzenie systemu prac aktywizacyjnych i interwencyjnych*
- *Uregulowania stosunków pracodawca – pracobiorca*
- *Udzielania szczególnej pomocy w znalezieniu pracy dla osób samotnie wychowujących dzieci*

Aktywność społeczna mieszkańców miasta

Kolejnym elementem analizy społeczności miejskiej była kwestia budowania kapitału społecznego . Zaangażowanie w tym obszarze jest bowiem jednym z mierników rozwoju miasta i wzrostu poziomu integracji jego mieszkańców.

Respondenci zostali poproszeni o ocenę swojego zaangażowania w sprawy lokalne .

A oto rozkład odpowiedzi:

Tabela 23. Poziom aktywności społecznej mieszkańców Czeladzi

ZAANGAŻOWANIE RESPONDENTÓW W DZIAŁANIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	%
Tak, jestem członkiem organizacji społecznej	3,0
Tak, jestem wolontariuszem	2,6
Nie mam czasu	34,4
Tak, angażuję się w pomoc sąsiedzką	20,0
Nie interesuje mnie to	24,7
Nie mam informacji gdzie działać	15,3

Wnioski płynące z udzielonych odpowiedzi **wskazują na znikomą aktywność społeczną mieszkańców**. Deklarowane powody takiej postawy są zróżnicowane – dwie największe grupy to - **nie mający czasu na tego typu działania i niezainteresowani**.

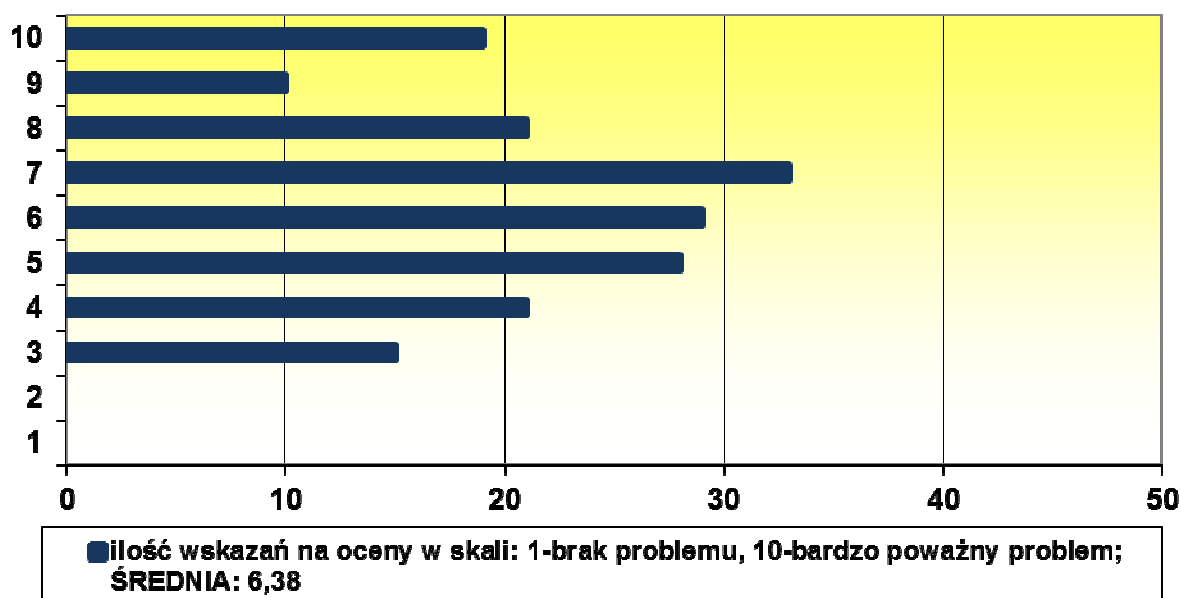
Co piąty badany wspiera sąsiadów i angażuje się w najbliższym otoczeniu. W bardziej sformalizowany sposób działa jedynie nieco ponad 5% mieszkańców miasta.

Warto zwrócić uwagę na niewystarczający poziom informacji o możliwości aktywizacji w tym obszarze – 15,3% respondentów jest pozbawionych informacji na ten temat. Fakt ten potwierdzają odpowiedzi na kolejne pytanie – **zdecydowana większość indagowanych ((78,4%) nie słyszała nic o organizacjach pozarządowych działających na terenie miasta**.

Co piąty respondent legitymuje się wiedzą w tym obszarze ; potrafi także wymienić konkretne organizacje czy stowarzyszenia. Najczęściej wymieniane : Caritas, Familia, DPS Senior, CKS Górnik Piaski, MOPS, świetlice środowiskowe czy Uniwersytet III wieku.

Problemy rodzin

W celu uzupełnienia diagnozy problemów społecznych miasta zbadano wiedzę mieszkańców dotyczącą rodzin dysfunkcyjnych. Ponad połowa badanych (58,7%) zauważa takie rodziny w swoim otoczeniu, a co czwarty nie ma z nimi styczności. Pytani o skalę tego problemu w Czeladzi respondenci dokonali oceny na 10- stopniowej skali.

Podstawowe problemy charakteryzowanych rodzin (w opinii badanych) to :alkoholizm, ubóstwo, bezradność wychowawcza i przemoc. Dołączają do nich uzależnienia cyfrowe (Internet, gry komputerowe) i rozpad rodziny związany z emigracją zarobkową (euro-sieroctwo). Badani sygnalizują także trudności egzystencjalne rodzin wielodzietnych i ciężką sytuację rodziców samotnie wychowujących potomstwo.

Pytania końcowe służyły identyfikacji tych problemów mieszkańców Czeladzi, które nie zostały uwzględnione przez Zespół Badawczy. Respondenci zwrócili uwagę na wiele kwestii, które można zebrać w kilku grupach tematycznych:

- **stan infrastruktury miejskiej** – *zły stan chodników, słabe oświetlenie miasta w nocy, dziurawe drogi, mało koszy na śmieci, brak wybiegów dla zwierząt domowych, mała ilość placów zabaw dla dzieci, liczne bariery architektoniczne dla osób starszych i ON, brak parkingów*
- **stan bezpieczeństwa** – *zbyt mała aktywność policji w godzinach wieczornych i nocnych*
- **baza kulturalna i gastronomiczna** – *słaba baza gastronomiczna, brak miejsc spotkań dla osób w różnym wieku*

Respondenci konstatują, iż natężenie niektórych z wymienianych problemów mogłoby obniżyć się dzięki intensywnym działaniom samorządu lokalnego i jego agend. Za szczególne istotne uważają:

- **stworzenie lokalnej polityki mieszkaniowej** – *zwiększenie liczby mieszkań komunalnych, budowę tanich mieszkań*
- **wsparcie lokalnego rynku pracy** – *tworzenie nowych miejsc pracy, prace aktywizacyjne i interwencyjne dla bezrobotnych, organizowanie kursów doszkaldających dla mieszkańców miasta*
- **dbałość o infrastrukturę miejską** – *remonty ciągów komunikacyjnych, zadbanie o tereny zielone, remont i budowa placów zabaw dla dzieci, budowa stref aktywnego wypoczynku, budowa basenu*
- **wsparcie usług medycznych** – *wsparcie dla szpitala i poradni w mieście, udostępnienie bezpłatnych placówek rehabilitacyjnych*

Wnioski i rekomendacje

Zrealizowane badania sondażowe pozwoliły na uzyskanie szeregu opinii dotyczących problemów życia codziennego w Czeladzi oraz postulatów i zmian sugerowanych przez mieszkańców. Postulaty te powinny być przeanalizowane przez władze samorządowe i przedstawiciele instytucji podejmujących kluczowe decyzje w różnorodnych aspektach rozwoju miasta.

Poniżej zaprezentowano kilka uwag o charakterze ogólnym, podsumowujących badanie i wskazujących pożądane kierunki działania. :

- wśród najczęściej podnoszonych problemów społecznych **prym wiedzie bezrobocie**, generujące różnorakie patologie społeczne. Ponadto w opinii badanych do kluczowych i nasilających się kwestii należą: spadek i starzenie się lokalnej populacji, zwiększające się problemy zdrowotne, niska podaż usług opiekuńczych i medycznych.

Władze samorządowe i ich agendy mają tylko częściowy wpływ na poprawę sytuacji w tych obszarach. Ich rolą powinno być : podejmowanie akcji informacyjnych i profilaktycznych, wspieranie aktywnych środowisk gospodarczych, animacja inicjatyw lokalnych, łączenie podmiotów i inicjowanie współpracy, a także kształtowanie pozytywnego klimatu dla działalności inwestycyjnych w mieście.

- Respondenci sugerują władzom samorządowym bardziej aktywną postawę w tworzeniu lokalnej polityki mieszkaniowej, zwłaszcza wobec mieszkańców którzy z różnych powodów nie mają możliwości uzyskania lokum na otwartym rynku. Z problemem tym boryka się większość społeczności lokalnych w kraju. Warto rozważyć długofalowy program

inwestycyjny w tym zakresie, mogący zatrzymać spadek liczebności mieszkańców lub przyciągnąć zbiorowości pożądane w Czeladzi (młode rodziny, specjaliści, eksperci).

- Czeladź jest miastem przyjaznym i spokojnym, są jednak miejsca wymagające kompleksowych działań zwiększających poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

W podanych powyżej lokalizacjach a także w Centrum i na drogach wyjazdowych sugeruje się instalację sieci monitoringu. Zgodne opinie służb i mieszkańców miasta postulują także dofinansowanie patroli, które prowadziłyby intensywniejsze działania w newralgicznych miejscach (tereny „trudne”, Centrum, parki i skwery).

- Jedynie połowa mieszkańców deklaruje uczestnictwo w proponowanej im ofercie kulturalnej. Intensywność tego uczestnictwa jest znikoma (najczęściej raz na kwartał). Jednocześnie część z nich deklaruje nieatrakcyjność tej oferty lub brak wiedzy o lokalnych wydarzeniach kulturalnych. Propozycje zgłaszane przez mieszkańców mają różny wymiar: a) nieadekwatny do możliwości miasta (inwestycja w stałe obiekty kulturalne – kino , teatr) b) adresowany do konkretnych grup zainteresowania lub grup wiekowych c) lokalowy – tworzenia miejsc spotkań dla różnych grup.

Sugeruje się bardziej wnikliwe **zbadań potrzeb kulturalnych mieszkańców miasta i wypracowanie zróżnicowanej i efektywnej polityki informacyjnej w tym obszarze.**

- **Miejskie obiekty sportowo –rekreacyjne powinny być zdecydowanie lepiej promowane!** Jednocześnie aktywna ruchowo część mieszkańców jest świadoma swoich potrzeb w tym zakresie, sugerując cały szereg inwestycji (ścieżki rowerowe, boiska, animacja parków i skwerów, siłownie, kręgielnia)
- Sytuacja osób starszych w Czeladzi nie odbiega znacząco od sytuacji tej grupy w innych miastach. Grupa ta zwiększa się liczebnie, wsparcie dla niej jest w opinii badanych daleko niewystarczające . Środowisko lokalne posiada przeciętną wiedzę o ich problemach i potrzebach. **Działania podejmowane na rzecz seniorów powinny być coraz intensywniejsze, a oferta dla nich przygotowana kompleksowo.**
- Sytuacja osób z niepełnosprawnością jest oceniana jako trudna zwłaszcza w kontekście niewystarczającego wsparcia rehabilitacyjnego i niedostatku usług medycznych a także trudności w zaistnieniu na otwartym rynku pracy i utrzymania zatrudnienia. Wiedza na temat problemów tego środowiska jest niewystarczająca. Na poziomie lokalnym możliwa efektywna pomoc w : definiowaniu potrzeb tej grupy, poprawie infrastruktury miejskiej(parkingi dla ON i likwidacja barier architektonicznych), zwiększeniu zasięgu usług adresowanych do tego środowiska, wspieraniu NGO zrzeszających osoby niepełnosprawne i organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnością.
- Aktywność społeczna mieszkańców Czeladzi jest znikoma. Podwyższenie poziomu kapitału społecznego, niezbędnego dla zrównoważonego rozwoju miasta bez poprawy w tym zakresie jest niemożliwe. Należy wzmocnić istniejące organizacje pozarządowe poprzez udzielenie im merytorycznego wsparcia i stworzenie warunków dla pozytywnej zmiany. Istotne jest także zwiększenie delegowania zadań NGO w

obszarach ich działalności statutowej. Wskazana jest intensywniejsza promocja działań społecznych realizowanych w mieście, adresowana do zróżnicowanych grup społecznych i zawodowych za pomocą mediów lokalnych i regionalnych.